

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İRTİKA DERGİSİNİN İLK YÜZ SAYISININ
İNCELENMESİ

73166

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Engin SEZEN

73166

Enstitü Anabilim Dalı : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Enstitü Bilim Dalı : YENİ TÜRK EDEBİYATI

Bu tez 10/6/1999 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Y. Doç. Dr. M. Mehmet Erzurum
Jüri Başkanı
Jüri Üyesi
Jüri Üyesi
T.C. YÜKSEK LİSANS ENSTİTÜSÜ
Sakarya Üniversitesi
Kocaeli

ÖNSÖZ

Medeniyet tarihimizin önemli bir kısmını teşkil eden edebiyat tarihimizin, net olarak ortaya konulması gerekmektedir. Bunun için de, dönemler ve şahıslarla ilgili monografik çalışmaların yanısıra, basın dünyasını oluşturan gazeteler, dergiler ve özellikle de edebiyat dergileriyle ilgili incelemelere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Bizim dergiciliğimizde altın devrin, 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın başları olduğunu söylemek mümkündür. Tanzimatın ilk döneminde, daha çok gazete sütunlarında yer bulan çalışmaların, bu dönemde dönemin sosyal ve siyasi şartları ve sansür sıkıntısı gibi nedenlerle dergilere geçtiğini görüyoruz. Özellikle 1880’li yıllardan itibaren İmparatorluğun, başta başkent olmak üzere, belli başlı birçok şehrinde irili ufaklı dergiler boy göstermiştir. Bu dergilerde, genelde siyasi mülâhazalardan uzak; “aşk”, “tabîat”, “âile hayatı”, “gündelik ve küçük hassasiyetler” gibi konular ele alınmıştır. O dönem edebiyatının nabzının attığı bu dergilerin, sayfalarını her düşünceden yazara açtığını görüyoruz. İşte, bütün bu düşünceleri, eğilimleri, yönelişleri bugün daha da belirginleştirmek için, o dönem basın-yayın organlarının çok iyi tahlil ve tasnif edilmesi gerekmektedir.

Biz de bu düşünce doğrultusunda, “İrtika” dergisini inceledik. “İrtika”nın ilk yüz (1-100) sayısını ele aldığımız bu çalışma, üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde “İrtika” dergisinin genel özellikleri ve yazarlar kadrosu üzerinde duruldu. “İrtika” dergisinin yayım tarihinin; hicri, milâdi, rûmi karşılıklarını, sayfa numaralarını ve yayımdaki gecikmeleri gösteren cetveller de bu bölümde yer almaktadır.

İkinci Bölüm, “Yazar Adlarına Göre Fihrist” ve “Konularına Göre Fihrist” ten meydana gelmektedir. Yazar Adlarına Göre Fihrist’te, şair ve yazarların dergide çıkan şiir ve yazılarının altındaki ismi esas alınarak önce yazarın adı, köşeli parantez içerisinde de bizim bulabildiğimiz isim, ünvan, soyadı gösterilmiştir. Yazı isimlerinden sonra ise yazıların hangi konularla ilgili olduğu, köşeli parantez “[ ]” içerisinde belirtilmiştir. Çalışmamızda yer alan köşeli parantez içerisindeki bütün ifadeler bize aittir.

Fihristlerdeki alfabetik sıralamada, 'A(yın), E(lif)v.b.rumuzları yazarken harfin aslını esas alarak 'A(yın)ları A, E(lif)leri E maddesinde gösterdik. İmzasız yazıları sonda ayrı bir başlık altında vermeyi uygun bulduk.

“Konulara Göre Fihrist”te, yazar adlarına göre sınıflamadaki esaslara riâyet edilmiştir. Konular altı ana bölümde ele alınmış ve yazar isimlerinin alfabetik sırasına göre sıralanmıştır. Üçüncü Bölümü, “Seçme Metinler” oluşturmaktadır. Latin harflerine aktarılan metinlerin, dergideki sahife numaraları, yanlarında yer alan boşlukta gösterilmiştir. Metinlerde geçen yabancı kökenli kelimelerin, isimlerin orijinal yazılışlarını bulmaya çalıştık. Bulamadıklarımızı okuduğumuz gibi yazdık.

Çalışmalar sırasında, değerli zamanlarını bana ayıran, hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen, daimâ minnetdâr olduğum Muhterem Hocam **Prof. Dr. Orhan OKAY**'a, teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tezimle ilgili her türlü konuda yardımcı olan, daima teşviklerini gördüğüm, Danışmanım **Yard. Doç. Dr. Mehdi ERGÜZEL**'e teşekkürlerimi sunarım.

Engin SEZEN

1998

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
KISALTMALAR	II
TÜKÇE ÖZET	III
İNGİLİZCE ÖZET	IV
1. BİRİNCİ BÖLÜM (GİRİŞ)	1
1.1. İRTİKA DERGİSİ VE ÖZELLİKLERİ	1
1.2. YAZAR KADROSU	20
2. İKİNCİ BÖLÜM	
2.1. YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST	34
2.2. KONULARINA GÖRE FİHRİST	82
2.2.1. Dil ve Edebiyatla İlgili Konular	82
2.2.1.1. Dilbilgisi.....	82
2.2.1.2. Edebiyat Tarihi	83
2.2.1.2.1. Yabancı Edebiyat Tarihi.....	83
2.2.1.2.2. Osmanlı Edebiyatı Tarihi.....	84
2.2.1.3. Değerlendirme ve Tenkit Yazıları.....	84
2.2.1.4. Tercüme Edebi Eserler.....	87
2.2.1.4.1. Tercüme Hikayeler.....	87
2.2.1.4.2. Tercüme Şiirler.....	87
2.2.1.4.3. Tercüme Mensur Şiirler	89
2.2.1.4.5. Tercüme Makaleler.....	89
2.2.1.5.. Tenkit, Değerlendirme.....	89
2.2.1.6. Edebi Eserler.....	90
2.2.1.6.1. Hikayeler.....	90
2.2.1.6.2. Şiirler.....	93
2.2.1.6.3. Mensur Şiirler.....	121
2.2.1.6.4. Edebiyat Makaleleri.....	124
2.2.2. Eğitim, Felsefe ve Sosyal Konular.....	126
2.2.2.1. Aktüalite.....	126
2.2.2.2. Coğrafya.....	126
2.2.2.3. Dini Konular.....	127
2.2.2.4. Eğitim.....	127
2.2.2.5. Ekonomi.....	128
2.2.2.6. Gazetecilik.....	128
2.2.2.7. Sohbet Yazıları.....	128
2.2.2.8. Hâtıra.....	129
2.2.2.9. Seyahat.....	130
2.2.2.10. Askeri Yazılar.....	131

2.2.2.11. Tarih.....	132
2.2.3. Fen ve Teknik Konularda Yazılan Yazılar.....	132
2.2.3.1. Fen.....	132
2.2.3.2. Kimya.....	133
2.2.3.3. Sağlık.....	133
2.2.3.4. Tarım.....	134
2.2.4. Öğretici Oyun, Soru ve Bilgiler.....	134
2.2.4.1. Fıkra.....	134
2.2.4.2. Faydalı Bilgiler.....	135
2.2.4.3. Vecize.....	135
2.2.4.4. Bilmeceler - Sorular.....	135
2.2.5. İlanlar.....	136
2.2.5.1. Kitap İlanları.....	136
2.2.5.2. İrtika'nın Neşriyle İlgili İlanlar.....	137
2.2.5.3. Tebrik İlanları.....	138
2.2.6. Mektuplar.....	139
2.2.6.1. Edebî Mektuplar.....	139
2.2.6.2. Mektup.....	139
2.3. RESİMLERİNE GÖRE FİHRİST.....	141
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	147
SEÇİLMİŞ YAZILAR.....	147
SONUÇ.....	352
ÖZGEÇMİŞ.....	353

KISALTMALAR

Aralık	: Ar.
Ağustos	: Ağ.
Cemâziyelâhir	: CA.
Cemâziyelevvel	: CE.
Ekim	: Ek.
Eylül	: Ey.
Haziran	: H.
Kanunuevvel	: KE.
Kanunusani	: KS.
Kasım	: K.
Mart	: Mt.
Mayıs	: My.
Miladî Karşılığı	: Mil. Krş .
Muharrem	: Mh.
Nisan	: Ns.
Numara	: N.
Ramazan	: R.
Rebiyülevvel	: RE.
Recep	: Rc.
Safer	: sf.
Sahife	: s.
Şaban	: Şb.
Şevval	: Şv.
Şubat	: Şt.
Temmuz	: T.
Teşrin-i Evvel	: Te.
Teşrin-i Sani	: Ts.
Zilhicce	: Zh.
Zilkade	: Zk.

ÖZET

Bu çalışmada 1889-1904 yılları arasında 251 sayı olarak yayınlanan İrtika Mecmuası'nın ilk 100 sayısı incelenmiştir.

Tez üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde; İrtika Dergisi, özellikleri, yayın periyodu ve yazar kadrosu ele alınmaktadır.

İkinci bölümde; yazarların adlarına ve yazıların konularına göre düzenlenmiş tahlili fihristler yer almaktadır.

Tezin üçüncü bölümünde ise; dergide yer alan dil, edebiyat, eleştiri, hikaye, şiir, aktüalite, gazetecilik, eğitim, mektup gibi konularda yazılmış seçilmiş metinlerin transkriptleri (çevrileri) yer almaktadır.

SUMMARY

In this study, the first hundred series of the “Írtika” Periodicals, published as 251 series in the years between 1899-1904, were studied.

This thesis consists of three chapters. The first chapter deals with the “Írtika” periodical, its features, the period of publishing, and the writes.

In the second chapter, the analyzed index, arranged according to the names of the writes and their works, takes part.

Language, literature, criticism, story, poem, actuality, journalism, education and the translation texts in Latin letters form the last chapter.

BİRİNCİ BÖLÜM

1- GİRİŞ

1.1.İRTİKA DERGİSİ VE ÖZELLİKLERİ:

İncelememize konu olan 20 Mart 1899 ve 19 Şubat 1904 tarihleri arasında İstanbul'da yayımlanan İrtika dergisinden başka, iki tane daha İrtika adını taşıyan dergi yayımlanmıştır. Bunlardan da kısaca bahsetmek faydalı olacaktır.

İlk olarak, 27 Mart 1313-4 Eylül 1313 tarihleri arasında 23 sayı çıkabilen İrtika'yı görüyoruz. Doktor Memdûh tarafından yayınlanan İrtikâ'nın serlevhası, "Fazîlet ve ahlâka hâdim her türlü ulûm ve fûnûn ve sanâyiden bâhis haftalık Türk gazetesidir." şeklindedir. "Fennî bir cerîde" olduğu ilk sayıdaki "Fâtîha-i Makâl" adlı yazıda belirtilmiştir. Yine ilk sayıdaki "Mebâhis-i İrtika" başlıklı yazıda konuların yedi kısımda ele alınması, şöyle gösterilmiştir.

1. Mübâhasât-ı felsefiye
2. İbret-bahş-ı ukûl-ı beşer olan usûl-i medeniyet-i islâmiyeyi muhtevi...
3. Edebiyât-ı ciddiye-i şarkiyeye ve garbiyeyi mübeyyin.
4. Ehemmiyet-i maddiyesi ve maneviyesi müsellemler-i cihân olan ahlâk-ı mufassal.
5. Ulûm-ı tıbbiye
6. Bilcümle sanâyî ve keşfiyatı mutazammın.
7. Fuzalâ-yı asrdan vürûd edecek evrâk ve muharrerât-ı ilmiyye-i müteferrikayı hâvî bulunacaktır.

Yayımlanan ilk İrtika'nın sermuharriri Hocaoğlu Hasan Hüsnü Paşa'dır. Dergide dil ile ilgili bahisler dikkat çeker. Temsilî resimlere de rastlanır. Dergi, Eski Zabıta Caddesi 21 numaralı bir dairedaki matbaada basılır. Bir senelik abone bedeli 25, altı aylık, 13 kuruştur. Nüshası ise 20 paradır. Perşembe günleri yayınlanmıştır.

İkinci İrtika 29 Kanun-ı sâni 1313-23 Teşrin-i sâni 1314 tarihleri arasında, 14 sayı yayımlanmıştır. Derginin imtiyaz sahibi Doktor Memdûh, sermuharriri Andelib

Bey'dir. İlk İrtika'nın devamı niteliğindedir. Dergi, küçük boy sekiz sayfadır; bu sayfalardan hâriç, pembe renkli ön ve arka kapaklar vardır. Ön kapakta, " Bu nüshamızda âsârı bulunan zevât" üst başlığıyla mündericât verilmiştir. Seneliği, idareden alınmak üzere 29, İstanbul'da tayin edilecek mahalle gönderilmek üzere 26, vilâyât-ı şâhâne için 35 kuruşa; nüshası ise 20 paradır. Mahall-i idaresi, Asır Matbaası, Bâb-ı Âli caddesi, N:4; mahall-i tevzii ise, Bâb-ı Âli caddesindeki Attar Yorgi Efendi'nin dükkanıdır. Bu iki dergi de İstanbul Hakkı Tarık Us kütüphanesinde D.90.1-2 numarada kayıtlıdır.

Araştırmamıza konu olan İrtika dergisinin bütün sayıları, İstanbul kütüphanelerinde (Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Beyazıt Kütüphanesi, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi...) bulunmaktadır. Biz, 251 sayı çıkan İrtikanın ilk yüz sayısını araştırmamıza konu edindik. İrtika'nın ilk yüz sayıdaki yayım hayatını şu şekilde gösterebiliriz.

1.sene,1.-49 sayılar, 20 Mart 1899-2 Mart 1900

2.sene, 49.-100.sayılar, 9 Mart 1900-22 Şubat 1901

Dergi'nin ilk sayısında, heyet-i tahririye tarafından yazılan şu yazı dikkat çekicidir: "İrtika, bugünden itibaren şu kisve-i nevîn ile bir daha meydân-ı intişârda görünüyor. Feyz-i kalem ve marifet ve say ve himmet ile vâyedâr oldukça dâire-i hizmeti tevessü edecektir." Burada anlaşıldığı gibi, dergi öncekilerin bir devamı mahiyetindedir. İrtika'nın "kisve-i nevîn"i; sayfa boyunun büyümesi, sayfa sayılarının azalmasına rağmen içeriğinin dolu dolu olması, fotoğraflar yayınlanması, başlık klişesinin değişmesi... ile de açıklanabilir. Yazar kadrosunu da genişleten İrtika, artık daha çok edebiyat ağırlıklı olarak yayınlanacaktır.

İlk sayfanın üst kısmında İrtika logosunun sağındaki; "Edebiyat, fûnûn-ı askeriye ve bahriye ve tarih ve ticâret ve zirâat ve sanâyi ve marifet ve umûr-ı nâfia ve eğlenceli fikarâttan bâhis musavver cerfdedir." açıklaması, bütün sayılarda verilmiştir. Yine logonun sol yanındaki "İrtika'nın İstanbul ve taşra için bir senelik abonesi 32 kuruştur. Posta pulu makbuldür. Sahâifi bilcümle erbâb-ı kaleme açıktır. Her eli kalem tutan yazabilir. Merkezi Bâb-ı Âli caddesindeki **Malumat** idârehânesindedir."

açıklaması da 5.sayıdan itibaren yer alır. İlk dört sayıda ise, “şimdilik abonelik için kayıt yapılmaz.” ibaresi dikkat çeker. İlk sayfanın en üstünde yayım tarihleri bulunmaktadır. Burada, derginin yayım tarihleri miladi, hicri ve rûmî olarak ayrı ayrı verilmiştir. Derginin yayım periyodunda ciddi aksaklıklar görülmez. İlk sayısı Pazartesi günü, ikinci sayısı da aynı hafta cuma günü yayımlanır. Her cuma neşredilen İrtika, 21.sayıda üç haftalık bir gecikmeyle pazartesi günü çıkmıştır. Bir de 75. ve 76. Sayılar, Cumartesi günü yayımlanmış; bunların dışında derginin, cuma günleri yayını aksamadan sürdürülmüştür.

Derginin, ilk sayısından son sayısına kadar (251.) yazılar, sayfaya dört sütun halinde dizilmiştir. 28. sayıya kadar, Sermuharrir, Mesul Müdür gibi ibareler yer almaz; sadece son sayfanın sol alt köşesinde, “Tâhir Bey matbaasında tab olunmuştur.” ibaresinin yanında “Doktor Memdûh”un ismi yazılıdır. 29.sayıdan itibaren, yine aynı yerde Doktor Memdûh’un adının yanında, Mesul Müdür olarak, Mehmed Tâhir’in ismi yazılmıştır.

Derginin her sayısında temsilî resim ya da fotoğraf bulunmaktadır. Bunlar, bir ülkeden ve şehirden güzel manzaraların, sünnet törenlerinin ve düğünlerin, çeşitli merasimlerin, devlet adamlarının, okul, hastane, yol köprü... açılışlarının fotoğraflarıdır. Sadece iki sayıda tam sayfa resim yayınlanmıştır. 31.sayının ilk sayfası, tamamen, temsilî bir resme ayrılmıştır. Resimde, tek kolu ipe tavana bağlı bir adamı sopalarla döven iki kişi tasvir edilmiştir. Resmin altına, “Birkaç gün evvel, Macaristan’da Peşte kurbündeki Kongrat köyünde vukûa gelen dehşet-âmîz bir vakadan” açıklaması yapılmıştır. Yine 76.sayının ilk sayfası bütünüyle, bir binanın temsilî resmine ayrılmıştır; ama hangi binanın resmi olduğu açıklanmamıştır. 74.ve 75.sayıların ilk sayfaları da “Tebrik-nâme-i millî’lere tahsis edilmiştir. “Halife-i azâm, vekîl-i nebî, Muhterem tâcdâr-ı zülkerem, şehriyâr-ı fârûk, şevketlü, adâletlü pâdişahımız velî-i nimet-i bî-minnet-i erhâm gâzi-i âli büyük Abdülhamid Hân-ı sâni Efendimiz Hazretlerinin yirmi beşinci devr-i mesûd-ı senevîsini...” diye başlayan bir uzun “şükrân” yazısını bu iki sayıda görüyoruz. Bu yazılar heyet-i tahririye tarafından kaleme alınmıştır.

İlk sayının sonunda “derc olunabilecek ve umumun takdîrine mazhar olacak âsâr gönderenlere münâsip bir hediye verilecektir.” Ve ilk sayfanın sol üst yanındaki “sahâîfi bilcümle erbâb-ı kaleme açıktır.” açıklamalarıyla okuyucuya seslenilmiştir. Nitekim hemen ikinci sayıda şöyle bir açıklama yapılmıştır: “İrtika’mız bu defaki intişârı üzerine nüsha-i mevcûdesinden bir tanesi kalmayacak derecede rağbet-i umumiyyeye mazhar oldu. Daha fazla irtika etmesi için elimizden geldiği kadar çalışacağımızı vaadederiz.” Üçüncü sayının sonunda da, yazıları beğenilen okuyuculardan Zeynelabidin Bey’e bir saat, Mükerrerem Hanım’a bir kitap hediye edildiği duyurulmuştur.

6.sayıda ilk sayfada, “Yarış Var” başlıklı bir duyuru vardır. Bu duyuru: “Yazılarımızın Frenk illerinde olduğu gibi, gâyet açık ve zorsuz; yani anadiliyle yazılması hâlinde herkesin okuyup yazmağa, bilgilenmeye hevesi artması, okumak, okutmak ve onların sâyesinde sanat, görgü, anlama gibi gerekli şeylerin yayılması, itibâr bulması yüzünden meydan alacak eşsiz emsâlsiz iyilik ve genişlikleri, her kim yazı ile en iyi bir biçimde halka anlatacak bir bend yazarsa kendisine bir altın saat armağan edilecektir.” şeklindedir. Bu yarışma ilanı İrtika’nın dil anlayışını vermesi açısından da önemlidir. Gerçekten de Ahmed Rasim gibi, Mehmed Celâl gibi yazarlar sâde lisanı savunmuşlar ve kısmen de uygulamaya koymuşlardır.

Derginin sayfaları, çeşitli kısımlara ayrılmıştır. “Âsar-ı Manzûme” başlığı altında şiirler yayınlamıştır. Hikâyeler, dil ile ilgili bahisler, tenkitler, gezi yazıları... “Âsâr-ı Mensûre” başlığı altında yer alır. Dergiyi genel olarak bu iki başlık altında değerlendirmek de mümkündür. Bunlardan başka “Kısm-ı Nîsâ” adı altında kadınlara yönelik yazıların ve öğretici hikayelerin dercedildiği bölüm ile, “Fünûn-ı Askeriye” başlığı altında fennî, askeri, teknik konulara yer verilen bölümler de mevcuttur. İkinci sayfanın üçte biri “İrtika’nın tefrikası” adı altında çeşitli hikaye tefrikalarına ayrılmıştır. Yine derginin en son sayfasında, küçük bir sütun halinde de olsa, “Şekl-i Hecâ”, “Fıkarât” gibi başlıklar altında ödüllü sorulara ve fıkralara yer verilmiştir.

Alıntılarının, derginin geneli gözönüne alındığında önemli bir hacim teşkil ettiği görülür. Örneğin, İsmail Safa’nın Cenab Şehabettin’in, Tevfik Fikret’in, “Servet-i Fünûn”da yayımlanan bir manzumesini, bir hafta sonra “İrtika” sayfalarında

görebiliriz. Yine “Servet-i Fünûn”da yayınlanmış bazı yazılara, “Yeni Edebiyat-ı Cedidenin Eski Nûmunelerinden” başlığıyla yer verilmiştir. Bunların yanında İngiliz, Alman, Fransız, Fars, Arap, Hind edebiyatından manzum, mensûr örnekler de verilmiştir.

Dergide yer alan yazıların başlıklarına ve yazarlarına baktığımızda ilk yüz sayı içinde bazı değişiklikler görebiliriz. Daha ilk sayıda bir “İcmâl-i Edebî” yazan Ahmet Rasim, “Lisâna dâir mülâhazalarını mühtevi” yazılarını seri hâlinde 5.sayıya kadar sürdürmüştür. Derginin ilk sayfasının başında yer alan bu yazıların bir “başyazı” karakterinde olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bir “Mülâhaza” da 8.sayıda yazacak olan Ahmet Rasim’in bundan sonra, ne “İcmâl-i Edebî”lerini ne de “Mülâhaza”larını dergi sayfalarında görebiliriz. Dergide, “sermuharrir” konumunda bir yazar yoktur. Bazı sayılarında, “velûd müellif” Mehmed Celâl’in bir kaç şiiri, hikâyesi birden neşredilirken, bazı sayılarda ise imzasını göremiyoruz. Ama yine de, Mehmed Celâl’in, yayın hayatını en yoğun olarak devam ettiği dergi “İrtika”dır.

Dergi sayfalarında, zaman zaman muktebes bir metin hakkında “İrtika”nın küçük yorumlarını da görebiliriz. Kim tarafından yazıldığı belirtilmeyen bu yazılarda, ele alınan esere karşı genelde “alaycı bir tutum” söz konusudur. Meselâ, Ahmet Râif’in bir şiirine yer verildikten sonra, “Derd-i aşk ve red için olan nâleler, hamdolsun onüçüncü asr-ı hicrîsi nihâyetinde nihâyete erdi.” yorumu yapılmıştır. Abdülhalim Memdûh’un “Hizmet” mecmuasında neşrettiği, İrtika’ya yönelik eleştiri yazısının bir kısmına yer verildikten sonra yazının altına; “İzmir’in köftehor Dekadanlar reisi!” ibâresi yazılmıştır. Bazen de İrtika’nın bu küçük yorumları, eserin müellifine tavsiye mâhiyetindedir. Bu kelime fazlaydı, şu kâfiye fenâydı, şurada vezin kusuru vardı gibi...

“İrtikanın Tefrikası” başlığı altında yayımlanan uzun hikayeler dikkat çekicidir. F.R (Faik Reşat) rumuzu ile 14 sayı neşredilen “Sergüzeşt-i Hulusi” adlı hikaye ilk tefrikasıdır. Bunu takiben, mabadi var denildiği halde, iki sayı devam edebilen Andelib Bey’in “Übeydü’n-Neâlî”si, Ahmet Rasim’in bir kadınla sohbet edercesine yazılmış hikaye tarzındaki sekiz sayı süren “Neşide-i Rûh”u ve 100.sayıdan sonra da

devam eden Mehmed Celâl'in, bir genç kızın yaşadığı buhranları hikâye ettiği "Taharrî-i Melâl" hikayeleri, İrtika'nın tefrika ettiği hikâyelerdendir.

Bunlardan başka, "seri yazı" olarak Mehmed Celâl'in, Nâbî'de Hayât-ı Âşikâne, Tercüme Nümûneleri ve Tedkikât-ı Edebiye gibi çalışmaları, Şehir Mektupçusu'nun "Hafta Mektupları" zikredilebilir. İrtika'nın yazı kadrosuna bakıldığında, şark kültürünü benimsemiş; Fransız edebiyatını tutanlara karşı, eski edebiyatı savunan ediplerin çokluğu dikkat çekicidir. Ahmed Rasim, Andelip(Fâik Esat), Mehmed Celâl, Müstecabizâde İsmet, Ali Kemâl, Şeyh Vasfi, Sâmih Rıfat ilk anda sayılabilecek eski edebiyat taraftarlarıdır. 19.yüzyılın son çeyreğinde, -divan edebiyatı ve batı edebiyatı taraftarlığı olmak üzere – başlıca iki edebî eğilim olduğu için, dergilerin de bu iki edebî eğilim etrafında toplandıkları görülür.

Batılı Türk Edebiyatı'nı temsil edenler, 1896'dan sonra, Servet-i Fünûn dergisini kendi organları haline getirdiler. Bundan önce, Malumat (1893), Mektep (1895), dergilerini çıkardılar. Selanik'teki Mütâlâa (1896) da yeni edebiyatı tutuyordu. Eski Türk Edebiyatı'nı tutanlar da Baba Tahir'in çıkardığı Musavver Malumatı (1895-1903) organ hâline getirdiler. Bunun etrafında Hazîne-i Fünûn (1882-1897), Resimli Gazete(1881-1899), Musavver Fennü Edeb (1899) ve İrtika (1899-1904) gibi dergiler vardı. (Kenan AKYÜZ, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, Ankara, 1982)

Bu değerlendirmeye göre, İrtika da eski edebiyatı savunanların yayın organlarından biridir. Gerçekten de, özellikle Mehmed Celâl'in Tedkikât-ı Edebiye'lerinde Servet-i Fünûn Edebiyatına yönelik çok sert eleştiriler yaptığını ve Nâbî'de Hâyat-ı Âşikâne'lerinde de eski edebiyata övgüler yağdırdığını göz önüne getirirsek değerlendirmeye hak vermek mümkündür. Zaten, eski edebiyat taraftarlarının en önemli yayın organı olan Musavver Malumat mecmuasını çıkaran Mehmet Tâhir (Baba Tâhir), İrtika'nın da mesul müdürüdür. Perşembe günü Musavver Malumat'ta yayınlanan bir yazıyı, bir gün sonra İrtika'da görmek mümkündür. Yine İrtika'nın son sayfada yayımladığı Muamma'nın, çözümünü Musavver Malumat'ta görebileceğimiz gibi, Musavver Malumat'taki bir tashih hatası, İrtika'da düzeltilmiştir. İrtikâ'da Musavver Malumat'tan "refikimiz" diye söz edilmiştir.

Ahmed Mithat Efendi'nin 14 Mart 1897 tarihli Sabah Gazetesi'nde neşrettiği "Dekadanlar" makalesinden sonra, o dönem edebiyatında bir "Dekadanlık" tartışması başlamıştır. Bu sıfat, Servet-i Fünûn gençlerine yakıştırılmıştı ve bu gençler, Fransız Edebiyatı'nın taklitçileri olmakla suçlanıyorlardı. Bu suçlamalara, İrtika yazarlarından Tepedelenizâde Kâmil, Ahmet Râsim, Müstecâbizâde İsmet, Andelib, Şeyh Vasfi, Muallim Feyzî, Mehmed Celâl de katılır. Mehmed Celâl, 1899'dan itibaren İrtika'da yazmaya başladığı Tedkîkât-ı Edebiye'lerde tenkîdin dozunu artırır. Onun yazılarının ağırlık noktasını Hüseyin Câhid'e yönelttiği tenkidler teşkil eder. Hüseyin Câhid'le birlikte, Mehmed Rauf, A.Nâdir, Fâik Âli, Tevfik Fikret gibi Servet-i Fünûn gençlerini tenkid etmiştir. Mehmed Celâl, "Tedkîkât-ı Edebiye'lerinde Servet-i Fünûn Edebiyatı adlandırmasını her kullanımında ibarenin yanına (!!!) şeklinde alay belirten ünlem işaretleri de koymuştur. "Servet-i Fünûn Edebiyatını en çok sıfatlar ve sıfat terkibleriyle, kafiyeler açısından tenkid eden yazar, kulak için kafiyeye anlayışının karşısındadır. " "Mehmed Celâl, Servet-i Fünûn Edebiyatçılarının hem şiir, hem de nesirde zevk-i millî ve edebîye uymayan, yadırgatıcı sıfatlar, sıfat terkibleri kullandıklarını, bu konudaki ısrarlarının da Ahmet Mithâd Efendi'nin Dekadanlar suçlamasını haklı çıkardığını, Hüseyin Câhid'in Hayat-ı Muhayyel'inden verdiği örneklerle açıklamaya çalışır. " (Fatih ANDI, Ara Nesil Şairi Mehmed Celal: Hayatı, Görüşleri ve Şiirleri, İst., 1995)

Servet-i Fünûn gençlerinin eserlerinde kullandıkları, "Lerze-i rûşen", "sâat-i semen-fam", "bûse-i gül-gûn", "müşemmes", "tirşe" gibi alışılmadık kelime ve terkiblerin anlamsızlığını vurgular. Celâl, bu tenkidlerinde zaman zaman işi şahsiyata döküp Câhit'e "dekadan çocuğu" diye hitap eder. Hüseyin Câhid bunun üzerine, Sabah'ta yazdığı "Hayât-ı Muhayyel" sütûnlarında, Celâl'e cevap vermiştir.

Celâl, Tevfik Fikret'i tenkid ederken daha ölçülü davranmaya özen göstermiş, onun "rikkat-i hayâli"ni ve "suhûlet-i beyân"ını beğendiğini belirtmiştir. Fikret'i de Fransız edebiyatını taklid etmekle suçlar.

Celâl'in İrtika'nın 14.sayısında neşrettiği "Edebiyat-ı Cedide" manzumesindeki;

"Başlar edebiyat-ı cedîde... mütehayyir

Hattâ gözü baygın ve yüzü hayli müşemmes

Bir hasta kızın vechine benzer... müteessir
Mor nameli, al cilveli, hem tirşeli bir ses”

dörtlüğünde ve yine 44.sayıdaki “Ve” manzumesinde:

“Cihânda var mı misali ve vardır değeri
Ve der misin acabâ kim yazan bu hoş eseri
Ve oh!.. Bir dekadandır! Ve âh!.. Bir dekadandır!..”

Servet-i Fünûn gençlerini alaycı bir üslupla eleştirmiştir.

İrtika’da lisan ile ilgili bahisler de dikkat çeker. Daha ilk sayılarda Ahmet Rasim’in yazdığı Mülâhaza’lar ve İcmal-i Edebî’ler, tamamen lisan bahsine tahsis edilmiştir. Bu yazılarda genel olarak, “dil sadeleşmesi” ve “Türkçe yazmak” meseleleri üzerinde duran Ahmet Rasim, bu konuda bir orta yol bulunulmasının gerektiğini söyler. Hem tasfiye- i lisancıları, hem şark kökenli kelime ve terkipleri kullananmakta ısrar edenleri, hem de yerli yersiz Fransızca kelimeler kullananları aşırılıkla ,“tafra-fürûşlukla” itham ederek bu meseleye zamanın çare olacağını ifade eder. Ona göre , “ Lisan , kendi tabiat-i teşekkülü mükteziyatından olarak, her türlü efkâr-ı medeniyeye mutabık bir kâlib-ı mahsûs bulur, icâd eder. İhtiyac-ı umûmiye göre açılıp kapanır. ” Lisanın sadeliğini bir meziyet olarak değerlendiren Rasim, “Sadelikten maksat ise, lisanları teşkil eden kelimâtın âvâm ağzında yıpranmış olanlarını vasıta-i ifade etmek değildir” cümlesiyle sadeleşmenin çizgisini belirler.

Fuat Nazmi, Mülâhazât-ı Edebiye’lerinde **dekadân** olarak nitelendirdiği Servet-i Fünuncu’ların yazdıklarından kimsenin hiçbirşey anlamadığını belirtir. Buna neden olarak da , Servet-i Fünuncu’ların, çoğunluğun kullanmadığı kelimelerle, tercüme ifadelerle, Fransızca cümle yapısıyla... şiirler yazmalarını gösterir. Mehmed Sarım, Evrak ve Mekâtip başlıklı yazılarında, konuşma dilinin yazı dili haline getirilmesine ve bunun için de İstanbul Türkçesi’nin esas alınmasını tavsiye eder. İsmail Şilyani de Fazilet-i Lisan-ı Edebî’lerinde özellikle dinî eserlerin terimlerle, Arapça ve Farsça kelimelerle dolu olduğunu; oysa toplumsal terbiye ve ahlakın gelişmesi için gerekli

olan dinî öğretimin daha iyi verilebilmesi için lisanın mutlak sûrette sadeleştirilmesi gerektiği üzerinde durur.

1896'dan 1904'lere kadar basın çevrelerinde görülen İrtika, pek tutunamamıştır. Baktığımız belli başlı edebiyat ansiklopedilerinde de İrtika maddesini bulamadık. Derginin yayınlandığı dönemlerde yaşamış yazar ve şairlerin yayınlanmış hatıralarında, derginin adı hep eski edebiyat taraftarlarının, ara nesil şâir ve yazarlarının yayın organı olarak geçmektedir. Bu hatıralarda özel olarak İrtika üzerinde pek durulmamış, genellikle, "İrtika gibi risâleler, gazeteler, Servet-i Fünûn üdebâsı aleyhinde gayz ve kin, bühtan, rezâlet saçtığı" değerlendirmesinde olduğu gibi İrtika'nın adı diğer dergilerle beraber anılıp, geçilmiştir.(MEHMED RAUF, Edebî Hatıralar, İst. , 1997)

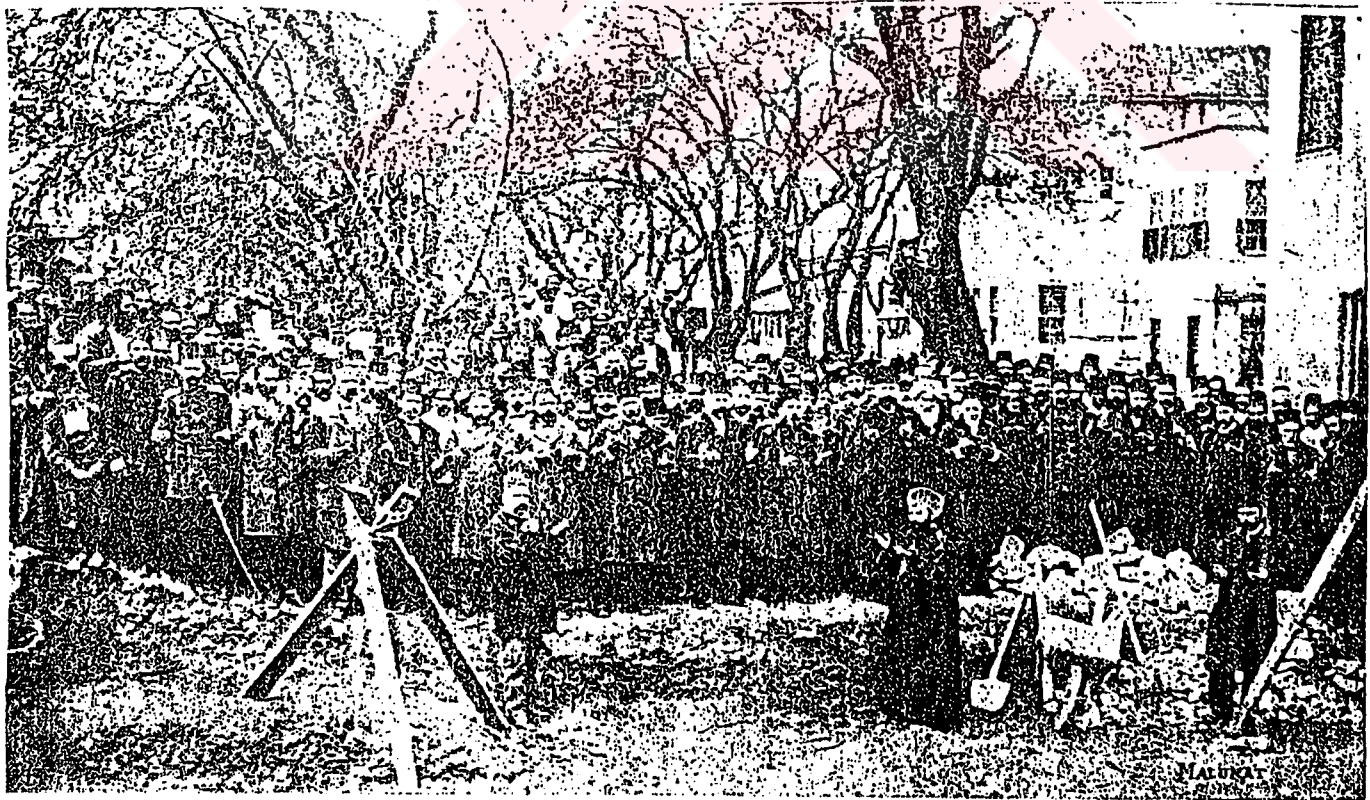
Tevfik Fikret, Tarîk'te neşrettiği, Hafta-i Edebî'lerinde, haftanın genel bir değerlendirmesini verir. Bu değerlendirmelerinden birinde de, Musavver Terakkî ve Resimli Gazete'nin "kifâyetsizlikleri" üzerinde durur. Bunun yanında, "İrtika'da yine lezzetle okunacak bir kaç eser-i manzûm var." yorumunu yapar. Bu tenkit yazısında, İrtika'da aynı hafta yayımlanmış Rıza Tevfik'in "Serâb-ı Ömrüm" ve Mehmed Celâl'in "Yapraklar Düşerken" manzumelerine yer verir.

Dergide, bol miktarda imzasız yazı yanında, müstear isimlerle neşredilmiş yazılar da mevcuttur. Müstear isimle yazmış belli başlı yazarlar müstear isimleriyle birlikte şunlardır: Ali Ekrem Bolayır (Ayın Nadir), Ahmet Reşit Bey (He Nâzım), Fâik Esat (Andelib), Faik Reşat (Fe Re), Celâl Sâhir (Sâhir), Hüseyin Câhid (Hâki), Süleyman Nesîb (Sâmi), Süleyman Nazif (İbrahim Cehdi)...

İrtika mecmuası bütün sayılarında aynı kapak şeklini kullanmıştır. Yazılar 33x24 cm. ebatında bir kağıt üzerine 4 sütun şeklinde yerleştirilmiştir. Arka sayfalarda derginin 3. sayısının kapağı ve seçtiğimiz bazı resimler verilmiştir.

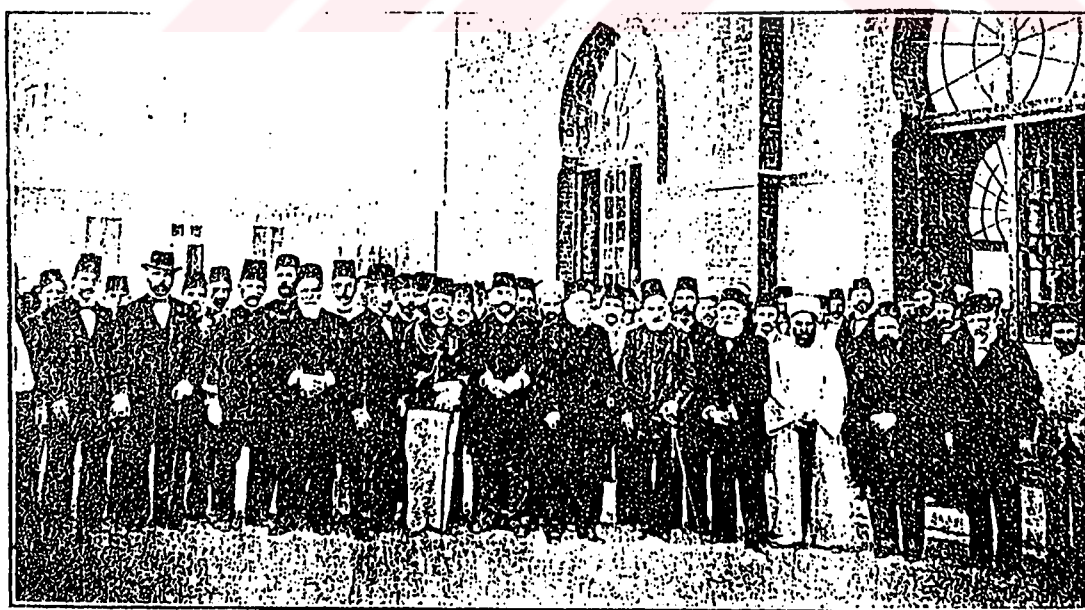
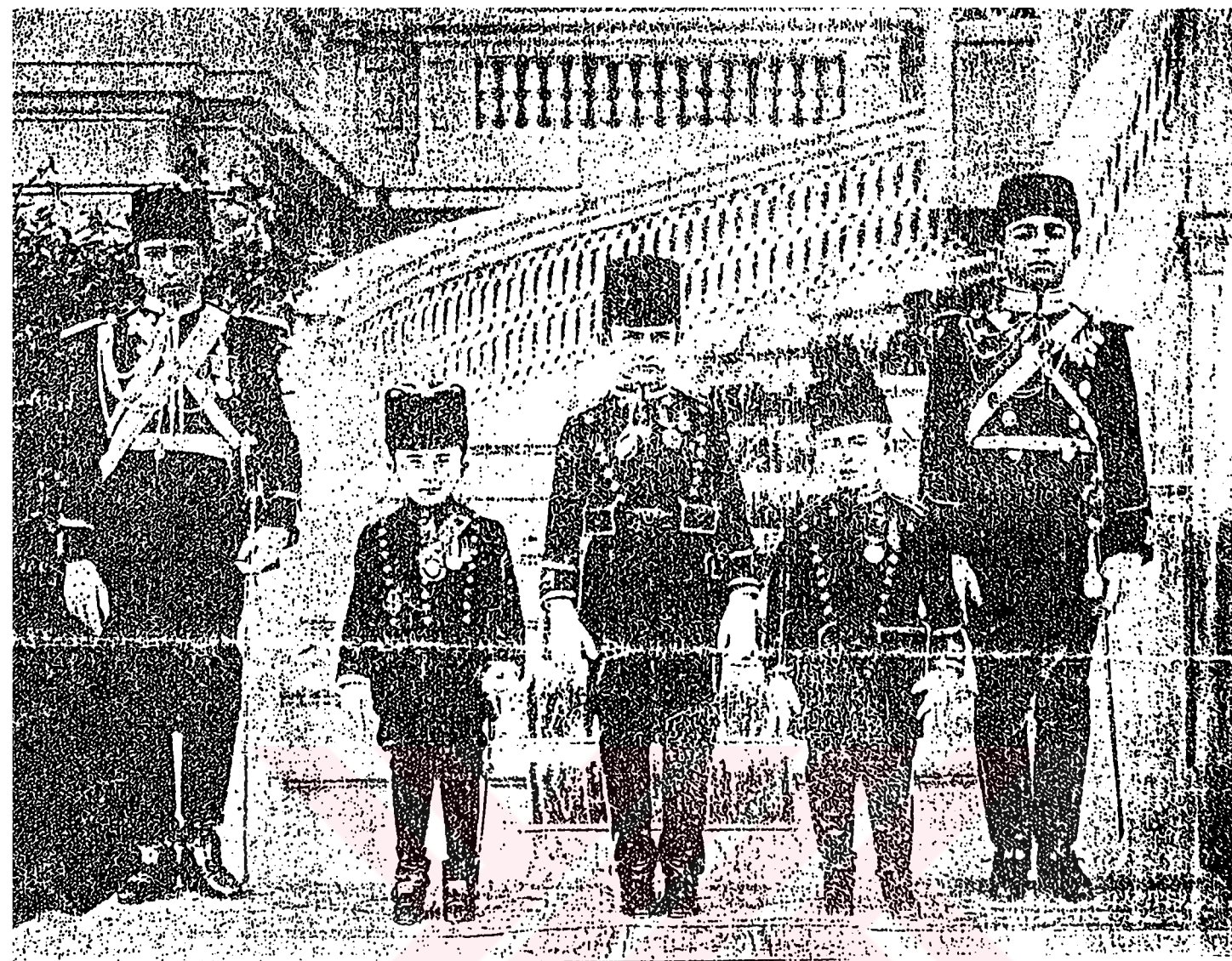

سایه عمر انوایه حضرت پادشاهیده اطنه ده مجدداً انشا اولنه جن حکومت داره سنک وضع اساس رسمی

ازمیرده خانقہ پیکار دین ازمیرہ اسماعیل ایدین سوویک رسم کشادی
Smyrno - Inauguration des conduits d'eau

شاه ایران شهاب‌نوا مظفرالدین قاجار حضرتاری

آته شهری

“İrtika” mecmuasının ilk yüz sayısı boyunca çıkış tarihleri, bunların milâdi, hicrî ve mâlî karşılıkları, çıkışındaki aksaklıklar ve diğer bilgiler aşağıdaki gibidir:

YIL	CİLT	NO	ÇIKIŞ TARİHİ (MÂLÎ)	MİLÂDÎ	HİCRÎ	SAHİFE	FIATI	DÜŞÜNCELER
1. YIL	1. CİLT	1	8. Mtl. 1315	20. Mtl. 1899	8. Zk. 1316	1-4	10 Para	Pazartesi Yayınlanıyor
1. YIL	1. CİLT	2	12. Mtl. 1315	24. Mtl. 1899	12. Zk. 1316	5-8	10 Para	Cuma Yayınlanıyor
1. YIL	1. CİLT	3	19. Mtl. 1315	31. Mtl. 1899	19. Zk. 1316	9-12	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	4	26. Mtl. 1315	7. Ns. 1899	26. Zk. 1316	13-16	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	5	2. Ns. 1315	14 Ns. 1899	3. Zh. 1316	17-20	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	6	9. Ns. 1315	21. Ns. 1899	10. Zh. 1316	21-24	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	7	16. Ns. 1315	28. Ns. 1899	17. Zh. 1316	25-28	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	8	23. Ns. 1315	5. My. 1899	24. Zh. 1316	29-32	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	9	30. Ns. 1315	12. My. 1899	1. Mh. 1317	33-36	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	10	7. My. 1315	19. My. 1899	8. Mh. 1317	37-40	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	11	14. My. 1315	26. My. 1899	15. Mh. 1317	41-44	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	12	21. My. 1315	2. H. 1899	22. Mh. 1317	45-48	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	13	28. MY. 1315	9. H. 1899	29. Mh. 1317	49-52	10 Para	Sayfa numarası 52'den 55'e çıkılmış
1. YIL	1. CİLT	14	4. H. 1315	16. H. 1899	8. Sf. 1317	55-58	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	15	11. H. 1315	23. H. 1899	15. Sf. 1317	59-62	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	16	18. H. 1315	30. H. 1899	22. Sf. 1317	63-66	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	17	25. H. 1315	7. T. 1899	29. Sf. 1317	67-70	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	18	2. T. 1315	14. T. 1899	6. Re. 1317	71-74	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	19	9. Ağ. 1315	21. T. 1899	13. RE. 1317	75-78	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	20	16. T. 1315	27. T. 1899	20. RE. 1317	79-82	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	21	9. T. 1315	21. Ağ. 1899	14. RA. 1317	83-86	10 Para	3 hafta geçikmeli olarak Pazartesi çıkıyor.
1. YIL	1. CİLT	22	13. Ağ. 1315	25. Ağ. 1899	18. RA. 1317	87-90	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	23	20. Ağ. 1315	1. EY. 1899	25. RA. 1317	91-94	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	24	27. Ağ. 1315	8. Ey. 1899	2. CE. 1317	95-98	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	25	3Ey. 1315	15. Ey. 1899	9. CE. 1317	99-102	10 Para	

YIL	CİLT	NO	ÇIKIŞ TARİHİ (MÂLİ)	MİLÂDİ	HİCRİ	SAHİFE	FIATI	DÜŞÜNCELER
1. YIL	1. CİLT	26	10.Ey.1315	22.Ey.1899	16.CE.1317	103-106	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	27	17.Ey.1315	29.Ey.1899	23.CE.1317	107-110	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	28	24.Ey.1315	6.Te.1899	30.CA.1317	111-114	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	29	1.Te.1315	13.Te.1899	8.CA.1317	115-118	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	30	8.Te.1315	20.Te.1899	15.CA.1317	119-122	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	31	15.Te.1315	27.Te.1899	22.CA.1317	123-126	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	32	22.Te.1315	3.Ts.1899	29.CA.1317	127-130	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	33	29.Te.1315	10.Ts.1899	6.Rc.1317	131-134	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	34	5.Ts.1315	17.Ts.1899	13.Rc.1317	135-138	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	35	12.Ts.1315	24.Ts.1899	20.Rc.1317	139-142	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	36	19.Ts.1315	1.KE.1899	27.Rc.1317	143-146	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	37	26.Ts.1315	7.KE.1899	5.Şb.1317	147-150	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	38	3.KE.1315	15.KE.1899	12.Şb.1317	151-154	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	39	10.KE.1315	21.KE.1899	19.Şb.1317	155-158	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	40	17.KE.1315	28.KE.1899	26.Şb.1317	159-162	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	41	24.KE.1315	5.KS.1900	4.R.1317	163-166	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	42	31.KE.1315	12.KS.1900	1.R.1317	167-170	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	43	7.KS.1315	19.KS.1900	18.R.1317	171-174	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	44	14.KS.1315	26.KS.1900	25.R.1317	175-178	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	45	21.KS.1315	2.Şt.1900	2.Şv.1317	179-182	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	46	28.KS.1315	9.Şt.1900	9.Şv.1317	183-186	10 Para	
1. YIL	1. CİLT	47	4.Şt.1315	16.Şt.1900	16.Şv.1317	187-190	20 Para	
1. YIL	1. CİLT	48	10.Şt.1315	23.Şt.1900	23.Şv.1317	191-194	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	49	18.Şt.1315	2.Mt.1900	12.k.1317	1-4	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	50	25.Şt.1315	9.Mt.1900	8.Zk.1317	5-8	20 Para	

YIL	CİLT	NO	ÇIKIŞ TARİHİ (MÂLÎ)	MİLÂDÎ	HİCRÎ	SAHİFE	FİATİ	DÜŞÜNCELER
2. YIL	2. CİLT	51	3.Mt.1316	16.Mt.1900	15.Zk.1317	9-12	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	52	10.Mt.1316	23.Mt.1900	22.Zk.1317	13-16	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	53	17.Mt.1316	30.Mt.1900	29.Zk.1317	17-20	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	54	24.Mt.1316	6.Ns.1900	6.Zh.1317	21-24	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	55	31.Mt.1316	13.Ns.1900	14.Zh.1317	25-28	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	56	7.Ns.1316	20.Ns.1900	21.Zh.1317	29-32	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	57	14.Ns.1316	27.Ns.1900	28.Zh.1317	33-36	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	58	21.Ns.1316	4.My.1900	5.Hz.1317	37-40	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	59	27.Ns.1316	11.My.1900	16.Mh.1318	41-44	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	60	5.My.1316	18.My.1900	19.Mh.1318	45-48	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	61	12.My.1316	25.My.1900	26.Mh.1318	49-52	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	62	19.My.1316	1.Hz.1900	3.Sf.1318	53-56	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	63	26.My.1316	8.Hz.1900	10.Sf.1318	57-60	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	64	2.H.1316	15.H.1900	17.Sf.1318	61-64	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	65	9.H.1316	22.H.1900	24.Sf.1318	65-68	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	66	16.H.1316	29.H.1900	6.RE.1318	69-72	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	67	23.H.1316	6.T.1900	9.RE.1318	73-76	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	68	30.H.1316	13.T.1900	16.RE.1318	77-80	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	69	7.T.1316	20.T.1900	23.RE.1318	81-84	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	70	14.T.1316	27.T.1900	30.RE.1318	85-88	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	71	21.T.1316	3.Ağ.1900	7.RE.1318	89-92	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	72	28.T.1316	10.Ağ.1900	14.RE.1318	93-96	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	73	4.Ağ.1316	18.Ağ.1900	21.RA.1318	97-100	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	74	11.Ağ.1316	24.Ağ.1900	28.RA.1318	101-104	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	75	19.Ağ.1316	1.Ey.1900	6.CE.1318	105-108	20 Para	Cumartesi yayınlanıyor.

YIL	CİLT	NO	ÇIKIŞ TARİHİ (MÂLİ)	MİLÂDÎ	HİCRÎ	SAHİFE	FİATİ	DÜŞÜNCELER
2. YIL	2. CİLT	76	25.Ağ.1316	7.Ey.1900	12.CE.1318	109-112	20 Para	Cumartesi yayınlanıyor.
2. YIL	2. CİLT	77	1.Ey.1316	14.Ey.1900	19.CE.1318	113-116	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	78	8.Ey.1316	21.Ey.1900	26.CE.1318	117-120	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	79	15.Ey.1316	28.Ey.1900	3.CA.1318	121-124	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	80	22.Ey.1316	4.Te.1900	11.CA.1318	125-128	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	81	29.Ey.1316	12.Te.1900	17.CA.1318	129-132	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	82	6.Te.1316	19.Te.1900	24.CA.1318	133-136	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	83	13.Te.1316	26.Te.1900	6.Rc.1318	137-140	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	84	20.Te.1316	2.Ts.1900	9.Rc.1318	141-144	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	85	27.Te.1316	9.Ts.1900	16.Rc.1318	145-148	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	86	3.Ts.1316	16.Ts.1900	23.Rc.1318	149-152	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	87	10.Ts.1316	23.Ts.1900	30.Rc.1318	153-156	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	88	17.Ts.1316	30.Ts.1900	7.Şb.1318	157-160	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	89	24.Ts.1316	7.Ke.1900	14.Şb.1318	161-164	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	90	1.KE.1316	14.KE.1900	21.Şb.1318	165-168	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	91	8.KE.1316	21.KE.1900	28.Şb.1318	169-172	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	92	15.KE.1316	28.KE.1900	6.R.1318	173-176	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	93	22.KE.1316	3.KS.1900	13.R.1318	177-180	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	94	29.KE.1316	11.KS.1901	20.R.1318	109-112	20 Para	Sayfa numaraları değişiyor
2. YIL	2. CİLT	95	5.KS.1316	18.KS.1901	27.R.1318	113-116	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	96	12.KS.1316	25.KS.1901	4.Şu.1318	117-120	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	97	19.KS.1316	1.Şt.1901	11.Şu.1318	121-124	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	98	26.KS.1316	8.Şt.1901	18.Şu.1318	125-128	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	99	2.Şt.1316	15.Şt.1901	25.Şu.1318	129-132	20 Para	
2. YIL	2. CİLT	100	9.Şt.1316	22.Şt.1901	3.Zk.1318	133-136	20 Para	

1.2.YAZAR KADROSU:

“İrtika” mecmuası dört yıl süren yayın hayatı boyunca aralarında devrin önde gelen simalarından Cenab Şehabettin, Mehmed Rauf, Tevfik Fikret, Mehmed Celal, Ahmet Rasim, İsmail Safa, Faik Esat gibi şair ve yazarların da bulunduğu çok geniş bir kadroya sahiptir. Bundan başka da çok sayıda imzasız yazı bulunmaktadır. Biz bu kısımda yazı kadrosunun tamamını tanıtmaya imkânına sahip değiliz. Bu yüzden çok bilinen şair ve yazarların dışında kalanları tanıtmayı uygun gördük.

ABDULLAH ZÜHDÜ

1869 yılında İstanbul'da doğmuştur. Galatasaray Lisesini bitirerek gazetecilik hayatına atılan Abdullah Zühdü, devrin çeşitli gazetelerinde çalıştıktan sonra 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine Yeni Gazete'yi kurmuş ve bu gazeteyi 1918'e kadar çıkarmıştır. Gazetecilik sıfatını bu gazeteyle olgunlaştıran Abdullah Zühdü'nün bu gazetenin kuruluşundan kısa bir süre sonra gazetesinde İttihat ve Terakki'ye muhalefete girişmiştir. 1920 yılında Damat Ferit'in sadrazamlığında bir süre Basın ve Yayın Genel Müdürlüğünde bulunmuştur. Abdullah Zühdü'nün özellikle Meşrutiyetten önce yazdığı telif ve tercüme hayli roman, hikaye, musahabeleri vardır. Bu yazdıkları edebi bir değer taşımamakla birlikte Yunan Harbi münasebetiyle yayımladığı Şanlı Asker adlı kitabı o dönemde halkın büyük ilgisini kazanmıştır. Hayatının son yıllarını antika ticaetiyle geçiren Abdullah Zühdü 1925'te İstanbul'da ölmüştür.

ABDÜLHALİM MEMDUH

Doğu ve batı edebiyatının bilen nesir yazarı ve şair bir zattır. İstibdat idaresi yüzünden 1905'te Avrupa'ya kaçarak İngiltere'nin Folkston şehrinde vefat etti. Basılmış eserleri: Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye, Reşid Paşa Terceme-i Hali, Manzum Tasvir-i vicdan, İclal yahut Viyana Muhasarası, Bedriye.

AHMET KEMAL [AKÜNAL]

Ocağaşı oğullarından Kaymakam Rasim Bey'in oğlu olan Ahmet Kemal 1873'te İstanbulda doğmuştur. Başarılı bir öğrencilikten sonra 1894 yılında Darüşşafaka'da Kimya ve Edebiyat öğretmenliğine, daha sonra da Galata İttihat Postanesi Müdürlüğü sekreterliğine atandı. İsmail Safa ile Maarif dergisini yayınlamakta iken Tevfik Fikretin Servet-i Fünun'un edebiyat sayfasını yönetmeye başlaması üzerine birçok edebiyatçı arkadaşıyla birlikte oraya geçti. Daha sonra siyasete karıştı ve bu yüzden üç defa da tevkif edildi. Bu arada Avrupa'ya kaçtı. Kafkasya'ya davet edildi. Burada İslami Okullar Müdürlüğüne getirildi.

AHMET RASİM

1965'te İstanbul'da doğmuştur. Şiir ve hikayeler, okul kitapları, tarih ve bilim konularında türlü eserler yazan, çeviriler de yapan Ahmet Rasim'in asıl değeri; renkli, canlı bir anlatımla, çocukluk, öğrenim ve basın hayatını, İstanbul'un gündelik hayatını yansıtan fıkra, makale ve anılarında görülür. Yaşadığı dönemin hemen hemen bütün dergi ve gazetelerinde yazılar yayımlamış bağımsız bir yazar görünümünde olmakla birlikte eski geleneği ve eski edebiyatı savunan yazılarla, kullandığı anlaşılır dil ve üslupla dikkat çekmiştir.

AHMET REFİK [ALTINAY]

Ürgüplü Gürlükçüoğullarından Ahmet Ağa'nın oğlu olan Ahmet Refik, 1880 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk öğrenimini Beşiktaş'ta Vişnezade Mektebi'nde yaptı. Daha sonra, Beşiktaş Askeri Rüştiyesini, Kuleli Askeri İdadisini ve Harbiye Mektebi'ni bitirdi. 1898'de Toptaşı ve Soğukçeşme Askeri Rüştiyelerinde coğrafya öğretmeni tayin edildi. Daha sonra Harbiye Mektebi Fransızca öğretmenliğine getirildi. 1902'de Tercüman-ı Hakikat gazetesi başyazarı oldu. 1908'de Meşrutiyetin ilanı ile beraber Harbiye'nin tarih öğretmeni oldu, aynı yıl içinde Millet Gazetesi'nin başyazarlığına getirildi. Ahmet Refik'in ilk yazıları Harbiye Mektebi'ndeki öğretmenlik yıllarında çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. İkdam Gazetesi'nde birbiri peşi sıra tefrika ettiği LaleDevri, Tarihi Simalar, Köprülüler, Felaket Seneleri, Kadınlar Saltanatı gibi

eserleriyle tanındı. 1937 yılında İstanbul'da öldü. Önemli eserleri arasında, Lale Devri, İki Komite, Demirbaş Şarh, Tarih ve Müverrihler, Viyana Önünde Türkler, Turhan Valide, Kafkas Yollarında gibi kitaplar sayılabilir.

ALİ KEMAL

1867'de İstanbul'da doğmuştur. Mekteb-i Mülkiye son sınıf öğrencisiyken, önce Paris'e, oradan Cenevre'ye gitti, iki yıl sonra İstanbul'a döndü. Dönünce, Halep'e sürülmesinden dolayı tekrar Avrupa'ya kaçtı. Avrupa'dan İstanbul gazetelerine makaleler yolladı. II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine İstanbul'a döndü. İktidar partisi İttihat ve Terakki Cemiyetine saldıran yazılar yazdı. Milli Mücadele aleyhinde de şiddetli yazılar yazdı, bu nedenle tutuklandı. Ankara'ya götürülüyordu, İzmit'te linç edildi.(1922)

ANDELİB [FAİK ESAT]

İstanbul'da 1873 yılında doğmuştur. Paşmakçızade Zühdü Molla Efendi'nin oğlu olan Faik Esat, daha sonraları Andelib mahlasını kullandı. Özel hocalardan Arapça ve Farsça desleri aldı. daha sonra genç yaşta gazetecilik mesleğine atılarak, Hazine-i Fünun, Mektep ve İrtika dergilerinin başyazarlıklarında bulundu. Divan edebiyatı geleneğine bağlı kalarak eski tarzda şiirler yazdı. Bu dönemde, Ahmet Rasim, Mehmed Celal gibi eski edebiyat taraftarlarıyla yeni edebiyat savunucularına karşı açılan bir cephenin içinde yer aldı. Arap edebiyatından bazı tercümeleler yaptı. Divan edebiyatının üstünlüğünü savunan yazılar yazdı. Zararlı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle sürgün olarak Malatya Tahrirat Müdürlüğüne tayin edildi ve 1902 yılında orada öldü. Eserleri arasında ilkokul çocukları için yazdığı manzum ve mensur eserlerle Arapça ve Farsça'dan tercüme ettiği şiirleri, edebi fıkraları içine alan Sabah-ı Hayatım(1890), edebi ve felsefi makale ve tercümelelerinden oluşan Gül Demetleri(1891), Bir Demet Çiçek(1896), Arapların Hikâyât-ı Şâirânesi(1894) sayılabilir.

ASIM BEY

Mustafa Asım Bey, huzur-u humayun hocalarından Abdullah Efendi'nin oğludur. 1856 yılında İstanbul'da doğan Asım Bey "Küçük Filibeli" adıyla tanınmıştır. Sıbyan okulunda okuduktan sonra amcası, vekil öğretmen Filibeli Halil Efendi'den dersler aldı. Bir müddet meşihat dairesi aklamına devam etti. Daha sonra Kudüs'e mukavelet katibi olarak gitti. Bu görevinden sonra da tahrirat müdürü oldu. Kudüs'te 17 sene, Basra'da 5 sene ikamet ettikten sonra Trabzon mektupçuluğuna tayin edildi. Burada 1904 yılında öldü.

BEKİR FAHRİ

Son asırda yaşamış olan bu roman ve hikaye yazarı hakkında yeterli bilgi yoktur. Mekteb-i Mülkiye'de okudu. Jön Türk hareketine katılarak Mısır'a kaçtı. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a döndü. Piyano dergisinin edebiyat müdürü oldu. Bu dergide ve daha sonra onun yerine yayımlanan Düşünüyorum adlı dergide Mülhaza-i Edebiye başlığı altında yazdığı sohbet ve tenkidlerle naturalizmi savundu. Rübâb dergisinde mensur şiirleri, hikayeleri ve tenkidleri yayımlandı. Hayatının bundan sonraki seyri hakkında bilgi yoktur. Jönler(roman,1910), Rübâb-ı Aşk adlı iki eseri bilinmektedir. 1914 yılında ölmüştür.

EBÜZZİYA TEVFİK

1848'de İstanbul'da doğmuştur. Kısa bir süre memurluk yapıp daha sonra gazeteciliğe başladı. Namık Kemal'le birlikte İbret(1872). Hadika(1872), Sirac(1873) gazetelerini çıkardı.Genç Osmanlılar Cemiyeti üyelerinden olan Ebüzziya Tefvik, 1873'te Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre oyunundan sonra çıkan olaylar nedeniyle Rodos'a sürüldü. Sultan Abdülaziz'in ölümüyle İstanbul'a döndü. Abdülhamid döneminde gittiği Viyana'da yayıncılık konusunda araştırmalar yaptı. Dönüşünde Kütüphane-i Ebüzziya'yı kurarak Namık Kemal, Ziya Paşa, Şinasi, Ahmet Rasim, Muallim Naci, Mahmut Ekrem gibi dönemin ünlü yazarlarının kitaplarını yayımladı. Mecmua-i Ebuzziya'yı çıkardı(1880). Yaptığı işle devlet memurluğunun bağdaşmadığı gerekçesiyle Konya'ya sürüldü. İkinci Meşrutiyetin

ilanı ile açılan Meclis-i Mebusan'a antalya milletvekili seçildi. 1909 yılında Tasvir-i Efkar ve Mecmua-i Ebuzziyayı yeniden çıkardı. Ebuzziya Tevfik yazarlığından çok, döneminin ünlü bir editörü olarak yayın-cılığa katkılarıyla tanınmıştır. 27 Ocak 1913'te aniden vefat etmiştir.Kabri Bakırköy'de oğlu Ziya Bey'in yanındadır. Başlıca eserleri: Ecel-i Kaza, Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye, Kemal bey'in Terceme-i Hali, Lugat-ı Ebuzziya,Napolyon, Buffon, Nef'i

EDİB BEY

Çapanoğullarından Akmağdeni kaymakamlığından emekli olan Osman Nuri Bey'in oğludur. Yozgatta ilkokul ve ortaokulu bitirdikten sonra Yozgatta Demirli Medresesinde de tahsilini tamamladı. Yozgat civarında da çeşitli görevlerde bulundu. Dersim,Çorum, Yozgat, İçel kaymakamlıklarında bulundu. Görev yaptığı yerlerde yaptırdığı inşaatlarla dikkat çekti. Meşrutiyet ilan edildikten sonra Yozgat milletvekilliğine seçildi. 1917'de Yozgat'ta isyan çıkınca Kayseri'de oturmaya mecbur tutuldu ve 1922'de Kaysri'de vefat etti.

ENVER BEY

Hakkı Bey'in oğludur. 1876'da İstanbul'da doğmuştur. Mektebi idadi-i mülki'yi bitirdi. Özel dersler aldı, Maliye bakanlığı aklamına bağlandı. Daha sonra yine İstanbul'da çeşitli memurluklarda bulundu. Bir aralık nezaret mühürdarlığında da görev yaptı. Bunları takiben Küçükpazar tahsil şubesi memuru oldu. Beykoz'da ayakkabı fabrikasında muhasebe kaleminde çalışmıştır. Dönemin çeşitli dergilerinde bazı manzumeleri yayınlanmıştır. İki defa tertip ettiği şiir kitabı yayımlanmıştır.

FAİK BEY

1826'da Manastır'da doğdu. Manastırlı Haseki Hacı Bey'in oğludur. Özel hocalardan Arapça ve Farsça dersleri aldı. 1851'de İstanbul'a geldi. İstanbul'a geldikten sonra, birçok memurluklarda bulundu. İstanbul emtia gümrüğü manifatura memurluğuna. Siverek kaymakamlığına, Bosna rüsümat nazırlığına, Ereğli kaymakamlığına Selanik ve Adana merkez kaymakamlıklarına, Varna, Kudüs kaymakamlıklarına, göçmenleri

idare komisyonu azalığına...atandı. Bu görevlerden sonra merkeze alınarak saray tarafından bir çok nişana layık görüldü, derecesi yükseltildi. 1902 yılında İstinye'deki yalısında vefat etti. Rumelihsarı Kabristanı'na defnedildi

FAİK REŞAT

1851 yılında İstanbul'da doğan Faik Reşat'ın asıl adı Ahmet'tir. Alay Emirlerinden İzmirli Tahir Efendi'nin oğludur. Rüştüyeyi bitirmeden öğrenimini yarıda bıraktı. Kendi çabasıyla Arapça ve Farsça öğrendi. Şiire ilgi duyarak Cem'i ve Ali Efendilerden dersler aldı. Burada çeşitli devlet memurluklarında çalıştı. Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle Mart 1880'dee Takvim-i Vekayi başyazarlığına getirildi. Daha sonra., Diyarbakır, Van, Yanya illerinde eğitim müdürlükleri görevinde bulundu. Bu grevlerden azledildikten sonra İstanbul'a döndü ve burada yazarlık ve öğretmenlikle geçimini sağladı. Darül-Fünun'da edebiyat öğretmenliği yaptı. Meşrutiyetten sonra ikinci defa Takvim-i Vekayi müdürlüğüne getirildi. Faik Reşat 1914 yılında İstanbul'da ölmüştür. Mezarı Erenköyü'ndedir. Şiirlerini Güldeste adlı bir kitapta toplayan Faik Reşat, asıl edebiyat tarihçiliği ve özellikle divan edebiyatı araştırmalarıyla tanınmıştır. Antoloji ve ders kitaplarıyla birlikte onbeş kadar ders kitabı vardır. Başlıca eserleri: Güldeste, Tarih-ı Edebiyat-ı Osmaniye, Teracim-i Ahval, Gencine-i Letaif, Mükemmel Osmanlı Lugati, Muhtasar ve Musavver Osmanlı Tarihi, Külliyyat-ı Letaif

FUAD EFENDİ

Mehmed Fuad Efendi, Menemen kazasının Değirmendere köyünde doğdu. İlköğrenimini Manisa Yenicami Medresesinde görerek icazetname aldıktan sonra İzmir Darülmualimin'ine girdi ve oradan mezun oldu. Bu arada aynı okulun müdürü Maraşlı Kamil Efendi'den Farsça dersleri aldı. bir müddet Menemen Rüşdi Mektebinde ikinci öğretmenlik görevinde bulundu. Meşrutiyet'in ilanından önce İttihat ve Terakki partisine kaydoldu. İzmir murahaslığına, sonra da partinin Aydın Vilayeti Müfettişliğine ve İzmir Darülmualimin öğretmenliğine, il genel meclisinin Menemen azalığına seçildi. . İstanbul ve İzmir gazete ve dergilerinde edebi makale ve şiirleri yayımlanan Fuad Efendi, İzmir'de Gencine-i Edeb adıyla haftada bir

yayınlanan edebi derginin başyazarlığını yaptı. Bu dergide epeyce şiirleri yayımlandığı halde basılmış bir eseri yoktur.

HAMDİ BEY (BURSALI)

1877'de Bursa Yenişehir'de doğmuştur. Bursa'da İdadi'yi bitirdikten sonra Ziraat Bankası'na girdi. 1 ağustos 1900'de bankanın denetleme kuruluna seçildi, daha sonra başmüfettişliğe atandı. 1895'li yıllarda Süleyman Nazif'le tanıştı, edebiyat dünyasına girdi, Fevaid dergisine manzumeler yazmaya başladı. Manzumelerini İstanbul'da yayınlanan Malumat, Musavver Fenn ü Edeb, İrtika gibi dergilerde yayımladı. Hamdi Bey'in basılmış olan Şukûfe-i Şebab adlı bir tek eseri vardır.

HAYRET (1848-1913)

1848'de Adana'da doğmuştur. Tarımcılıkla uğraşan Hacı Hüseyin Ağa'nın oğlu olan Hayret efendi, çocukluğunda Adana'nın tanınmış bilim adamlarından özel dersler alarak, tahsilini tamamladı. İstanbul'a gelerek Süleyman Subaşı Medresesine girdi. Öğretmenlik sınavlarına girdi ve diplomasını aldı. 1870'te Adana Rüşdi Mektebine ikinci öğretmenliğine, 1873'te Söğüt Rüşdi Mektebi birinci muallimliğine atandı. Bu görevinden bir müddet sonra istifa etti, İstanbul'a gitti. Burada Mustafa Fazıl Paşa konağında öğretmenlik yaptı. Bu görevini takiben İstanbul'da çeşitli okullarda öğretmenlik görevini devam ettirdi. 1879 yılında Mekteb-i Sultani (Galatasaray lisesi) Türk Edebiyatı öğretmeni oldu. Öğretmenlik görevlerinden sonra, 1881 yılında Kütüphaneler müfettişliğine, 1882'de Kütüphaneler Tahrir Müdürü yardımcılığına, 1886'da Maarif Nezareti Encümeni teftiş üyeliğine tayin edildi. Bu görevinden de zararlı kitaba ruhsat verdiği için azledildi. Hayret Efendinin İstanbul'da yayımlanan çeşitli dergilerde manzumelerine sıklıkla tesadüf etsek de yayımlanmış bir eseri yoktur.

HİLMİ

1842 yılında Sultanahmet Camii civarında Güngörmez Mahallesi İmamı Nuri Efendinin oğlu olarak dünyaya geldi. Asıl adı Mehmed Ali Hilmi, lakabı Dede

Baba'dır. Tasavvufa meyilli bir ailenin çocuğu olması, tasavvufa – babasının da teşvikiyle – merak duymasına neden oldu. 1857'de Ahçı Ali Baba Hazretleri'nden el aldı. 1863'te üstadının vefatıyla, Hacı Bektaş-ı Veli dergahına gitti ve dergahın postnişini olan Türibi Ali Dede'den Bektaşî tarikinin feyzini alarak tekrar makamına döndü. Tasavvufî temalı küçük manzumeler yazıp, İstanbul dergilerinde yayımladı. Basılmış bir eseri yoktur. 1907 yılında öldü. Divanı, ölümünden sonra, Merdivenköyü Tekkesi aşçısı Filibeli Ahmet Mehdi baba tarafından bastırıldı.

HÜSEYİN KAZIM [KADRİ]

1870'te İstanbul'da doğan Hüseyin Kazım II. Meşrutiyet döneminin önemli fikir ve siyaset adamlarındandır. Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'nden sonra bir süre Mülkiye Mektebi'nde okudu. İzmir İngiliz Ticaret Mektebi'ni tamamladı. Öğrenim hayatından hemen sonra Maliye Mektebi Kalemî, Hariciye Nezareti memurluklarında ve Darüşşafaka Astronomi öğretmenliğinde bulundu. Tevfik Fikret ve Hüseyin Cahit'le 1908'de "Tamim" gazetesini çıkardı. Serez, Samsun, Halep ve Selanik valilikleri ile Manisa milletvekilliği görevlerinde bulundu. Devlet adamı özelliğinin yanında lisan çalışmalarıyla da dikkat çekti. Osmanlıca-Türkçe sözlük çalışmalarına başladı. 1914-1917 yıllarında Aydın milletvekili seçildi. Ziraat, Ticareti, Evkaf nazırlıklarında bulundu. Başlıca eserleri: Yirminci Asırda İslamiyet(1913), On Temmuz İnkılabı ve Netayici(1920). Büyük Türk Lugatı(1.Cilt, 2.Cilt, 1927-1928, 3. ve 4. Ciltler 1943-1945)

HÜSEYİN SİRET [ÖZSEVER] (1872-1959)

Servet-i Fünun şair ve yazarlarındandır.

İBN-İ RIFAT SAMİH

1874'te İstanbul'da doğan Samih Rifat askeri kaymakamlardan Rifat Bey'in oğludur. Tahsil hayatından sonra çeşitli memurluklarda bulundu. Memuriyeti sırasında İkdam, Malumat, Sabah ve İrtika gazetelerinde yazılar ve şiirler neşretti. Maarif vekaleti Telif ve Tercüme Dairesi Azalığına ve Maarif Vekaleti Müsteşarlığına getirildi. Bu

görevleri takiben Çanakkale milletvekili oldu. 1932'de Ankara'da vefat etti. Eski ve yeni tarzda çok güzel şiirler yazarak edebi dergi ve gazetelerde yayımladı. Yazdığı makalelerle de döneminde insanların teveccühünü kazandı.

İHYA

Sivaslı Mütevellizade Musa Efendi'nin oğlu olan Ömer İhya Efendi, 1874'te Tokat'ta doğdu. Rüştüye okulundan mezun olunca medreseye girdi. Medreseden de icazet aldı. Burada hafız olunca, Sivas'a gitti ve orada yazdığı eski tarz şiirleriyle kendini tanıttı. 1899 yılında Sivas Askeri Rüşdisi'ne Kavaid-i Osmaniye öğretmeni olarak atandı. Devrin idarecileriyle iyi ilişkiler kurdu, onların iltifatlarına nail oldu. 1907'de öğretmenliği bıraktı. Sivas'ta aileden kalan araziye satıp İstanbul'a yerleşti. Hukuk Mektebine girdi. Reşit Paşanın tavsiyesiyle bir idadi mektebinde yeniden öğretmenliğe başladı. Geçirdiği bir ruhi buhran neticesinde 20 Haziran 1909'da kendini astı. Mezarı Edirnekapı kabristanındadır. Eserleri: Darabat-ı Aşk(divançe), Bakure(bostan tercümesi)

İSMAİL SAFA (1867-1901)

İsmail Safa, Muallim Naci'nin "Şair-i Mader-zad" diye adlandırdığı Tanzimat'tan Servet-i Fünun dönemine geçiş şairlerindedir.

İSMET

1868'de Balıkesir'de doğdu. Müstecabizade namıyla anılmıştır. İcra müdürü Mehmed Ali Bey'in oğludur. Çocukluğunda ciddi bir eğitim ve öğretim görmedi. 1885 yılında açılan Karesi Lisesi'ne yazıldı. Bu okuldan altı sene sonra ilk mezun olarak diploma aldı. Kendi çabalarıyla Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmeye çalıştı. İstanbul'a gelip Hukuk Mektebi'ne yazıldı 1897'de aliyyülalariüs aldı. Sultan Abdulhamid'in yaverlerinden Çerkes Ahmet Paşanın özel sekreteri oldu. Gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. Bir iftira yüzünden tutuklanıp önce bodrum. Sonra Midilliye gönderildi. Tutukluluğundan sonra, Ayvalık ve İzmir'e gitti. İzmir'de Hıyaban adında edebi bir dergi çıkardı; fakat pek tutulmadı. 1917'de Isparta'da vefat

etti. Muallim Naci tesirinde eserler yazmış ve eskiler edebiyatı savunanların saflarında yer almıştır. Eserleri: Fûruk-ı Elfaz, Terane, Dasitan-ı Zafer, Naili-i Kadim, Şükufe-çin, Tetimme-i Lugat-ı Naci. Bunlarla birlikte bazı tercümeleri de vardır.

KAMİL

1865'te İstanbul'da doğan Hüseyin Kamil Bey, Tepedelenli Ali Paşa'nın torunu İsmail Rahmi Paşa'nın oğludur. Aksaray Mahmudiye Rüşdi okulundan sonra Mülki İdadi Mektebi'ni bitirip Şûrâ-yı Devlet reisi Akif Paşa'nın onayıyla Tanzimat Dairesi Kalemine girdi. Burada kendisine sâniye rütbesi verildi. Daha sonra Kalem'i terkederek inzivaya çekildi. Taselya'da babadan kalma arazisini satarak vefatına kadar bir işle meşgul olmadı. Devrin çeşitli dergilerinde klasik tarzda şiirleri yayınlanan Hüseyin Kamil Bey 1921'de Haydarpaşa'da, Koşuyolu'ndaki evinde vefat etti. Merkezefendi Kabristanı'na, annesinin yanına defnolundu.

MEHMED CELAL(1867-1912)

19.yy şair ve hikayecilerinden olan Mehmed Celal, İstanbul'da doğmuştur. Düzenli bir öğrenim göremeden basın hayatına girdi. Mehmed Celal, duygusal, hayalci şiir ve hikayeleriyle dikkat çekti.

MEHMED RAUF (1875-1931)

Servet-i Fünun dönemi hikaye, roman ve tiyatro yazarıdır.

MEHMED TAHİR [BABA TAHİR, MALUMATÇI TAHİR]

19.yüzyılın sonlarında yoğun bir neşriyat faaliyetinde bulunan gazeteci-yazar Mehmed Tahir'in hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. 1864-1909 yılları arasında yaşadığı bilinen yazar, 19. yy'da yayımlanan dergiler içinde önemli bir yeri olan Malumat(1895-1903) dergisini yayımladı. Matbaasında zararlı belge basıp, Mısır'daki Jön Türklerin evrakıdır diye II.Abdülhamit'e jurnalcilik etti. İtalya'dan

hakkâk getirterek sahte nişan ve beraatler bastırıp Avrupalılara ve eşrafa sattı. Yakalanarak mahkeme edildi ve 1907'de Trablusgarb'a sürüldü. 1908 affıyla geri döndü. İrtika(1899-1904, 251 sayı), Musavver Fen ve Edeb(1899-1903, 200 sayı) ve Sabah gazetelerini de çıkardı.

MEKKİ

Mehmed Mekki Efendi, Meclis-i Vâlâ Müftüsü Tahir Efendi'nin torunu ve Ali Rıza Bey'in oğludur. 1843'te Mekke'de doğmuştur. Arabistan'da öğrenim gördükten sonra 16 yaşındayken kendisine İstanbul Müderrisliği ruûsu verildi. İstanbul Bab Mahkemesi kitabesinde, daha sonra da Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerinde niyabetlik görevlerinde bulundu. 1904'te Evkaf Müsteşarlığına tayin ve 1907'de de Anadolu Kadiaskerliği payesi tevcih olundu. Meşrutiyetten sonra yaş haddinden emekli oldu. 1910 yılında vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığına defnedildi.

MENEMENLİZADE TAHİR (1862-1902)

19.yy şairlerindendir.

NASUHI

1836'da İstanbul'da doğan Abdulhalık Nasuhi Bey, Esbak Tahran Sefiri Hayrullah Efendi'nin oğludur. Valide ve Beyazıt rüşdi mekteplerinde, harbiye mektebinde ve Paris'te okudu. 1854 yılında fahri binbaşılık, 1856'da da kaymakamlık ile erkan-ı harb sınıfına girdi. 1863'te ise askerliği bırakarak Bab-ı Ali tercüme odasında memur oldu. Çeşitli tarihlerde İstanbul içinde ve İstanbul civarında memurluklarda bulundu. İçel, Lazistan, Beyrut, Canik kaymakamlıklarına Beyrut, Halep, Adana valiliklerine, Tahran sefaretine, Bulgaristan komiserliğine tayin olundu. 1908'de ikinci kere tahran sefaretine tayini çıktıysa da gitmedi, meşrutiyetin ilanından sonra ise Heyet-i üryan azalığına getirildi. Bu tarihten sonra gerek Osmanlı hükümeti, gerekse yabancı hükümetler tarafından çeşitli rütbelerle, madalyalarla, ödüllerle taltif kılındı. 1912'de vefat etti. Sultan Mahmut türbesi hazinesine, büyükbabası Abdülhak Molla'nın kabri

civarına gömüldü. Devlet adamlığının yanısıra, zamann çeşitli dergi ve gazetelerinde de makale ve şiirler yazan Nasuhi Bey'in basılmış bir eseri yoktur.

NAZIM

1840'da Üsküdar'da doğan Mehmed Nazım, Akşehir Kaymakamlarından Şakir Efendi'nin oğludur. İptidai ve Rüştî mekteplerinden sonra özel hocalardan Arapça ve Farsça dersleri aldı. 1878'de vali Ziya Paşa'nın istağı üzerine Adana Mektupçuluğuna tayin edildi; ancak Ziya Paşa'nın vefatıyla bu görevinden azledildi. Yine 1881'de Konya, 1887'de Bitlis, 1891'de de Kastamonu mektupçuluklarına atandı. Bu görevlerinden de azledilerek 1892'de Genel Muhacirler Komisyonu Mektupçusu oldu. 1894'te Mersin Kaymakamlığına atanmasına rağmen 1897'de bu görevinden azledildi. Daha sonra da Kayseri, Diyarbakır, Halep, Konya ve Sivas valilikleri görevinde bulundu. En son 1912 Selanik valiliğinden sonra(Son Selanik valisidir.) emekliye ayrıldı. 1901'de Rumeli Beylerbeyi payesine yükseldi. Birçok rütbelere ve nişanlar aldı. Hayatının son dönemlerini yatalak geçiren Nazım Paşa, 1926'da Kadıköy'de oğlu Hikmet Bey'in evinde vefat etti.

NURİ ŞEYDA

Mehmed Nuri Şeyda Bey, İğci Hafız Efendi'nin oğludur. 1876'da İstanbul'da doğmuştur. Bir süre Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesinde okuyan Nuri Şeyda, Hariciye ve Adliye Nezaretleri kalemlerinde, Ticaret İcra Dairesi Muavinliğinde bulundu. Musiki ve şiirle uğraştı. Farsça, Fransızca, Almanca ve İngilizce lisanlarına aşina olan Nuri Şeyda, güzel sülus ve rik'a yazar, güzel şiir okurdu. Devrin gazete ve dergilerinde yayınlanmış çeşitli makaleleri ve manzumeleri vardır. 1901'de İstanbul'da vefat etmiştir.

OSMAN ŞEMS EFENDİ

Nakşibendi ileri gelenlerinden Münzevi Seyit Mehmed Efendi'nin oğludur. 1813'te İstanbul'da doğan Osman Şams Efendi gençliğinde Nakşi şeyhlerinden İsmail Efendi'ye bağlandı. Onun vefatı üzerine Kadiriye ve Üveysiye ileri gelenlerinden

olan Abdurrahim-i Ünyevi'ye bağlanarak irşada izin aldı. Daha sonra tütüncü dükkanı açarak esnaflığa başlamıştır. Ticarethanesi devrin bir çok şair ve ediplerinin uğrakyeri oldu. 1861'de Encümen-i Şuara'ya katıldı. Üsküdar'da 1893 yılında vefat eden Osman Şems Efendi'nin büyük bir cilt tutacak kadar şiiri vardır. Şiirlerini yayınlama imkanı bulamayan Osman Şems Efendi'nin şiirleri, daha sonraki dönemlerde çıkan edebi dergi ve gazetelerde neşredilmiştir.

RAHMI

1854 yılında İstanbul'da doğmuştur. Mehmed Rahmi Bey, Trabzonlu muhasebeci Ahmed Hilmi Efendi'nin oğludur. Mülkiye mektebini bitirip diploma aldı. Diplomayı alınca, Şura-yı devlette çalıştı, temyiz dairesi üyeliğine yükseltildi. Maddi bakımlardan zorluklarla dolu bir hayat yaşadı. Yeni Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince kendisine maaş bağlandı. Eski tarzda şiirleri vardır, basılmamıştır. 1924 yılında ölmüştür. Kabri Eyüp Mezarlığındadır.

SÜLEYMAN NESİB(1866-1917)

Asıl adı Mehmed Samih olan Süleyman Nesib, Servet-i Fünun dönemi şair ve yazarlarından.

ŞEYH VASFİ

Şeyh Ali Vasfi Efendi, Draman Kefevi Tekkesi Şeyhi Mahmut Reşit efendi'nin oğludur. Babasından Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Fatih Camii'nde Hoca Mustafa Efendi'nin Mesnevi derslerine devam etmiştir. Kendini klasik kültürle beslemiştir. Muallim Naci ile Tercüman-ı Hakikat , Saadet ve Mürüvvet gazetelerinde bulunarak manzumeler ve edebi makaleler yazdı. Türk Edebiyatı'nın yenileşmesini savunanların karşısında yer alan Şeyh Vasfi, bir süre Fatih Merkez Rüşdiyesi'nde Kavaid-i Osmaniye hocalığı da yapmıştır. Meclis-i Meşayih azalığında bulunmuştur. Münşiat-ı Şeyh Vasfi, Muharrerat-ı Şeyh Vasfi gibi basılı eserleri de olan şair, 1910 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

TAHİR'ÜL MEVLEVİ[TAHİR OLGUN]

1877'de İstanbul'da doğan Tahir'ül Mevlevi, Gülhane Askeri Rüştîyesi, Menşe-i Küttab-ı Askeriye Okulu'ndan mezun olmuştur. Çeşitli bakanlıklarda memurluklar yaparken özel ve resmi okullarda Farsça , Türk Edebiyatı ve tarih dersleri vermiştir. Darüşşafaka Lisesinde 36, Kuleli Askeri Lisesinde 10 yıl öğretmenlik yapmıştır. Son yıllarında İstanbul Kütüphaneleri Tasnif Komisyonu'nda görev alarak Türkçe yazma divanların kataloglara geçirilmesinde büyük emeği geçen Tahir'ül Mevlevi, divan şiiri geleneğine uygun şiirler yazmıştır. 1920-1926 yılları arasında Mahfil adlı bir dergi çıkartmıştır. Edebiyat tarihi konularında yaptığı araştırmalarıyla tanınmıştır. Başlıca eserleri ; Mir'at-i Hz Mevlana, Divançe-i Tahir, Edebiyat Lugati, Fuzuli'ye Dair, Baki'ye dair, İstiklal Mahkemeleri...'dir

2.İKİNCİ BÖLÜM

2.1. YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST

Yazar adlarına göre fihrist; önce yazarın adı, parantez içinde yazar ve şâirlerin diğer adları ve ünvanları; köşeli parantez içindeyse bizim bulabildiğimiz isim, ünvan, soyad v.s. gösterilmiştir. Köşeli parantez içerisindeki bütün ifadeler bize aittir.

Bu fihrist, dergide bulunan (1.100.sayılar) bütün şair ve yazarların adları alfabetik sıraya konularak meydana getirilmiştir. Alfabetik sıralamada 'A(yın) , E(lif) v.b. rumuzları yazarken harfin aslı esas alınmış, 'A(yın) lar A; E(lif) ler E maddesi içinde gösterilmiştir. Bununla birlikte oldukça fazla sayıdaki imzasız yazıyı da, İ maddesi içinde değil; sonda ayrı bir başlık altında ele aldık.

A (YIN) H(E)

Güvercin [Şiir] 2.Yıl, N:85, S:145

A (YIN) NÂCİ

Yalnız Sen [Şiir] 1.Yıl, N:27, S:107
Perî-i Seher [Şiir] 1.Yıl, N:43, S:171
Leyle-i İntizâr [Şiir] 2.Yıl, N:52, S:14
Sensiz Güzelliklere [Şiir] 2.Yıl, N:66, S:69-70
Âşiyân-ı Hayâl [Şiir] 2.Yıl, N:69, S:81
Beyâz Gece [Şiir] 2.Yıl, N:71, S:89
Tekâzâ-yı Sânihât [Şiir] 2.Yıl, N:80, S:125-126
Terâne-i Niyâz [Şiir] 2.Yıl, N:81, S:129
Bükâ-yı Nihân [Şiir] 2.Yıl, N:84, S:141
Elvâh-ı Tabî'atten [Şiir] 2.Yıl, N:85, S:145
Çünkü Aşkım [Şiir] 2.Yıl, N:85, S:145

Gözlerin	[Şiir]	2.Yıl, N:92, S:173
Medfenim	[Şiir]	2.Yıl, N:94, S:109-

110

Â(YIN) NÂDİR [ALİ EKREM BOLAYIR]

Şi'r: Nüvideme Yâdgâr-ı Muhabbet	[Şiir]	1.Yıl, N:14, S:55-56
Elvâh-ı Tabiattan(Misafirim)	[Şiir]	1.Yıl, N:48, S:191
Elvâh-ı Tabiattan	[Şiir]	2.Yıl, N:50, S:5
Hüsn-i Medfün	[Şiir]	2.Yıl, N:50, S:5
Betoven (Beethoven)	[Şiir]	2.Yıl, N:51, S:9
Elvâh-ı Tabiattan	[Şiir]	2.Yıl, N:52, S:13
Elvâh-ı Tabiattan	[Şiir]	2.Yıl, N:54, S:22
Vapur	[Şiir]	2.Yıl, N:54, S:21-22
Göksu Deresi	[Şiir]	2.Yıl, N:55, S:26
Paris Meşher-i Umûmisi Resm-i Küşâd	[Şiir]	2.Yıl, N:56, S:29
Son Bûse	[Şiir]	2.Yıl, N:57, S:33-34
Kayıkçı	[Şiir]	2.Yıl, N:58, S:37
Elvâh-ı Tabiattan: İki Dost	[Şiir]	2.Yıl, N:59, S:41
Fonoğraf Karşısında	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:45-46
Yeni Beyler	[Şiir]	2.Yıl, N:61, S:50
Yeni Beyler	[Şiir]	2.Yıl, N:63, S:58
Hamal	[Şiir]	2.Yıl, N:62, S:53
Böğürtlen	[Şiir]	2.Yıl, N:65, S:66
Yeni Beyler	[Şiir]	2.Yıl, N:66, S:69
Yeni Beyler	[Şiir]	2.Yıl, N:67, S:74
Timsâl-i Ümîd	[Şiir]	2.Yıl, N:68, S:77
Yâd-ı Cânân	[Şiir]	2.Yıl, N:86, S:149
Gelincik	[Şiir]	2.Yıl, N:88, S:157

A(YIN) TÂHİR

Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N:30, S:120
-------	--------	--------------------

A(YIN) VEDÂT

Levha-i Mâtem [Şiir] 2.Yıl, N:53, S:18

ABDULLAH

Marûz-ı Âcizânemdir [Şiir] 1.Yıl, N:6, S:22

ABDULLAH ZÜHDÜ

Pûşide-i Turâb Olan Bir Müteverrim Lisanından[Şiir] 1.Yıl, N:20, S:80

Mehtaba Karşı [Şiir] 1.Yıl, N:28, S:112

ABDÜLHALİM MEMDUH

Eski Edebiyat-ı Cedîdenin Eski Nümûnelerinden[Şiir] 1.Yıl, N:5, S:20

Nazire [Şiir] 1.Yıl, N:5, S:20

Nazîre-i Gazel-i Sâmi [Şiir] 1.Yıl, N:7, S:27

ABDÜLKERİM SÂMÎ

Bir Genç Kızın Dem-i Âhiri [Şiir] 1.Yıl, N:1, S:2

ABDÜLLATİF KENAN

Nisan, Bahâr-ı Feyz-Nişân [Şiir] 2.Yıl, N:56, S:30

ÂDEM RIZA

Bir Refikin Kabrinde [Mensur Şiir] 1.Yıl, N:29, S:118

Kitâb-ı Meşhûdâtımdan Bir Yaprak Yahut Deryâda Bir Sandal
[Anı] 1.Yıl, N:33, S:133-134

Bî-vefâ [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:71, S:91

Köy Hâtîrâtından (Sakarya'da) [Anı] 2.Yıl, N:72, S:95-96
Zavallı Nihad [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:79, S:123-
124
Aynen Varaka [Tenkide Cevap] 2.Yıl, N:94, S:112

AHMED BÂHİR

Vezâif-i Matbuât [Gazetecilik] 2.Yıl, N:54 S:24

AHMED CELÂL

Nazm [Şiir] 2.Yıl, N:60, S:47

AHMED CEMÂL

Bir Akşam [Şiir] 2.Yıl, N:79, S:122
Yâd Et [Şiir] 2.Yıl, N:85, S:146
Funûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:1, S:4

AHMED CEMÎL

Kırılan Nâyıma [Şiir] 2.Yıl, N:86, S:150
Sâ'il [Şiir] 2.Yıl, N:61, S:50

AHMED FÂİK

Hikâye-i Müntahebe [Tercüme Hikâye] 2.Yıl, N:62, S:55-56

AHMED HAMDÎ

Bend-i Mahsûs [Faydalı Bilgi] 1.Yıl, N:27, S:108

Bend-i Mahsûs [Faydalı Bilgi] 1 .Yıl, N:28, S:112-113

AHMED HİKMET [MÜFTÜOĞLU]

Ah Şu Erkekler Âh [Aktüel] 1.Yıl, N:34, S:136-137
Küçük Hikayeler [Öğretici Hikâye] 1.Yıl, N:44, S:177-178
İki Mektup [Mektup] 2.Yıl, N:97, S:121-
122-123-124

AHMET İHSAN

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N:33, S:132

(İMAMOĞLU) AHMET

Gönül İsteği [Şiir] 1.Yıl, N:10, S:38

AHMED KEMÂL

Hîçî-i Aşk [Şiir] 1.Yıl, N:22, S:887
Sabaha Karşı [Şiir] 1.Yıl, N:25, S:99
Hastalığımda [Şiir] 1.Yıl, N:30, S:119-
120

AHMED NÂFÎ

Kıt'a [Şiir] 1.Yıl, N:1, S:2

AHMED RÂİF

Şitâ [Şiir] 1.Yıl, N:2, S:6

AHMED RÂSİM

İcmâl-i Edebî [Dilbilgisi] 1.Yıl, N:2, S:5
İcmâl-i Edebî [Dilbilgisi] 1.Yıl, N:3, S:9
İcmâl-i Edebî [Dilbilgisi] 1.Yıl, N:4, S:13-14
Mülâhaza [Dilbilgisi] 1.Yıl, N:5, 17
Mülâhaza [Dilbilgisi] 1.Yıl, N:8, S:29
Marifetnâme-i Dehr [Hikâye] 1.Yıl, N:34, S:137
Marifetnâme-i Dehr [Hikâye] 1.Yıl, N:37 S:148
İngiltere'de Amelenin Talimi [Aktüel] 1.Yıl, N:37, S: 148-149
Kitâbe-i Gam [Anı] 1.Yıl, N:46 S:186

AHMED RIFAT

Defter-i Hâtırâtımdan [Anı] 2.Yıl, N:54, S:24
Defter-i Hâtırâtımdan [Anı] 2.Yıl, N:55, S:28
Defter-i Hâtırâtımdan [Anı] 2.Yıl, N:56, S:32

AHMED SAFÂ

Bir Müdhikede [Şiir] 1.Yıl, N:27, S:107-108

AHMED SÜREYYA

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N:32, S:128

ALİ İHSAN

Küçük Hikâyeler	[Öğretici Hikaye]	1.Yıl, N:38, S:154
Makale-i Mahsûsa	[İktisat-Ticâret]	1.Yıl, N:40, S:162
Makale-i Mahsûsa	[İktisat-Ticaret]	2.Yıl, N:53, S:20
Makale-i Mahsûsa	[İktisat-Ticaret]	2.Yıl, N:58, S:40

ALİ KEMAL

Sen Piyer Kilisesinde	[Şiir]	1.Yıl, N:7, S:25
-----------------------	--------	------------------

ALİ NİHAD

Jüli-Rumen	[Hikâye]	1.Yıl, N:16, S:66
------------	----------	-------------------

ALİ NUSRET HAN DEHLEVÎ

Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N:11, S:41
Nâsîh	[Şiir]	1.Yıl, N:11, S:41-42
Hind Edebiyatı Numûnelerinden	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:12, S:46-47
İngiliz Edebiyatı Numûnelerinden	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:16, S:64
İngiliz Edebiyat-ı Numûnelerinden	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:12, S:46-47
İngiliz Edebiyat-ı Numûneleri	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:18, S:73
İngiliz Edebiyat-ı Numûneleri	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:20, S:80
Münâcât	[Şiir]	1.Yıl, N:26, S:104

ALİ PAŞAZÂDE OSMAN YÜMNÎ

Hikâye-i Müntahebe	[Tercüme Hikâye]	2.Yıl, N:96, S:119-120
--------------------	-------------------	------------------------

ALİ RIZA SEYFÎ

Elimde bir Gül-i Pejmürde Kaldı Nevbaharımdan[Şiir]		1.Yıl, N:7, S:26-27
---	--	---------------------

Bir Tutam Fulya	[Şiir]	1.Yıl, N:8, S:30-31
Müşterek Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N:8, S:31
Nevha-i Âşıkâne	[Şiir]	1.Yıl, N:20, S:80
Tazmin	[Şiir]	1.Yıl, N:26, S:104
Kitâbe-i Seng-i Mezâr	[Şiir]	1.Yıl, N:8, S:31

ASKEROĞLU

Sevgi Dileği	[Şiir]	1.Yıl, N:10, S:38
--------------	--------	-------------------

ÂSIF

Nâle [Şiir]	2.Yıl, N:6, S:22
-------------	------------------

ÂRİF HİKMET

Hayâlinden İstimdât	[Şiir]	1.Yıl, N:34, S:136
---------------------	--------	--------------------

ATAULLAH

Eyyâm-ı Firkat	[Hikaye]	1.Yıl, N:31, S:124-125
----------------	----------	------------------------

AVRAM NAUN

Hasta Bir Kız	[Şiir]	1.Yıl, N:33, S:131
Hazân	[Şiir]	1.Yıl, N:33, S:132
Zenginlere	[Şiir]	1.Yıl, N:40, S:159

AZİZ SÂMİH

Fünûn-ı Askeriye	[Askeri Yazı]	2.Yıl, N:63, S:59-60
Fünûn-ı Askeriye	[Askeri Yazı]	2.Yıl, N:64, S:64
Fünûn-ı Askeriye	[Askeri Yazı]	2.Yıl, N:66, S:71-72

Fünûn-1 Askeriye	[Askeri Yazı]	2. Yıl, N:67, S:75-76
Fünûn-1 Askeriye	[Askeri Yazı]	2. Yıl, N:68, S:80
Fünûn-1 Askeriye	[Askeri Yazı]	2. Yıl, N:69, S:83-84

BAHAEDDİN

Gurûb ve Yâd-ı Mâzî	[Şiir]	2. Yıl, N:64, S:62
---------------------	--------	--------------------

BEKİR FAHRÎ

Yeni Sevda	[Şiir]	2. Yıl, N:94, S:110
Yeni Sevda	[Şiir]	2. Yıl, N:96, S:118

BİR TOPATAN

Es'ile-i Mes'ele	[Tenkit]	1. Yıl, N:2, S:8
------------------	----------	------------------

BOLULU H(E) TALAT

Eski Yoldan Geçilmez Diye Kim Dedi	[Şiir]	1. Yıl, N:15, S:60
Tercüme Hakkında Tarihe Müstenid Bir Mütalaa [Çeviri Hakkında]		1. Yıl, N:4, S:15

(TABÎB) CELÂL PAŞA

Şarkı	[Şiir]	2. Yıl, N:71, S:89
-------	--------	--------------------

CENÂB ŞEHÂBEDDİN

Diyojen'e	[Şiir]	1. Yıl, N:28, S:111-112
Şi'rim için	[Şiir]	2. Yıl, N:76, S:110
Eş'âr-ı Güzîde	[Şiir]	2. Yıl, N:82, S:133-134
Eşâr-ı Ber-Güzîde	[Şiir]	2. Yıl, N:83, S:137

CEVAD REFİÎ

Mersiye	[Şiir]	2.Yıl, N:71, S:18
Gazi Osman Paşa İçin Mersiye	[Şiir]	2.Yıl, N:55, S:27
Hayâl-i Cânân	[Şiir]	2.Yıl, N:58, S:38

CİHANGİR ANDCÂNÎ

Dersaâdet Hâtırâtımdan	[Şiir]	1.Yıl, N:16, S:64
------------------------	--------	-------------------

C(İM) L(AM)

Hâtıra-i Zifâf	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:86
----------------	--------	-------------------

DEPDUŞ

Tefekkür	[Şiir]	1.Yıl, N: 23, S:91
----------	--------	--------------------

E(LİF) B(E)

Bülbüle Hitâben	[Şiir]	1.Yıl, N:21, S:84
-----------------	--------	-------------------

E(LİF) ERŞED

İsimsiz	[Şiir]	1.Yıl, N:11, S:42
Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N:1, S:3
Telehhüf	[Şiir]	1.Yıl, N:3, S:10

E(LİF) S(İN)

İmzasız Makâlât-ı Nâm-ı Müste'âr İstimâli	[Edebiyat]	1.Yıl, N:32, S:129-130
İmzasız Makâlât-ı Nâm-ı Müste'âr İstimâli	[Edebiyat]	1.Yıl, N:33, S:133
İmzasız Makâlât-ı Nâm-ı Müste'âr İstimâli	[Edebiyat]	1.Yıl, N:34, S:137-138

E(LİF) VECDÎ

Emel-i Âşıkâne [Şiir] 2. Yıl, N:67, S:74

EBÜZZİYA TEVFİK

Muktatafât [Biyografi] 1. Yıl, N:48, S:192-193

EGİNLİ E(LİF) HÂKÎ

Ber-Güzâriş-i Şuğuf-fuzûn [Mensur Şiir] 1. Yıl, N:44, S:177

EGİNLİ ÖMER AZİZ

Neşve [Şiir] 2. Yıl, N:63, S:58
Arkadaşıma [Sohbet] 2. Yıl, N:73, S:98
Arkadaşıma [Sohbet] 2. Yıl, N:75, S:106
Târih [Şiir] 2. Yıl, N:60, S:47
Mukabele [Tenkide Cevap] 1. Yıl, N:34, S:138
Mukabele [Tenkide Cevap] 1. Yıl, N:36, S:143-144
Mukabele [Tenkide Cevap] 1. Yıl, N:39, S:157-158
Mukabele [Tenkide Cevap] 2. Yıl, N:56, S:30-31
Mukabele [Tenkide Cevap] 2. Yıl, N:57, S:35-36

EMÎN FİKRET

Sensiz Olamam Ben [Şiir] 1. Yıl, N:20, S:80

EMİR REŞİD

Tarih (Çin Tarihine Bir Atf-ı Nazar) [Çin Tarihi] 2. Yıl, N:75, S:107-108

ENVER

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N:45, S:179

ESAD CEMİL

Fon der Golts [Biyografi] 1.Yıl, N:25, S:101-102

Fon der Golts [Biyografi] 2.Yıl, N:26, S:105

ESAD NECÎB

Resmini Yaparken [Şiir] 1.Yıl, N:25, S:100

Hıçten Teselli [Şiir] 1.Yıl, N:27, S:107

Şekvâ-yı Firâk [Şiir] 2.Yıl, N:43, S:171

Bir Hicrân-ı Muvakkatten Sonra [Şiir] 2.Yıl, N:54, S:22

Güzelliğin [Şiir] 1.Yıl, N:29, S:116

[FAİK REŞAD] F(E) R(E)

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:4, S:14

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:5, S:18

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:6, S:22

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:7, S:26

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:8, S:30

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:9, S:34

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:10, S:38

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:11, S:42

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:12, S:46

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:14, S:56

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:17, S:68

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikaye] 1.Yıl, N:19, S:76

F(E) VİCDÂN

İştikâ [Şiir] 2.Yıl, N:26, S:104

FÂHİR

Mâzî-yi Âmâlim [Şiir] 2.Yıl, N:61, S:50

Nâdim-i Sevda [Şiir] 2.Yıl, N:63, S:58

FÂİK

Muhazârat [Divan Edebiyatı] 1.Yıl, N:33, S:133

FÂİK ‘ÂLİ [OZANSOY]

İhtisâsât-ı Marîzâne [Şiir] 1.Yıl, N:4, S:16

Uzaklardakine [Şiir] 1.Yıl, N:5, S:17

Kehkeşâna Karşı [Şiir] 1.Yıl, N:8, S:30

Nesîm-i Âşinâ [Şiir] 1.Yıl, N:8, S:30

Bilmem Kime Karşı [Şiir] 1.Yıl, N:9, S:33

Geçmiş Bir Mâtemin Zill-i Pâyidârı [Şiir] 1.Yıl, N:9, S:33

Denizlere Karşı [Şiir] 1.Yıl, N:13, S:50

Samimiyet-i Sevdâ [Şiir] 1.Yıl, N:13, S:50

Rûh-ı Feyzâ -Güzîn [Şiir] 1.Yıl, N:18, S:72

Rûh-ı Bîdâr [Şiir] 1.Yıl, N:19, S:76

Hayme-Nişîn [Şiir] 1.Yıl, N:20, S:80

Şekîb [Şiir] 1.Yıl, N:22, S:87-88

Balıkçıl [Şiir] 1.Yıl, N:24, S:95

Sitârem [Şiir] 1.Yıl, N:24, S:95-96

Ezân [Şiir] 1.Yıl, N:6, S:21

Bir Hüsn-i Nev-Tesettüre Karşı [Şiir] 1.Yıl, N:25, S:99-100

Hüsn-i Mahzûn [Şiir] 1.Yıl, N:26, S:103-104

İnfi’âlât-ı Marîzâne [Şiir] 1.Yıl, N:26, S:104

Hafâyâ-yı Hayâl	[Şiir]	1.Yıl, N:35, S:139
İbtilâ-yı Hayât	[Şiir]	1.Yıl, N:40, S:159
Belki	[Şiir]	1.Yıl, N:42, S:167
Bir Hüsn-i Gâibe	[Şiir]	1.Yıl, N:44, S:175
Felsefelerim	[Şiir]	1.Yıl, N:45, S:179
Sevdâlarımın Âtîsi	[Şiir]	1.Yıl, N:45, S:179
Merhûme için	[Şiir]	2.Yıl, N:49, S:1
Onun Gözleri	[Şiir]	2.Yıl, N:51, S:10
Senelerden Sonra	[Şiir]	2.Yıl, N:52, S:13
Dicle Hâtıralarından	[Şiir]	2.Yıl, N:53, S:17-18
Madmazel	[Şiir]	2.Yıl, N:56, S:30
Aşk-ı Hayâlî	[Şiir]	2.Yıl, N:56, S:30
Rehâvet-i His	[Şiir]	2.Yıl, N:58, S:37
Bir Müsâmere-i Edebiye Hâtırası	[Şiir]	2.Yıl, N:59, S:41
Gurûb	[Şiir]	2.Yıl, N:64, S:61
Gözlerinden Bir Gölge	[Şiir]	2.Yıl, N:66, S:70
Müstesnâ Geceler	[Şiir]	2.Yıl, N:67, S:74
Mehtâb	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:85
Bir Hicrân	[Şiir]	2.Yıl, N:74, S:102
Bir Hayât	[Şiir]	2.Yıl, N:92, S:173
Fâniliğim	[Şiir]	2.Yıl, N:93, S:177
Gece Yarıları	[Şiir]	2.Yıl, N:94, S:109
Hüsn-i Girizân	[Şiir]	2.Yıl, N:95, S:114
Uyanmasın	[Şiir]	2.Yıl, N:96, S:117
İbhâma Dâir	[Şiir]	2.Yıl, N:96, S:117-118
O Meçhûleye	[Şiir]	2.Yıl, N:97, S:121
Enîn-i Tahassür	[Şiir]	2.Yıl, N:98, S:125
İnanma	[Şiir]	1.Yıl, N:3, S:9-10
Hikâye: Küçük Hasan	[Hikaye]	2.Yıl, N:93, S:179-180

FÂTİMA FAHRÜNNİSÂ

Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler

[Öğretici Hikâye] 2.Yıl, N:61, S:52

Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:62, S:56
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:64, S:64
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:65, S:68
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:66, S:72
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:69, S:84
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:72, S:96
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye] 2.Yıl, N:74, S:103-104
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:76, S:112
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikayeler	[Öğretici Hikâye]2.Yıl, N:77, S:116

FUAD NAZMÎ

Mülâhazât-1 Edebiye	[Tenkîd]	1.Yıl, N:47, S:189190
Mülâhazât-1 Edebiye	[Tenkîd]	2.Yıl, N:49, S:3
Mülâhazât-1 Edebiye	[Tenkîd]	2.Yıl, N:52, S:16

GARÎB- HARÂBÂTİ

Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N: 23, S:91
-------	--------	--------------------

H(A) F(E)

Rûznâme-i Hâtîrâtımdan Müfrez	[Anı]	2.Yıl, N:65, S:66-67
Rûznâme-i Hâtîrâtımdan Müfrez	[Anı]	2.Yıl, N:66, S:70
Rûznâme-i Hâtîrâtımdan Müfrez	[Anı]	2.Yıl, N:67, S:75

H(A) NÂZİM [EKREM REŞİD REY]

Karlar Erirken	[Şiir]	1.Yıl, N: 5, S:18
Gurûb Levhalarından	[Şiir]	1.Yıl, N: 19, S:76-77
Bir Mehtâba	[Şiir]	1.Yıl, N: 21, S:84
Nigâh-1 Pür-Heyecan	[Şiir]	1.Yıl, N: 26, S:103

Feryâd	[Şiir]	1.Yıl, N: 60, S:45
Fakat Heyhât	[Şiir]	2.Yıl, N: 62, S:53

H(E) NİYZAZİ

“Tabut Arkasında”nın Zeyli	[Şiir]	1.Yıl, N: 9, S:33
Takrîr-i Melâl	[Şiir]	1.Yıl, N: 82, S:134

H(E) SUBHÎ

Sevdiğime	[Şiir]	2.Yıl, N: 73, S:97
-----------	--------	--------------------

HAFİZ BAHAİDDİN

Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N: 1, S:3
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N: 18, S:72

HÂFİZ HÜSEYİN ŞEVKET

Çalışmak	[Şiir]	2.Yıl, N: 64, S:62
----------	--------	--------------------

HÂFİZ İSMAİL'EL-MEVLEVİ

Hazret-i Şemse	[Şiir]	1.Yıl, N: 23, S:91
----------------	--------	--------------------

HAFİZ ŞEM

Kardeşim Süleyman Bey'in Kerimesi Lâmia için[Şiir]		1.Yıl, N: 35, S:140
--	--	---------------------

HALİL NİHAD[BOZTEPE]

Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N: 43, S:172
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N: 48, S:192

Gece Yarısı [Şiir] 2.Yıl, N: 86, S:149

HARPUTLU HAYRÎ

Manâlı Bakışlar [Şiir] 1.Yıl, N: 6, S:21

HASAN SÂMÎH

Yâd ve Feryâd [Şiir] 1.Yıl, N: 3, S:10

Bir Manzume [Şiir] 1.Yıl, N: 10, S:37-38

HASAN SELAHADDÎN

Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:26, S:105-106

Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:27, S:109-110

Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:28, S:113-114

Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:29, S:116-117

HASAN TAHSÎN

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N: 34, S:136

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N: 36, S:143

HAŞMET ZEKÂÎ

Menâkıb-i Muhabbetten [Sohbet] 2.Yıl, N:100, S:134

HÂTIF

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N: 1, S:2

HAYRET

Kasidetü İmri'l Kays	[Tercüme Şiirler]	1.Yıl, N:14, S:57-58
Kasidetü İmri'l Kays	[Tercüme Şiirler]	1.Yıl, N:15, S:62
Gazel[Şiir]		1.Yıl, N:19, S:75

HAYRİYE BİNTİ HALİL

Şarkı [Şiir]		2.Yıl, N: 90, S:165
--------------	--	---------------------

HÂZİM

Gazel-i Türkî	[Şiir]	1.Yıl, N: 4, S:15
---------------	--------	-------------------

HERSEKLİ ÂRİF HİKMET

Nâtamam Bir Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N: 6, S:21
-------------------	--------	-------------------

HİKMET

Menekşeye Hitâb	[Şiir]	2.Yıl, N: 73, S:97
-----------------	--------	--------------------

HİKMET CELÂL

Bir İki Söz	[Okuyucu Mektubu]	1.Yıl, N:10, S:39
-------------	-------------------	-------------------

HİLMİ

Mürüvvet-i İslamiye	[Dinî Bilgiler]	2.Yıl, N:61, S:52
Harb Şarkısı	[Şiir]	2.Yıl, N:68, S:77

(EDİRNE DEN) HİLMİ

Hayâl-i Şâirâne [Şiir] 2.Yıl, N:89, S:161

HULÛSÎ

Tevhid [Şiir] 2.Yıl, N: 60, S:46-47

HÛSEYİN AVNÎ

Bir Mukâbele [Tenkide Cevap] 2.Yıl, N:73, S:100

HÛSEYİN CAHİD [YALÇIN]

Sabah Gazetesinde Görülmüştür [Tenkide Cevap] 1.Yıl, N:12, S:48
Hayat-ı Hakîkîye Sahneleri [Öğretici Tarih] 1.Yıl, N:28, S:113
Gözlerin [Mensur Şiir] 1.Yıl, N:35, S:141
Musâhabe-i Edebiye [Edebiyat] 2.Yıl, N:98, S:126-127

HÛSEYİN DANİŞ [PEDRAM]

Meâl-i Eşyâdan [Şiir] 1.Yıl, N: 13, S:50

İsimsiz [Şiir] 1.Yıl, N: 33, S:132

HÛSEYİN FEHMÎ

Rûznâme-i Hâtîrâtımdan: [Anı] 2.Yıl, N:61, S:50-51

Rûznâme-i Hâtîrâtımdan: [Anı] 2.Yıl, N:68, S:78-79

Rûznâme-i Hâtîrâtımdan: [Anı] 2.Yıl, N:69, S:82-83

Rûznâme-i Hâtîrâtımdan: [Anı] 2.Yıl, N:71, S:90-91

Rûznâme-i Hâtîrâtımdan: [Anı] 2.Yıl, N:72, S:94-95

HÜSEYİN KÂZİM [KADRİ]

Tahasür [Şiir] 2.Yıl, N: 60, S:30

HÜSEYİN SABRİ

Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 2.Yıl, N:62, S:54-55

Mevadd-ı Askeriye [Askeri Makale] 2.Yıl, N:71, S:92

HÜSEYİN SERVET

Edebiyât-ı Askeriye [Askeri Hikâye] 2.Yıl, N:54, S:23-24

İki Çiçek [Sohbet] 2.Yıl, N:79, S:124

HÜSEYİN SİRET [ÖZSEVER]

Bilir misin [Şiir] 1.Yıl, N: 13, S:50

Neşîde-i Hasret [Şiir] 1.Yıl, N: 21, S:83-84

Kâri'ime [Şiir] 1.Yıl, N: 46, S:184

Menekşe [Şiir] 1.Yıl, N: 48, S:191-192

İBNÜ'L-CENAB

Kıt'a [Şiir] 1.Yıl, N: 9, S:33-34

İBNÜ'L-LÂMİ MAHMUD EKREM

Timsâl-i Dehâ [Şiir] 1.Yıl, N:29, S:116

Yâdigâr-ı Hayât [Şiir] 1.Yıl, N:34, S:136

İBNÜ'R-REŞİD EMİN FİKİRİ

Bu Demlerdir	[Şiir]	1.Yıl, N: 6, S:23
Nağme-i Dil	[Şiir]	1.Yıl, N: 15, S:60
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N: 38, S:151
Mukâbele'ye Müdâfaa	[Tenkide Cevap]	1.Yıl, N: 38, S:153-154

İBNÜ'R-RIF'AT SÂMİH

İlâhi	[Şiir]	1.Yıl, N: 2, S:5
"Maişet", Bir Mariz Lisanından	[Şiir]	1.Yıl, N: 4, S:14
Eski Edebiyat-ı Cedidenin Yeni Nümûnelerinden: Muharremde Hasb-i Hal	[Şiir]	1.Yıl, N: 5, S:19-20
Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N: 70, S:85
Yine Ona	[Şiir]	2.Yıl, N: 70, S:85-86

İBNÜ'S SEYYİD GÂLİB

Mersiye	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:47
---------	--------	-------------------

İBRAHİM CEHDİ [SÜLEYMAN NAZİF]

Sûziş-i Telâki	[Şiir]	1.Yıl, N: 18, S:72
Bayrın [Byran]	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N: 40, S:159
Eski Arkadaşım	[Şiir]	1.Yıl, N: 5, S:17-18
Bir Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N: 58, S:37
Fecr-i Telâki	[Şiir]	2.Yıl, N: 70, S:85
Öjen Dölakrava	[Tercüme Şiir]	2.Yıl, N: 81, S:129
Uzaktakine	[Şiir]	2.Yıl, N: 84, S:141
Yine Ona	[Şiir]	2.Yıl, N: 88, S:157
Nağme-i Hayat	[Şiir]	2.Yıl, N: 95, S:113
Bakarken	[Şiir]	2.Yıl, N: 100, S:133

İBRAHİM MİDHAT

Sevgilime	[Şiir]	1.Yıl, N: 11, S:42
Bir Pederin Oğluna Hitâbı	[Şiir]	1.Yıl, N: 18, S:73

İBRAHİM NECATİ

Ayrılık	[Şiir]	1.Yıl, N:21, S:8485
---------	--------	---------------------

İMAMOĞLU AHMED

Gönül İsteği	[Şiir]	1.Yıl, N: 10, S:38
--------------	--------	--------------------

İSAK FERARA

Mersiye	[Şiir]	1.Yıl, N: 7, S:25-26
Hayat-ı Terânedar	[Şiir]	1.Yıl, N: 12, S:46
Nedâmet	[Şiir]	1.Yıl, N: 15, S:60
Meçhûl Gözlere	[Şiir]	1.Yıl, N: 15, S:60
Karşiki Mezar	[Şiir]	1.Yıl, N: 27, S:108
İnan	[Şiir]	1.Yıl, N: 48, S:187-188

İSMAİL ŞİLYÂNÎ

Makâle-i Mahsûsa	[Dilbilgisi]	1.Yıl, N: 21, S:85-86
Makâle-i Mahsûsa	[Dilbilgisi]	1.Yıl, N: 22, S:89
Makâle-i Mahsûsa	[Dilbilgisi]	1.Yıl, N: 23, S:91-92

İSMET

İsimsiz	[Şiir]	1.Yıl, N:33, S:132
Ber-Güzâr	[Şiir]	2.Yıl, N:53, S:26
Yine Tegazzül	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:46

Bir Kıt'a	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:47
Bekâ-yı Rûh	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:86
İki Kıt'a	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:86
Gazel	[Şiir]	2.Yıl, N:74, S:102

KÂMİL

Cevâbım	[Şiir]	1.Yıl, N: 47, S:187
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	1.Yıl, N: 48, S:192
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	1.Yıl, N: 49, S: 2
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 52, S:14
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 54, S:22
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 55, S:26
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 56, S:30
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 57, S:34
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 59, S:42
Ezhâr-ı Tefekkür	[Şiir]	2.Yıl, N: 60, S:46

KÂZİM BEY

Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N:7, S:26
-------	--------	------------------

KÂZİM FECRÎ

Riyâh-ı Firkat	[Şiir]	1.Yıl, N: 1, S:2
----------------	--------	------------------

KEMÂL BEY MERHUM [NAMIK KEMÂL]

Rüyâda Mülâkat	[Şiir]	1.Yıl, N: 11, S:42
----------------	--------	--------------------

KEMALLEDDİN PERÎ

Gazel	[Şiir]	2.Yıl, N: 60, S:47
-------	--------	--------------------

KIRIMÎZADE HAFIZ HÜSNÜ

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N: 39, S:155

LESKOVİKLİ

Teessürden Terennüm [Şiir] 1.Yıl, N:2, S:6

Hasb-i Hal [Şiir] 1.Yıl, N:3, S:10

Nevâ-yı İncizâb [Şiir] 1.Yıl, N:4, S:14

Kıt'a [Şiir] 1.Yıl, N:7, S:26

LESKOVİKLİ A(YIN) NURİ

Öksüz [Şiir] 1.Yıl, N:72, S:94

LEYLÂ

Âh Bahâr [Şiir] 1.Yıl, N:1, S:2

LEYLÂ FERÎDE

Hakikat [Şiir] 2.Yıl, N:88, S:158

M(İM)

İRTİKA Gazetesi Resimlerinden [Değerlendirme] 1.Yıl, N:43, S:173

M(İM) ALİ

Ona [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:89, S:162

(ÜSKÜDAR'DAN) M(İM) EDİB

Aynen Varaka	[Tenkit]	2.Yıl, N:90, S:168
Cevâba Mukâbele	[Tenkide Cevap]	2.Yıl, N:94, S:112

M(İM) NÂZİM PAŞA

Mersiye	[Şiir]	1.Yıl, N:6, S:21
Bir Hâtıra-i Sermedî	[Şiir]	1.Yıl, N:34, S:135
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N:38, S:151
Enîn	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:86
İsimsiz	[Şiir]	2.Yıl, N:71, S:89

M(İM) NECİB

Sayd-gâhta	[Şiir]	1.Yıl, N:37, S:147
------------	--------	--------------------

M(İM) NÛRİ ŞEYDÂ

Tercüme	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:33, S:132
Tahassür	[Şiir]	1.Yıl, N:35, S:140
Münâcât	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:35, S:140

M(İM) REŞAD

Kitâbe-i Seng-i Mezar	[Şiir]	1.Yıl, N:11, S:42
Kit'a	[Şiir]	1.Yıl, N:12, S:46-47
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N:15, S:60
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N:17, S:67

HALEP'TEN M(İM) RIF'AT

Nahrîr-i Bî-nazîr. Rif'at Beyefendi'ye	[Şiir]	1.Yıl, N:1, S:2
Nazargâh-ı Nahrîrânelerine Efendim	[Mektup]	1.Yıl, N:2, S:6

M(İM) SA'DÎ

Rûh-ı Alfîl	[Şiir]	1.Yıl, N:22, S:88
Onun Sesi	[Şiir]	2.Yıl, N:51, S:10
İstiyorum ki	[Şiir]	2.Yıl, N:54, S:22
Yâd-ı Mâzi	[Şiir]	2.Yıl, N:59, S:41-42
Safahat-ı Hissiyât	[Şiir]	2.Yıl, N:61, S:50
Verem	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:85
Mersiye-yi Aşk	[Şiir]	2.Yıl, N:76, S:111
Neşîde-i Hicrân	[Şiir]	2.Yıl, N:92, S:173174

M(İM) SELAHADDİN

Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N:34, S:136
Nazire	[Şiir]	1.Yıl, N:47, S:188
Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N:72, S:94
Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N:85, S:146
Feryâd	[Şiir]	2.Yıl, N:99, S:129

M(İM) TAHİR

Çamlar Arasında	[Şiir]	1.Yıl, N:8, S:30
Zürefâ-yı Asrdan Hacı Râtıb Bey Merhumun Tarih-i İrtihâli	[Şiir]	1.Yıl, N:44, S:175

MAHMUD BEDÎ

Sâil	[Şiir]	1.Yıl, N:29, S:115
Mevte Hitâb	[Şiir]	1.Yıl, N:29, S:115
Müdâfaa	[Tenkide Cevap]	1.Yıl, N:37, S:149

MAHMÛD FUAD

Tesdîs	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:46
--------	--------	-------------------

MANASTIRLI RIF'AT

Şemsü'l-'Arabistan Muktebes	[Tercüme Şiir]	2.Yıl, N:85, S:146
-----------------------------	----------------	--------------------

MAZHAR

Gazel	[Şiir]	2.Yıl, N:90, S:165
-------	--------	--------------------

MALATYALI MEHMED BEDREDDİN

Vâlideye Muhabbet	[Tercüme Mensur Şiir]	1.Yıl, N:32, S:128-129
-------------------	-----------------------	------------------------

MEHMED AĞA

Âsâr-ı Dekadaniye Nümûneleri	[Şiir]	1.Yıl, N:3, S:12
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:14, S:58

MEHMED ÂKİF

Hafız Kemâl Efendi'ye	[Şiir]	1.Yıl, N:37, S:147
Terâne-i Visâl	[Şiir]	2.Yıl, N:57, S:34
Bahâr	[Şiir]	2.Yıl, N:57, S:34
Yavuz Sultan Selim Hazretlerine	[Şiir]	2.Yıl, N:67, S:73

Mersiye	[Şiir]	2. Yıl, N:67, S:74
Gazel	[Şiir]	2. Yıl, N:69, S:82
Perestîde-i Rûhuma	[Mensur Şiir]	2. Yıl, N:68, S:79

MEHMED CELÂL

Bahtiyar Yavrum	[Şiir]	1. Yıl, N:5, S:18
Seni Bûs Etmek İçin	[Şiir]	1. Yıl, N:8, S:29-30
Bu Leylaklar Senin mi?	[Şiir]	1. Yıl, N:8, S:30
Eski Yoldan Geçilmez Diye Kim demiş: Ayine	[Şiir]	1. Yıl, N:9, S:33
Bahar İçinde	[Şiir]	1. Yıl, N:10, S:37
Yalnızsın	[Şiir]	1. Yıl, N:10, S:38
Bağlarbaşında	[Şiir]	1. Yıl, N:11, S:41
Yâdigâr	[Şiir]	1. Yıl, N:11, S:41
Bahâr ve Tûrâb	[Şiir]	1. Yıl, N:12, S:46
Hangimiz Bahtiyâr-ı Sevdâdır?	[Şiir]	1. Yıl, N:13, S:50
Edebiyât-ı Cedîde	[Şiir]	1. Yıl, N:14, S:56
Dudaklarında mı Hâlâ Bıraktığım Bûse	[Şiir]	1. Yıl, N:15, S:59
Sevdâ Arıyor Harâbelerde	[Şiir]	1. Yıl, N:16, S:64
İki Yüzlü Bir Çocuk	[Şiir]	1. Yıl, N:18, S:71-72
Bana İlhâm-ı Şi'r Eden Güzelim	[Şiir]	1. Yıl, N:18, S:72
Şarkı	[Şiir]	1. Yıl, N:19, S:76
Ümîd-i Nev-Şükûfte	[Şiir]	1. Yıl, N:20, S:80
Her Güzel Şey Seni İhtâr Eylesen	[Şiir]	1. Yıl, N:22, S:88
Bahçevân Kızı	[Şiir]	1. Yıl, N:24, S:96
Bir Mutrib-i Hoş-Âvâze	[Şiir]	1. Yıl, N:25, S:100
Teessür-i Âşıkâne	[Şiir]	1. Yıl, N:32, S:128
Kar Düşerken	[Şiir]	1. Yıl, N:38, S:151-152
Bahâr-ı Tahayyül	[Şiir]	1. Yıl, N:38, S:152
Târih Lafzı	[Şiir]	1. Yıl, N:41, S:163
Yine Perî-Şi'rim	[Şiir]	1. Yıl, N:41, S:163
Şifâ: Mürgân ve Bârân	[Şiir]	1. Yıl, N:43, S:171-172

A'mâ	[Şiir]	1.Yıl, N:44, S:175
Eski Yoldan Geçilmez Diye Kim Dedi?	[Şiir]	1.Yıl, N:44, S:175
Gazel	[Şiir]	1.Yıl, N:44, S:176
Su'âlim	[Şiir]	1.Yıl, N:47, S:187
Güzelliklerin	[Şiir]	1.Yıl, N:48, S:192
Seni Yâda Getirir Fasl-ı Bahâr	[Şiir]	2.Yıl, N:52, S:14
O Kadar Sâf	[Şiir]	2.Yıl, N:53, S:18
La Dans De Dekadan	[Tercüme Şiir]	2.Yıl, N:53, S:18
İ'tilâ-yı Bilân	[Şiir]	2.Yıl, N:55, S:26-27
Leylâ-Bilân	[Şiir]	2.Yıl, N:58, S:38
İsimsiz	[Şiir]	2.Yıl, N:59, S:42
Sabah	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:46
Kadınlara İnanmayın	[Şiir]	2.Yıl, N:62, S:53
Çehre ve Kalb	[Şiir]	2.Yıl, N:62, S:54
Latife-i Şebâne	[Şiir]	2.Yıl, N:64, S:61
Romeo ve Jülyet	[Şiir]	2.Yıl, N:67, S:73
Sevmemiş	[Şiir]	2.Yıl, N:68, S:77-78
Bir MütEVERRİMEYE	[Şiir]	2.Yıl, N:70, S:86
Tiyatroda	[Şiir]	2.Yıl, N:71, S:90
Nazîre	[Şiir]	2.Yıl, N:71, S:89
Nesîm-i Bahar	[Şiir]	2.Yıl, N:71, S:89
Neşîde	[Şiir]	2.Yıl, N:72, S:93-94
Tahayyül	[Şiir]	2.Yıl, N:72, S:94
Sanatkar	[Şiir]	2.Yıl, N:73, S:97
Gözlerin Câzibesi	[Şiir]	2.Yıl, N:74, S:102
Bir Kere Daha Temâyül Eyle	[Şiir]	2.Yıl, N:76, S:112
Kalb-i Cerîhadâr	[Şiir]	2.Yıl, N:78, S:117
Bir Hâtıra	[Şiir]	2.Yıl, N:80, S:126-127
Gelin	[Şiir]	2.Yıl, N:83, S:138
Yağmur Sonu	[Şiir]	2.Yıl, N:83.5, S:138
Âlem-i Âb	[Şiir]	2.Yıl, N:89, S:161
Ahmet Râsim Bey'e	[Şiir]	1.Yıl, N:1, S: 2
Bir Kıt'a	[Şiir]	1.Yıl, N:2, S:6

Fener'de	[Şiir]	2. Yıl, N:69, S:81
Bahar İçinde	[Mensur Şiir]	1. Yıl, N:2, S:7
Târihler, Kitâbeler, Mersiyeler	[Edebiyat]	1. Yıl, N:4, S:15
Bir Şi'r-i Ma'nîdar	[Edebiyat]	1. Yıl, N:5, S:18-19
Seninle Berâber	[Mensur Şiir]	1. Yıl, N:6, S:23-24
Câm-ı Hâlî	[Edebiyat]	1. Yıl, N:7, S:27
Tahattur	[Mensur Şiir]	1. Yıl, N:9, S:34
Nasıl Unutuluyor	[Hikâye]	1. Yıl, N:11, S:44
Seni İlk Gördüğüm Gece	[Hikaye]	1. Yıl, N:12, S:48
Gözlerin	[Mensur Şiir]	1. Yıl, N:13, S:51
Hikâye: Serâ'ir-i Leyliyye	[Hikaye]	1. Yıl, N:17, S:69-70
Hikâye: İlk Aşk	[Hikâye]	1. Yıl, N:23, S:92-93
Hikâye-i Muntehabe: Berk-i Hazân	[Hikâye]	1. Yıl, N:26, S:106
Nâbîde Hayât-ı Âşıkâne	[Edebiyat]	1. Yıl, N:26, S:104
Hikâye-i Muntehabe (Zergûn)	[Hikâye]	1. Yıl, N:27, S:110
Nâbîde Hayât-ı Âşıkâne	[Edebiyat]	1. Yıl, N:28, S:113
Nâbîde Hayât-ı Âşıkâne	[Edebiyat]	1. Yıl, N:29, S:116
Nâbîde Hayât-ı Âşıkâne	[Edebiyat]	1. Yıl, N:30, S:120-121
Nâbîde Hayât-ı Âşıkâne	[Edebiyat]	1. Yıl, N:31, S:124
Hikâye-i Muntehabe(Fena Komşusu)	[Hikâye]	1. Yıl, N:29, S:114
Hikâye-i Muntehabe(Fena Komşusu)	[Hikâye]	1. Yıl, N:29, S:118
Aşk ve Kadın	[Sohbet]	1. Yıl, N:35, S:140-141
İlk Muhabbetten Sonra	[Mensur Şiir]	1. Yıl, N:36, S:144
Yalnız Bir Tebessüm Yalnız Bir Gamze	[Mensur Şiir]	1. Yıl, N:37, S:149-150
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	2. Yıl, N:62, S:54
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:39, S:155-156
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:40, S:160
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:41, S:164
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:42, S:167
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:43, S:172-173
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:44, S:176-177
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:45, S:180-181
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1. Yıl, N:46, S:184-185

Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:47, S:188-189
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:48, S:192
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:49, S:2-3
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:50, S:6
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:51, S:10-11
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:52, S:14-15
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:53, S:18-19
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:54, S:22-23
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:55, S:27
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:56, S:30
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:57, S:34-35
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:58, S:38-39
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:59, S:42-43
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:60, S:47-48
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:63, S:59
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:64, S:62-63
Tedkikât-ı Edebiye	[Edebiyat]	1.Yıl, N:65, S:66
Enîse'ye	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:54, S:23
Hikâye-i Müntehabe (Pençe Altında)	[Hikaye]	2.Yıl, N:57, S:36
Hikâye-i Müntehabe (Dilşikâr)	[Hikaye]	2.Yıl, N:65, S:67-68
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:72, S:94
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:73, S:98
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:74, S:102
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:75, S:106-107
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:76, S:110-111
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:77, S:114-115
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:78, S:118-119
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:79, S:123
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:80, S:127-128
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:81, S:130-131
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:82, S:134-135
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:83, S:138
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2.Yıl, N:84, S:142

Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:86, S:150
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:87, S:154
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:88, S:158
Mebhas-ı Eş'ar	[Edebiyat]	2. Yıl, N:79, S:123
Tercüme Nümuneler	[Tercüme Edebi Makale]	2. Yıl, N:90, S:166
Tercüme Nümuneleri	[Tercüme Edebi Makale]	2. Yıl, N:91, S:169-170-171
Tercüme Nümuneleri	[Tercüme Edebi Makale]	2. Yıl, N:92, S:174
Tercüme Nümuneleri	[Tercüme Edebi Makale]	2. Yıl, N:95, S:114-115
Tercüme Nümuneleri	[Tercüme Edebi Makale]	2. Yıl, N:99, S:130
Taharrî-i Melâl	[Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:91, S:170
Tercüme Nümuneleri	[Tercüme Edebi Makale]	2. Yıl, N:98, S:165-166-167
Tepedelenlizade Kemâl Beyefendi'ye	[Mektup]	2. Yıl, N:100, S:134-135
Nâbî' de Hayat-ı Âşıkâne	[Edebiyat]	2. Yıl, N:33, S:132-133

MEHMED EMİN

Gözyaşım	[Şiir]	1. Yıl, N:47, S:187
Ona	[Şiir]	1. Yıl, N:2, S:6
Çiçekçiğim	[Şiir]	2. Yıl, N:51, S:9
Kibritçi Kız	[Şiir]	2. Yıl, N:68, S:77

MEHMED ENİSİ

Rûznâme-i Âileden Bir Sahife	[Anı]	1. Yıl, N:1, S:3-4
Ruznâme-i Âileden Bir Sâhife	[Anı]	2. Yıl, N:2, S:7
Genç Kızların Tahsîl ve Terbiyeleri	[Eğitim]	1. Yıl, N:6, S:23
Genç Kızların Tahsîl ve Terbiyeleri	[Eğitim]	1. Yıl, N:8, S:31

MEHMED HAMDİ

Mersiye	[Şiir]	2. Yıl, N:61, S:50
---------	--------	--------------------

Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N:81, S:129
Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N:85, S:153
Sevdiğim Güzele Karşı	[Şiir]	2.Yıl, N:99, S:129
İlm-i Hikmet	[Şiir]	2.Yıl, N:99, S:129-130
Cevâb-ı Müreccahtır	[Tenkide Cevap]	1.Yıl, N:46, S:186
Makesü'l-Âlâm	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:98, S:126
Bir Şarkı	[Şiir]	2.Yıl, N:100, S:134
Ma'şûkuma	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:92, S:175
Ma'kesü'l-Âlâm	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:94.5, S:110-111
Ma'kesü'l- Âlâm	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:95.5, S:115

MEHMED NİZÂMÎ

Sûr-ı Hitân	[Şiir]	1.Yıl, N:14, S:55
Seherde	[Şiir]	1.Yıl, N:14, S:56
Hafız İsmail Efendi Kardeşimize	[Şiir]	1.Yıl, N:16, S:64
Leyâl-i İftirak	[Şiir]	1.Yıl, N:16, S:64
Andelîb Bey'i Taklîd	[Şiir]	1.Yıl, N:16, S:64
Çiçek	[Şiir]	1.Yıl, N:17, S:67
Ona	[Şiir]	1.Yıl, N:17, S:67

MEHMED RÂSÎH

Tahassür-i Garibâne	[Şiir]	1.Yıl, N:2, S:6
---------------------	--------	-----------------

MEHMED RASÎM

Na't-ı Şerif	[Şiir]	1.Yıl, N:30, S:119
--------------	--------	--------------------

MEHMED RAUF

Son Mektub	[Hikaye]	1.Yıl, N:35, S:141-142
Elvâh-ı Muhabbetten	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:65, S:54

Bir Mûsâmereden Sonra [Mensur Şiir] 2. Yıl, N:80, S:127

MEHMED RIZA

Raûf Yekta Beyefendi'ye [Mektup] 1. Yıl, N:19, S:78

TALEBEDEN MEHMED SÂLİM

Musâhabe-i Edebiye [Edebiyat] 1. Yıl, N:17, S:69

MEHMED SÂRİM

Evrâku Mekâtîb [Dilbilgisi] 1. Yıl, N:22, S:90

Evrâku Mekâtîb [Dilbilgisi] 1. Yıl, N:23, S:94

MEHMED ŞEREFEDDİN

Ey Yâr [Şiir] 1. Yıl, N:39, S:155

MEHMED ZİYÂ

Latin Amerika Nezdinde Kadınların Hali [Aktüel] 1. Yıl, N:8, S:32

MEKKÎ

Münâcât [Şiir] 1. Yıl, N:12, S:45

Sâl-i Cedîd Tarihleri [Şiir] 1. Yıl, N:9, S:33

MEMDUH BEDÛ

Hazân [Şiir] 1. Yıl, N:7, S:26

MESUD REMZİ

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:10, S:39-40
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:12, S:47-48
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:14, S:58
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:15, S:61-62
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:16, S:65-66
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:20, S:81
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:21, S:86
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:22, S:90
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:24, S:98
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	1. Yıl, N:25, S:100-101
Makâle-i Fennîye	[Fenni]	2. Yıl, N:70, S:86-87
Makâle-i Fennîye	[Fenni]	2. Yıl, N:82, S:134-135-136
Kutb-ı Cenûbîde	[Coğrafya]	2. Yıl, N:83, S:139
Musâhabe-i Fennîye	[Fenni]	2. Yıl, N:84, S:143-144
Kürk Avcıları	[Aktüalite]	2. Yıl, N:86, S:150-151
Tarih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	2. Yıl, N:86, S:152
Musâhabe-i Fennîye	[Fenni]	2. Yıl, N:87, S:155-156
Tarih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	2. Yıl, N:87, S:156
Zirâ'at (Tütün ve İ'mâli)	[Tarım]	2. Yıl, N:87, S:153-154-155
Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	2. Yıl, N:88, S:160
Zirâ'at	[Tarım]	2. Yıl, N:89, S:162-163
Zirâ'at	[Tarım]	2. Yıl, N:95, S:115-116
Hayat	[Tercüme Fenni Yazı]	2. Yıl, N:89, S:162-163
Veremde Çâre	[Sağlık]	2. Yıl, N:92, S:176
Târih-i Fünûn: Hararetin Mahiyeti	[Fenni]	2. Yıl, N:96, S:1118
Tarih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl	[Eğitim]	2. Yıl, N:100, S:135-136

MUHARRİR

Bir Garîbe Daha	[Tenkit]	1. Yıl, N:48, S:193-194
-----------------	----------	-------------------------

DOKTOR MUHYİDDİN

Makâle-i Fenniye	[Fennî makale]	1.Yıl, N:40, S:160-162
Makâle-i Fenniye	[Fennî makale]	1.Yıl, N:41, S:166
Makâle-i Fenniye	[Fennî makale]	1.Yıl, N:42, S:168-169
Makâle-i Fenniye	[Fennî makale]	1.Yıl, N:43, S:173
Makâle-i Fenniye	[Fennî makale]	1.Yıl, N:45, S:182
Makâle-i Fenniye	[Fennî makale]	1.Yıl, N:47, S:190
Ulum u Funûn u Felsefe	[Fennî makale]	2.Yıl, N:54, S:23
Makale-i Fenniye	[Fennî makale]	2.Yıl, N:51, S:11-12

MUHYİDDİN

“Hazan” Ünvanlı Eski Bir Nazmından	[Şiir]	1.Yıl, N: 2, S:6
Ey Gonçe-Dehen Terennüm Eyle	[Şiir]	1.Yıl, N: 4, S:14
Ferdâ-yı Vuslat	[Şiir]	1.Yıl, N: 5, S:18
Leyle Hitab	[Şiir]	1.Yıl, N: 19, S:76

MUKADDES

Tranpetçi	[Şiir]	1.Yıl, N:16, S:63
-----------	--------	-------------------

MUSTAFA ÂSİM

Müsâhabe-i Fenniye	[Fenni]	1.Yıl, N:3, S:10-11
Müsâhabe-i Fenniye	[Fenni]	1.Yıl, N:5, S:19

MUSTAFA BAHİRİ

Kamerle Hasb-i Hal	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:78, S:118-119
--------------------	---------------	------------------------

MUSTAFA KEMAL

İngiliz Edebî Nümûnelerinden	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:24, S:97
İngiliz Edebî Nümûnelerinden (Dostluğun Adem-i Sebati)	[Tercüme Şiir]	1.Yıl, N:25, S:100
Muhavere-i Ma'sûmâne	[Şiir]	1.Yıl, N:73, S:97
Çayırkuşu	[Tercüme MensurŞiir]	1.Yıl, N:28, S:113
İngiliz Edebî Nümûnesinden	[Tercüme Hikaye]	1.Yıl, N:35, S:141
Aynen Varaka	[Tenkide Cevap]	2.Yıl, N:92, S:174-175
Fakir Aile	[Şiir]	2.Yıl, N:81, S:129

MÜFTİZÂDE 'ALİ İHSAN

Ramazan	[Sohbet]	1.Yıl, N:41, S:164
Makâle-i Mahsusa	[Ticaret]	1.Yıl, N:40, S:162
Makâle-i Mahsusa	[Ticaret]	1.Yıl, N:42, S:169
Savm	[Din Bilgiler]	1.Yıl, N:44, S:177
Makale-i Mahsusa	[Ticaret]	2.Yıl, N:49, S:3-4
Makale-i Mahsusa	[Ticaret]	2.Yıl, N:66, S:70-71

MÜŞTÂKÎ

Hikâye-i Müntehabe	[Dilbilgisi]	1.Yıl, N:22, S:90
--------------------	--------------	-------------------

NÂCİ

Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N:30, S:120
-------	--------	--------------------

NAFİZ

Terâcim-i Ahvâl (İbnü'l-Fârız)	[Biyografi]	1.Yıl, N:21, S:86
Terâcim-i Ahvâl (İbnü'l-Fârız)	[Biyografi]	1.Yıl, N:22, S:89-90
Terâcim-i Ahvâl (İbnü'l-Fârız)	[Biyografi]	1.Yıl, N:24, S:97

NÂHİD

Seninle Berâber
Ruhumun Sesi1

[Mensur Şiir] 2.Yıl, N:91, S:169
[Mensur Şiir] 2.Yıl, N:93, S:177-178

NAMIK SADRÎ

Gün Batarken [Şiir] 2.Yıl, N:59, S:42
Selahaddin-Eyyûbî [Şiir] 2.Yıl, N:60, S:47
Bâziçe-i Efkâr [Şiir] 2.Yıl, N:73, S:97
Medâmi-i İbtihâl [Şiir] 2.Yıl, N:85, S:153
Küçük Hikâyeler (Jülyet) [Hikaye] 2.Yıl, N:89, S:163-164
Küçük Hikâyeler (Jülyet) [Hikaye] 2.Yıl, N:90, S:168
Bâziçe-i Efkâr [Şiir] 2.Yıl, N:100, S:134

NÂSİH ULVÎ

Tenkid [Tenkit] 2.Yıl, N:59, S:44

NÂZİM

Kızım Hâtice için Söylediğim Kıta [Şiir] 2.Yıl, N:23, S:91

NECMEDDİN

Âmâl [Şiir] 1.Yıl, N:45, S:179-180
Gazel [Şiir] 2.Yıl, N:51, S:10

NEVRES

Üç Sükûfe [Şiir] 1.Yıl, N:13, S:50

PERVİN

Kadın Mektûbu [Mektup] 2.Yıl, N:91, S:171-172

RAHMÎ

Bir Mektûb İçine [Şiir] 1.Yıl, N:38, S:151

RÂİF

Beyaz Kıl [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:82, S: 136

REFİK 'ALÎ

Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:6, S:24
Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:7, S:27
Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:8, S:32
Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:9, S:35-36
Fünûn-ı Askeriye [Askeri Yazı] 1.Yıl, N:10, S:40

RIZA ŞEVKİ

Fikr u Dimâğ [Tıp] 2.Yıl, N:81, S:131
Fikr u Dimâğ [Tıp] 2.Yıl, N:82, S:136
Fikr u Dimâğ [Tıp] 2.Yıl, N:85, S:147

S(İN) E(LİF)

Çin Memâlikine Dâ'ir Ma'lûmât-ı Târihiye [Tarih] 2.Yıl, N:76, S:112
Çin Memâlikine Dâ'ir Ma'lûmât-ı Târihiye [Tarih] 2.Yıl, N:77, S:116
Çin Memâlikine Dâ'ir Ma'lûmât-ı Târihiye [Tarih] 2.Yıl, N:78, S:119-120
Mensûrât [Tenkit] 2.Yıl, N:81, S:130-131

SÂBÎT NUMÂN

Türbe-i Şeyhü'l -Ekber [Şiir] 1.Yıl, N:32, S:127

SABRÎ

Târih-i Vefât [Şiir] 1.Yıl, N:32, S:127128

Makâle-i Mahsûsa [Fenni] 2.Yıl, N:99, S:131

SÂCİD

Ebediyyen İnan [Mensur Şiir] 1.Yıl, N:39, S:157

SA'DÎ

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N:39, S:155

Ta'zim-i Üstâd [Şiir] 2.Yıl, N:65, S:65

SAFVETÜ'L-HÂMÎ

Nevâ-yı Temennî [Şiir] 1.Yıl, N:21, S:84

Perî-i Muhabbet [Şiir] 1.Yıl, N:27, S:108

SAFVETİ KEMÂL

Makâle-i Mahsûsa (Müskirât) [Sağlık] 2.Yıl, N:58, S:39-40

Nazîre [Şiir] 2.Yıl, N:60, S:47

SÂHİR[CELAL SAHİR EROZAN]

Küçük Hikâyeler (Kompartımanda) [Hikaye] 1.Yıl, N:43, S:173174

Yazılarıma Karşı [Mektup] 2.Yıl, N:53, S:19-20

Gözleriniz [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:63, S:58

Neşîde-i İztırâp	[Mensur Şiir]	2. Yıl, N:67, S:74
Sarı, Eflâtun, Siyah	[Mensur Şiir]	2. Yıl, N:79, S:122
Mevâlid-i Hicrân	[Mensur Şiir]	2. Yıl, N:84, S:142-143
Yapyalnız	[Şiir]	2. Yıl, N:36, S:143
Leyle-i Zifâf	[Şiir]	2. Yıl, N:52, S:13-14
Aşk-ı Mahrûm	[Şiir]	2. Yıl, N:53, S:18
Suluk Çiçek	[Şiir]	2. Yıl, N:61, S:50
Hayâl-i Şi'rim	[Şiir]	2. Yıl, N:62, S:53
Mûsikî-i Rûh	[Şiir]	2. Yıl, N:62, S:53
Rüyâ-yı Şûh	[Şiir]	2. Yıl, N:69, S:81
Babama	[Şiir]	2. Yıl, N:72, S:93
Leyâl-i Sâhiriyyet	[Şiir]	2. Yıl, N:76, S:111
Anneme	[Şiir]	2. Yıl, N:76, S:111
Hediye-i Bîdâr	[Şiir]	2. Yıl, N:79, S:121-122
Hediye-i Bîdâr	[Şiir]	2. Yıl, N:80, S:126
Hediye-i Bîdâr	[Şiir]	2. Yıl, N:83, S:137-138
Şiirlerimin Rûhu	[Şiir]	2. Yıl, N:86, S:149
Menekşe	[Şiir]	2. Yıl, N:88, S:157-158
Verdiğin Gül	[Şiir]	2. Yıl, N:92, S:173
Gözler	[Şiir]	2. Yıl, N:97, S:121

SAİD

Kıt'a	[Şiir]	1. Yıl, N:1, S:2
-------	--------	------------------

SÂİME

Şarkı	[Şiir]	2. Yıl, N:100, S:134
-------	--------	----------------------

SÂLİM BİN NURİ

Hız. Şeyh'in Naziresine Nazîre	[Şiir]	1. Yıl, N:11, S:42
--------------------------------	--------	--------------------

SÂMÎH

Şarkı	[Şiir]	1.Yıl, N:2, S:6
Türkü	[Şiir]	1.Yıl, N:2, S:6

SELANIKLİ ABDÜLKERİM SÂMÎ

Bir Genç Kızın Dem-i Âhiri	[Şiir]	1.Yıl, N:1, S: -2
----------------------------	--------	-------------------

SERKİZ ORPULYAN

Toprağı Kuvvetlendirecek Maddeler	[Tarım]	2.Yıl, N:83, S:140
Bağçevân Âlât u Edevâtı	[Tarım]	2.Yıl, N:84, S:144
Bağçevanlık Ameliyatı	[Tarım]	2.Yıl, N:86, S:151
Sebze Bağçelerinin Ameliyât-ı Mühimmesi	[Tarım]	2.Yıl, N:87, S:155
Bağçevân Takvîmi	[Tarım]	2.Yıl, N:88, S:158-159

(ALANYALI) SEYYİD KEMÂL

Küçük Hikâyeler: (Ulüvv-i Sehâvet)	[Hikâye]	1.Yıl, N:79, S:124
------------------------------------	----------	--------------------

SİRÂCEDDÎN

Suların Te'sirât-ı Mihânikiyyesi	[Kimyâ]	1.Yıl, N:3, S:11
----------------------------------	---------	------------------

SOMA'DAN SADRÎ

Manzûme	[Şiir]	1.Yıl, N:30.5, S:119
---------	--------	----------------------

SUAD SAFVETİ

Sürûr-ı Âşkâne	[Şiir]	2.Yıl, N:60, S:47
----------------	--------	-------------------

SÜLEYMAN NESİB [SÜLEYMAN PAŞAZÂDE SAMİ BEY]

Birine	[Şiir]	1.Yıl, N:14, S:56
Şâm-ı Hayât	[Şiir]	1.Yıl, N:15, S:60
Birinci Temennî	[Şiir]	1.Yıl, N:18, S:71
Heyhât	[Şiir]	1.Yıl, N:43, S:171
Peyâm-ı Dûrâdûr	[Şiir]	2.Yıl, N:63, S:58
Kadınlığa Dâir	[Şiir]	2.Yıl, N:64, S:61
Gözlerine Dâir	[Şiir]	2.Yıl, N:74, S:102
Rûhumun İhtiyâcı	[Şiir]	2.Yıl, N:76, S:110-111
Ayrıldıktan sonra	[Şiir]	2.Yıl, N:78, S:117
Deniz	[Şiir]	2.Yıl, N:79, S:121
Menekşeye Dâir	[Şiir]	2.Yıl, N:98, S:125
Bir Balodan Sonra	[Şiir]	2.Yıl, N:99, S:129

SARHOŞUN KIZI

Sarhoşun Kızı	[Hikaye]	2.Yıl, N:74, S:103-104
---------------	----------	------------------------

ŞEHİR MEKTUPÇUSU [AHMET RASİM]

Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:1, S:4
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:2, S:8
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:3, S:11-12
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:4, S:16
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:5, S:20
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:6, S:24
Hafta Mektupları	[Mektup]	1.Yıl, N:7, S:28

ŞEHVÂRİZADE HAMDİ

Gazel	[Şiir]	2.Yıl, N:71, S:90
-------	--------	-------------------

ŞEVKET

Tegaddî-i Nebât [Tarım] 2.Yıl, N:92, S:175-176

ŞEYH VASFÎ

Gazel [Şiir] 1.Yıl, N:6, S:21
Tazmîn [Şiir] 1.Yıl, N:8, S:29
Edebiyat-ı Fârisiye [Tercüme Şiir] 1.Yıl, N:24, S:29

TÂHİRÜL-MEVLEVÎ [TAHİR OLGUN]

Tanzîr-i Gazel-i Nâci [Şiir] 1.Yıl, N:30, S:120

TALAT HİCÂBÎ

Öksüz [Mensur Şiir] 1.Yıl, N:30, S:120
Hikâye-i Müntahebe (Enîn-i Hayât) [Hikâye] 1.Yıl, N:31, S:125-126
Yürekler Acısı [Mensur Şiir] 1.Yıl, N:32, S:128
Fikr u Dimâğ [Tıp] 2.Yıl, N:81, S:131
Hikâye-i Müntahebe (Enîn-i Hayât) [Hikâye] 1.Yıl, N:32, S:130
Hikâye-i Müntahebe (Enîn-i Hayât) [Hikâye] 1.Yıl, N:33, S:134
Bir A'mâ Kızın Tahassürü [Mensur Şiir] 1.Yıl, N:38, S:152-153
İzhâr-ı Hakikat [Tenkide Cevap] 1.Yıl, N:41, S:166
Sabah Hayatı [Anı] 1.Yıl, N:45, S:181-182
Tâli'im [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:67, S:74-75
Köye Girerken [Anı] 2.Yıl, N:68, S:79
Vefâsız [Mensur Şiir] 2.Yıl, N:69, S:83
Köylüler ve Köy Hayatı [Gezi] 2.Yıl, N:70, S:87-88
Köy Hâtîrâtından [Gezi] 2.Yıl, N:73, S:99
Küçük Hikâyeler (Sarhoşun Kızı) [Hikâye] 2.Yıl, N:75, S:108
Köy Hâtîrâtından(Hediyelerim) [Gezi] 2.Yıl, N:77, S:115-116
Küçük Hikâyeler(Sarhoşun Kızı) [Hikâye] 2.Yıl, N:78, S:120

Köy Hâtîrâtından(Zeybekler)	[Gezi]	2.Yıl, N:81, S:131
Köy Hâtîrâtından(Zeybekler)	[Gezi]	2.Yıl, N:85, S:147-148
Köy Hâtîrâtından(Köyde bir Sabah)	[Gezi]	2.Yıl, N:96, S:1119
Köy Hâtîrâtından(Peykâr başı Sohbeti)	[Gezi]	2.Yıl, N:99, S:131-132
Köy Hâtîrâtından(Ocak Başında)	[Gezi]	2.Yıl, N:100, S:136

TÂRIK CELÂL

Prensese Dö Hildebran'ın Salonunda	[Anı]	2.Yıl, N:88, S:158-159
------------------------------------	-------	------------------------

TEPEDELENLİZÂDE KÂMİL

Îcâb-ı Sevdâ	[Şiir]	1.Yıl, N:22, S:87
--------------	--------	-------------------

TEVFİK FİKRET

Gayyâ-yı Vücûd	[Şiir]	1.Yıl, N:4, S:16
Çirkin	[Şiir]	1.Yıl, N:7, S:25
Balıkçılar	[Şiir]	1.Yıl, N:11, S:41
Tefelsüf	[Şiir]	1.Yıl, N:13, S:50
Bütün Bir Sergüzeşt	[Şiir]	1.Yıl, N:16, S:63
Seninle	[Şiir]	1.Yıl, N:18, S:71
Leyl-i Vedâ	[Şiir]	1.Yıl, N:19, S:76
Bir Mersiye	[Şiir]	1.Yıl, N:20, S:79
Şehîdlikte	[Şiir]	1.Yıl, N:21, S:84
Perî-i Şi'rime	[Şiir]	1.Yıl, N:22, S:87
Heykel-i Sa'y	[Şiir]	1.Yıl, N:28, S:111
Kahkaha-i Ye's	[Şiir]	1.Yıl, N:29, S:115
Berîd-i Ümîd	[Şiir]	1.Yıl, N:30, S:120
Bir Mukaddime	[Şiir]	1.Yıl, N:32, S:127
Brahma	[Şiir]	1.Yıl, N:34, S:136
Zavallı Nijâd	[Mensur Şiir]	2.Yıl, N:50, S:67
Musâhabe-i Edebiye	[Edebiyat]	2.Yıl, N:76, S:111-112

Son Nağme [Şiir] 2.Yıl, N:93, S:178-179

YÛSUF CEVÂD

Temennî-i Mülâkat [Şiir] 1.Yıl, N:11, S:42
Sevdiğini Beklerken [Şiir] 1.Yıl, N:35, S:139
Bir Resmin Arkasına [Şiir] 2.Yıl, N:50, S:6

YÛSUF İZZET

Aşk-ı Müstesnâ [Şiir] 1.Yıl, N:33, S:132
Te'mîn-i Muhabbet [Şiir] 2.Yıl, N:58, S:38

YÛSUF NİHAD

Takvimdeki Tasvîre: O Kız [Şiir] 1.Yıl, N:31, S:124

ZÂHİR

Hasb-i Hâl [Şiir] 1.Yıl, N:34, S:135-136
İbtisâm [Şiir] 1.Yıl, N:36, S:143
Kardeşimin Çocuğu İçin [Şiir] 1.Yıl, N:38, S:151

ZİYÂ ŞÂKİR

Gözyaşları [Şiir] 2.Yıl, N:59, S:42

İMZASIZLAR

Derginin ilk yüz sayısında oldukça fazla sayıda imzasız yazı bulunduğu için, fihristte bir kopukluğa sebep vermemek için bunları ayrı bir başlık altında topladık. Bu yazıları, yazı isimlerinin alfabetik sırasına göre sıraladık.

Âsâr-ı Dekadaniye Nümûneleri: Şehir Mektupçusuna [Mektup]	1. Yıl, N:7, S:27-28
Servet Refikımız	[Açık Mektup] 2. Yıl, N:71, S:91-92
Resimlerimiz	[Açık Mektup] 1. Yıl, N:31, S:126
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1. Yıl, N:31, S:126
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1. Yıl, N:35, S:142
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1. Yıl, N:38, S:154
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1. Yıl, N:39, S:158
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 2. Yıl, N:56, S:32
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 2. Yıl, N:81, S:132
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 2. Yıl, N:98, S:128
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1. Yıl, N:30, S:122
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1. Yıl, N:31, S:125
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1. Yıl, N:32, S:130
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1. Yıl, N:35, S:142
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1. Yıl, N:36, S:145
Letâ'if	[Güldürü] 1. Yıl, N:19, S:78
Letâ'if	[Güldürü] 1. Yıl, N:20, S:82
Letâ'if	[Güldürü] 1. Yıl, N:30, S:122
Londra Kulüpleri	[Gezi] 1. Yıl, N:23, S:93-94
Yeni Edebiyat-ı Cedide Nümûnelerinden	[Mensur Şiir] 1. Yıl, N:20, S:81
Direkler Arasından	[Sohbet] 1. Yıl, N:41, S:165
Eski bir kitabın kenarından	[Şiir] 2. Yıl, N:81, S:130
Nâdime-i Sevda	[Şiir] 1. Yıl, N:13, S:50-51
İcbâr-ı Tabîat-ı Sühan-sâz	[Şiir] 2. Yıl, N:84, S:141
Ramazan Mektubu	[Tenkide Cevap] 1. Yıl, N:41, S:16
Edebiyata Bir Nazar	[Tenkit] 2. Yıl, N:63, S:59
Hikemiyât-ı Tıbbiye	[Tıp] 1. Yıl, N:30, S:121-122
Münâcât	[Fr. Tercüme Şiir] 1. Yıl, N:41, S:63
Münâcât	[Fr. Tercüme Şiir] 1. Yıl, N:42, S:167
Mesmû'ât	[Vecizeler] 2. Yıl, N:72, S:96

Âsâr-ı Dekadaniye Nümûneleri: Şehir Mektupçusuna [Mektup]	1.Yıl,N:7, S:27-28
Servet Refikımız	[Açık Mektup] 2.Yıl, N:71, S:91-92
Resimlerimiz	[Açık Mektup] 1.Yıl, N:31, S:126
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1.Yıl, N:31, S:126
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1.Yıl, N:35, S:142
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1.Yıl, N:38, S:154
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 1.Yıl, N:39, S:158
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 2.Yıl, N:56, S:32
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 2.Yıl, N:81, S:132
Öteberi	[Faydalı Bilgiler] 2.Yıl, N:98, S:128
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1.Yıl, N:30, S:122
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1.Yıl, N:31, S:125
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1.Yıl, N:32, S:130
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1.Yıl, N:35, S:142
Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbiye	[Güldürü] 1.Yıl, N:36, S:145
Letâ'if	[Güldürü] 1.Yıl, N:19, S:78
Letâ'if	[Güldürü] 1.Yıl, N:20, S:82
Letâ'if	[Güldürü] 1.Yıl, N:30, S:122
Londra Kulüpleri	[Gezi] 1.Yıl, N:23, S:93-94
Yeni Edebiyat-ı Cedide Nümûnelerinden	[Mensur Şiir] 1.Yıl, N:20, S:81
Direkler Arasından	[Sohbet] 1.Yıl, N:41, S:165
Eski bir kitabın kenarından	[Şiir] 2.Yıl, N:81, S:130
Nâdime-i Sevda	[Şiir] 1.Yıl, N:13, S:50-51
İcbâr-ı Tabîat-ı Sühan-sâz	[Şiir] 2.Yıl, N:84, S:141
Ramazan Mektubu	[Tenkide Cevap] 1.Yıl, N:41, S:16
Edebiyata Bir Nazar	[Tenkit] 2.Yıl, N:63, S:59
Hikemiyât-ı Tıbbiye	[Tıp] 1.Yıl, N:30, S:121-122
Münâcât	[Fr. Tercüme Şiir] 1.Yıl, N:41, S:63
Münâcât	[Fr. Tercüme Şiir] 1.Yıl, N:42, S:167
Mesmû'ât	[Vecizeler] 2.Yıl, N:72, S:96

2. 2. KONULARINA GÖRE FİHRİST

Konulara göre fihrist, yazar adlarının esas alınıp alfabetik sıraya konulmasıyla oluşturulmuştur.

Bu fihristte konular, altı ana başlık altında toplanmış ve konu adları alfabetik sırasına göre sıralanmıştır. Ana konular şunlardır:

- 2.2.1. Dil ve Edebiyatla İlgili Yazılar
- 2.2.2. Eğitim, Felsefe ve Sosyal Konular
- 2.2.3. Fen ve Teknik Konularda Yazılan Yazılar
- 2.2.4. Öğretici Oyun Soru ve Bilgiler
- 2.2.5. İlânlar
- 2.2.6. Mektuplar

Dil ve Edebiyatla ilgili Konular ise; Dilbilgisi, Edebiyat Tarihi, Değerlendirme ve Tenkid Yazıları, Tercüme Edebî Eserler ve Edebi Eserler olmak üzere beş alt bölümde ele alınmıştır.

2.2.1. Dil ve Edebiyatla İlgili Konular

2.2.1.1. Dilbilgisi

AHMED RÂSİM

İcmâl-i Edebî	1. Yıl, N:2, s.5
İcmâl-i Edebî	1. Yıl, N:3, s.9
İcmâl-i Edebî	1. Yıl, N:4, s.13-14
Mülâhaza	1. Yıl, N:5, s.17
Mülâhaza	1. Yıl, N:8, s.29

İSMAİL ŞİLYÂNÎ

- Makâle-i Mahsûsa (Fazîlet-i Lisân-ı Edesbî) 1. Yıl, N:21, s.85-86
Makâle-i Mahsûsa (Fazîlet-i Lisân-ı Edesbî) 1. Yıl, N:22, s.89
Makâle-i Mahsûsa (Fazîlet-i Lisân-ı Edesbî) 1. Yıl, N:23, s.91-92

MEHMED SÂRİM

- Evrâk u Mekâtîb (Türkçe'ye Dâ'ir) 1. Yıl, N:22, s.90
Evrâk u Mekâtîb (Türkçe'ye Dâ'ir) 1. Yıl, N:23, s.94

2.2.1.2. Edebiyat Tarihi

2.2.1.2.1. Yabancı Edebiyat Tarihi

ALİZ RIZÂ SEYFÎ

- İngiliz Edebiyatı Nümûneleri : Tennyson 1. Yıl, N:36, s.144-145

ESAD CEMİL

- Fon der Golts 1. Yıl, N:25, s.101-102
Fon der Golts 1. Yıl, N:26, s.105

NÂFİZ

- Terâcîm-i Ahvâl (İbnü'l-Fâriz) 1. Yıl, N:21, s.86
Terâcîm-i Ahvâl (İbnü'l-Fâriz) 1. Yıl, N:22, s.89-90
Terâcîm-i Ahvâl (İbnü'l-Fâriz) 1. Yıl, N:24, s.97

2.2.1.2.2. Osmanlı Edebiyatı Tarihi

EBÛZZİYA TEVFİK

Muktatafât

1. Yıl, N:48, s.192-193

FÂİK

Muhâzarât

1. Yıl, N:33, s.133

2.2.1.3. Değerlendirme ve Tenkit Yazıları

A(YIN) HAKKI

Müdâfa'aya Cevap

2. Yıl, N:39, s.157

ADEM RIZA

Aynen Varaka

2. Yıl, N:94, s.112

EĞİNLİ ÖMER AZİZ

Mukâbele

2. Yıl, N:56, s.30-31

Mukâbele

2. Yıl, N:57, s.35-36

FUAD NAZMÎ

Mülâhazât-ı Edebîye

1. Yıl, N:47, s.189-190

Mülâhazât-ı Edebîye

2. Yıl, N:49, s.3

Mülâhazât-ı Edebîye

2. Yıl, N:52, s.16

HÜSEYİN CÂHİD [YALÇIN]

Sabah Gazetesinde Görülmüştür
Müsâhabe-i Edebîye

1. Yıl, N:12, s.48
2. Yıl, N:98, s.126-127-128

HÜSEYİN AVNÎ

Bir Mukâbele

2. Yıl, N:73, s.100

İBNÜ'R-REŞİD EMİN FIKRÎ

Mukâbele'ye Müdâfa`a

1. Yıl, N:38, s.153-154

MÜSTECABİZÂDE İSMET

Yazılmış Bulundu
Makâle-i Mahsûsa

1. Yıl, N:17, s.97-68-69
1. Yıl, N:18, s.73-74

MUSTAFA KEMÂL

Aynen Varaka

2. Yıl, N:92, s.174-175

MAHMUD BEDÎ'Î

Müdâfa`a

1. Yıl, N:37, s.149

MEHMED HAMDÎ

Cevâb-ı Müreccahdır

1. Yıl, N:46, s.186

ÜSKÜDAR'DAN M(İM) EDÎB

Aynen Varaka

2. Yıl, N:90, s.168

Cevâba Mukâbele

2. Yıl, N:94, s.112

MUHARRİR

Bir Garîbe Daha

1. Yıl, N:48, s.193-194

BİR TOPATAN

Es'ile-i Mes'ele

1. Yıl, N:2, s.8

M(İM)

İRTİKÂ Gazetesi Resimlerinden

1. Yıl, N:43, s.173

TALAT HİCÂBÎ

İzhâr-ı Hakîkât

1. Yıl, N:41, s.166

BOLULU H(A) TALAT

Tercüme Hakkında Tarihe Müstenid Bir Mütâla`a

1. Yıl, N:4, s.15

İMZÂSIZ

Ramazan Mektûbu

1. Yıl, N:41, s.165

Edebiyatımıza Bir Nazar

2. Yıl, N:63, s.59

2.2.1.4. Tercüme edebî eserler

2.2.1.4.1. Tercüme Hikâyeler

AHMET FÂİK

Hikâye-i Müntehabe

2. Yıl, N:62, s.55-56

ALİ PAŞAZÂDE OSMAN YÜMNİ

Hikâye-i Müntehabe

2. Yıl, N:96, s.119-120

MUSTAFA KEMAL

İngiliz Edebî Nümûnelerinden

1. Yıl, N:35, s.141

2.2.1.4.2. Tercüme Şiirler

ALİ NUSRET HAN DEHLEVÎ

Hind Edebiyatı Nümûnelerinden

1. Yıl, N:12, s.46-47

İngiliz Edebiyatı Nümûnelerinden

1. Yıl, N:16, s.64

İngiliz Edebiyatı Nümûneleri

1. Yıl, N:18, s.73

İngiliz Edebiyatı Nümûneleri

1. Yıl, N:20, s.80

HAYRET

Kasidetü'l - İmri'l - Kays

1. Yıl, N:14, s.57-58

Kasidetü'l - İmri'l - Kays

1. Yıl, N:15, s.62

MUSTAFA KEMAL

İngiliz Edebî Nümûnelerinden

1. Yıl, N:24, s.97

İngiliz Edebî Nümûnelerinden

1. Yıl, N:25, s.100

MEHMED CELÂL

La Dans De Dekadan

2. Yıl, N:53, s.18

M(İM) NÛRİ ŞEYDÂ

Tercüme

1. Yıl, N:33, s.132

Münâcât

1. Yıl, N:35, s.140

MANASTIRLI RIFAT

Şemsü'l - `Arab`tan Muktebes

2. Yıl, N:85, s.146

ŞEYH VASFÎ

Edebiyât-ı Fârisiye

1. Yıl, N:24, s.96-97

İMZASIZ

Münâcât

1. Yıl, N:41, s.163

Münâcât

1. Yıl, N:42, s.167

İBRAHİM CEHDİ

Bayrın

1. Yıl, N:40, s.159

Öjen Dölakruva

2. Yıl, N:81, s.129

2.2.1.4.3. Tercüme Mensur Şiirler

MUSTAFA KEMÂL

Çayırkuşu

1. Yıl, N:28, s.113

MALATYALI MEHMED BEDREDDİN

Vâlideye Muhabbet

1. Yıl, N:32, s.128

2.2.1.4.4. Tercüme Makaleler

MEHMED CELÂL

Tercüme Nümûneleri

2. Yıl, N:91, s.169-170-171

Tercüme Nümûneleri

2. Yıl, N:92, s.174

Tercüme Nümûneleri

2. Yıl, N:95, s.114-115

Tercüme Nümûneleri

2. Yıl, N:99, s.130

2.2.1.5. Tenkid Değerlendirme

NÂSİH ULVÎ

Tenkîd

2. Yıl, N:59, s.44

NASÛHÎ

Bî-taraf Bir Mülâhaza

1. Yıl, N:7, s.25

2.2.1.6. Edebî Eserler

2.2.1.6.1. Hikâyeler

ALİ NİHAD

Jüli - Rumen

1. Yıl, N:16, s.66

ALİ İHSAN

Küçük Hikayeler [Öğretici Hikâye]

1. Yıl, N:38, s.154

ANDELİB

Tefrika: Ubeydü'n - Neâlî

1. Yıl, N:21, s.84

Tefrika: Ubeydü'n - Neâlî

1. Yıl, N:22, s.88

AHMED HİKMET

Küçük Hikayeler [Öğretici Hikâye]

1. Yıl, N:44, s.177-178

ATAULLAH

Eyyâm-ı Firkat

1. Yıl, N:31, s.124-125

F(E) R(E) [FÂİK REŞAD]

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]

1. Yıl, N:4, s.14

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]

1. Yıl, N:5, s.18

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]

1. Yıl, N:6, s.22

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]

1. Yıl, N:7, s.26

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]

1. Yıl, N:8, s.30

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]

1. Yıl, N:9, s.34

Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]	1. Yıl, N:10, s.38
Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]	1. Yıl, N:11, s.42
Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]	1. Yıl, N:12, s.46
Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]	1. Yıl, N:14, s.56
Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]	1. Yıl, N:17, s.68
Sergüzeşt-i Hulûsi [Tefrika Hikâye]	1. Yıl, N:19, s.76

FÂTİMA FAHRÜNNİSÂ

Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:61, s.52
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:62, s.56
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:64, s.64
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:65, s.68
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:66, s.72
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:69, s.84
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:72, s.96
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:74, s.103-104
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:76, s.112
Kısm-1 Nisâ: Küçük Hikâyeler	2. Yıl, N:77, s.116

HÜSEYİN CÂHİD

Hayat-ı Hakîkiye Sahneleri	1. Yıl, N:28, s.113
----------------------------	---------------------

MEHMED RAUF

Son Mektup	1. Yıl, N:35, s.141-142
------------	-------------------------

MEHMED CELAL

Nasıl Unutuluyor	1. Yıl, N:11, s.44
Seni İlk Gördüğüm Gece	1. Yıl, N:12, s.48
Hikâye: Serâir-i Leyliye	1. Yıl, N:17, s.69-70

Hikâye: İlk Aşk	1. Yıl, N:23, s.92-93
Hikâye-i Müntehabe: Berk-i Hazân	1. Yıl, N:26, s.106
Hikâye-i Müntehabe: Zergûn	1. Yıl, N:27, s.110
Hikâye-i Müntehabe: Fenâ Komşu	1. Yıl, N:28, s.114
Hikâye-i Müntehabe: Fenâ Komşu	1. Yıl, N:29, s.118
Hikâye-i Müntehabe: Pençe Altında	2. Yıl, N:57, s.36
Hikâye-i Müntehabe: Dilfigâr	2. Yıl, N:65, s.67-68
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:72, s.94
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:73, s.98-99
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:74, s.102
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:75, s.106-107
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:76, s.110-111
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:77, s.114-115
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:78, s.118-119
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:79, s.123
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:80, s.127-128
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:81, s.130-131
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:82, s.134-135
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:83, s.138
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:84, s.142
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:86, s.150
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:87, s.154
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:88, s.158
Taharrî-i Melâl [Tefrika Hikâye]	2. Yıl, N:91, s.170

NÂMIK SADRÎ

Küçük Hikayeler: Jüliet	2. Yıl, N:89, s.163-164
Küçük Hikayeler: Jüliet	2. Yıl, N:90, s.168

SÂHİR

Küçük Hikayeler: Kompartımanda	1. Yıl, N:43, s.173-174
--------------------------------	-------------------------

ALANYALI SEYİD KEMAL

Küçük Hikayeler: Ulûv-i Sehâvet

1. Yıl, N:79, s.124

SARHOŞUN KIZI

Sarhoşun Kızı

2. Yıl, N:74, s.104

FÂİK ÂLİ

Hikâye: Küçük Hasan

2. Yıl, N:93, s.179-180

TALAT HİCÂBÎ

Hikâye-i Muntehabe: Enîn-i Hayat

1. Yıl, N:31, s.125-126

Hikâye-i Muntehabe: Enîn-i Hayat

1. Yıl, N:32, s.130

Hikâye-i Muntehabe: Enîn-i Hayat

1. Yıl, N:33, s.134

2.2.1.6.2. Şiirler

A(YIN) NÂCİ

Yalnız Sen

1. Yıl, N:27, s.107

Perî-i Seher

1. Yıl, N:43, s.171

Leyle-i İntizâr

2. Yıl, N:52, s.14

Sensiz Güzelliklere

2. Yıl, N:66, s.69-70

Âşiyân-ı Hayâl

2. Yıl, N:69, s.81

Beyaz Gece

2. Yıl, N:71, s.89

Tekâzâ-yı Sânihât

2. Yıl, N:80, s.125-126

Terâne-i Niyâz

2. Yıl, N:81, s.129

Bükâ-yı Nihân

2. Yıl, N:84, s.141

Elvâh-ı Tabiatten

2. Yıl, N:85, s.145

Çünkü Aşkım

2. Yıl, N:85, s.145

Gözlerin	2. Yıl, N:92, s.173
Medfenim	2. Yıl, N:94, s.109-110

A(YIN) NÂDİR

Nüvideme Yâdgâr-ı Muhabbet	1. Yıl, N:14, s.55-56
Elvâh-ı Tabiatten (Misâfirim)	2. Yıl, N:48, s.191
Elvâh-ı Tabiatten	2. Yıl, N:50, s.5
Hüsn-i Medfûn	2. Yıl, N:50, s.5
Betoven (Beethoven)	2. Yıl, N:51, s.9
Elvân-ı Tabiatten	2. Yıl, N:52, s.13
Elvân-ı Tabiatten	2. Yıl, N:54, s.22
Vapur	2. Yıl, N:54, s.21-22
Göksu Deresi	2. Yıl, N:55, s.26
Paris Meşher-i Umûmîsi Resm-i Küşâd	2. Yıl, N:56, s.29
Son Bûse	2. Yıl, N:57, s.33-34
Kayıkçı	2. Yıl, N:58, s.37
Elvâh-ı Tabiatten: İki Dost	2. Yıl, N:59, s.41
Fonoğraf Karşısında	2. Yıl, N:60, s.45-46
Yeni Beyler	2. Yıl, N:61, s.50
Yeni Beyler	2. Yıl, N:63, s.58
Hamal	2. Yıl, N:62, s.53
Böğürtlen	2. Yıl, N:65, s.66
Yeni Beyler	2. Yıl, N:66, s.69
Yeni Beyler	2. Yıl, N:67, s.74
Timsâl-i Ümid	2. Yıl, N:68, s.77
Yâd-ı Cânân	2. Yıl, N:86, s.149
Gelincik	2. Yıl, N:88, s.157

A(YIN) TÂHİR

Gazel	1. Yıl, N:30, s.120
-------	---------------------

A(YIN) VEDAT

Levha-i Mâtem

2. Yıl, N:53, s.18

ABDULLAH

Marûz-ı `Âcizânemdir

1. Yıl, N:6, s.22

ABDULLAH ZÜHDÜ

Pûside-i Tûrâb Olan Bir Müteverrim Lisânından
Mehtâb

1. Yıl, N:20, s.80

1. Yıl, N:28, s.112

ABDÜLHALİM MEMDÛH

Eski Edebiyât-ı Cedîdenin Eski Nümûnelerinden

1. Yıl, N:5, s.20

Nazîre

1. Yıl, N:5, s.20

Nazîre-i Gazel-i Sâmi

1. Yıl, N:7, s.27

ABDÛLLATİF KENAN

Nisân, Bahâr-ı Feyz-Nişân

2. Yıl, N:56, s.30

ALİ NUSRET HAN DEHLEVÎ

Gazel

1. Yıl, N:11, s.41

Nâsîh

1. Yıl, N:11, s.41-42

Münâcât

1. Yıl, N:26, s.104

ABDÛLKERİM SÂMÎ

Bir Genç Kızın Dem-i Âhiri

1. Yıl, N:1, s.2

A(YIN) VEDAT

Levha-i Mâtem

2. Yıl, N:53, s.18

ABDULLAH

Marûz-ı `Âcizânemdir

1. Yıl, N:6, s.22

ABDULLAH ZÜHDÜ

Pûşide-i Tûrâb Olan Bir Müteverrim Lisânından
Mehtâb

1. Yıl, N:20, s.80
1. Yıl, N:28, s.112

ABDÜLHALİM MEMDÛH

Eski Edebiyât-ı Cedîdenin Eski Nümûnelerinden
Nazîre
Nazîre-i Gazel-i Sâmi

1. Yıl, N:5, s.20
1. Yıl, N:5, s.20
1. Yıl, N:7, s.27

ABDÛLLATİF KENAN

Nisân, Bahâr-ı Feyz-Nişân

2. Yıl, N:56, s.30

ALİ NUSRET HAN DEHLEVÎ

Gazel
Nâsîh
Münâcât

1. Yıl, N:11, s.41
1. Yıl, N:11, s.41-42
1. Yıl, N:26, s.104

ABDÛLKERİM SÂMÎ

Bir Genç Kızın Dem-i Âhiri

1. Yıl, N:1, s.2

ALİ KEMÂL

Sen Piyer Kilisesinde

1. Yıl, N:7, s.25

ANDELÎB

Elimde Bir Gül-i Pejmürde Kaldı Nevbahârımdan

1. Yıl, N:7, s.26-27

Bir Tutam Fulya

1. Yıl, N:8, s.30-31

Müşterek Şarkı

1. Yıl, N:8, s.31

Nevha-i Âşıkâne

1. Yıl, N:20, s.80

Tazmîn

1. Yıl, N:26, s.104

Kitâbe-i Seng-i Mezâr

1. Yıl, N:8, s.31

AHMED KEMAL

Hîç-i Aşk

1. Yıl, N:22, s.87

Sabaha Karşı

1. Yıl, N:25, s.99

Hastalığımda

1. Yıl, N:30, s.119-120

AHMED SAFÂ

Bir Müdhikede

1. Yıl, N:27, s.107-108

AHMED İHSÂN

Gazel

1. Yıl, N:33, s.132

AHMED SÜREYYA

Gazel

1. Yıl, N:32, s.128

AHMED CEMÂL

Bir Akşam

2. Yıl, N:79, s.122

Yâd Et 2. Yıl, N:85, s.146

AHMED RÂİF

Şitâ 1. Yıl, N:2, s.6

AHMED NÂFİ

Kit`a 1. Yıl, N:1, s.2

AHMED CELÂL

Nazm 2. Yıl, N:60, s.47

AHMED CEMİL

Kırılan Nâyıma 2. Yıl, N:86, s.150

Sâ`il 2. Yıl, N:61, s.50

ÂSİF

Nâle 2. Yıl, N:6, s.22

ASKEROĞLU

Sevgi Dileği 1. Yıl, N:10, s.38

(İMAMOĞLU) AHMED

Gönül İsteği 1. Yıl, N:10, s.38

AYRAM NAUN

Hasta Bir Kız 1. Yıl, N:33, s.131

Hazân 1. Yıl, N:33, s.132
Zenginlere 1. Yıl, N:40, s.159

ÂRİF HİKMET

Hayâlınden İstimdât 1. Yıl, N:34, s.136

E(LİF) ERŞED

İsimsiz 1. Yıl, N:11, s.42
Şarkı 1. Yıl, N:1, s.3
Telehhüf 1. Yıl, N:3, s.10

BAHAİDDİN

Gurûb ve Yâd-ı Mâzî 2. Yıl, N:64, s.62

BOLULU H(E) TALAT

Eski Yolda Geçilmez Diye Kim Dedi 1. Yıl, N:15, s.60

ÇİHANGİR ANDCÂNİ

Dersaâdet Hâtırâtımdan 1. Yıl, N:16, s.64

CENÂB ŞEHABEDDİN

Diyojen'e 1. Yıl, N:28, s.111-112
Şîrim İçin 2. Yıl, N:76, s.110
Eş'âr-ı Güzîde 2. Yıl, N:82, s.133-134
Eş'âr-ı Ber-Güzîde 2. Yıl, N:83, s.137

CEVAD REFÎ

Mersiye	2. Yıl, N:53, s.18
Gazi Osman Paşa İçin Mersiye	2. Yıl, N:55, s.27
Hayâl-i Cânân	2. Yıl, N:58, s.38

(TABÎB) CELÂL PAŞA

Şarkı	2. Yıl, N:71, s.89
-------	--------------------

BEKİR FAHRÎ

Yeni Sevdâ	2. Yıl, N:94, s.110
Yeni Sevdâ	2. Yıl, N:96, s.118

ES'AD NECÎB

Resmini Yaparken	1. Yıl, N:25, s.100
Hiçten Teselli	1. Yıl, N:27, s.107
Bir Tablo İçin	1. Yıl, N:29, s.115
Çeşme Başında	1. Yıl, N:33, s.131
Şekvâ-yı Firâk	1. Yıl, N:43, s.171
Bir Hicrân-ı Muvakketten Sonra	2. Yıl, N:54, s.22
Güzelliğin	1. Yıl, N:29, s.116

EMİN FİKRET

Sensiz Olamaz Ben	1. Yıl, N:20, s.80
-------------------	--------------------

ENVER

Gazel	1. Yıl, N:45, s.179
-------	---------------------

FÂHİR

Mâzî-yi Âmâlim

2. Yıl, N:61, s.50

Nâdim-i Sevdâ

2. Yıl, N:63, s.58

F(E) VİCDÂN

İştikâ

1. Yıl, N:26, s.104

E(LİF) VECDÎ

Emel-i Âşıkâne

2. Yıl, N:67, s.74

KÂZİM FECRÎ

Riyâh-ı Firkat

1. Yıl, N:1, s.2

KÂZİM BEY

Şarkı

1. Yıl, N:7, s.26

KEMAL BEY MERHÛM

Rü`yâda Mülâkat

1. Yıl, N:11, s.42

KIRIMÎZÂDE HAFİZ HÛSNÛ

Rü`yâda Mülâkat

1. Yıl, N:39, s.155

KÂMİL

Cevâbım

1. Yıl, N:47, s.187

Ezhâr-ı Tefekkür

1. Yıl, N:48, s.192

Ezhâr-ı Tefekkür

2. Yıl, N:49, s.2

Ezhâr-ı Tefekkür	2. Yıl, N:52, s.14
Ezhâr-ı Tefekkür	2. Yıl, N:55, s.26
Ezhâr-ı Tefekkür	2. Yıl, N:56, s.30
Ezhâr-ı Tefekkür	2. Yıl, N:57, s.34
Ezhâr-ı Tefekkür	2. Yıl, N:59, s.42
Ezhâr-ı Tefekkür	2. Yıl, N:60, s.46

KEMALEDDİN PERİ

Gazel	2. Yıl, N:60, s.47
-------	--------------------

HÂTİF

Gazel	1. Yıl, N:1, s.2
-------	------------------

HÂFİZ BAHÂİDDİN

Gazel	1. Yıl, N:1, s.3
Gazel	1. Yıl, N:18, s.72

LEYLA

Ah Bahâr	1. Yıl, N:1, s.18
----------	-------------------

HÜSEYİN SİRET

Bilir misin	1. Yıl, N:13, s.50
Neşîde-i Hasret	1. Yıl, N:21, s.83-84
Kâri`ime	1. Yıl, N:46, s.184
Menekşe	1. Yıl, N:48, s.191-192

HÜSEYİN DANIŞ

Me`âl-i Eşyâdan	1. Yıl, N:13, s.50
-----------------	--------------------

[İsimsiz]

1. Yıl, N:33, s.132

HASAN TAHSİN

Gazel

1. Yıl, N:34, s.136

Gazel

1. Yıl, N:36, s.143

HÂFİZ ŞEM'İ

Kardeşim Süleyman Bey'in Kerimesi Lâmi`a İçin

1. Yıl, N:35, s.140

HALİL NİHAD

Gazel

1. Yıl, N:43, s.172

Şarkı

1. Yıl, N:48, s.192

Gece Yarısı

2. Yıl, N:86, s.149

HÜSEYİN KADRI

Tahassür

2. Yıl, N:56, s.30

HULÛSİ

Tevhîd

2. Yıl, N:60, s.46-47

HÂFİZ HÜSEYİN ŞEVKET

Çalışmak

2. Yıl, N:64, s.62

HASAN SÂMİH

Yâd ve Feryâd

1. Yıl, N:3, s.10

Bir Manzûme

1. Yıl, N:10, s.37-38

HÂZİM

Gazel-i Türkî 1. Yıl, N:4, s.15

H(E) NAZİM

Karlar Erirken 1. Yıl, N:5, s.18
Gurûb Levhalarından 1. Yıl, N:19, s.76-77
Bir Mehtâba 1. Yıl, N:21, s.84
Nigâh-ı Pür-Heyecân 1. Yıl, N:26, s.103
Feryâd 2. Yıl, N:60, s.45
Fakat Heyhât 2. Yıl, N:62, s.53

HERSEKLİ ARİF HİKMET

Nâ-tamâm Bir Gazel 1. Yıl, N:6, s.21

HARPUTLU HAYRİ

Manâlı Bakışlar 1. Yıl, N:6, s.22

H(E) NİYAZÎ

Sürûd-ı Garâm 1. Yıl, N:8, s.30

HÜSEYİN SUAD

“Tabut Arkasında”nın Zeyli 1. Yıl, N:9, s.33
Takrîr-i Melâl 1. Yıl, N:82, s.134

HÂFİZ İSMÂİL'EL-MEVLEVÎ

Hazret-i Şemse 1. Yıl, N:23, s.91

H(E) SUBHÎ

Sevdiğime

2. Yıl, N:73, s.97

HİKMET

Menekşeye Hitâb

2. Yıl, N:73, s.97

HAYRÎYE BİNTİ HALİL

Şarkı

2. Yıl, N:90, s.165

DEPDÜŞ

Tefekkür

1. Yıl, N:23, s.91

GARİB-İ HARÂBÂTÎ

Şarkı

1. Yıl, N:23, s.91

İBNÜ'R-RIFAT

İlâhi

1. Yıl, N:2, s.5

“Maîşet” Bir Marîz Lisânından

1. Yıl, N:4, s.14

Eski Edebiyat-ı Cedîdenin Yeni Nümûnelerinden :

Muharremde Hasb-i Hal

1. Yıl, N:5, s.19-20

Şarkı

2. Yıl, N:70, s.85

Yine Ona

2. Yıl, N:70, s.85-86

İBRAHİM CEHDİ [SÜLEYMAN NAZİF]

Eski Arkadaşım

1. Yıl, N:5, s.17-18

İBNÜ'R-REŞİD EMİN FİKİRİ

Bu Demlerdir	1. Yıl, N:6, s.23
Nağme-i Dil	1. Yıl, N:15, s.60
Gazel	1. Yıl, N:38, s.151

İSAK FERARA

Mersiye	1. Yıl, N:7, s.25-26
Hayât-ı Terânedâr	1. Yıl, N:12, s.46
Nedâmet	1. Yıl, N:15, s.60
Meçhul Gözlere	1. Yıl, N:15, s.60
Karşiki Mezar	1. Yıl, N:27, s.108
İnan	1. Yıl, N:48, s.187-188

İBRAHİM MİDHAT

Sevgilime	1. Yıl, N:11, s.42
Bir Pederin Oğluna Hitâbı	1. Yıl, N:18, s.73

İBNÜ'L - CENAB

Kit'a	1. Yıl, N:9, s.33-34
-------	----------------------

İMAMOĞLU AHMED

Gönül İsteği	1. Yıl, N:10, s.38
--------------	--------------------

İBRAHİM CEHDİ

Sûziş-i Telâkî	1. Yıl, N:18, s.72
Bir Şarkı	2. Yıl, N:58, s.37
Fecr-i Telâkî	2. Yıl, N:70, s.85
Uzaktakine	2. Yıl, N:84, s.141

Yine Ona	2. Yıl, N:88, s.157
Nağme-i Hayât	2. Yıl, N:95, s.113
Bakarken	2. Yıl, N:100, s.133

MUHYİDDİN

“Hazân” Ünvanlı Eski Bir Nazmından	1. Yıl, N:2, s.6
Ey Gonca-Dehen Terennüm Eyle	1. Yıl, N:4, s.14
Ferdâ-yı Vuslat	1. Yıl, N:5, s.18
Leyle Hitâb	1. Yıl, N:19, s.76

MEHMED RÂSİH

Tahassür-i Garîbâne	1. Yıl, N:2, s.6
---------------------	------------------

MEHMED AĞA

Âsâr-ı Dekadaniye Nümûneleri	1. Yıl, N:3, s.12
------------------------------	-------------------

M(İM) NÂZİM PAŞA

Bir Tabloya	1. Yıl, N:5, s.17
-------------	-------------------

MÜSTECÂBİZÂDE İSMET

Mersiye	1. Yıl, N:6, s.21
Bir Hâtıra-i Sermedî	1. Yıl, N:34, s.135
Gazel	1. Yıl, N:38, s.151
Enîn	2. Yıl, N:70, s.86
İsimsiz	2. Yıl, N:71, s.89

MEMDUH BEDÎ

Hazân	1. Yıl, N:7, s.26
-------	-------------------

M(İM) TÂHİR [BABA TÂHİR, MEHMEDTÂHİR]

Çamlar Arasında	1. Yıl, N:8, s.30
Zürefâ-yı Asrdan Hacı Râtib Bey Merhûmun Târih-i İrtihâli	1. Yıl, N:44, s.175

M(İM) REŞAD

Kitâbe-i Seng-i Mezâr	1. Yıl, N:11, s.42
Kit'a	1. Yıl, N:12, s.46-47
Gazel	1. Yıl, N:15, s.60
Gazel	1. Yıl, N:17, s.67

MEKKÎ

Münâcât	1. Yıl, N:12, s.45
Sâl-i Cedîd Tarihleri	1. Yıl, N:9, s.33

MUKADDES

Tranpetçi	1. Yıl, N:16, s.63
-----------	--------------------

M(İM) SELÂHADDİN

Şarkı	1. Yıl, N:34, s.136
Nâzire	1. Yıl, N:47, s.188
Şarkı	2. Yıl, N:72, s.94
Şarkı	2. Yıl, N:85, s.146
Feryâd	2. Yıl, N:99, s.129

MEHMED NİZÂMÎ

Sûr-i Hitân	1. Yıl, N:14, s.55
Seherde	1. Yıl, N:14, s.56

Hâfız İsmail Efendi Kardeşimize	1. Yıl, N:16, s.64
Leyâl-i İftirâk	1. Yıl, N:16, s.64
Andelîb Bey'i Taklîd	1. Yıl, N:16, s.64
Çiçek	1. Yıl, N:17, s.67
Ona	1. Yıl, N:17, s.67

MUSTAFA KEMAL

Muhâvere-i Masumâne	1. Yıl, N:73, s.97
Fakir Âile	2. Yıl, N:81, s.129

NÛRÎ

Gazel	1. Yıl, N:47, s.188
-------	---------------------

MAHMUD BEDÎ

Sâ'il	1. Yıl, N:29, s.115
Mevte Hitâb	1. Yıl, N:29, s.115

MEHMED RÂSİM

Na`t-ı Şerif	1. Yıl, N:30, s.119
--------------	---------------------

M(İM) NÛRÎ ŞEYDÂ

Tahassür	1. Yıl, N:35, s.140
----------	---------------------

MEHMED ÂKİF

Hâfız Kemâl Efendi'ye	1. Yıl, N:37, s.147
Terâne-i Visâl	2. Yıl, N:57, s.34
Bahâr	2. Yıl, N:57, s.34
Yavuz Sultan Selim Hazretlerine	2. Yıl, N:67, s.73

Mersiye 2. Yıl, N:67, s.74
Gazel 2. Yıl, N:69, s.82

M(İM) NECİB

Sayd - gâhta 1. Yıl, N:37, s.147

MEHMED ŞERAFEDDİN

Ey Yâr 1. Yıl, N:39, s.155

MEHMED EMİN

Gözyaşım 1. Yıl, N:47, s.187

Ona 1. Yıl, N:2, s.6

Çiçekçğim 2. Yıl, N:51, s.9

Kibritçi Kız 2. Yıl, N:68, s.77

M(İM) SADİ

Rûh-ı Alîl 1. Yıl, N:22, s.88

Onun Sesi 2. Yıl, N:51, s.10

İstiyorum ki 2. Yıl, N:54, s.22

Yâd-ı Mâzî 2. Yıl, N:59, s.41-42

Safahat-ı Hissiyât 2. Yıl, N:61, s.50

Verem 2. Yıl, N:70, s.85

Mersiye-i Aşk 2. Yıl, N:76, s.111

Neşîde-i Hicrân 2. Yıl, N:92, s.173-174

MAHMÛD FUAD

Tesdîs 2. Yıl, N:60, s.46

MEHMED HAMDİ

Mersiye	2. Yıl, N:61, s.50
Şarkı	2. Yıl, N:81, s.129
Şarkı	2. Yıl, N:85, s.153
Sevdiğim Güzele Karşı	2. Yıl, N:99, s.129
İlm-i Hikmet	2. Yıl, N:99, s.129-130
Bir Şarkı	2. Yıl, N:100, s.134

MAZHAR

Gazel	2. Yıl, N:90, s.165
-------	---------------------

KOSKA'DAN MELEK SÂNIYE

Sâ'il	2. Yıl, N:64, s.62
-------	--------------------

MEHMED CELÂL

Bahtiyâr Yavrum	1. Yıl, N:5, s.18
Seni Bûs Etmek İçin	1. Yıl, N:8, s.29-30
Bu Leylaklar Senin mi	1. Yıl, N:8, s.30
Eski Yoldan Geçilmez Diye Kim Demiş: Âyine	1. Yıl, N:9, s.23
Bahar İçinde	1. Yıl, N:10, s.37
Yalnızsın	1. Yıl, N:10, s.38
Bağlarbaşında	1. Yıl, N:11, s.41
Yâdgâr	1. Yıl, N:11, s.41
Bahâr ve Türâb	1. Yıl, N:12, s.46
Hangimiz Bahtiyâr-ı Sevdâdır	1. Yıl, N:13, s.50
Edebiyât-ı Cedîde	1. Yıl, N:14, s.56
Dudaklarında mı Hâlâ Bıraktığım Bûse	1. Yıl, N:15, s.59
Sevdâ Arıyor Harâbelerde	1. Yıl, N:16, s.64
İki Yüzlü Bir Çocuk	1. Yıl, N:18, s.71-72
Bana İlham-ı Şi'r Eden Güzelim	1. Yıl, N:18, s.72

Şarkı	1. Yıl, N:19, s.76
Ümîd-i Nev-Şükûfte	1. Yıl, N:20, s.80
Her Güzel Şey Seni İhtâr Eyler	1. Yıl, N:22, s.88
Bağçevân Kızı	1. Yıl, N:24, s.96
Bir Mutrib-i Hoş - Âvâze	1. Yıl, N:25, s.100
Teessür-i Âşıkâne	1. Yıl, N:32, s.128
Kar Düşerken	1. Yıl, N:38, s.151-152
Bahâr-ı Tahayyül	1. Yıl, N:38, s.152
Târih Lafzı	1. Yıl, N:41, s.163
Yine Perî-i Şî`rim	1. Yıl, N:41, s.163
Şitâ: Mürgân ve Bârân	1. Yıl, N:43, s.171-172
A`mâ	1. Yıl, N:44, s.175
Eski Yoldan Geçilmez Diye Kim Dedi	1. Yıl, N:44, s.175
Gazel	1. Yıl, N:44, s.176
Su`âlim	1. Yıl, N:47, s.187
Güzelliklerin	1. Yıl, N:48, s.192
Seni Yâda Getirir Fasl-ı Bahâr	2. Yıl, N:52, s.14
O kadar Sâf	2. Yıl, N:53, s.18
İ`tilâ-yı Gâzî	2. Yıl, N:55, s.26-27
Leylâ- Bilân	2. Yıl, N:58, s.38
İsimsiz	2. Yıl, N:59, s.42
Sabah	2. Yıl, N:60, s.46
Kadınlara İnanmayın	2. Yıl, N:62, s.53
Çehre ve Kalb	2. Yıl, N:62, s.54
Latîfe-i Şebâne	2. Yıl, N:64, s.61
Romeo ve Jülyet	2. Yıl, N:67, s.73
Sevmemiş	2. Yıl, N:68, s.77-78
Bir Müteverrimeye	2. Yıl, N:70, s.86
Tiyatroda	2. Yıl, N:71, s.90
Nazîre	2. Yıl, N:71, s.89
Nesîm-i Bahar	2. Yıl, N:71, s.89
Neşîde	2. Yıl, N:72, s.93-94
Tahayyül	2. Yıl, N:72, s.94
Sanatkâr	2. Yıl, N:73, s.97

Gözlerinin Câzibesi	2. Yıl, N:74, s.102
Bir Kere Daha Temâyül Eyle	2. Yıl, N:76, s.112
Kalb-i Cerfhadâr	2. Yıl, N:78, s.117
Bir Hâtıra	2. Yıl, N:80, s.126-127
Gelin	2. Yıl, N:83, s.138
Yağmur Sonu	2. Yıl, N:83, s.138
Âlem-i Âb	2. Yıl, N:89, s.161
Ahmed Râsim Bey'e	1. Yıl, N:1, s.2
Bir Kıt'a	1. Yıl, N:2, s.6
Fener'de	2. Yıl, N:69, s.81

NAMIK SADRÎ

Gün Batarken	2. Yıl, N:59, s.42
Selahaddin-i Eyyûbî	2. Yıl, N:60, s.47
Bâziçe-i Efkâr	2. Yıl, N:73, s.97
Bâziçe-i Efkâr	2. Yıl, N:82, s.134
Medâmi-i İbtihâl	2. Yıl, N:85, s.153
Bâziçe-i Efkâr	2. Yıl, N:100, s.134

NÂZİM

Kızım Hatice İçin Söylediğim Kıtâ	1. Yıl, N:23, s.91
-----------------------------------	--------------------

NÂCİ

Şarkı	1. Yıl, N:30, s.120
-------	---------------------

NECMEDDİN

Âmâl	1. Yıl, N:45, s.179-180
Gazel	2. Yıl, N:51, s.10

SABRİ

Târih-i Vefât

1. Yıl, N:32, s.127-128

SÂHİR

Yapayalnız

1. Yıl, N:36, s.143

Leyle-i Zifâf

2. Yıl, N:52, s.13-14

Aşk-ı Mahrûm

2. Yıl, N:53, s.18

Suluk Çiçek

2. Yıl, N:61, s.50

Hayâl-i Şîrim

2. Yıl, N:62, s.53

Mûsikî-i Rûh

2. Yıl, N:62, s.53

Rüyâ-yı Şûh

2. Yıl, N:69, s.81

Babama

2. Yıl, N:72, s.93

Leyâl-i Sâhriyet

2. Yıl, N:76, s.111

Anneme

2. Yıl, N:76, s.111

Hediye-i Bî-dâr

2. Yıl, N:79, s.121-122

Hediye-i Bî-dâr

2. Yıl, N:80, s.126

Hediye-i Bî-dâr

2. Yıl, N:83, s.137-138

Şiirlerimin Rûhu

2. Yıl, N:86, s.149

Menekşe

2. Yıl, N:88, s.157-158

Verdiğin Gül

2. Yıl, N:92, s.173

Gözler

2. Yıl, N:97, s.121

SÂİME

Şarkı

2. Yıl, N:100, s.134

SAFVETÎ KEMÂL

Nazîre

2. Yıl, N:60, s.47

SA'İD

Kit'a 1. Yıl, N:1, s.2

SOMA'DAN SADRİ

Manzûme 1. Yıl, N:30, s.119

SELANİKLİ ABDÜLKERİM SÂMİ

Bir Genç Kızın Dem-i Âhiri 1. Yıl, N:1, s.2

SA'DÎ

Gazel 1. Yıl, N:39, s.155

Ta'zîm-i Üstâd 2. Yıl, N:65, s.65

SÂMİH

Şarkı 1. Yıl, N:2, s.6

Türkü 1. Yıl, N:2, s.6

SAFVETÜ'L - HÂMİ

Nevâ-yı Temennî 1. Yıl, N:21, s.84

Perî-i Muhabbet 1. Yıl, N:27, s.108

SÂBİT NUMÂN

Türbe-i Şeyhü'l-Ekber 1. Yıl, N:32, s.127

SÂLİM BİR NÛRÎ

Hız. Şeyh'in Nazîresine Nazîre 1. Yıl, N:11, s.42

ŞEYH VASFÎ

Gazel	1. Yıl, N:6, s.21
Tazmîn	1. Yıl, N:8, s.29

SÜLEYMAN NESÎB

Birine	1. Yıl, N:14, s.56
Şâm-ı Hayat	1. Yıl, N:15, s.60
Birinci Temennî	1. Yıl, N:18, s.71
Heyhât	1. Yıl, N:43, s.171
Peyâm-ı Dûrâdûr	2. Yıl, N:63, s.58
Kadınlığa Dâir	2. Yıl, N:64, s.61
Rûhumun İhtiyâcı	2. Yıl, N:76, s.110-111
Ayrıldıktan Sonra	2. Yıl, N:78, s.117
Deniz	2. Yıl, N:79, s.121
Menekşeye Dâir	2. Yıl, N:98, s.125
Bir Balodan Sonra	2. Yıl, N:99, s.129
Gözlerine Dâir	2. Yıl, N:74, s.102

SUAD SAFVETİ

Sürûr-ı Âşıkâne	2. Yıl, N:60, s.47
-----------------	--------------------

ŞEHVÂRÎZADE HAMDÎ

Gazel	2. Yıl, N:71, s.90
-------	--------------------

EDİRNE'DEN HİLMİ

Hayâl-i Şâ'irâne	2. Yıl, N:89, s.161
------------------	---------------------

NEVRES

Üç Şükûfe

1. Yıl, N:13, s.50

LEYLÂ

Âh Bahâr

1. Yıl, N:1, s.2

LESKOVİKLİ RAUF

Teessür Terennüm

1. Yıl, N:2, s.6

Hasb-i Hal

1. Yıl, N:3, s.10

Nevâ-yı İncizâb

1. Yıl, N:4, s.14

Kıt'a

1. Yıl, N:7, s.26

LESKOVİKLİ A(YIN) NÛRÎ

Öksüz

2. Yıl, N:72, s.94

LEYLÂ FERÎDE

Hakikat

2. Yıl, N:88, s.158

HALEPTEN M(İM) RIFAT

Nahrîr-i bî-nazîr Rifat Beyefendi'ye

1. Yıl, N:1, s.2

FÂİK `ÂLÎ

İhtisâsât-ı Marîzâne

1. Yıl, N:4, s.16

Uzaklardakine

1. Yıl, N:5, s.17

Kehkeşâna Karşı

1. Yıl, N:8, s.30

Nesîm-i Âşinâ

1. Yıl, N:8, s.30

Bilmem Kime Karşı

1. Yıl, N:9, s.33

Gerçi Bir Mâtemin Zıll-i Pâyidârı	1. Yıl, N:9, s.33
Denizlere Karşı	1. Yıl, N:13, s.50
Samimiyet-i Sevdâ	1. Yıl, N:13, s.50
Rûh-i Feyzâ-Güzin	1. Yıl, N:18, s.72
Rûh-ı Bî-dâr	1. Yıl, N:19, s.76
Hayme - Nişîn	1. Yıl, N:20, s.80
Şekîb	1. Yıl, N:22, s.87-88
Balıkçıl	1. Yıl, N:24, s.95
Sitârem	1. Yıl, N:24, s.95-96
Ezân	1. Yıl, N:6, s.21
Bir Hüsni Nev-Tesettüre Karşı	1. Yıl, N:25, s.99-100
Hüsni Mahzûn	1. Yıl, N:26, s.103-104
İnfi`âlât-ı Marîzâne	1. Yıl, N:26, s.104
Hafâyâ-yı Hayâl	1. Yıl, N:35, s.139
İbtîlâ-yı Hayât	1. Yıl, N:40, s.159
Belki	1. Yıl, N:42, s.167
Bir Hüsni Gâibe	1. Yıl, N:44, s.175
Felsefelerim	1. Yıl, N:45, s.179
Sevdâlarımın Âtisi	1. Yıl, N:45, s.179
Merhûme İçin	1. Yıl, N:49, s.1
Onun Gözleri	1. Yıl, N:51, s.10
Senelerden Sonra	1. Yıl, N:52, s.13
Dicle Hâtıralarından	1. Yıl, N:53, s.17-18
Madmazel	1. Yıl, N:56, s.30
Aşk-ı Hayâlî	1. Yıl, N:56, s.30
Rehâvet-i His	2. Yıl, N:58, s.37
Bir Mûsâmere-i Edebîye Hâtırası	2. Yıl, N:59, s.41
Gurûb	2. Yıl, N:64, s.61
Gözlerinden Bir Gölge	2. Yıl, N:66, s.70
Müstesnâ Geceler	2. Yıl, N:67, s.74
Mehtâb	2. Yıl, N:70, s.85
Bir Hicrân	2. Yıl, N:74, s.102
Bir Hayât	2. Yıl, N:92, s.173
Fâniliğim	2. Yıl, N:93, s.177

Gece Yarıları	2. Yıl, N:94, s.109
Hüsn-i Girizân	2. Yıl, N:95, s.114
Uyanmasın	2. Yıl, N:96, s.117
İbhâma Dâir	2. Yıl, N:96, s.117-118
O Meçhûleye	2. Yıl, N:97, s.121
Enîn-i Tahassür	2. Yıl, N:98, s.125
İnanma	1. Yıl, N:3, s.9-10

TEVFİK FİKRET

Gayyâ-yı Vücûd	1. Yıl, N:4, s.16
Çirkin	1. Yıl, N:7, s.25
Balıkçılar	1. Yıl, N:11, s.41
Tefelsûf	1. Yıl, N:13, s.50
Bütün Bir Sergüzeşt	1. Yıl, N:16, s.63
Seninle	1. Yıl, N:18, s.71
Leyl-i Vedâ	1. Yıl, N:19, s.76
Bir Mersiye	1. Yıl, N:20, s.79
Perî-i Şî rime	1. Yıl, N:22, s.87
Heykel-i Sa'y	1. Yıl, N:28, s.111
Kahkaha-i Ye`s	1. Yıl, N:29, s.115
Berîd-i Ümîd	1. Yıl, N:30, s.120
Bir Mukaddîme	1. Yıl, N:32, s.127
Brahma	1. Yıl, N:34, s.136
Son Nağme	2. Yıl, N:93, s.178-179

İBRAHİM NECÂTİ

Ayrılık	1. Yıl, N:21, s.84-85
---------	-----------------------

İBNÜ'L - LÂMÎ MAHMUD EKREM

Timsâl-i Dehâ	1. Yıl, N:29, s.116
Yâdigâr-ı Hayât	1. Yıl, N:34, s.136

İSMET

İsimsiz	1. Yıl, N:33, s.132
Ber-Güzâr	2. Yıl, N:53, s.26
Yine Tegazzül	2. Yıl, N:60, s.46
Bir Kıt'a	2. Yıl, N:60, s.47
Bekâ-yı Rûh	2. Yıl, N:70, s.86
İki Kıt'a	2. Yıl, N:70, s.86
Gazel	2. Yıl, N:74, s.102-103

İBNÜ'S - SEYYİD GÂLİB

Mersiye	2. Yıl, N:60, s.47
---------	--------------------

ÖMER SENİH

Çiçekler (Manolya)	2. Yıl, N:58, s.37
Bülbül	2. Yıl, N:66, s.69
Bir Gece	2. Yıl, N:77, s.113
Gece Yarılarında	2. Yıl, N:95, s.113-114
İ'tizâr-ı Aşk	2. Yıl, N:99, s.129
İ'tizâr-ı Aşk	2. Yıl, N:100, s.133

ÖMER AZİZ

Eğîn Türküleri	2. Yıl, N:67, s.74
----------------	--------------------

ÖMER İHYÂ

Devâm-ı İhyâ	2. Yıl, N:90, s.165
--------------	---------------------

P(E) ÖMER LÜTFÎ

Vicdâna Karşı	1. Yıl, N:24, s.96
---------------	--------------------

Tahmîs

2. Yıl, N:82, s.134

RAHMÎ

Bir Mektûb İçine

1. Yıl, N:38, s.151

YÛSUF CEVÂD

Temennî-i Mülâkat

1. Yıl, N:11, s.42

Sevdiğini Beklerken

1. Yıl, N:35, s.139

Bir Resmin Arkasına

2. Yıl, N:50, s.6

YÛSUF NİHAD

Takvîmdeki Tasvîre: O Kız

1. Yıl, N:31, s.124

YÛSUF İZZET

Aşk-ı Müstesnâ

1. Yıl, N:33, s.132

Temîn-i Muhabbet

1. Yıl, N:58, s.38

ZÂHİR

Hasb-i Hâl

1. Yıl, N:34, s.135-136

İbtisâm

1. Yıl, N:36, s.143

Kardeşimin Çocuğu İçin

1. Yıl, N:38, s.151

ZİYÂ ŞÂKİR

Gözyaşlarım

2. Yıl, N:59, s.42

TEPEDELENLİ ZADE KÂMİL

Îcâb-ı Sevdâ

1. Yıl, N:22, s.87

TAHİRÜ'L – MEVLEVÎ

Tanzîr-i Gazel-i Nâcî

1. Yıl, N:30, s.120

OSMAN ŞEMS EFENDÎ

[İsimsiz]

1. Yıl, N:26, s.103

İMZASIZLAR

Eski Bir Kitabın Kenârından

2. Yıl, N:81, s.130

Nâdime-i Sevdâ

1. Yıl, N:13, s.50-51

E(LİF) B(E)

Bülbüle Hitâben

1. Yıl, N:21, s.84

C(İM) L(AM)

Hâtrât-i Zifâf

2. Yıl, N:70, s.86

A(YIN) H(E)

Güvercin

2. Yıl, N:85, s.145

2.2.1.6.3. Mensur Şiirler

ALÎ RIZA SEYFÎ

Bir Askerin Son Sözleri

1. Yıl, N:11, s.42-43

ADEM RIZA

Bir Refîkın Kabrinde

1. Yıl, N:29, s.118

Bî-Vefâ
Zavallı Nihâd

2. Yıl, N:71, s.91
2. Yıl, N:79, s.123-124

EGİNLI E(LİF) HÂKÎ

Ber-güzâriş-i Şuguf-füzûn

1. Yıl, N:44, s.177

HÜSEYİN CAHİD

Gözlerin

1. Yıl, N:35, s.141

MEHMED ÂKİF

Perestîde-i Rûhuma

2. Yıl, N:68, s.79

MÜFTİZÂDE MEHMED ATA

Bir Şeb-i Letâfet-nisâra

1. Yıl, N:32, s.128-129

MEHMED RAUF

Elvâh-ı Muhabbet

2. Yıl, N:65, s.54

Bir Müsâmereden Sonra

2. Yıl, N:80, s.127

MUSTAFA BAHRÎ

Kamerle Hasb-i Hal

2. Yıl, N:78, s.118-119

M(İM) ALÎ

Ona

2. Yıl, N:89, s.162

TEVFİK FİKRET

Zavallı Nijâd

2. Yıl, N:50, s.6-7

TALAT HİCABÎ

Öksüz 1. Yıl, N:30, s.120

Yürekler Acısı

1. Yıl, N:32, s.128

Bir A`mâ Kızın Tahassürü

1. Yıl, N:38, s.152-153

Tali`im

2. Yıl, N:67, s.74-75

Vefâsız

2. Yıl, N:69, s.83

2.2.1.6.4. Edebiyat Makaleleri

E(LİF) S(İN)

İmzâsız Makâlât-ı Nâm-ı Müste`âr İsti`mâli

1. Yıl, N:32, s.129-130

İmzâsız Makâlât-ı Nâm-ı Müste`âr İsti`mâli

1. Yıl, N:33, s.133

İmzâsız Makâlât-ı Nâm-ı Müste`âr İsti`mâli

1. Yıl, N:34, s.137-138

HÜSEYİN CÂHİD

Müsâhabe-i Edebiye

2. Yıl, N:98, s.126-127

TALEBEDEN MEHMED SÂLİM

Müsâhabe-i Edebiye

1. Yıl, N:17, s.69

MEHMED CELÂL

Târihler, Kitâbeler, Mersiyeler

1. Yıl, N:4, s.15

Bir Şî`r-i Manîdâr

1. Yıl, N:5, s.18-19

Câm-ı Hâlî

1. Yıl, N:7, s.27

Nâbî`de Hayât-ı Âşıkâne

1. Yıl, N:26, s.104

MEHMED CELÂL

Bahar İçinde	1. Yıl, N:2, s.7
Seninle Berâber	1. Yıl, N:6, s.23-24
Tahattur	1. Yıl, N:9, s.34
Gözlerin	1. Yıl, N:13, s.51
İlk Muhabbetten Sonra	1. Yıl, N:36, s.144
Yalnız Bir Tebessüm Yalnız Bir Gamze	1. Yıl, N:37, s.149-150
Enîseye	2. Yıl, N:54, s.23

MEHMED HAMDİ

Makesü`l-Âlâm	2. Yıl, N:98, s.126
Maşûkuma	2. Yıl, N:92, s.175
Makesü`l-Âlâm	2. Yıl, N:94, s.110-111
Makesü`l-Âlâm	2. Yıl, N:95, s.115

NÂHİD

Seninle Berâber	2. Yıl, N:91, s.169
Rûhumun Sesi	2. Yıl, N:93, s.177-178

SÂCİD

Ebediyyen İnan	1. Yıl, N:39, s.157
----------------	---------------------

SÂHİR

Gözleriniz	2. Yıl, N:63, s.58
Neşîde-i Iztrab	2. Yıl, N:67, s.74
Sarı, Eflatun, Siyah	2. Yıl, N:79, s.122
Mevâlid-i Hicrân	2. Yıl, N:84, s.142-143
Mevâlid-i Hicrân	2. Yıl, N:85, s.146-147

Nâbî de Hayât-ı Âşıkâne	1. Yıl, N:27, s.108-109
Nâbî de Hayât-ı Âşıkâne	1. Yıl, N:28, s.113
Nâbî de Hayât-ı Âşıkâne	1. Yıl, N:29, s.116
Nâbî de Hayât-ı Âşıkâne	1. Yıl, N:30, s.120-121
Nâbî de Hayât-ı Âşıkâne	1. Yıl, N:31, s.124
Nâbî de Hayât-ı Âşıkâne	1. Yıl, N:33, s.132-133
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:62, s.54
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:39, s.155-156
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:40, s.160
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:41, s.164
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:42, s.167
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:43, s.173
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:44, s.176-177
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:45, s.180-181
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:46, s.184-185
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:47, s.188-189
Tedkîkât-ı Edebiye	1. Yıl, N:48, s.192
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:49, s.2-3
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:50, s.6
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:51, s.10-11
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:52, s.14-15
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:53, s.18-19
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:54, s.22-23
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:55, s.27
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:56, s.30
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:57, s.34-35
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:58, s.38-39
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:59, s.42-43
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:60, s.47-48
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:63, s.59
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:64, s.62-63
Tedkîkât-ı Edebiye	2. Yıl, N:65, s.66
Mebhas-ı Eş'ar	2. Yıl, N:79, s.123

TEVFİK FİKRET

Musâhabe-i Edebiye

2. Yıl, N:76, s.111-112

2.2.2. Eğitim, Felsefe ve Sosyal Konular

2.2.2.1. Aktüalite

AHMED RASİM

İngiltere’de Amelenin Talimi

1. Yıl, N:37, s.148-149

AHMED HİKMET

Ah Şu Erkekler

1. Yıl, N:34, s.136-137

MEHMED ZİYÂ

Latin Amerika Nezdinde Kadınların Hali

1. Yıl, N:8, s.32

MEHMED REMZİ

Kürk Avcıları

2. Yıl, N:86, s.150-151

2.2.2.2. Coğrafya

MESUD REMZİ

Kutb-ı Cenûbîde

2. Yıl, N:83, s.139

2.2.2.3. Dini Konular

HİLMÎ

Mürüvvet-i İslâmiye

2. Yıl, N:61, s.52

MÜFTİZÂDE ALİ İHSAN

Savm

1. Yıl, N:44, s.177

2.2.2.4. Eğitim

MEHMED ENÎSÎ

Genç Kızların Tahsîl ve Terbiyeleri

1. Yıl, N:6, s.23

Genç Kızların Tahsîl ve Terbiyeleri

1. Yıl, N:8, s.31

MESUD REMZÎ

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:10, s.39-40

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:12, s.47-48

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:14, s.58

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:15, s.61-62

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:16, s.65-66

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:20, s.81

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:21, s.86

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:22, s.90

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:24, s.98

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:25, s.100-101

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:86, s.152

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:87, s.156

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:88, s.160

Târih-i Umûmî-i Terbiye-i Etfâl

1. Yıl, N:100, s.135-136

2.2.2.5. Ekonomi

ALİ İHSAN

Makâle-i Mahsûsa	1. Yıl, N:40, s.162
Makâle-i Mahsûsa	2. Yıl, N:53, s.20
Makâle-i Mahsûsa	2. Yıl, N:58, s.40

MÜFTÎZADE ALİ İHSAN

Makâle-i Mahsûsa	1. Yıl, N:40, s.162
Makâle-i Mahsûsa	1. Yıl, N:42, s.169
Makâle-i Mahsûsa	2. Yıl, N:49, s.3-4
Makâle-i Mahsûsa	2. Yıl, N:66, s.70-71

2.2.2.6. Gazetecilik

AHMED BÂHRİ

Vezaif-i Matbûat	2. Yıl, N:61, s.51-52
------------------	-----------------------

YÛNUS NÂDİ

İngiltere Gazeteleri	2. Yıl, N:73, s.99-100
----------------------	------------------------

2.2.2.7. Sohbet Yazıları

EGİNLİ ÖMER AZİZ

Arkadaşıma	2. Yıl, N:73, s.98
Arkadaşıma	2. Yıl, N:75, s.106

HAŞMET ZEKÂÎ

Menâkıb-ı Muhabbetten	2. Yıl, N:100, s.134
-----------------------	----------------------

HÜSEYİN SERVET

İki Çiçek

2. Yıl, N:79, s.124

İMZASIZ

Direkler Arasından

1. Yıl, N:41, s.165

2.2.2.8. Hâtıra

ÂDEM RIZA

Kitâb-ı Meşhûdâtımdan Bir Yaprak Yahut Deryâda Bir Sandal 1. Yıl, N:33, s.133-134

Köy Hâtırâtından: Sakarya'da

2. Yıl, N:72, s.92-96

AHMED RÂSİM

Kitâbe-i Gam

1. Yıl, N:46, s.186

AHMED RIFAT

Defter-i Hâtırâtımdan

2. Yıl, N:54, s.24

Defter-i Hâtırâtımdan

2. Yıl, N:55, s.28

Defter-i Hâtırâtımdan

2. Yıl, N:56, s.32

H(A) F(E)

Rûznâme-i Hâtırâtımdan Müfrez

2. Yıl, N:65, s.66-67

Rûznâme-i Hâtırâtımdan Müfrez

2. Yıl, N:66, s.70

Rûznâme-i Hâtırâtımdan Müfrez

2. Yıl, N:67, s.75

HÜSEYİN FEHMÎ

Rûz-nâme-i Hâtırâtımdan

2. Yıl, N:61, s.50-51

Rûz-nâme-i Hâtırâtımdan	2. Yıl, N:68, s.78-79
Rûz-nâme-i Hâtırâtımdan	2. Yıl, N:69, s.82-83
Rûz-nâme-i Hâtırâtımdan	2. Yıl, N:71, s.90-91
Rûz-nâme-i Hâtırâtımdan	2. Yıl, N:72, s.94-95

MEHMED ENİSÎ

Rûz-nâme-i Âileden Bir Sahîfe	1. Yıl, N:1, s.3-4
Rûz-nâme-i Âileden Bir Sahîfe	1. Yıl, N:2, s.7

TALAT HİCABÎ

Sabah Hayatı	1. Yıl, N:45, s.181-182
Köye Girerken	2. Yıl, N:68, s.79

TÂRIK CELÂL

Prensese Dö Hildebran'ın Salonunda	2. Yıl, N:88, s.158-159
------------------------------------	-------------------------

2.2.2.9. Seyahat

TALAT HİCÂBÎ

Köylüler ve Köy Hayatı	2. Yıl, N:70, s.87-88
Köy Hâtırâtından	2. Yıl, N:73, s.99
Köy Hâtırâtından: Hediyelerim	2. Yıl, N:77, s.115-116
Köy Hâtırâtından: Zeybekler	2. Yıl, N:81, s.131
Köy Hâtırâtından	2. Yıl, N:85, s.147-148
Köy Hâtırâtından: Köyde Bir Sabah	2. Yıl, N:96, s.119
Köy Hâtırâtından: Peykârbaşı Sohbeti	2. Yıl, N:99, s.131-132
Köy Hâtırâtından: Ocak Başında	2. Yıl, N:100, s.136

İMZÂSIZ

Londra Kulüpleri

1. Yıl, N:23, s.93-94

2.2.2.10. Askeri Yazılar

AHMED CEMÂL

Fünûn-ı Askeriye

1. Yıl, N:1, s.4

AZÎZ SÂMÎH

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:63, s.59-60

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:64, s.64

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:66, s.71-72

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:67, s.75-76

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:68, s.80

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:69, s.83-84

HASAN SELÂHADDİN

Fünûn-ı Askeriye

1. Yıl, N:26, s.105-106

Fünûn-ı Askeriye

1. Yıl, N:27, s.109-110

Fünûn-ı Askeriye

1. Yıl, N:28, s.113-114

Fünûn-ı Askeriye

1. Yıl, N:29, s.116-117

HÜSEYİN SABRÎ

Fünûn-ı Askeriye

2. Yıl, N:62, s.54-55

Mevadd-ı Askeriye

2. Yıl, N:71, s.92

REFİK ÂLİ

Fünûn-ı Askeriye	1. Yıl, N:6, s.24
Fünûn-ı Askeriye	1. Yıl, N:7, s.27
Fünûn-ı Askeriye	1. Yıl, N:8, s.32
Fünûn-ı Askeriye	1. Yıl, N:9, s.35-36
Fünûn-ı Askeriye	1. Yıl, N:10, s.40

2.2.2.11. Tarih

EMİR REŞİD

Tarih (Çin Tarihine Bir Atf-ı Nazar)	2. Yıl, N:75, s.107-108
--------------------------------------	-------------------------

S(İN) E(LİF)

Çin Memâlikine Dâ`ir Malûmât-ı Târihiye	2. Yıl, N:76, s.112
Çin Memâlikine Dâ`ir Malûmât-ı Târihiye	2. Yıl, N:77, s.116
Çin Memâlikine Dâ`ir Malûmât-ı Târihiye	2. Yıl, N:78, s.119-120

2.2.3. Fen ve Teknik Konularda Yazılan Yazılar

2.2.3.1. Fen

DOKTOR MUHYİDDİN

Makâle-i Fennîye	1. Yıl, N:40, s.160-161-162
Makâle-i Fennîye	1. Yıl, N:41, s.166
Makâle-i Fennîye	1. Yıl, N:42, s.168-169
Makâle-i Fennîye	1. Yıl, N:43, s.173
Makâle-i Fennîye	1. Yıl, N:45, s.182
Makâle-i Fennîye	1. Yıl, N:47, s.190
Ulum u Fünûn u Felsefe	2. Yıl, N:54, s.23
Makâle-i Fennîye	2. Yıl, N:51, s.11-12

MESUD REMZÎ

Makâle-i Fennîye	2. Yıl, N:70, s.86-87
Makâle-i Fennîye	2. Yıl, N:82, s.134-135-136
Musâhabe-i Fennîye	2. Yıl, N:84, s.143-144
Musâhabe-i Fennîye	2. Yıl, N:87, s.155-156
Hayat [Tercüme]	2. Yıl, N:90, s.166-167-168
Târih-i Fünûn: Harâretin Mâhiyeti	2. Yıl, N:96, s.118

SABRÎ

Makâle-i Mahsûsa	2. Yıl, N:99, s.131
------------------	---------------------

2.2.3.2. Kimya

SİRÂCEDDİN

Suların Te`sîrât-ı Mihânikiyesi	1. Yıl, N:3, s.11
---------------------------------	-------------------

2.2.3.3. Sağlık

MESUD REMZÎ

Veremde Çâre	2. Yıl, N:92, s.118
--------------	---------------------

SAFVET KEMÂL

Makale-i Mahsûsa (Müskirât)	2. Yıl, N:58, s.39-40
-----------------------------	-----------------------

RIZA ŞEVKÎ

Fikr u Dimâğ	2. Yıl, N:81, s.131
Fikr u Dimâğ	2. Yıl, N:82, s.136
Fikr u Dimâğ	2. Yıl, N:85, s.147

İMZASIZ

Hikemiyât-ı Tıbbîye

1. Yıl, N:30, s.121-122

2.2.3.4. Tarım

SERKİZ ORPULYAN

Toprağı Kuvvetlendirecek Maddeler

2. Yıl, N:83, s.140

Bağçevân Âlât u Edevâtı

2. Yıl, N:84, s.144

Bağçevânlık Ameliyâtı

2. Yıl, N:86, s.151-152

Sebze Bağçelerinin Ameliyât-ı Mühimmesi

2. Yıl, N:87, s.155

Bağçevân Takvîmi

2. Yıl, N:88, s.158-159

ŞEVKET

Tegaddî-i Nebât

2. Yıl, N:92, s.175-176

2.2.4. Öğretici Oyun, Soru ve Bilgiler

2.2.4.1. Fıkra

İMZASIZ

Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbîye

1. Yıl, N:30, s.122

Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbîye

1. Yıl, N:30, s.125

Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbîye

1. Yıl, N:31, s.130

Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbîye

1. Yıl, N:35, s.142

Fıkarât-ı Mudhike-i Tıbbîye

1. Yıl, N:36, s.145

Letâif

1. Yıl, N:19, s.78

Letâif

1. Yıl, N:20, s.82

Letâif

1. Yıl, N:30, s.122

2.2.4.2. Faydalı Bilgiler

İMZASIZ

Öteberi	1. Yıl, N:31, s.126
Öteberi	1. Yıl, N:35, s.142
Öteberi	1. Yıl, N:38, s.154
Öteberi	1. Yıl, N:39, s.158
Öteberi	2. Yıl, N:56, s.32
Öteberi	2. Yıl, N:81, s.132

2.2.4.3. Vecize

İMZASIZ

Mesmûât	2. Yıl, N:72, s.96
---------	--------------------

2.2.4.4. Bilmeceler - Sorular

İMZASIZ

Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:1, s.4
Muammâ	1. Yıl, N:2, s.8
Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:3, s.12
Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:4, s.16
Muammâ	1. Yıl, N:5, s.20
Bilmece	1. Yıl, N:6, s.24
Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:7, s.28
Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:8, s.32
Muammâ	1. Yıl, N:9, s.36
Muammâ	1. Yıl, N:12, s.48
Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:16, s.66
Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:17, s.70
Bilmece	1. Yıl, N:19, s.78

Şekl-i Hecâî	1. Yıl, N:20, s.82
Bilmece	1. Yıl, N:21, s.86
Bulmaca	1. Yıl, N:36, s.146

2.2.5. İlanlar

2.2.5.1. Kitap İlanları

Ömr-i Edebî	1. Yıl, N:48, s.194
Ressâm	1. Yıl, N:48, s.194
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:49, s.4
Musavver Fenn ü Edeb	2. Yıl, N:51, s.12
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:51, s.12
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:56, s.32
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:48, s.40
Ressâm	2. Yıl, N:62, s.56
Büyük Frederick'in Generallerine Ta'limât-ı Askeriyesi	2. Yıl, N:63, s.60
Turgut Reis	2. Yıl, N:71, s.88
Ressâm	2. Yıl, N:71, s.88
Me`âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:71, s.88
Me`âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:73, s.100
Hân-ı Sâni	2. Yıl, N:82, s.136
Hân-ı Sâni	2. Yıl, N:83, s.140
Me`âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:85, s.148
Bir Tesâdüf	2. Yıl, N:85, s.148
Me`âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:88, s.160
Me`âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:90, s.168
İstiklâl-i Osmanî	2. Yıl, N:82, s.136
Hayât-ı Edebiyem	2. Yıl, N:92, s.176
Bir Safha-i Kalb	2. Yıl, N:92, s.176
Me`âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:92, s.176
Barnom'un Milyonları	2. Yıl, N:92, s.176
Hân-ı Sâni	2. Yıl, N:92, s.176
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:92, s.176

Bir Safha-i Kalb	2. Yıl, N:93, s.180
Hayât-ı Edebiyem	2. Yıl, N:93, s.180
Barnom'un Milyonları	2. Yıl, N:93, s.180
Hân-ı Sâni	2. Yıl, N:93, s.180
Bir Safha-i Kalb	2. Yıl, N:94, s.112
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:94, s.112
Bir Safha-i Kalb	2. Yıl, N:95, s.116
İnsan ve Ahlâk	2. Yıl, N:96, s.120
Bir Safha-i Kalb	2. Yıl, N:96, s.120
Ömr-i Edebî	2. Yıl, N:96, s.120
Turgut Reis	2. Yıl, N:97, s.124
Me'âlî-i İslâmiye	2. Yıl, N:98, s.128
Barnom'un Milyonları	2. Yıl, N:99, s.132
İnsan ve Ahlâk	2. Yıl, N:100, s.136
Şâdi	2. Yıl, N:100, s.136
Barnom'un Milyonları	2. Yıl, N:100, s.136
Bir Teessüf	2. Yıl, N:100, s.136
Turgut Reis	2. Yıl, N:100, s.136
Tebriknâme	2. Yıl, N:77, s.113

2.2.5.2. İrtika'nın Neşriyle İlgili İlanlar

İMZASIZ [İRTİKA]

[İmzasız]	1. Yıl, N:1, s.1
İhtâr	1. Yıl, N:1, s.4
İhtâr	1. Yıl, N:6, s.24
İhtâr-ı Mahsûs	1. Yıl, N:7, s.28
İ'lanât	1. Yıl, N:8, s.32
İhtâr-ı Mahsûs	1. Yıl, N:18, s.74
Tatılname	1. Yıl, N:21, s.83
İhtâr	1. Yıl, N:24, s.98
İhtâr	1. Yıl, N:25, s.102
İhtâr	1. Yıl, N:27, s.110

İhtâr	1. Yıl, N:28, s.114
İhtâr	1. Yıl, N:29, s.118
İhtâr	1. Yıl, N:47, s.187
E`âcîb-i Neşriyât ve Terakkî Risâlesi	2. Yıl, N:61, s.49
E`âcîb-i Neşriyât ve Terakkî Risâlesi	2. Yıl, N:63, s.57
Bizim de Son Sözü	2. Yıl, N:64, s.61
İhtâr-ı Mahsûs	2. Yıl, N:76, s.108

YENİ TAYYAR MUHARRİR-İ NEV-CEDÎD

Lâhika	1. Yıl, N:10, s.40
--------	--------------------

2.2.5.3. Tebrik İlanları

İMZASIZ [HEYET-İ TAHRİRİYE] [İRTİKA]

Tebrik-i Sâl-i Cedîd	1. Yıl, N:9, s.33
Arz-ı Şükrân-ı Azîm	1. Yıl, N:16, s.63
Arz-ı Şükrân-ı Azîm	1. Yıl, N:21, s.83
İyd-i Saîd-i Edhâ	2. Yıl, N:55, s.25
Tebriknâme-i Millî	2. Yıl, N:74, s.101
Tebriknâme-i Millî	2. Yıl, N:76, s.110
Arz-ı Şükrân-ı Azîm	2. Yıl, N:79, s.121
Takdir-i Âsâr	2. Yıl, N:97, s.124

EBUZZİYA TEVFİK

İstiklâl-i Saltanat-ı Osmaniyenin 600'üncü Sene-i Sahîhası	1. Yıl, N:46, s.183
--	---------------------

2.2.6. Mektuplar

2.2.6.1. Edebi Mektuplar

AHMET HİKMET [MÜFTÜOĞLU]

İki Mektup

2. Yıl, N:97, s.121-122 123-124

SÂHİR

Yazılarıma Karşı

2. Yıl, N:53, s.19-20

ŞEHİR MEKTUPÇUSU [AHMET RASİM]

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:1, s.4

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:2, s.8

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:3, s.11-12

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:4, s.16

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:5, s.20

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:6, s.24

Hafta Mektupları

1. Yıl, N:7, s.28

MEHMED CELÂL

Tepedelenlizâde Kâmil Beyefendi'ye

2. Yıl, N:100, s.134-135

2.2.6.2. Mektup

İMZASIZ

Şehir Mektupçusu'na

1. Yıl, N:7, s.27-28

Servet Refkimize

2. Yıl, N:71, s.91-92

Resimlerimiz

1. Yıl, N:31, s.126

MEHMED RIZA

Rauf Yektâ Beyefendi'ye

1. Yıl, N:19, s.78

HALEPTEN M(İM) RIFAT

Nazargâh-ı Nahrîrânelerine Efendim

1. Yıl, N:2, s.6

PERVÎN

Kadın Mektubu

2. Yıl, N:91, s.171-172

2.3. RESİMLERİN FİHRİSTİ

Derginin hemen her sayısında birer resim görmek mümkündür; bu yönüyle İrtika, “musavver bir mecmua” görünümündedir. Bir edebiyat dergisi olan İrtika’da yayımlanan bu resimlerin, fotoğrafların; edebiyatla, sanatla ilgisi pek azdır. Çoğunlukla, Osmanlı coğrafyasının çeşitli mekânlarından genel görünüşler, manzara resimleri; çeşme, câmi, okul, köprü gibi bina resimleri; yine yabancı şehirlerden görüntüler ... vardır. Bunlarla birlikte yerli ve yabancı devlet adamlarının portreleri; savaşlar ile düğün, kutlama ve açılış merasimlerine ait resimler de dergi sayfalarında mevcuttur.

Derginin ilk yüz sayısında yaklaşık 103 civarında resim, fotoğraf bulunmaktadır. Biz ilk sayıdan itibaren yüzüncü sayıya kadar sırasıyla bunların fihristini; sayı ve sayfa numaralarını belirterek aşağıda gösterdik. Öncelikle resimlerin altındaki açıklayıcı ifadeyi aynen almayı yeğledik; ancak açıklaması uzun ifadeleri, özetleyici biçimde, kısaltarak köşeli parantez içinde vermeyi uygun bulduk.

1- Mısır’da Nil Sahilinde Bir Karye	1.Yıl, No:1, s.1
2- Nil Üzerinde Kayıklar	1.Yıl, No:1, s.5
3- Mısır’da Sakarya Ehramı Civarında Kafr Mevkii	1.Yıl, No:3, s.9
4- Mısır’da Cize Ehramı	1.Yıl, No:4, s.13
5- Sakarya Ehramı ve Cize Ehramı	1.Yıl, No:5, s.17
6- Sahilde Bir Arap Köyü ve Kahire	1.Yıl, No:6, s.21
7- Tunus’ta Kasbah Meydanı	1.Yıl, No:7, s.25
8- Tunus’ta Zeytüne Câmi-i Şerif’in Minaresi	1.Yıl, No:8, s.29
9- Cidde Kışla-i Hümâyûnu	1.Yıl, No:9, s.33
10- Tunus Menâzırından	1.Yıl, No:10, s.37
11- Mısır’da Bir Arap Kahvesi	1.Yıl, No:11, s.41
12- [Altında üç beyit bulunan temsilî bir kız tasviri]	1.Yıl, No:12, s.45
13- Şehzâde-i Civanbaht Devletlü	

- Necâbetlü Abdürrahim Efendi Hazretleri 1.Yıl, No:13, s.49
- 14- [Kuzey Amerika'da bir zencinin işlediği suçtan dolayı beyazlar tarafından yakılarak cezalandırılmasının tasviri] 1.Yıl, No:14, s.55
- 15- Harbiye Anbarı Denilen Osmanlı Silah Müzesi'nin Dahili 1.Yıl, No:15, s.59
- 16- Tranpetçi 1.Yıl, No:16, s.63
- 17- Sûr-ı Hümâyûn-ı Hitân Menâzır-ı Âliyyesi'nden 1.Yıl, No:17, s.67
- 18- Levha-i Muhabbet 1.Yıl, No:18, s.71
- 19- Saâdetlü Ahmet Afif Paşa Hazretleri 1.Yıl, No:19, s.75
- 20- Atina Şehri 1.Yıl, No:19, s.75
- 21- Lahey Sulh u Müsâlemet Konferansı'nda Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Murahhas ve Kâtipleri 1.Yıl, No:20, s.79
- 22- Temâşâ-yı Tabiat 1.Yıl, No:21, s.83
- 23- Tunus'ta Bab-Suika Meydanı 1.Yıl, No:22, s.87
- 24- Çetine'de Saltanat-i Seniyye Sefârethanesi 1.Yıl, No:23, s.91
- 24- Büyük Ada Yarış Mahalli 1.Yıl, No:24, s.95
- 25- Büyük Ada Yarış Kulübü Azaları ile Yarış Heyeti 1.Yıl, No:24, s.95
- 26- Urfa'da Makam-ı Hazret-i Halilü'r-rahman 1.Yıl, No:25, s.99
- 27- Kasımpaşa'da Uzunyel'da Kâin Necm-i Terakki Mektebi'nin Tevzi-i Mükâfât Resmi 1.Yıl, No:26, s.103
- 28- Fon der Golts Paşa Hazretleri 1.Yıl, No:26, s.105
- 29- Kâğıthane Hârâ-yı Hümâyûnu Hastahanesi'nin Resm-i Küşâdı 1.Yıl, No:27, s.107
- 30- [Tarabya'da Sultan Mahmud adına yaptırılmış bir çeşmenin onarılıp yeniden hizmete sunulması için yapılan törenin

resmi]1.Yıl, No:27, s.107

31- Silifke Kasabası ve Sübhan Nehri 1.Yıl, No:28, s.111

32- Merhum İbrahim Câvit Beyefendi 1.Yıl, No:29, s.115

33- Feth-i Celîl-i Konstantiniye Resimlerin-
den: Fethiye Câmi-i Şerifi 1.Yıl, No:30, s.119

34- Birkaç Gün Evvel Macaristan'da Peşte
Kurbündeki Kongrad Köyü'nde Vukûa
Gelen Dehşet-âmiz Bir Vak'adan 1.Yıl, No:31, s.123

35- Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şâhâne
Müntehi Sınıfı'nda Kılınç Talimi İcrâ
Eden Efendiler 1.Yıl, No:32, s.127

36- Karahisar Civarında İskan Edilen Muha-
cirîn-i İslâmiyye ve Bu sırada İkâ Olunan
Davet-i Hayriyye 1.Yıl, No:33, s.131

37- Madrid Sefiri Merhum Necib Paşa 1.Yıl, No:33, s.131

38- Mehmed Ali Mirza Han Hazretleri 1.Yıl, No:34, s.135

39- İzmir'de, Halka Pınar'dan İzmir'e İsâle
Edilen Suyun Resm-i Küşâdı 1.Yıl, No:35, s.139

40- Mısır'da Bir Eham 1.Yıl, No:36, s.143

41- Çatalca'dan İstanbul'a Müntehi Bir Tarik
Üzerinde İnşâ Kılınan Karasu Köprüsü 1.Yıl, No:37, s.147

42- İzmit Mekteb-i İdâdî-i Mülkiyesi'nin
Tevzi-i Mükafat Resmi 1.Yıl, No:38, s.151

43- Teftiş-i Askerî Komisyon-ı Âlisi Âzâ-
sı'ndan Müşîr-i Merhum Âsaf Paşa 1.Yıl, No:39, s.155

44- [İzmit Tersanesi'nde yeni yapılan bir ge-
minin suya indirilmesinde düzenlenen tö-
renin resmi]1.Yıl, No:40, s.159

45- [Saraçlı kasabasında yeni açılan bir ilko-
kulun hizmete sunulmasının törenini gös-
teren bir resim]1.Yıl, No:40, s.162

46- Urfa'da Halîlü'r-rahmân Tekyesiyle
Suyu 1.Yıl, No:41, s.163

- 47- [Balzac'ın yüzüncü ölüm yıldönümü mü-
nasebetiyle düzenlenen bir oyunda rol a-
lan aktrislerden Girinin oyun esnasında
çekilmiş resmi] 1. Yıl, No:42, s.170
- 48- İran-ı Kadim Kasrı Menâzırı'ndan 1. Yıl, No:43, s.171
- 49- Tarsus Hastanesi'nde Sünnet Edilen
Etfâl 1. Yıl, No:44, s.175
- 50- Ümidburnu Şehrinde İnşâ Olunan Nûr-ı
Hamidiye Nâm Câmi-i Şerîfi 1. Yıl, No:45, s.179
- 51- [Transval Savaşı'ndan bir görüntü] 1. Yıl, No:46, s.183
- 52- Şifre Kalemi Müdürü Merhûm
Sâlim Bey 1. Yıl, No:47, s.187
- 53- [Bir İngiliz savaş gemisinin bir Alman
vapurunu ele geçişinin resmi] 1. Yıl, No:48, s.191
- 54- [Transval Savaşı'ndan bir görüntü] 2. Yıl, No:49, s.1
- 55- Meşhûr Küçük ve Büyük Yusuf
Pehlivanlar 2. Yıl, No:50, s.5
- 56- Meşhûr Nûrulâh Pehlivan 2. Yıl, No:50, s.5
- 57- [Transval Savaşı'ndan bir görüntü] 2. Yıl, No:51, s.9
- 58- [Transval Savaşı'ndan bir görüntü] 2. Yıl, No:52, s.13
- 59- Paris'te Komedi Fransez Tiyatrosu'nun
Yangını 2. Yıl, No:53, s.17
- 60- Merhûm-ı Müşîr Gâzi Osman Nuri Paşa 2. Yıl, No:54, s.21
- 61- Adana'da Müceddeden İnşâ Olunacak
Hükûmet Dairesinin Vaz-ı Esas Resmi 2. Yıl, No:55, s.25
- 62- [Transval Savaşı'ndan bir görüntü] 2. Yıl, No:56, s.29
- 63- Eskişehir-Ankara Hattı-Sakarya Vadisi 2. Yıl, No:57, s.33
- 64- Balıkesir'de Müceddeden İnşâ Olunacak
Hükûmet Dâiresinin Resm-ı Küşâdı 2. Yıl, No:58, s.37
- 65- Stokholm Sefâret-i Seniyye Dâiresinde
Büyük Kabul Salonuyla Buradan Yemek
Salonunun Görünüşü 2. Yıl, No:59, s.41
- 66- Stokholm Sefâret-i Seniyye Dâiresinde
Büyük Salonun Görünüşü 2. Yıl, No:60, s.45

- 67- Mirlivâ Saâdetlü Sadık Muîd Paşa 2.Yıl, No:60, s.45
- 68- Kumandan Ömer Neş'et Paşa Hazretleri 2.Yıl, No:61, s.49
- 69- Sakız Limanı 2.Yıl, No:62, s.53
- 70- Yaver-i Ekrem Müşîr Merhûm
Mehmed Tahir Paşa 2.Yıl, No:63, s.57
- 71- Latîfe-i Şebane 2.Yıl, No:64, s.61
- 72- Alman Çeşmesi'nin Modeli 2.Yıl, No:65, s.65
- 73- Samuo Adası Menâzırından 2.Yıl, No:66, s.69
- 74- Romeo ve Jülyet 2.Yıl, No:67, s.73
- 75- İki Çiçek 2.Yıl, No:68, s.77
- 76- [Şam'da bulunan yüksek bir sütûn resmi] 2.Yıl, No:69, s.81
- 77- [Hicaz'da bulunan bir çeşmenin resmi] 2.Yıl, No:70, s.85
- 78- Nesîm-i Bahâr 2.Yıl, No:71, s.89
- 79- Tahayyül 2.Yıl, No:72, s.93
- 80- Hamidiye Kışla-i Hümâyûn'un Vaz-ı
Esas Resmi 2.Yıl, No:73, s.97
- 81- Paris Meşher-i Umûmîsi, Osmanlı
Şubesi 2.Yıl, No:74, s.102
- 82- Kâğıthâne'de Kadirîler Dergâh-ı Şerîfi
İttisâlinde Ziya'üt-talim Mektebi Muallî-
mîn Şâkirdânı 2.Yıl, No:77, s.114
- 83- Mesudiye Fırkateyn-i Hümâyûnu 2.Yıl, No:78, s.117
- 84- Malumat Matbaası 2.Yıl, No:79, s.122
- 85- Cülûs-ı Hümâyûn-ı Hazret-i Pâdişahi'nin
Yirmibeşinci Sene-i Devriyesi için Tertib
Edilen Şehr-âyîn 2.Yıl, No:79, s.123
- 86- Şâh-ı İran Şehâmetlü Muzaferuddîn
Kacar Hazretleri 2.Yıl, No:80, s.125
- 87- Kasımpaşa'da Necm-i Terakki Mektebi
Talebesi 2.Yıl, No:81, s.129
- 88- [Gazetelere pul resminin affı gelmesin-
den dolayı, gazete çalışanlarının kendile-
rine verdikleri ziyafetten bir görüntü] 2.Yıl, No:82, s.133

- 89- Hindistan'da Darü'l-edeb müessesesi- i-
miyyesi 2.Yıl, No:83, s.137
- 90- [Şirket-i Hayriye'ye ait batık bir geminin
denizden çıkarılmasının resmedilmesi] 2.Yıl, No:84, s.141
- 91- Kasımpaşa Necm-i Terakki Mektebi'nin
Tevzi-i Mükâfâtı 2.Yıl, No:85, s.145
- 92- Konya'da İnce Minareli Medrese 2.Yıl, No:86, s.149
- 93- Tavas'ta Müceddeden İnşâ Olunan Hü-
kûmet Dâiresinin Resm-i Küşâdı 2.Yıl, No:88, s.157
- 94- Âlem-i Âb 2.Yıl, No:89, s.161
- 95- [Batmış bir Alman savaş gemisinin
resmi] 2.Yıl, No:92, s.173
- 96- İnşâat ve Tefrişâtı Hitam Bulan Edirne
Dâire-i Belediyesi'nin Resm-i Küşâdı 2.Yıl, No:93, s.177
- 97- Hindistan Menâzırından 2.Yıl, No:94, s.181
- 98- Afrika-yı Cenûbî'de Nur-ı Osmaniye
Câmi-i Şerîfi 2.Yıl, No:95, s.185
- 99- İngiltere Kraliçesi Victoria Hazretleri 2.Yıl, No:96, s.117
- 100- Malumat ve Servet Gazeteleri Sahib-i
İmtiyazı ve Sermuharriri Saadetlü Meh-
med Tahir Beyefendi Hazretleri 2.Yıl, No:97, s.121
- 101- Hâriciye Nâzırı Devletlü Tevfik Paşa
Hazretleri 2.Yıl, No:98, s.125
- 102- İngiltere Kral-ı Cedîdi Haşmetlü Yedinci
Eduard Hazretleri 2.Yıl, No:99, s.129
- 103- İngiltere Kraliçesi Haşmetlü Aleksandra
Hazretleri 2.Yıl, No:99, s.132
- 104- İngiltere'de Vindsor Sarayı 2.Yıl, No:100, s.133

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ YAZILAR

Sayı:8

Sayfa:29

AHMED RÂSİM

MÜLÂHAZA

“Sâdelik ve Türkçe Yazmak” meselesi hakkında ahîren erbâb-ı kalem taraflarından serdedilen mütâlaât-ı musîbe meyânında, en ziyâde câlib-i nazar-ı ehemmiyetim olan iki fikr-i selîmdir. Bu iki fikirden biri, Fikret Beyefendi'nin “Tasfiye-i Lisân” sernâmesiyle “Servet-i Fünûn”da münteşir bir müsâhabe arasındadır. İşte aynen buraya naklediyorum. Bilip bilmeden mebâhis-i lisâniyeye atılan üdebâ veya muharrirînimiz, bu iki mütâla`aya dikkat edecek olurlarsa istifâde ederler. “Tasfiye-i Lisân” da “Tasfiye-i Lisân...Vâkıâ fenâ bir ünvân değil. Lâkin hangi lisân ve nasıl tasfiye edilecek. Osmanlıcanın yüzlerce seneden beri alışmış olduğumuz Arabî ve Fârisî kelimelerini, terkîblerini kaldırarak; yerine Türkçelerini koymak sûretiyle mi? Bu, epeyce bir zaman için tevlîd-i garâbet ve müşkîlat etmekten başka bir şeye yaramaz. Ve o müddet içinde lisânımızın şu hâliyle devâm ve tevessü`ünden doğabilecek istifâdeler mahvolmuş olur. Atacağımız kelimelere iyi halefler bulup bulamayacağımız da başka mesele...

“Benim sevildiğimi kardeşim anlamazsa sevdiğim ne işe yarar?.....Fakat bu yalnız benim çalışmamla, yalnız benim himmetimle olmaz. O da himmet etmeli, o da çalışmalı, Ben ona sesimi duyurmak için nasıl biraz aşağı inmek, biraz eğilmek mecbûriyetinde isem; o da, kendisine hitâb eden sadâyı işitmek için biraz başını kaldırmak biraz doğrulmak biraz yükselmek mecbûriyetindedir.Bir taraf inceliğinden, öbür taraf kabalığında biraz terk etmelidir ki müvâzenet ve mükârenet hâsıl olsun: “Havâs ve Avâm” Osmanlıcayı bulunduğu şekil ve heyetinde tahdîd ve tenkîf edeceksek, bunda büyük bir ihtiyatla davranmamız iktiza eder.“Su” nâmına yalnız bir kelime kullanmak, “Âtî” var diye (İstikbâl)i kullanmamak, lisânı tasfiye etmez. Fakîrleştirir. Yerinde isti`mâl edilmek şartıyla her kelimenin ayrı kuvveti, ayrı tabî`ati, rûhu vardır.”

Müstecâbizâde İsmet Bey'in sâdelik hakkındaki mülâhazasından: "Her ne dense biz ötedenberi sâdelikten bahsolundukça meseleyi pek yanlış telakkî ediyor, pek yanlış muhâkemâta sapıyoruz. Zannediyoruz ki, ifâdede sâdelik, Arabî, Fârisî kelimâttan edeben her türlü tezyînâttan ârî olarak sarf-ı lisân-ı avâm ile yazı yazmaktan ibârettir. Halbuki, buna lisân-ı edebte üslûb-ı âdî nâmı verilir ki, edeben hiç bir kıymet ve ehemmiyeti hâiz değildir. İfâdeyi, sâde, müzeyyen, âlî nâmlarıyla üçe taksîm eden bülegâ-yı mütekaddemîn teblîğ-i hissiyât ve tehyîc-i ihtirâsât için yerine göre hangi üslûbun ihtiyâr edilmesi lâzım geleceğini irâe ve ta'yîn ve bu üç üslûbun yek-diğerine nazaran ne gibi tezyînât-ı edebiye ve sanâyi-i beyâniyeyi hâvî olması îcâb edeceğini pek güzel tavzîh ve tebyîn etmişlerdir. Sâde yazıyorum zannıyla her türlü meziyyât-ı kelâmiyeden ârî olarak lisân-ı avâm ile yazılan şeylere edeben verilecek nâm (kaba) vasfından ibârettir."

Manzûrumuz olan şu iki fikrin her ikisini de, tabîat-ı maksada tamamı nâmına mutâbıktır. Evvelce dahî arz etmiş olduğumuz vecihle bizce, maksâd-ı yegâne ashâb-ı iktidârın lisân hakkındaki mütâla'ât-ı muhikkasını bir araya cem'etmek ve ona göre icâb eden teşebbüsât-ı ıslâh-ı cûyâneyi yine onların vukûf ve kudreti munzam olmak şartıyla ileriye götürmektir. Fakat ne çare ki, şimdiye kadar henüz bir eser-i fi'li göremedik.

AHMED RÂSİM

MÜLÂHAZA

“Bugünkü Lisân” ve “ Yarınki Lisân” işte size iki terkîb-i nâkıs! Bunlara bir üçüncü daha ilâve ederek, “Dünkü Lisân” dahî diyebilirsiniz. Hattâ örfе, ferdâ-yı eyyâma dâ`ir ne kadar mevzû`ât-ı takvîme vâir ise, cümlesinin sonuna bir lisân kelimesi rabt ederek uzun uzadıya bir silsile-i terâkib meydâna getirebilirsiniz. Size kimse birşey diyemez. Çünkü meydân boş. Efkâr mütehâlif. Noksan muhâkeme ve fikdân-ı tettebbu`seyyiesiyle mahkûm ve dûçâr-ı techîl olmak korkuları zâ`il olmuş. Her münâzara-ı müfîdeye mükâbele-i tarafgîrî ile mukâbele etmek moda hükmüne girmiş. Ne yapalım? Büyük, küçük cümlemiz böyleyiz. Fakat bu iki terkîb-i nâkısı ikmâl edecek veyâhut istikmâliyle uğraşacak yine biziz. Öyle değil mi? Vasat da buluyoruz. Eslâf, hücumât-ı bîhûdegûyânemizden dolayı rûgerdân; ahlâf, dûş-ı himmetine bırakacağımız bârgirân-ı metâ`ibi görerek bizden girîzan... İsteriseniz hep berâber düşünelim. İsteriseniz ayrı ayrı beyân-ı mülâhaza ederek, içimizden kim tarîk-i mükâbereye sapacak olursa onu müttehiden münâzaradan afv ve men`edelim. İşte elimizde mühim bir mesele var. Bugünkü lisân, yarınki lisân... **Malûmât, Servet, İrtika** her zaman bir sahîfesini, üsbûî Malumat her hafta dört sahifesini, bu türlü şerâ`iti hâvî olan makâlât-ı edîbâne`arz ediyor. Sâ`ir gazete ve risâleler de bu bâbda makâleler yazacak olur ise, bunları her üç ayda bir kâffesi hülâsa edilerek me`al-i hakîkîsi i`tibârıyla vücûda gelen ve hakkında ittifâk olur ki o da avâm ve havassın bir sebîl-i marifetten akıp gider. Yani her mütehassıs, her müştak kendisinin arayıp bulamadığı bulup da anlatamadığı dekâ`ike dest-res olur. İhtimal ki, efkâr-ı edebiye bunun hâricinde kalır. Bu madde şimdilik mevzû-ı bahs olamaz. Biz yalnız ıslâhat-ı lisâniye nâmına hareket edeceğiz.

Bu emr-i hayra “Kâmus-ı Umûmî” meselesini de terdîf edebiliriz. Çünkü kabul edilecek kelimât ve terâkîb, mübâhasât ve münâzarât-ı edîbâne netîcesinde taayyün edilebileceği gibi Türkler ve Osmanlılar arasında müsta`mel olup da henüz dâ`ire-i matbâ`ata girmemiş nice ıstılâhât-ı zirâiyye , ticâriyye ve beytiye ve âdab-ı muâşeret-i Osmâniyyeyi nâtık, ta`birât-ı mahsûsa dahî birer birer meydana çıkar. Vilâyet gazeteleri, mahallerince tedkîkât-ı ibtidâ`iyyede bulunarak elde ettikleri bu nev`kelimât ve ıstılâhâtı gâyet muvazzah sûrette

yazarlar. Zîrâ bizim sebk eden tecrübelerimize göre hattâ en ufak bir lugat tertîb ve tanzîm etmek için, bir kişinin kifâyet ve ehliyeti kifâyet edemiyor; zirâ elimizde müsteşhedâttan mâ`dûd olacak bir şey olmadığı gibi, ârâ-yı lisâniyûnî cem`edecek vâsıtamız dahî mefkûttur. Hele sarf ve nahvimizin îcâbât-ı asriyeye göre tedvînine masrûf olacak hıdemât-ı hâliye ve müstakbele, ümmetin “lisân” diye elinden dilinden feryâd ettiği derd-i müşkili oldukça tahfîf edeceği cihetle, husûle gelecek ecr ve sevâp, bu devrin berekât-ı me`serinden ma`dûd olur. Bundan mâ`adâ Arabî ve Fârîsi'nin ve elsine-i ecnebiyenin derecât-ı te`sîri ayrı ayrı anlaşılır. Görülen ve görülecek olan lüzûma binâ`en kabûl edeceğimiz kelimât ve terâkîb-i cedîde için hadd-i münâsib ta`yin edilir. İndî bir hüküm ile bu yanlıştır! Hatâdır, diyemeyiz. Hiç bir kimse de indî bir hüküm ile yanlış ve hatâ-âlûd yazmaya cesâret edemez. Mühim olarak bir de “şîve” bahsi düzelir. Osmanlı şîvesi budur, diyerek bir şey gösterebiliriz. Acemâne, Frengâne tabirleri ortadan kalkar.

Lisân kendi tabiat-ı teşekkülü mükteziyâtından olarak, her türlü efkâr-ı medeniyeye mutâbık bir kâlib-ı mahsûs bulur, îcâd eder. İhtiyâc-ı umûmîye göre açılıp kapanır. Hiç olmazsa safsata ve hayâlden kurtulmuş, tafra-fürûşâne edâlara hâtime çekmiş oluruz.

Sayı:4

Sayfa:13-14

AHMED RÂSİM

İCMÂL-İ EDEBÎ

Sâde yazalım. Peki, fakat bu temennînin nâlık olduğu müşkilâtı def etmek için biraz derince düşünelim. Ümmetin beş altı asırdan beri hissiyât ve ihtirâsâtına tercümân edindiği kelimâta nezâhet-i üslûb ve ifâde denilen meziyyet-i edîbâneyi îlâ için uğraşıp bulunduğu sanâyî-i lafziyye ve ma`neviyyeye, kelâmın his ve vicdan üzerinde hâsıl ettiği tesîrât-ı hârikayı idâme edecek vesâ`it-i iknâiyyeye mukâbil kelimât, üslûb ve sanâyî`ve vesâ`it bularak sade yazalım. Evvelemirde şu nokta-yı hakîkiyesi i`tibârıyla müsta`mel değildir: Öyle kelimeler vardır ki, me`âni-yi mecâziyesi delâletiyle dâhil olduğu terkîb veya cümlede başka bir vazife, başka bir şîve ile isbât-ı vücûd ederek ezhân-ı kâri`inde başka bir ma`nâ tevîd eder. Meselâ his kelimesi, her zaman duygu demek değildir. Bu kelime üzerine initâf edip kalan nazar-ı irfân, onu her cümlede, her terkîbte başka bir edâ, başka bir his ile mâhût görür. Mâneviyât-ı beşeriyede anlamak ve duymak dediğimiz hassaların kâffesi yazı, kelime, terkîb, cümle ile âşikâr olaydı, insanlar sûret-i mütenevvîa-i üslûba ihtiyâc görmezlerdi. Onun içindir ki kelâmı, aksâm-ı adîdeye ayıran erbâb-ı edeb, o kısımların ihtivâ edeceği üslûb-ı beyân ve tarz-ı ifâdeyi dahi tarif etmişlerdir. Bu imtiyâz, bizim sâde yazalım diye ortaya atılan sâde-dilân üdebâmızın müddeiyyât-ı hod-fürûşânesiyle teessüf etmemiştir. İhtiyâc ile meydâna gelmiştir.

Her lisân için sâdelik bir meziyettir. Bu, meziyyet-i makbûledir. **Fakat sâdelikten maksad, lisânları teşkîl eden kelimâtın avâm ağzında yıpranmış olanlarını vâsita-i ifâde etmek değildir.** Her sanatın tâbi olduğu kavâid, usûl, tarz ve ıstılâhât ile tezyîn etmiştir. Bundan mâadâ, lisânın esâs teşekkülünde hâiz olduğu kuvveti kaybetmemesi için bir zâbita-i marifetle muhâfaza edilmiştir ki, o da şîvedir. Şîve hangi kânûna hangi nizâm ve âdete tâbi ise lisân o kânûnu, o nizâmı, o âdeti tanır. Ona itâat eder. Kavânîn-i sâirede cârî olan usûl-i mensûhiyet ve bu zâbitanın kânûn da cârîdir. Şinâsî merhûm, asrın ihtiyâcâtını kendinden evvel zuhûr eden, Âkif paşa, Reşît Paşa gibi esâtize-i erbâb-ı kalemin meylettikleri vâdide hissederek, cümleler arasındaki zencîr-i teselsülden bir kaç halka kırdığı gibi terkîb ve teşkîl-i cümle de dâhil asıldan ayrılmak üzere bir parça, bir zerre, eser-i salâh gösterebilmiştir. Bunlardan sonra

gelen bazı dehâ-yı edebî eser-i Şinasî'ye, sûretâ ittiba ettiğini ve fakat tebliğ-i his ve tebyîn-i ifâdede üslûb-ı müzeyyen ve ihtîşâm-ı kelîmâtâ ri'âyet ederek ümmetin nazar ve vicdânında yenilik denilen fikr-i terakkî-perverâneyi uyandırdığını teslim ederler. Hâmid evvelkilerin ri'âyet ettiği tarza bedel kelîmâtı, hissiyatına tâbiyette âdetâ muztar bırakarak, Ekrem Bey gibi zevâbit-i lisâniyeye âgâh bir edîb-i hassas, edebiyât-ı Osmanîyenin ihtiyâc-ı hâzırını tehvîne, Nâcî gibi bir lisan-şinâsı tenkîhe, yetişecek şubbân-ı erbâb-ı kalem dahî, fenn-i edebde rûnümün olan bu cereyân-ı tekâmül arasında, şîve ve esas-ı lisânı tahkîme birer mu'âvin-i zî-kudret kesilmişlerdir. Bir sahîfe-i edebiyede görülen en ufak bir eser-i inhirafın, sûtûnlar dolusu i'tirâzâtâ mahal açması, bu cereyân-ı tekâmülün îcâb ettiği taşkınlıklara benzer. Lisan nedir? Ne sûretle tekâmül eder. Ne sûretle mazhar-ı terakkî olur. Kelime, his, hüsn-i ifade nedir? Tabî at-ı beyân ve sâdegî-i elfâzın ifâde üzerindeki tahakkümü ne derecededir. Lisânın kavâ'id-i ne yolda olmalıdır. Türkîce dediğimiz bu lisân, nelere muhtaçtır. Islâhât-ı lisâniyenin tâbi olduğu makâsîd ne türlü ma'nâlarla husûl-pezîr olamaz, ne türlü mülâhazât, ve tetebbû'ât ile meydâna gelir. Buralarını bilmeyen, hattâ anlayamayan avâmın celb-i tevcîhi için moda çıkarmak ve lisânı uryân, perîşân, akraba ve havîsânından dûr, müzeyyenât-ı edebiyeye ve lafzîyesinden mahrûm bırakmak, cereyân-ı evvele zıt ve mu'ârız ikinci bir seyl-i terakkî-şikenâne açmak demektir.

Mülâhazât-ı mesrûde-i âcizânemden, âvâm bir şeyi okumasın gibi bir fikir çıkarılmasın. Onlar için ne kadar çalışılıyorsa, terakkîyât-ı dâhiliyemize o kadar hizmet edilmiş olur. Hattâ Ahmed Mîthât Efendi Hazretlerinin, onlara mahsûs müellifât-ı makbûle yetiştirerek dâire-i vukûf ve malumâtlarını tevsi'etmeye çalıştıkları rabî'asrdan beri, bu meslek-i münferide sâlik olanlarımız dahî çoğaldı. Bu himmet-i âliye semeresiyedir ki, heves-i kırâet gönülden gönüle geçerek ma'ârif-i umûmîyenin neşr ve tamîminden cümlece maksûd olan fikr-i terakkîyi karîben isbât edecek neticelere dest-res olmak ihtimâli kesb-i kuvvet etti. Edebîyât-ı Osmaniyede şubeler açıldı. Türkçe şiirler, Türkçe yazmak, kavâ'id-i Osmaniyeyi değiştirmek, lisânı terâkîb, nahviye-i arabiye ve fârisiyeden kurtarmak, meselâ eğlenmek manâsına (yakşamak), koltuk verme manâsına (şataf) gibi kelîmeler kullanmak, ben geldim yerine özüm geldi, demek, mâziye geçmiş, hâle geçiyor, âtiye ileri, denize koca yalak mukabillerini bulmak gibi bid'atler zuhûr etti. Fakat, fikr-i ticâret ve zirâati mülhem, İslamiyet ve Türklüğü mübîn, maîşet-i beytiyeyi mu'arref, izdivâç ve tenâsülde mündemiç hükm-i vezâif-i içtimâiye ve islamiyeyi hâvî, Türklüğün ne türlü bir meziyet-i kavmiyeye alem olduğunu müzih, sanat ve mârifetin bir milleti servet ve saâdetin hangi derecesine is'âd edeceğini müş'ir ve daha sâ'ir levâzım-ı medeniye şâmil eserler henüz görünmedi. Mâ'mâfih bu nevâkısın ikmâl

edileceğinde ümidimiz ber-kemâldir. Zamanımız çok, biraz daha bekleyiverelim. Ne olur?
Hem şi'r ve edeb-i âvâm biraz feyz alsın.

Sayı: 2

Sayfa: 5

AHMED RÂSİM

İCMÂL-İ EDEBÎ

Garîb! Türkçe şi'r denir denmez, ya bir köy veya bir çay veyahût elinde kaval önünde sürü bir çoban, Kezbân'a `alâkalı Memiş, Durmuş'a yanık Fatiş, anasından ayrılmış kuzu, askere gitmiş nişanlı, ayrana mütehasir Memo, cur`asını tellendirmiş Yaşar, Âşık Ömer, mukallid İreceb Beşe, dünyâyı pire, güneşi kıl gösteren Coşkun gibi şeyler, şahıslar hâtıra gelmemek mümkün olmuyor. Gerçi Türkler, hamâsiyâtta kendilerine has bir celâdet, garâmiyyâtta nezâhet-i hulk u meşrebe muvâfık bir sâfiyet göstermeğe me'lûfdurlar. Fakat onların tercümân-ı hissiyâtı olacak eş`âr dâimâ:

“Tepede çoban kaval çalıyor. / Kendinden geçip kıza dalıyor.

Başını sönmez oda salıyor. / Vâh garîb çoban yanarım sana.

Akşam oluyor sular karardı. / Ey ayran kabı benzim sarardı

Ovada gece sürü yanardı. / Tüylü somunu banarım sana,

gibi bir Türk'ün kalbindeki `âdet ve ma`îşet-i âsârını nâtık olursa hoş gitmez mi? Ben zannediyorum ki, Türkçe şi'rinden maksad, hiss-i müşterek-i millîyi sahâ if-i dilâvîz-i bedâyi` de nakş ve isbât etmektir. Yoksa:

“Karaca kuzu derede gezer
Yârin kokusun yâr olan sezer
Ayrılık derdi yüreğim üzer.
Memiş`in evi bayıra karşı
Açıldı bugün beriki çarşı
Pek hoş oluyor yârin sarısı
Yıkıldı yazık gönül ocağı
Deprendi yine sevdâ bucağı...”

diye saçma sapan, âdetâ yavan, râbîde, yıpramış, yakışsız, hattâ münâsebetsiz şeylerle kalıp, sâfiye-i ümmetde cevelân eden şahs-ı muhterem şâ'irini lekedâr etmek revâ değildir. **Bizim ötedenberi Türkçe şi'r diye feryâd ettiğimiz Türk hissiyatına ma'kes olacak âsâr-ı muhallededir.** Servet-i Fünûn'un nüsha-i mümtâzesine ziynet veren Nâdir Beykardeşimizin nefâ'is-i âsârından mâ'dûd olan (Vasiyyet) serlevhalı şi'r-i güzîn beni sa'âtlerce ağlattı. Halbuki Receb Beşe'nin, Âşık Coşkun'un zırlıyatını okumaktan derhal teneffür ederek maksada bu yolda şürû' edilecek olursa:

“Allah diyen dervişler.

Bir fırın ekmek yemişler

Daha var mı demişler.” ninnisiyle uyur uyur; uyanmaz oluruz.

Garîb! Ne tuhaf meşrebimiz var? Ya cascavlak, nâterâşîde, kaba bir Himmet Dayı veyahud papaklı bir `Acem oluyor, şi'r diye ağzımıza ne gelirse ortaya atıyoruz. Bizim için bir hadd-i i'tidâl bulmak mümkün olamıyor. O, hadd-i i'tidâl ki -lisânın teşekkülât-ı mâziye ve hâliyesi ve kavâid-i ma'rûfa ve mazbûtası i'tibârıyla bu günkü tarz-ı edâ ve şîve-i beyânı lâzime-i terakkî-perverîye göre terbiye ve ıslâh ederek hissiyat-ı milliyeyi o türlü bir lisân-ı fasîh, o türlü bir lisân-ı belîg ile nakş ve ifâde etmekden ibaretdir- biz ondan mahrûmuz. İhtimâl ki, ebediyyen bu mahrûmiyet ile müte'ezzî olarak edeb-i millî nâmına komşu çatlatan denilen yorgan yüzlerine müşâbih alaca bir şeyi bırakacağız. Târihin şevâhid ve delâliyle de müsbettir ki, bekâ-yı kavmiyyet için hürriyet-i lisân kadar mu'ciz, müessir, muktedir bir vâsıta yoktur. Biz ise ne lisanı benimsiyoruz, ne de ıslâhına çalışıyoruz. Zaman zaman bir moda zuhur ediyor. Eline kalem alan o modaya ittibâ ederek, Yunanîlerin icâd-ı ma'bedinde gösterdikleri ifrâta mukâyese olacak sûrette meydâna küme küme üstâd, şâir, nâsir çıkarıyoruz. Fakat birinin dediği gibi, zaman onları da sınıf-ı esâtîre nâklediyor.

Aşağıdan yukarıya doğru bir gulgule-i istihfâf kopuyor. Artık dinleyin. İster misiniz? Yarın size bir nâsir çıksın da (Türkçe romanlar) diye masal yazmaya başlasın. Fi'l-vâkî' elsine-i millete dâir nice masallarımız vardır ki, onları zabt etmek ve bir mecmûa-i nefise hâlinde saklamak, kadem-i medeniyetimizi tebyîn edeceği cihetle elzemdir. Fakat benim buradaki nokta-i nazarım başkadır. Demek isterim ki, Türkler roman yazarsa, böyle yazmalıdır diye ter tepinen biri peydâ olsun da, bizi de o vâdiye sevketmeye çalışsın. İtikâdımca halka bir şey tavsiye etmek için pek çok düşünmeli, (erbâb-ı kalem-i ma'rifet-âmûz-ı ümem) ise onlara lâyıf olan hazm ve basîret ve ihtiyât ve tettebbü'dür.

Sayı: 3

Sayfa: 9

AHMED RÂSİM

İCMÂL-İ EDEBÎ

Tarîk gazetesiyle neşrolunan “Lisâna Dâir” makâleyi elbette okumuşsunuzdur. Bu makale, ettiği taarruzâtta tecrîd edilecek olursa, çırılçıplak bir müddeâdan ibâret kalır ki, o da (Türkçe şi'r, edeb-i osmânînin gâyesidir, gâye-i âtisidir.) hükm-i `indîsidir. Bu hükme göre, müddevenât-ı kadîme-i şi'riyyemiz ile mücellidât-ı cedîde-i edebiyemizden her ikisinin de nâtık olduğu hissiyat, hissiyat-ı millîye bîgâne kalıyor. Fi'l-vâki` edebiyat ve âsâr-ı şi'riyyemiz, seyyie-i taklîd ile hayliden hayliyê rahnedâr olmuş, hele Arabî ve Fârisî'nin nüfûz ve te`sîriyle hey`et-i içtimâ`iyyemiz arasında üçünden, yani Arab, Fars ve Türk şîvesinden bambaşka bir lisân zuhûr ederek onunla tekellüm etmek, onunla ifâde-i makâsîd ve teblîğ-i hissiyât eylemek zarûret hükmünü almış ise de, lisân ve edeb denilen müktesebât-ı kavmîye bir kere teessüs etti mi, onu esâsından kaldırıp yerine başka bir şey ikâme etmek âdetâ muhâldir. Fakat ıslâh ve terbiye etmek her zamân için mümkündür. Hele asrlardan beri -iyi kötü her ne ise- şu ümmetin kâffe-i hakâyık-ı hissiyesine vâsîta-i teblîğ olan ve bugün bütün kütüb-i `ilmiyye ve fenniyye ve edebiyemizde hükmü cârî bulunan bir lisân-ı mürekkeb olduğu kelîmât-ı mu`âveneden ayırmak, henüz meydânda bulunmayan kâmûs-ı `umûmîsinden yabancı `adedilen elfâz ve terâkîbi silip çıkarmak ve bu teşebbüs neticesi olarak uryân ve perîşân kalan bir dil ile ihtirâsât ve hissiyâtı ve kelîmât-ı fennîyeyi ifâde ve istifâzeye kalkışmak maksadı bilmemekten ve kabûlü için çalışılan mesleği tecdîd edememekten mütevvelid bir noksan-ı tettebbü`dür.

Gerçi bir hey`et-i içtimâ`iyyede `avâma mahsûs ve havâssa müte`allik ayrı ayrı eserler neşredilmek sûretiyle ta`ammüm eden ma`ârif-i `ilmiyye ve edebiyeden `avâma mahsûs olan parçaların onların anlayacağı lisân ile yazılması ve havâssa ta`allük edenlerin dahi yine onların dâire-i zevk ve hissi dâhilinde bulunan vesâ`it-i beyâniyye ile tevşîh ve tezyîn kılınması, bir millet içinde iki nev` inhisâr-ı fikrî uyandırmaktan hâlî kalmaz. Fakat, ne yapılabilir ki, evvel emirde cümlelerin mertebe-i irfân ve iz`ânı bir olmak için ma`arif-i umûmîyece ittihâz edilen usûlün, henüz matlûb olan nokta-i tekâmüle `adem-i su`ûdu ve meşâgil-i içtimâ`iyyenin her ferde nasîb kıldığı nev-i ma`îşet ve fitratın her şahısta ibdâ` ve

halk eylediği ahvâl-i zekâ'iyeye arasındaki tefâvüt-i cem'iyetleri şu sûretle inkisâma düşürmüştür. Bütün cihân-i edeb, "edeb" lafzının hayat bulduğu dakîkadan itibaren fikr ve hiss ve kelime diye feryâd edegelmiştir. İşte bu üç lâzime-i edebi şahsın hüviyyet-i ma'nevîyye ve maddiyesinin îcâd edebildiği fûrû' ve fûrûku edâ için birer mu'âvin hizmetini görmektedir. Şahıs, o fûrû ve fûrûku anlatacak fikr ve hiss ve kelimededen hangisini kendisinde bulamazsa bir diğerine mürâca'at ile ikmâl-i noksân eder. Meselâ bizler evvelce Fars ve Araba mürâca'at ederek imlâ husûsunda kullandığımız hattâ yek-diğerine mezcettiğimiz gibi tabî'at-ı tahassüsât ve mizâc-ı ifâdâtımızı dahî onlara benzetmeye meyl göstermişiz. Şimdiki lisân, üç dört def a şekl-i zâhirince değişmiş olduğu hâlde, şimdi yine değiştirmek istiyoruz. Fakat nasıl? Ne türlü? Buraları meşkûk, mübhem, muğlak...

İ'tikâdımca bu üç lâzimededen birincisi olan fikr, ta'ammuk ve tetebbu' ve tedkîk-i eşyâ ve tebâyi'de şahsın derece-i kudretiyle mütenâsibtir. His, onun zâde-i terbiyetidir. Kelime en haff bir kayıdsızlıktan düşüp pâre pâre olan bâziçe-i beyânîdir. Yâni edîb olacak ferd çocukluğa mahsûs olan cür'etlerle onu hırpalamamalıdır. Seve seve kullanılmalıdır. İşte şu nokta-i tekâmüle varan kim olursa olsun, hangi milletin efrâdından bulunursa bulunsun, mensûb olduğu hey'et-i içtimâ'iyenin kuvve-i muhassala-i `irfânı mürekebâtından `adedilir. Yâni o fikir, o hiss, o kelime ile yazdığı şeyler doğrudan doğruya milletin fikri, hissi, kelimesi olur. Artık siz bu ferdi ziyâdeleştirin. Zümre-i erbâb-ı kalemi, göz önüne getirin. Onların mecmû'una hissiyât ve ihtirâsât-ı kavmiyenin musavviri nazarıyla bakın. İhtimâl ki, Âşık Ömer de bu zümreye girer. Kademi olduğu hâlde yine saff-ı ne'âlde oturur. Arada sırada ondan da bahsedilir. Meselâ âteş ma'nâsına (od) kullandınız mıydı? diye kendisine bir sü'âl teveccüh ederse evet! der. Sâf, mağbûn, oldukça câhil, belki de okuma-yazma bilmediğinden tabî'at-ı şâirânesi hâlet-i mebnâda kaldığı için sâz gürültüsüne getirerek diliyle bağırırmış, en sonra Azerbaycanlı bir târihçi, ondan ezberliği kırık dökük bir imlâ ile yazıcı vâlîde hânına veyâhud bodrum matba'alarında bastırıp mürevvicini vesâtetiyile Anadolu halkına dağıtmıştır. Fakat derûnunda neler var? Ne hezeyânlar hikâye edilmiştir? Bunları aramak ve ona, taklîd edenleri men'etmek o zümrenin uhde-i dirâyetine mevdû' bir vazîfedir.

Sayı: 36

Sayfa: 143

AHMED RÂSİM

KRİTİK

-Hâlid Eyyûb Bey'e-

Oh! Benden kritik mi istiyorsunuz? Amma yaptınız ha! Hangi eser hakkında? Meydanda böyle bir şey var mı? Mecâmi`, mevkûte ve cerâ'id-i yevmiyye hakkında diyecek olursanız, işte müzâkerât ve müşâverât-ı `amîka netîcesinde yazıldığı mütevâtir olan bu sûtûnlarda bir eser-i zindeğî görmek muhâl. Heveskârân-ı edebî elinde, kırâ'at salonunda, deste deste müvezzi` koltuğunda, Servet-i Fünûn idârehânesinin başmuharrirlik masası üzerinde, Terakkî matba`asında, âlem-i matbû`âta bir nazar atacak kadar derîçe-i ikbâli görünen Tarîk`te sürünüp duruyor. Hayat-ı matbû`ât! Oh! Bu hâyât ne terakkîsiz geçiyor. Bir zamân lisân-ı istihfâf-i matbû`ât, bezm-i `âlem-i matbû`âtı, biçare Arekel'in dükkânında sucu Kosti'ye kadar `add ve i`tibâr ederken şimdi o da darlaştı.

Oh! Hayât-ı matbû`ât! Sen neredensin? Ne yerlerde ârâm-güzînsin? Biz burada kaht-ı üdebâdan, gâlâ-yı erbâb-ı fenden istimdâd üzereyiz. Eğer elimizde Servet-i Fünûn olmasa bütün bütün sayıklayacağız. Fakat onun da eş`âr-ı rakîkası içimizi bayıltıyor. Oh! Hayât-ı mâtbû`ât! Erbâb-ı kalem nerede kaldılar? Acaba onlar şimdiki mel`abe-i etfâle mi nigerân oluyorlar? **Soneler, ditiramlar, dağ başında, kayalıklarda, dere içinde, deniz kenârında, senin yanında** ser-nâmeli şi`rlere mi okuyorlar? Yoksa eyâdî-i himmet-i nev-reste-gânda, mel`abe olan edeb-i nev-i zemîn-i osmânî'ye bakıp bakıp ağlıyorlar mı? Yoksa, şu muhît-i basî-i hod-fürûşâneye kapılarak (Ten)den (Jules Le Mettre)den menkûl (istatistik) parçalarıyla mı kanâ`at ediyorlar? Oh! Fekondiete!

`Azîzim! Sakın kimseden kritik istemeyin! Eser yok ki, kritik olsun! Ne zaman ağrâz ve şahsiyâtтан tebâ`üd eylessek, o zaman sîmâ-yı beşûş-ı mesâ`îde handeler görürsünüz.

Sayı: 39

Sayfa: 155-156

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (1)

Yirmi, yirmibeş seneden beri edebiyatımızın uğradığı tahavvülâtı düşündükçe insanın Nâbî gibi: “Bilemem eyleyecek girye midir, hande midir.” diyeceği geliyor.

Üslûb-ı ifâde, şîve-ı hayâl zamân ile tahavvül ettiğine göre, bir zaman oldu ki, Veysîler’in, Nergisîler’in mücerred seci’ ve kâfiye ve lüzûmundan ziyâde san’at hâtırı için ma’nâyı bütün bütün fedâ ederek meydâna kodukları eserlerin sâdeleştirilmesi lüzûmu anlaşıldı. İşte bu vukûf-ı tam üzerine, hakîkaten üstâd-ı edeb itlâkına şâyân olan Şinâsî, nesrimizdeki tumturakı birden bire kırdı; işimize yarayan elfâzı ifâ ile beraber yazılarında en ziyade ma’nâyı iltizâm eyledi.

Kemâl Bey merhûm ise, bu üstâd-ı edebden bihakkın istifâze eyleyerek, Şinâsî’nin iltizâm ettiği sâdeliği biraz tezyîn ile kendine mahsûs bir edâ-yı şa’irâne icâd etti. “**Ta’lim-i Edebiyyât**” icâda misâl irâdî için **Kemâl Bey**’in eserlerine arz-ı iftikâr eder. Bu eserlerdeki ifrât-ı teşbîhât ve şu zamâna göre biraz “acemâne” addolunan hayâlât, **Hâmid**, ve **Ekrem** ve **Sezâyi Beyefendiler**, **Zemzeme’ler**, **Muhsin Bey’ler**, **Küçük Şey’ler**, **Sergüzeşt’ler** yeni bir hayâl, yeni bir ilhâm ile yazıldı. Hattâ edebiyatımızda en büyük tahavvül **Makber**’le başladı, diyebilirim ki hiss-i şa’irâne değışti.

Edebiyatımız mutarrâ ve müzeyyen, hayâl-perver ve dil-firîb âsâr ve eş’âr-ı râkıkaya ‘arz-ı ihtiyâç eylediği zaman, o yoldaki eserler birden bire sâha-i matbû’atta arz-ı dîdâr etti. Sâde bir lisâna, bir lisân-ı fenne de muhtâc idik. Bu sâdeliği de âsâr-ı hakîmâne ve mudekkikânesi kütüphâne-i millîmizi tezyîn eden Ahmed Midhat Efendi Hazretleriyle **Kâmûs’ul-Âlâm** mü’ellifi Şemseddin Sâmî Beyefendi Hazretleri te’min etti. Zâten bir taraftan da Ahmed Râsim Bey ve pek az olan emsâli gibi kendilerine mahsûs bir üslûb-ı güzîn ile edebiyâtımıza revnak-bahş olan üdebâ yetiştî. Bu lisân, bu üslûb-ı ifâde, bize kâfi idi. Daha ne isterdik.

Bilmem niçin? Arasına ciddiyâtı terk ile letâ'ifi iltizâm buyurduklarını ihtâr için olmalı ki, utûfetlü Ahmed Mithad Efendi Hazretleri bugün âsâr-ı dekadaniyyeye (!) cilvegâh olan **Sabah Gazetesi**'ne "Dekandanlar" ünvanlı bir bend yazarak memleketimizde vücudundan haberdâr olmadığımız bir kısım yazıcıları bize bildirdi. Aheng-i umûm-i edebiyeye şu yolda cereyan edecek mubâhaselere i'tiraz ve şahsiyet karıştıktan başka, terakkî-i lisân için de bir müddet tevakkufu mûcib olacağına mu'ârizları, hicviyeleri!... Pek de fenâ olmadı... Dekandanları öğrendik.

"Dekadan" diye, bir büyük edîbimiz, bir büyük hakîkîmiz tarafından kendilerine ehemmiyet verildiğinden dolayı, mevcûdiyetyelerine itimâd eden bu genç efendilerin yazılarının altında tuhaf tuhaf imzalar da görülmeye başladı. Hatta bu yazılar öyle bir sûrette yazıldı ki, müşârünileyh tarafından dekadanlara uzatılan elin hem reddolunamayacağı, hem de öpülmeyeceği ilân edildi! Sonra âlem-i matbûâtımızda neler başlamadı neler!... Hattâ birisi "**Servet-i Fünûn Edebiyâtı**" kelimelerini istimâl etmeye bile mütecâsir oldu!... Zihî cesâret! Şu "**Servet-i Fünun Edebiyatı**"nı dikkatle tedkîk ettim, bakınız neler var:

"**Su'ûd eder mütefekkir ve hisli bir denize**" Denizde tefekkür, denizde his!... Bu halde inanabiliriz ki, herşeyde his, herşeyde tefekkür vardır. Hattâ **Sabah**'ın penbe sûtûnlarında bile!... Bu hâle şimdi şaşdım bendeniz de.

Sayı: 40

Sayfa: 160

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (2)

Tezyîf!... Fenâ kelime, fenâ kelime!... Bu kelime, bu kelimenin medlûlü edebiyatımız için bir seyyi'edir, bir şeyindir!... Tezyîf, tahkîr!... Lisân-ı edebe yakışmayan bu kelimeleri lugatten bile çizmelidir. Tasfiye-i ahlâka hizmet eden edebiyâta bu kelimeler bulunmamalıdır.

Tenkîd, tezyîf demek değildir. Bir eser hakkında bî-arafâne îrâd-ı mütâla'ya tenkîd derler. Araya şahsiyât girerse "tezyîf" başlamış olur. Bu menâfî-i edebdir. Bu garazkârlıktır, bu haseddir...

O kadar nezîh, o kadar müzekkî-i ahlâk olan edebiyâta niçin maskaralık olsun?... Niçin bir kısım şübbân tahkîr, tezyif edilsin? "Tezyîf"... Bu pek kolay, değil mi? Tezyîf bizim nemize lâzım? Biz tedkîkât-ı edebiyemize bakalım:

Bir evc-i ma'nevîden dâ'im eyler

Peyâm- îsâl kartallar cibâle

Ufuklardan yağar şelâlelerle

Güzellikler, tebessümler, seherler.

Tercüme: Mânevi bir vicdân kartal kuşları haber götürürler. Ufuklardan da çağlayanlarla güzellikler, tebessümler, seherler yağar.

Bundan birşey anlamadık, başkasına geçelim; aldı "Servet-i Fünun Edebiyatı (!)" Bakalım, ne diyor, bu şiirleri can kulağıyla dinleyiniz:

"Kevkebli bir geceydi o mahzûn ve mültefit

Birden demişdi: Gel.

Fâik, benimle sen de berâber “İbâdet et”
Derhal icâbet ettim. Ufuklar, deniz, cebel
Bir samt-ı pür-ziyâ ile bir samt-ı rûh ile
Varmışdı bir sücûd-ı medîd ü müselsele
Ecrâm pür sükût
Seylâbeler samût”

Anlamıyorum, Allah aşkına olsun bana anlatınız:

“Anladım ama muvaffak olmadım anlatmaya
Anlamak âlemde anlatmak kadar müşkil midir?” demeyiniz...

Anlatınız...bunlar, **Servet-i Fünûn Edebiyatı**'nın en güzîde mahsûlâtından mıdır? Şimdi biraz duralım, dinleyelim, âheng değışdi, şiir derken nesre geçdik. Aldı Hüseyin Câhid Bey bakalım ne söyledi:

“Bu gülen ve seven gözlerine her bakışımda sa’âdet-i hayâtımın bir müjdesini bulurum. .... Bu mesud mu’âşakalardan ben sana daha müncezib, daha minnetdâr, sen daha müsterih, daha mes’ud çıkarız.” Bir zaman, bu nesr kâ’ilinin dediğı gibi, ben de boğulacağım, bunlar nasıl ibâreler! Nasıl kelimeler?... Bî-ma’nâ yazı yazmayı bu kadar iltizam etmek!...Zavallı kalem!... Elverir!...Artık dur! Yalnız te’essüf et ki, tezyife fenâ alışdırdılar, yoksa bu satırlar sahâ’if-i matbû’atta intişâr etmezdi, görünmezdi.

Sayı: 41

Sayfa: 164

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (3)

Kâfiye bahsinde pek müteassıb değilim. Hattâ arada hisse, sekte âriz olur, diye şimdiye kadar kâfiye-i mukayyedeği de iltizâm etmedim. Fakat “**Servet-i Fünûn Edebiyatı!!!**” bize iki mısra’ı irâ’e ediyor ki bir nakl edelim.

“Sevdim ve her cerîhasını şevk ü ye’simin,
Kalsın muhabbetinde bütün benliğim defîn.”

Nasıl?... “Ye’simin” ile “defîn” kâfiye oluyor!... Alınız birini daha:

“Ey derbeder hayâtımı tanzîm eden kadın
Bir müstezâdı olmalı her şi’rimin adın.”

Sıkıştıkları zaman “**bizi tezyîf ediyorlar.**” deniliyor. Hayır! Tezyîf etmiyoruz. “**Bu takfiyeler ne yolda takfiyelerdir?**” diye bir su’alde bulunuyoruz. Cevâb veren yok! Gelsin safsata, gelsin tezyîf!...

Şi’r: **“Bilir misin neye ürker nazarlarım her gâh
Görür hadîka-i çeşminde bir gazâl-i siyâh”**

Tercüme: Bakışlarımızın niçin ürktüğünü bilir misin? Gözünün bağçesinde her zaman siyah bir gazâl görür. İşte bunun için ürker!...

Bu şi’rin diğer bir parçasında “rûhum” ile “olurum” birbirine kâfiye olmuştur. Gaflet buyurulmaya!... Yanlış, yanlış!... Kâfiyeler pek yanlış!.. Ez-cümle, Ahmed Kemâl Bey’in “**Hastalığımda**” ünvânlı şi’rinin:

“Bir aşk-ı pür-sükûn ile âvâre, nâ-şekîb

Mehcûr, her ümîdi hayâtın, yazık bugün
Kasvetli bir muhîtte mensî ve bî-nasîb
Kaldım pür-intizâr ve tenâhîsi ömrümün” parçasındaki “bugün”

“ömrümün” e kâfiye olamaz!...

“Zâhid” imzâsıyla neşr olunan bir eserden:

“Korunun loş ve kuytu bir yerine
Bir takım sâ’ik-i hafîyle yine”

Bilmem neden?... Kâfiye kahtına mı uğradık? “yerine” “yine” yi takfiye etmekte ma’nâ ne?... Bir zamanlar “Kâfiye sem’ içindir” denildi. Bu iddia bulunan zevât-ı kirâmın yazdıklarını dikkatle okudum. Hiç öyle münâsebetsiz kâfiyelere tesâdüf etmedim. Yine bir zamanlar, elfâza ehemmiyet verilmez, ma’nâyâ ehemmiyet verilmelidir, fikri husûle gelmişti. Mu’allim Nâcî Merhûm ise, bu fikre karşı:

“Elfâz ma’ânî için âyine-i şândır.
Elfâza bakılmaz mı diyorlar? Hezeyandır!” demişti.

Kâfiyeye ehemmiyet vermeyenler için böyle bir tezyîf vârid olsa fenâ olmaz.

Sayı: 42

Sayfa: 167-168

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (4)

Kâfiye bahsini biraz daha uzatırsak şu kıt'a müsâdif-i nazarımız olur:

“Şu bir mezâr ki mensî ve tâ ebed beste
Önünde şimdi sabî giryesiyle inliyorum.
Yıkıldı hikmet-i akliyye-i fûnûn işte:
Açıldı ka'r-ı hayâlimde bir derin uçurum.”

Acele lâzım değil... Bu kıt'ada birbirine takfiye edilen kelimeler şunlar: İnliyorum, Uçurum, İşte, Beste...

Sırası geldikçe, **Şinâsî**'lerden, **Kemâl**'lerden, **Hâmid**'lerden, **Ekrem**'lerden mağrurâne bahsetmek kolay görünüyor. Fakat bu büyük adamların eş'ârında böyle kâfiyelere tesâdüf olunmuş mudur? Sorarım. Yine sırası geldikçe “**Edebiyât-ı Osmâniye**” den bî-muhâbâ dem urmağı ma'rifet 'addederiz. Halbuki bu edebiyatın bir târihi, bir **Ta'lim-i Edebiyâtı**, **Takdîr-i Elhânı**, bir ilm-i kavâfisi, bir arûzu elhasıl herşeyi vardır. Şu şâyân-ı mütâla'a eserler böyle kâfiyeleri tecvîz ediyor mu? Bunu da sorarım.

Kâfiye meselesini, tahattur ettikçe “**Servet-i Fûnûn Edebiyâtı**”nı tercîh edenlere şunu da sorarım ki, “**Muallim Nâcî**” edebiyâtının ne kabâhati vardı? Elfâz ve ma'ânisinde nakîsaya mı tesâdüf olunurdu; yoksa, şübbân-ı edeb için Mehmed Câvid Bey'in Sabah'ta derc ettiği makâlede ismi yâd edilecek selîs, latîf bir mecmû'a-ı eş'âra mâlik midir? Merhum, âsâr-ı şâ'irânesiyle 'âlem-i edebiyâtı tezyîn eder ve şimdi “**Yeni Edebiyat-ı Cedîde!!!**”ye mensûb olan bir kısım çoluk-çocuğun sitâyişlerini tebessüm-i ma'nîdâr ve ârifânesiyle dinlerken, “**Kuzu**”, “**Feryad**”, “**Tasvir-i Cânân**” gibi en güzel, en hissî, en selîs manzumelerinin bugün ne kadar bîcâ, ne kadar bayağı tezyîflere uğrayacağını acabâ keşfetmiş miydi? Bugün ona ve onun muhterem pîrûvânına şiddetli bir gayz ve kin beslediklerini gördükçe “zavallı edebiyat! zavallı edebiyat” diyorum!

“Bu bir cihân ki önünde garîb ü lertzende
Bu nahvet-i beşerîyyet kalır fütâde-i acz
Bu bir cihân-ı hakîkat ki pîş-i hükmünde
Vakûr felsefeler cebhe sây-ı serde-i “acz.”

Bu kıt’ada “lertzende”ye “hüküm”; “fütâde”ye de “serde” kâfiye oluyor!... Bu cihetle şi’rdeki âhengın nasıl ihlâl edilmiş olduğunu görüyorsunuz.

Alın size bir daha:

“Sekiz dokuz sene evvel bu bir avuç hâkin
Elinde sanki oyuncaktı kalb-i derbederim
Kırılmadan yaşadık bir zaman bugün lâkin
Bütün hayât-ı muhabbetten işte münkesirim”

Bunda da yanlış takfiye olunan kelimeler şunlardır: Hâkin, lâkin; derbederim, münkesirim.

Zemzeme’leri, Eşber’leri yazanlar bilmem bu kâfiyelere bir nazar- ı iltifat atfederler mi?

Sayı: 43

Sayfa: 172-173

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (5)

Kâfiye bahsine hitâm vermeden şunu da söyleyelim: Menemenlizâde Tâhir Beyefendi bir zamanlar:

“Yazar eş’ârı, kâfiye aramaz” diye bir mısra söylemişti. Ve “Takdîr-i Elhân” da buna dâ’ir uzun uzadıya bir mütâla’a vardı. Şâyân-ı tenkîd gördüğüm kâfiyelerin isti’ mâline cevâz verenler, “Takdîr-i Elhan”a müraca’at etsinler.

Şimdiye kadar yazdığım makâlelerde şi’rden, kâfiyeden bahsettim. Biraz da nesir cihetine bakalım: Bir büyük edîbimiz üdebâ-yı hâzırımızdan birine bi’l-münâsebe demişdir ki:

“Şi’r olsun, nesir olsun, güzel bir eser vücûda getirmek için tabi’at münbasit olmadıkça yazılan şeyler zoraki, binâenaleyh ruhsuz, münâsebetsiz, ‘âdî olur.” Hakîkaten doğru söz! İnsan zor ile yazmaya mecbûr olunca, yahut mecbûr edilince, kaleminin ucundan o kadar kof, o kadar gülünç, o kadar bî-mâ’nâ kelimeler dökülür ki...

Husûsiyle **Sabah Gazetesi** ramazanda –iki, üç seneden beri –bir program neşrediyor, gazetede her gün hikâye bulunacak, ramazânda gece yazılacak, ramazanda gündüz yazılacak yemek listesi neşrolunacak, elhasıl yazılacak bre yazılacaktır!.. **Yevmî Malumat** “bu sabahki gazateler” ünânı altında bu zavallı makaleleri didik didik ediyor, bitiriyor, olduruyor!.. Hakkı da var: Düşünölsün ki, ne kadar fenâ, ne kadar bayağı, ne kadar zoraki eserler görünüyor... Hep birbirini andıran, ramazanda gece, ramazanda gündüz, kârî`ini usandırmaz mı? Hergün için, her gece için yazılacak şeyler güzîde, latîf, nâ-şinîde olmalı, değil mi? Hep At canbazı, hep Manak Efendi, hep Vezneciler, hep Fonograf; ...bıktık, gına geldi, elverir!...Çocuklar için de bir sûtûn açmalı, bu sûtûnda ararotların, bisküvilerin menfa’atinden, mazarratından bahsetmeli!.. Program yanlış yapıyor!..yanlış yazılıyor!...

Anlayanlar için bir büyük edîbimizin îrâd ettiği kelimeleri yine tekrâr edeyim. “Şi’r olsun, nesr olsun, güzel bir eser vücûda getirmek için tabî’atin inbisâtını gözetmelidir, tabî’at münbasit olmadıkça yazılan eserler zorakî, binaenaleyh ruhsuz, münâsebetsiz ‘adi olur.”

İsbâtı pek kolay!... İşte, memleketimizde mevcûdiyetleri hakîm-i şehîr, utûfetlü Ahmet Mithat Efendi Hazretleri tarafından ihbâr olunan dekadanlar!... İşte “**Servet-i Fünûn Edebiyat!!!**”ı işte bir iki seneden beri imzâsını tanıtmaya yeltenen Hüseyin Câhid Bey!...

İşte “Hüseyin Câhid” imzasıyla görülen, her halde “üdebâ-yı kirâm”ın tashîhâtıyla(!!!) neşrolunan “**Hayat-ı Muhayyel!!!**” meydanda.

Târıklar’da, Muhsin Beyler’de, Duhter-i Hindûlar’da, Tefekkürler’de, Kitâbe-i Ömrler’de, Ömr-i Edebîler’de böyle şeylere tesâdüf olunur mu?

“Bir kâmet-i mîşeye müşâbih
Tutmaz bu diyâr-ı şâ’irânı
Bir zülfe göre müşebbehün bih
Olmaz hele engerek yılanı” Ama bu kadar da aykırı

değil!...

“Bir kaç çift yabancı, kendisinde türlü ayıplar arayarak...” diye okuyacaktım. Elfâz böyle mi intibâh olunmalı, ma’nâ-yı bülend-i belağat olan “müktezâ-yı hâle mutâbakat” böyle mi olur?...

“Kadın muhâverelerini dolduran siyah hikâyelerin...” Bu “siyah hikâyeler!!!” “beyaz muhâvereler...”e karşı bir tezâd-ı edebî teşkil etse gerektir!...

“Tekerlek gözler arayan gayr-i memnûn nazarının ifâde-i hoşnûdisinden...” Tekerlek göz!... Câhid Bey’in maksadı “diğermi” yahut “yuvarlak” göz demek olsa mı gerek?...

“...Görümce olmak üzere tahmin ettiği tâzeye-erkek kardeşine benzeyebilmesi ihtimâlini düşünerek-firârî bir nazar atfederdi” Firârî nazar!...Kaçıcı nazar!...İntizârın temâyülât-ı mütehassisânesine dâir en büyük edîblerimizin en nefis, en güzîde, eserlerini okuduk,

ezberledik. Fakat bunların içinde hiç böyle bir “firârî nazar”a tesâdüf etmedik. Nazar değmesin!...

“Başlarındaki yalancı elmaslarda in’ikas eden yüzlerce fenerlerin çiğ ziyâları altında...”

Bizim haberimiz yok! “Hayât-ı Muhayyel” daha bize ne bid’alar keşf edecek! Nûru yetiştirecek, kurtaracak, sonra “işte zevk-i millî budur. Bakın, bir lokma alın, tadın, buyurun efendim!...” diye önümüze koyacak! Âfiyet olsun ama, bize göre değil!...

“Terâmû eyler lâyenkati düdüklerini güldürerek...” Bunun yerine “borularını fâsılasız öttürerek...”dense ‘acabâ daha ma’kûl, daha münâsib olmaz mı?... Hem düdük de güler mi ya? O bir şeydir ki yalnız öter!...

“Üst kattan, hânenin arka tarafındaki odalardan kemân ile karışık bozuk bir nevâ-yı tarab soğuk bir duş gibi başımıza dökülüyordu.” İşte tercüme muhtâç bir ibâre!... Üst kattan (tâ yukarı kattan demek isteyecek!...) hânenin arka tarafındaki odalardan kemân ile karışık, bozuk (ya’ni pürüzlü) yahut kısık (bir nevâ-yı tarab) yani (tarabın nevâsı) soğuk su gibi başlarına dökülüyormuş. Yaman, tuhaf münâsebet, yaman teşbih! Allah aşkına insâf ediniz, bozuk bir nevâ ile soğuk bir düşün arasında bir vech-i şibh, bir nisbet bulabilir misiniz? Hele imlâ cihetine bakmaya gelmez, “surâhîler”i, “Sürâhiler” şeklinde görürüz.

“...Bütün şebâb-ı mütefekkir, hazâ’in-i câzibene yeni bir vesîle-i takdîs ‘ilâve etmekle meşgûl ve mütelezziz olurdu.” Tercüme: Bütün düşünücü gençliğim, câzibenin hâzinelerine takdîsin yeni bir vesilesini ‘ilâve ederek meşgûl, lezzet-yâb olurdu. “....Darbe-i cenâhının ihtizâz-ı muattarını” Tercüme: Kanadının darbesinin kokulu titreyişi!... Gülmemeli, gülmemeli! Acımalı!... “Bırak nağme!!!”leri, falânları geçtikten sonra şu ibâreyi de okumalı:

“Ta’affün-ı hayâtı duymak isteyen rûhum, bunu en iştiyâkla koklardı. Ve koklamakla muhâcemât-ı hayâtiyeye mukâvemet için ne kuvvet bulurdu ki, bundan fenâlıklar ona hiç te’sîr edemeyerek üzerinden akar giderdi.”

Bundan sonra,

“Âferîn ey tıfl-ı nev-hat sen de mi oldun edîb

**Bilmiş ol kim sözlerin mahrûm-ı ma'nâdır henüz." beytini îrâd edersek
hakkımız yok mudur?**

Sayı: 44

Sayfa: 176-177

MEHMEDCELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (6)

Ve....

Ve ben bugün bu şafaklarla pür-şebâb u emel
Olur iken müte`essir ve iğbirâr-âver
Sunarsınız ve niçin siz bu Volter'e bir el
Bu Volter'e neye el ve bahâr-ı cân-perver
Açar müşemmes olan erguvanları ve yine
Severse bunları şâ`ir ve bir mülevven rûh
Diker ve kırmızı hûlyâyı bağçevan dikine.
Ve her gülün dikenini destini eder mecrûh
Bu bir sone, ve güzel bir şiir eder teşkîl
Ve vezni, kâfiyeyi her zaman eder tebdil
Ve bu eser dahî Pol Verlen'in olursa inan
Cihânda var mı misâli ve vardır diğeri (....)
Ve dermisin 'acabâ kim yazan bu hoş eseri
Ve oh!....Bir dekadandır!.... ve oh! Bir dekadandır.

Ve.....Estağfirullah!...Afvedersiniz, hatâ ettim, lisân, bir harfe, yahud bir kelimeye alışmaya görsün, muttasıl onu tekrâr eder durur!... “ San`at-ı tekrîr”e misâl olmak için şu manzûme-i garrâyı (!) inşâd edecek oldum. Hâlâ dilçeğizim, vav'lar içinde dolaşmaktadır!...

Kendi kendime, “Acabâ kaç ve neden sarfolunur bir senede” Su`âl-i nâciyânesini, yâhûd:
“Te`âlî-i vav ve te`âlî-i vâvât”

Yahut:

“Şu mısra`ı söyler tabî`at bu demde:
Ne bitmez ve amma ne bitmez ve hem de”

Şikâyet-i muallimânesini îrâd ediyorum.

Nasıl anlatayım efendim? Bu san'at-ı tekrîr, bir girdâbtır. Bundan kurtulmak pek güçtür. Hatta bu girdâba bizim Ahmet Râsim Bey de tutulmuş, gözlüklerinin arasından öyle ma'nîdâr ma'nîdâr bakarak kıs kıs gülererek, `asabî parmakları arasındaki kalemi kısa, beyaz kağıtlar üstünde yürüterek “ Oh! Hayât-ı matbû`ât!...” diye kalmıştır!...

Ve .... Of...! Buu!...

Ben de istemem ama, dil alışmış!... Bu sefer de ma`zûr görün!

“Ve”nin yerine “hem” diyecektim:

Hem bu san'at-ı tekrîri anlamıyanlar, Fransızca bilmeyenler ise, hiç bilmezler. Ez-cümle Türklerin `arûzunu, `ilm-i kavâfisinî öğrenmek için mutlak Fransızca bilmek lâzımdır. İhtimâl ki “Ta`lîm-i Edebiyât” Fransızca, bir “Ta`lim-i Edebiyât” dan mütercemdir.

İhtimâl bu! ...İhtimâle nihâyet mi olur? İhtimaldir ki, bu gün mevcudiyetlerini haykıra haykıra bildirmek isteyen, bir takım müteşâ`ir mukallidi yazıcıların bugün “şî`r-i mensûr!!!” diye çoluk çocuğun gözlerini boyayarak bir kısım eserler, bundan birçok zaman evvel Ahmet Râsim Bey'in lisânımıza tercüme ettiği “Edebiyât-ı garbiyyeden bir nebze” ünvanlı eserden hemen aynen gibi muktebes olsun!.. İhtimâle vüs'at verdikçe, şî`rden, kâfiyeden, vezinden bî-nasîb, bî-haber, hattâ bunların külliyyen câhili bulunan Hüseyin Câhid Bey'in, kendine tenezzülen bahş olunan bir makalenin altına-neden bahs olduğunu anlamadığını âdetâ şaşaladığı cihetle-titreye titreye kendi ismini yazması bile muhtemel görünür!.. Sonra ortaya Fransızca bilmez bir adam çıkarak bunun da, “Benim mini mini beylerim, siz Fransızca bildiniz de ne yaptınız? Araptan Şarka nakl ettiğiniz eserlerden müştefd olanları gösterir misiniz?... “Dekadan” kelimesini anlamak için “Fransız harekât-ı ahîre-i edebiye!!!”sini biz burada niçin tâ`tib edelim?...

Biz, Fransız lisânını bihakkın bildiğine inandığımız Ahmet Mithat Efendi Hazretlerinin “Dekadan” kelimesini saçma sapan yazı yazarlara tahsîs ettiğine kâni`iz!... “Bu elverir, bu yetişir!...” demesi hele bütün bütün muhtemeldir!... Niçin?... Ne hak ile?... Ne isbât ile?...

Bakınız niçin: “Bu küçük ayaklar, meftûn dudaklarımın cür`et-i sakîli altında çırpınan bu iki şî`r-i rakîk ve pür- hayât, dâ`imâ kendilerini gören gözlerimin önünde uçuşan bu iki muhteriz mürg-ı emel... Bunlar benim bütün hayatımdır.”

Tercüme: Bu küçük ayaklar, düşmüş (yâhûd yapışmış) dudaklarımın ağır cür'eti altında çırpınan (ya`ni hemen hemen o çocuk gibi olan) rikkatli, hayâtla dolu bu iki şî`r dâ`imâ kendilerini gören gözlerimin önünde uçuşan (gözlerin sağında, solunda, arkasında değil) bu iki korkucu emel kuşu!!! Bunlar benim bütün hayatımdır.

İşte bunun için! “Bu ince topuklarından başlayarak penbe sedeflerine varıncaya kadar, bütün hazâ`in-i melâhetine dudak uzatan ellerinin muğşiyâne, müntedirâne bûsişleri altında...” ibaresindeki “ellerimin muğşiyâne bûsişleri altında...” ibaresindeki “ellerimin muğşiyâne, müntedirâne bûsişleri...” kelimelerinden ne ma`nâ istihrâc edersiniz, ne anlarsınız? Tevdî-i bûse, dudaklara mı âiddir, ellere mi?

“Onları öperim, öperim, yıkılmış bütün âmâlimi, sa`âdetimi ihyâ etmek, aşktan başka herşeyi unutmak için mest edici bir menba`-ı ihtirâstan içtim.”

Câhid Bey'e “Ne içersin, diye bir su`âl vârid olsa, acabâ ne cevâb verir?” “Siz bana karışmayın, ben işte öyle içerim?” mi der? Türkçe'ye benzemedikden başka, hangi lisâna mensûb olduğunda müteredit bulunduğumuz bu sözler bize itirâza hak verdikçe sadeden bütün bütün çıkılarak, “Fransızca bilmemezlik”- temcîd pilavı gibi-muttasıl öne sürülüyor, bu da onlarca yegâne isbât-ı `aciz ve mağlûbiyet oluyor!...

Hele, tedkîkâtımıza biraz daha devâm edelim.

“...Havanın nazarından korkuyor gibi ellerimin âğûş-ı ketûmuna...” Havanın nazarı!... Ellerin âğûş-ı ketûmu!... Ama, iyi düşünölsün, dikkat olunsun! Bu âcibeler yalan yanlış tercüme bile olunamaz...

“Nihâyet bu mest edici çiçekler, bütün nüvâzişleri hep kendilerine hasretmek hod-bînliğinden insâf eyler, etekler altına saklanır, yine öpmek için ta`kîb olunca gülerek gözüdür, ma`nâlı bir göz kırışıyla: Beni bulamıyorsan, der, beni bulamıyorsan başka yer yok mu?” Ya!... Mesele burada. Nihayet bu sarhoş edici çiçekler (yani o küçük ayaklar) göz de kırparlar. Acaba ayakların göz kırpması parmak oynatması demek midir?

“...Küçük Julya, tekmiîl ümîd-i istikbâlini siyah bir hastalığın mâtemler içinde bıraktığı...” Kitap-ı tibbiyeden biri elime geçti, fihrisine baktım. “Hummâ-yı esfer” buldum. “Yerkan” da var. “Hummâ-yı tifoıyye” de ma`lum. Yalnız bu fihristte iki hummâyı bulamadım. Biri

“hummmâ-yı tezevvuk”- Bu tezevvuk humması Câhid Bey’in “Fezî” ünvanlı hikâyesinde (!!!) mûnderictir- Bir de “siyah hastalık!...”

Sakın bu “siyah hastalık” “kara hummmâ” olmasın!... O halde, krem rengindeki bisküviyi, kırmızı akîde şekeriyle sâir bir havanda iyice dögmeli, biraz da içine kara biber ekmeli, o bir tuz halini alır. Bu tuzun içine, biraz Ayastefanos zâtiri, biraz da tatavela şerbetiyle onları karıştıra karıştıra bir maya hâline getirmeli. Bu maya kahverenginde bir kâseye kor komaz... Ya`ni vakt zâyî`etmeksizin, kâsenin üstünü, yeşil bir tabak ile örtmeli!... Bu kâseyi de bir “müşemmes” günün “ayaz” gecesinde sabah, şâyet bu kâbil olamazsa, “ Servet-i Fünûn” matba`ası önüne komalı, ertesi gün bu kâsenin etrâfının “çiğ ziyâlar” la muhît olduğu görülür. Lerzân ve na`ş-ı berân, bunu kaldırır. Kapağı yavaş yavaş açar. İçindeki maya rengârenk olmuştur. Bundan hayât-ı matbû`ât sâhibine pazartesi günleri, birer tatlı kaşığı içirmeli, biraz ağzı yanacak, çünkü içinde biber var!... Ye`s yok!... Bu öyle bir ilaçtır ki, yalnız, “ siyah hastalık”a değil, illet-i dekadaniyeye bile birebirdir.

“Etrafa kuru ve nâhoş lahnlar dağıtan muzıkanın...” Nahoş” fena değil; ama “kuru” ne?...

Sayı: 45

Sayfa: 180-181

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (7)

“...Siyâh, mâvî gözlerle, latîf yanaklarla leb-be-leb garâm bulunuyor, serserî bir nevâziş gibi...” Nevâziş!... Hüseyin Câhid Bey oğlumuzun bile bilmesi lâzım gelir ki, “nevâziş” lutf ile mu’âmele, yahut, okşanmak (!) demektir. Bunun medenîsi, bedevîsi, vahşîsi, serserîsi olmaz!... Okşanmak (!) dâ’imâ okşanmaktır!... Binaenaleyh “serseri bir nevâziş!!! kelimelerinden “nevâziş”i intihâb edeceğiz, “serseri”yi diyâr-ı edebden tard edeceğiz!. Câhid Bey’in hâtırı kalmasın!...

“Alenen azıcık çığ bir kelime söylense....” Dikkat buyuruluyor mu?...”çığ”ler hem pek çok oluyor, hem mahallinde sarf olunmuyor!... Bunlar hep Hüseyin Câhid Bey’in nekâ’isindedir. Edebî eserde “Çığ” kelimesi bile bulunmamalı.. Böyle tuhafılıklara tesâdüf ettikçe “Ev Kadını” kitabı muharriresine, “Allah aşkına olsun, bana öğrettiğiniz (ziyâ)mı çığ olur, (kelime) mi çığ olur, yoksa lâyıkiyle kaynamamış tavuk söğüşü mü?...” diyeceğim... Hepimizi pişiren şu ‘âlem-i matbû’âtın Câhid Bey’i böyle çığ bırakmasına-gerek Dekadanlar, gerek Topatanlar tarafından –hezar teessüf!... “Büyüklerin yanında durmaları muvâfik-ı edeb ‘addedilmeyen kısa elbiseli çiçekler, ikişer üçer kol kol dolaşırlar, on üçer on dörder yaşlarındaki şu küçük ağızlar uzak tutuldukları ‘âlemin gizli gürültülerine tınnet-efzâ bir ‘aksi sedâ veriyorlardı.”

Bu ibâre için tamîk-i fikredersek üzüle üzüle, yorula yorula “kısa elbiseli çiçekler”in kısa entarfilî çocuklar olduğunu anlarız!... Düşüne düşünce terleye terleye?...lâkin “on üçer, on dörder yaşlarındaki şu küçük ağızlar (!!!!) kelimeleri o kadar bî-ma’nâ ki...!

Hüseyin Câhid Bey, elinde bir kâğıt demeti olarak hırâm mevzûnuyla, öyle kırık dökük Cenâb yahut Fikret Beyefendileri görerek, “Lantenis” diye bir hikâye yazdım. Aman tashih buyurun! istihâmında bulunduğu ve şüpheden vâreste olduğu üzere “Lantenis” ünvânlı bu ucûbe-i matbû’ât bunlar tarafından tashîh olunduğu halde nasıl olmuş da, “On üçer, on dörder yaşlarındaki şu küçük ağızlar...” kelimeleri çizilmemiş!... Biz onların yerinde olsaydık,

ibâreyi çizmek değil, onun üstüne bir şişe mürekkebe dökerek!...Câhid Bey'in lekesi görülmesin, bî-mâ'nâ yazdığı anlaşılmasın diye!... Fakat onlar da ma'zûr!.. Hepimizin başında!... Arasına böyle eser zuhûl olur!.. Hele pazartesi sabahları, "Oh!... ve bin kere oh!... ne alâ veriştirmişsin!... Dandin, beyim, hoppala paşam!..." dendiği bu "zuhûl" eserleri demâdem vukû bulur!..

Bazen insan, itidâl-i demini dahi kaybediyor. Nâbecâ olarak, bize selâm vermediklerini iddiâ ettiğiniz bu büyük adamların acabâ şunları okumaya tenezzül edip etmediklerini ben de size soracağım!.. "...Beyaz korsajı arasından çıkardığı sahîfelerdeki resmi göstermek için gizli bir aydınlık ararken..." Anlaşılmaz, ey kârî! Anlaşılmaz!...Bu "gizli aydınlık ararken...", "burnuna kandil takarken..." olacak!...

Hüseyin Câhid Bey bu!... Ta'bîrimi, mazmûnumu bulamaz!...Beyimiz Fransızca bilir, Fransızca!...Fransızca çocuk oynacağı değil!... "Valantin, âh bu yılan tabiatlı, riyâkâr kız!..."

Gazetelerin evzâ ve etvârından şikâyet ettiği Manak Efendi'ye, işte bir sermâye daha!...Manak Efendi, -Hüseyin Câhid Bey'in üslûb-ı belîğ-ifadesince- bir artiste elzem olan sûret-i ifâdeyi, hayât-ı matbûâtı, sâhibinden öğrenmeli!...Sevsinler bu tarz-ı tebliği, sevsinler.

"Çıplak bir hançer demiri gibi..." Bu da bir bilmece!... "Hançer" çıplak mıdır, değil midir? "Hançer" dendiğinden sonra bu âlet-i cârihanın demiri olur mu, olmaz mı?...manâ...Bu manâyı halleden dekadan yavrularına bir kutu [bisküvi], bir çuval da...

Geçelim: "Julya, hasta vücudunda, yeni uyanan pek zinde bir merâm ile ayağa kalktı."

Tercüme: Julya, yani Julya tesmiye olunan kız, bitmiş, ezilmiş, yani hasta olmuş, vücudunda yeni uyanan, henüz mahmûr mahmûr gözlerini kırıştıran pek sağlam bir isteyiş, bir arzû, bir maksat ile ayağa kalktı. İhtimâl, "fino" lar gibi salata düdü!... Bendeniz Fransızca'ya vâkıf olmadığım...yahut vâkıf olmadığım için, Hüseyin Câhid Bey'in mutarrâ, ve mülevven ve müşemmes ibârelerini bu yolda tercüme ediyor, yâhut ediyorum!...

"Richard nebet! On yure nuvar" diyordu. Hüseyin Câhid Bey'in bildiği Fransızca bu kadar mıdır?... Arkası (!) gelmez mi?

“Roneka” hikâyesinde bir çocuk hakkında, Hüseyin Câhid Bey, feth-i dehân-belâğât beyân ederek, buyuruyor ki: “...Vızıldamağa başlayarak...” arı mı, sivrisinek mi?...Herhalde ağustos böceği olmamak gerek...

“Artık, kürek dadısı, dudaklarında tebessüm eyleyemez...” Görüyorsunuz ya? “çiğ”ler yavaş yavaş kürek oluyor!...Hemen hemen pişecek!...Biraz sabredin... Aman ya Rabbî!...simitlere, ekmeklere atfolunması lâzım gelen”kürek” sıfatı dadılar için de ‘alem oluyor!...

Sonra: Al sana bardak şekeri...Ninni
Kürek dâdı elleri....Ninni
Koyarım ağzına biberi....Ninni
Uyusun da büyüsün...Câhid Bey.

denildikçe kızılıyor.

“Onlara karşı sükût, tahkîrdir!” deniliyor!...Bu revâ mıdır? “Yârin bize bir cevâbı yok mu?” “Her akşam elinde bir ikisini, yalnız başına bir masada vaktini öldüren...” Allah aşkına olsun, söyleyin: şu ibârede Türkçe şîvesi var mı? “Vaktini öldüren!” Ne demek?

“....Hiffet-i mizâçlarına karşı itirâz edercesine, ayrı, boğuk tekdîrler bağırmakta idi.”

Tercüme: Kızların şımarıklarına karşı itirâz edercesine kocaman (toraman vezninde) boğulmuş tekdîrler bağırmakta idi.

“.....Dekolte gömleğin .takayyüd-i mühmeli altında.” Alın size mühmel bir söz daha!...Halledene bir adet “Hayât-ı Muhayyel” ihdâ olunacaktır.

“Galîz, çiğ kelimelere serbest bir cereyan vermişti.” Bakalım şu sahîfeler içinde daha kaç tâne çiğ kelimeye tesâdüf edeceğiz!. Gârib bir nümûne-i taklîd:

“İbtidâîliğin eşbâh-ı âfâka yaydığı esrâr-engiz perdelerin zalâm-ı müphemiyetleri arasına berrâk mavi gözleri bir merkûziyet-i mütefekkirâne ile mün’atîf idi.” Hüseyin Câhid Bey - görülüyor ki- tarz-ı ifâdede Hâlid Beyefendi’yi taklîde çalışıyor. Halbuki Hâlid Ziya

Beyefendi'nin –kendilerine hâs bir tarz-ı ifâde ile yazdıkları, tâmik, tedkîk edilecek olursa, insânın-velev müphem olsun-dâimâ bir teşbîhi, dâ'ima bir güzelliği seçebileceği teslim olunur.

Hüseyin Câhid Bey'in bu taklîtte dahi muvaffak olamadığı, yani bunda da acemîlik gösterdiği yukarıdaki dü satır-ı bî-manâdan da anlaşılmıyor mu? Keşke ibâreleri aynen olsa da-zarar yok, biz afv ederiz böyle karmakarışık yazmasa!...

“Kızın firârî ziyâsı....” “Firârî nazar” ın nazîresi!...

“Geçerken, bu levhaya tenbel bir nazar atfetmekten geri kalmazdım.”

“Nazar”ın tenbeli, çalışkan olmaz ama, Hüseyin Câhit Bey bu!...Ne der de olmaz, ne yazar da kabul edilmez!... Câhid Bey, resim yapan bir kıza vücûda getirdiği bir levhadan dolayı bir kelime-i takdir savurmuş, “Miss Heri” tesmiye olunan bu nâzenin (!) -Câhid Bey'in kavlince- güzel bir Türkçe ile böyle demiş:

“Öyle mi buluyorsunuz, efendim?” Bu suâlin, yâhut bu ifâdenin güzel bir Türkçe olduğunu teslim eder misiniz? “Mis Heri”nin yerinde daha güzel Türkçe bilir bir kadın olaydı, böyle derdi: “Estağfirullah Efendim! Size öyle geliyor!...”

Sayı: 46

Sayfa: 184-185-186

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (8)

“Fakat yavaş yavaş gâyeti bir hiçlikten ibâret olan hâyattan...” Hayâtın gayeti “hiç!...” olur mu ve yâhut olmak ihtimâli var mıdır? Sırası geldikçe bu hünerlerden (!), Schauenhaure’lerden bahseden Hüseyin Câhid Bey’in felâsife-i islâmiyenin maneviyâtını bilenlere sorardı, öğrenirdi. Ondan kimse ücret-i tadrîsiye istemezdi, hem bu âlemde, husûsen şu asr-ı mârifette bilmediğini öğrenmek ayıp değil ki!.. Bilakis memdûh! Sehl-i mümteni olmakla berâber, pek açık bir fârisi ile inşâd buyurulan mesnevî-i şerîfe de mi şöyle bir atf-ı nazar etmedi?...

Aman ya Rabbi! ...Ulûm-ı dîniyeyi okumadan, felâsife-i islâmiyenin bir tek eserini bile gözden geçirmeden “Hayat”ın bir “hiç!...” olduğuna katiyetle kanâat eden böyle câhil kullarına bahş-ı hidâyet buyur. Yoksa “yevme lâ-yen-feu”da halleri yamandır...Orada ne dekadan isterler, ne fakavan lâ-celâl!...Böyle gâfilleri ve emsâlini görüp de:

“Ey hıred-bahş-ı asfiyâ-yı ibâd

Ne alık bendeler yaratmadasın.” diyelim.

Tabî’atten bahs olunmaz: Kimi Sarıyer’den hoşlanır, kimi Hisar’dan. Kimi Bebek’e kapılır, kimi Beykoz’a. Kimi Çubuklu’yu sever. Kimi Kanlıca’yı. Ezcümle ben pek ziyâde sevdiğim Büyükkada’yı gördükçe eski baygınlıktan ayrılıyorum. Hüseyin Câhid Beyoğlumuz Ayestefanos’a gittikçe ayılmak üzere bayılır!...Ben, ayılıyorum, o bayılır, böylece düşekalka ben adaya giderim. O Ayestefanos’a can atar!

“Hayat-ı Muhayyel!!!” Lütfen, tenezzülen okumağa vakit bulabilerseniz, her sahîfesinde beş on “Ayestefanos” kelimesine tesâdüf edersiniz.

“Bayramdan bir gün evvel, hâr ve müşemmes (!) bir sabâh uzaktaki sisler içinde göz kırpyordu (!) Perdenin kordonunu çektim, firârî bir nazarla (!) hayrân ve şâdân (!) semâyâ

baktım: -Oh!..dedim (!) latîf bir sabâhın envâr-ı mühmeli (!) bütün ufukları tenvîr ediyor: Mutarrâ ve müzehheb (!) Ayestefanos'a gideyim!..."

Ve "rabdüşamber" mi omuzlarımın üzerinden şöyle mühmilâne (!) fırlattım, ve tuvaleti (!) yaptım. Ve evden çıktım!... Ve Yenikapı'ya indim. Oradaki biletçiye hayran ve sekrân (!) baktım. "Pervemiyer Kılas" dedim, herîf, şâdân ve handân (!) başını salladı. Mağşî bir elin (!) bana bir bilet uzattığını gördüm. Tiren de geldi. Vagona girdim. Orada benden başka kimse yoktu. Şimdi Tirenin lâl-gûn kadîfelerinin hafif, okşayıcı verîkaları (!) arasında uçuyordum, uçuyordum, uçuyordum (!) Arasına, uzaktan uzağa işittiğim feşâfeş deryâ-yı bîhûş (!) rûhumun en amîk âsâbını lerzân ve giryân kamçılarken Adalar, Fener, Kadıköy'ü bana, al, yeşil, mavi, turuncu görünüyordu. Mavromanie hastalığına uğramayayım diye epey tereddütler içinde (!) kaldım!...

Oh (!...) Nihâyet gelebildik: İşte bir garâm-ı lâl-gûn içinde (!) devransitasyon (!) işte sahrâ! İşte derya! İşte Mistleri (?) işte Lazentenis (!)ve nihayet ve nihâyet işte ben!... Âh!...Bu sâkin tenhâyî-i müşemmesten (!) cânım sıkıldı, eğlendim, gülmek için hiçbir şey bulamadım, İstasyondaki gazinoda (!) bir hasırlı iskemle üstünde bî-tâb ü tüvân (!) düşünürken ihtiyarca bir herif: -Ne istersiniz? dedi.

-Hiç!...Oruçluyum!...Gazete varsa getir!

-Bu gün gazetelerimiz gelmemiştir. Kitap okur musunuz?

-Nasıl kitap?

-Bizde romanlar vardır. Meselâ "**Hayât-ı Muhayyel!...**"

Pek az düşündüm, anladım ki, bu kitâp (!) kadar insanı eğlendirecek bir şey yoktur!..Dikkat ediniz, şimdi "**Hayât-ı Muhayyel!!!**"in sahifelerini çeviriyorum:

"Bana ihsâs ettiği bu acılar için ona nefret besliyorum." Tercüme: Bana duyduğu bu elemeler, kederler, için ondan nefret ettim, ondan bıktım!.. İbârenin Osmanlıcası böyle!...

"Âdetâ hezeyân-ı havâs ile....." Bu kelimeler içinde:

"Emsâlinin âsârını gördük dekadandır.

Câhid ise âlûde-dehân-ı hezeyândır"

deyip geçelim!...

“Âh, ben tekmîl bu saâdetleri ısırarak”

**Gel hele irfân ile perverdesin,
Nerdesin sen mösyö Pastör nerdesin.**

Bizim iri, biçimsiz deniz kunduralarının yanında bu mini miniler, deniz terlikleri olmak gerek!... Bayılırim bu şîveye!..Ölürüm bu ifâdeye!...

“Hayâl ile hakîkat birbirine karışıyor, avuçlarım içinde beyaz güvercinler kadar muhabbet-hîz birer ayak...Sonra bunlara mütenâsib bacaklar...Sonra âh daha sonra neler vücûd buluyordu...” Ayakların güvercinlere benzemesindeki letâfet (!) yine başka!...Fakat bacaklardan sonra, **Hayât-ı Muhayyel** sâhibinin hayâlinde neler vücûd bulduğunu tasavvur ediyor musunuz? Tasavvur ederseniz, edebiyat nâmına kızarırsınız!...

“Şu, uçları bir parça kalkmış, bir parça sağa çarpılmış, şeritleri çözülmeyen ihmâlkârâne, bir cân sıkıntısıyla, süratle ayaktan çıkarıverilmiş ciciler kimin idi. Senin idi!...”

“Tül baş örtüsünün mübhem temevvüçleri...” Gittikçe edebiyat-ı dekadaniye (!) nin mübhemâtı içinde kaldığımızı dikkat buyuruluyor mu?... “...Hârisâne bu ayakkabıları elimde sıkıyordum.” Glase iskarpinler sıkıla sıkıla eciş bücüş olursa, bunları yine **Hayât-ı Muhayyel** sâhibinin tazmîn edeceğinde şüphe yok!... Fakat, “Ayakkabı sıkılamak ....” meselesinin-ihtirâsât-ı zelfîlânenen sarf-ı nazar- edebiyat ile hiç münâsebeti olmasa gerek! Edebiyât-ı atîka müntesipleri bile:

**“Çözme gönlüm üzüdür sînedeki düğmeleri,
Sıkma cânım sıkılır beldeki altın kemeri”**

beytindeki “sıkma”lar bile hoş görmezler, nerde kaldı ki edebiyât-ı cedîde dekadaniyeleri...

.... “Bir hayâl-i lâhûtî gibi derâgûş-ı nazardan bile....” Bakışın da kolları, bakışın da koynunu varmış da, bizim haberimiz yok!..

“...O harâret-i mîhçe ihtisâsâtını kamçılmış idi.”

“O harâret-i mîhçe...” Câhid Bey’in ihtisâsâtını (!) bir âlâ falakaya çekseydi, daha iyi olurdu! İrfân-ı ümmetin irtikâsına bürhân addedilmek istenilen böyle eserlerde (!) “Kamçulamak!!!” gibi makûs, âdî, mübtezel tabirler gördükçe:

**“Nush ile yola gelmeyi etmeli tekdîr
Tekdîr ile uslanmayanın hakkı kötüktir.”**

demekte, insan, bî-ihyâr kalıyor!... Sonra;

**“Dîvânece sözler mi demektir edebiyât
Âsâr-ı terakkî diyoruz biz buna; heyhât!...”**

denildikçe kızılıyor!...Eyüp oyuncakçılarında, mektep kavgalarından, nihayet bilmem daha nelerden bahs olunuyor!... Bunlar marifet mi, bunlar bize cevâp mı ya?

“... Fakat mübhem, dâima mübhem, ebediyen mübhem bir muamma gibi müstezhî ve müteazzım duruyordu.” Ve... Affedersiniz... Dilim alışmış dedim ya!... Bu ibâre bütün bütün mübhem...

“Hurûc vaktini ekseren geciktirdiğim gibi dühûl için de biraz isticâl etsem...” Bu lâflarda “edeb-i kelâm” “nezâhet-i edebiye” elhasıl hiç bir şey aramaya gelmez, cinâstan, cinâs-ı lafziyyeden bahse üzülen Câhid Bey, asâlet-i edebiyesinde (!) ki, mâhiyeti, şu kelimelerde bütün bütün göstermiştir!... Duymayan kafalara duyurmak için dedik ki: **Bir eser-i edebîde yavan, kof, bayağı kelimeleri cinâs diye yazmayınız!...**

Varak-ı mihr u vefâyı kim okur kim dinler?...

“Fakat yapmadım. Neye iyi?” “Neye iyi?..” suâl-i efrençiyânesini bilmem nasıl telakkî ederler; Fransızca’dan aynen tercüme gibi, değil mi? Hiç olmazsa “ne münâsebeti var, neye yarar, lüzûmu yok,” gibi kelimeler intihâb olunmalı.

Çarşamba günü çıkan **Tercümân-ı Hakikat**’te (**Mütâlaât-ı Bî-tarafâne**) sernâmeli bir ma’raz-ı garâbet daha manzûr-ı çeşm-i teessûf oldu. Sâha-i matbû’âtı istîlâ eden etfâl-i bî-izânın gittikçe tekessürü, tarafdârân-ı hakîkati düşündürecek bir meseledir. Bize gelince onlara cevâb vermeyi, o çocuklarla uğraşmayı, kendimiz için bir tenezzül addederiz. (Hüseyin

Hüsnü) nâm altına saklanmak, kendisine bir mâhiyet-i ilmiye, bir ehemmiyet-i edebiye vermeye yeltenmek çocukluklarını bile şöyle bir hande-i istihzâ ile geçiriveririz.

Sayı: 47

Sayfa: 188-189

,MEHMEDCELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (9)

“.....Birdenbire çıkıveren o haşarı trenleri.....” Bu haşarı trenlerin ayaklarını falakaya koymalı da biraz uslansınlar!

“.....Bir ihmâl-i meftûnâne ile ....” Dikkat buyuruluyor mu?

“İhmâl”ler de çoğalmaya başladı.

Bu tıflâne hayretlerde, bu beklenmemiş meserretlerde, tehlikeli bir teşebbüsün, sanki bir kaplan avının verebileceği lerziş-i mağrûrâne de vardı. Yine garb şivesi, yine tercüme kırıntıları!...Kaplan avının vereceği lerziş-i mağrûrâne nedir?...Bunlar da âsâr-ı edebîyeye dâhil olacak? Ayastefanos'ta tavşan avı olsa gerektir! Kaplan ne gezer?

“Gürültülü bir bûseden sonra...” Bûsenin gürültüsünü de şimdi işitiyoruz.

“.....Daha ogün Ayastefanos.....” Aman bıktık! Bâri manzarası lâtif, ağaçları bol, gazinoları mükemmel bir yer olsa, yüreğim yanmaz! Ayastefanos, Ayastefanos!... Beş, on ev! Çıplak tarlalar, istasyonda, bir kaç kırık araba! Bu mu Ayastefanos? Bâri Ada'ya benzese!..İnsan bir çam ormanının zilâline sığınıp da, dalların arasından medd-i enzâr etse, hiç olmazsa, bir tarafta, İzmit Körfezi'nin girintili çıkıntılı sevâhilini, bir tarafta Marmara'nın köpüklü dalgalarını görür de –manîdâr olmak şartıyla-bir **Hayât-ı Muhayyel** yazar!...

Câhid Bey, Ayastefanos'tan kat'-ı nazar-ı rağbet buyurup, biraz da Sarıyer'e gitse, ne kadar bedâyi-i tabî'iyeye tesâdüf eder. Husûsiyle yazın Çırçır Suyu'nda bulunsa hânendelerin: “Aktı gönlüm Sarıyer'de sulara” şarkısını tegannî ettiklerini işitse, kim bilir, ne kadar münbasit olur, ne **Hayât-ı Muhayyeller** yazar!...

“Kelebekleri tutmak için dikenlere eteklerini ilâştirerek...” Yok!...Kelebeklere dokunmaya gelmez, onlar benimdir, onlar bana münhasırdır, onlardan bahsetmek hakkı yalnız bana âittir! Hüseyin Câhid Bey oğlumuz bile teslîm eder ki, “**İşvekâr**” hikâyesine yazılan intikâd-nâme-i

edebîde(!) benim kelebeklerden, çiçeklerden başka hiç bir şeyle iştigâl etmediğim uzun uzadıya anlatılmıştır!... “.....Belki başka delilikler yapacaktı, o kadar taşıyordu.” Cezve mi, çaydanlık mı?

“Ufkun bu serbest manzaraları.....” Buradaki “serbest” “açık” demek olacak!...

“Bahar ile berâber kalplerinde nühüfte bir kuru dal çiçekleri verdi.” Şu ibârenin şîve-i lisânımıza muvâfık olduğunu kim isbât ederse kendine-Hayât-ı matbû’âtı hâvî-bir **Sabah** gazetesi ihdâ olunacaktır.

“.....O solgun mâzîlerinde...” solgun mâzi!...Menekşeden mi bahsediyorsun, be mübârek!...

“Bir harâret-i lerze-dâr...” Tercüme: Titrek bir sıcaklık!...

“Şimdi bütün hayatlarını yaşıyorlardı.” Tercüme: Şimdi bütün yaşayışlarını yaşıyorlardı.

“.....Libas-ı mühmel ile ....” muammâdır, muammâdır, muammâ!...

“.....Yanyana yürüyüşlerinde hep duymaz bir ihtiyâc-ı temellük kendisini gösterirdi.” Muammâdır, muammâdır, muammâ!...

“.....O küçük ayaklardan bir bûse-i firâfî olmaktan...” Muammâdır, muammâdır, muammâ!....

“Müfrit tuvaletleri, keskin kokulu lavantalarıyla bu küçük âşiyâneye biraz Beyoğlu hayatı serpilir.” Muammâdır, muammâdır, muammâ!...

“Kamçılar, insafsız bir kahkaha gibi çatladı.” Tercüme: Kamçılar merhametsiz, insâfsız birer kahkaha gibi orta yerinden yazılıverdi!... “Sonra bu müşemmes kır yollarında.....”

Müşemmestir, müşemmestir, müşemmes

Muammâdır, muammâdır, muammâ

“.....Hazânın şu kirli bulutlarından...” Semâvâtta tahta silseler de şu kirli bulutlar biraz temizlense!... “.....Güneşli memleketlere uçup gitmiştir.” Güneşsiz memleket de var mı?

Emsâli meyânında iktidâr-ı şâirânesi müsellemler olan Tefvîk Fikret Bey neşrolundu. “Edebiyât-ı Cedîde Kütüphanesi” serlevhası altında neşr-i âsâra uzanılıyorsa bâri bu kitaphânenin birinci kitâbı, “Rübâb-ı Şikeste” olmalıydı. Bu Edebiyât-ı Cedîde (!!!) Kütüphanesi birinci kitap olmak üzere “Hayât-ı Muhayyel”! neşrederek dekadanların mâhiyetini edebiyât-ı hakîkiye taraftarlarına anlatmamalıydı. Bizim de pâk ve nezîh olan kalemlerimizi sahâif-i tenkîtte yormamalıydı.

Rübâb-ı Şikeste bazı güzel eşârı muhtevîdir. Bir kısmı da şâyân-ı tedkîk görülüyor. Sırası geldikçe, tedkikât-ı ebediye sütunlarında bu mecmûa-i eşâr için beyân-ı mütâlaa edeceğiz:

Güzeline güzel, çirkinine çirkin diyeceğiz. “Rübâb-ı Şikeste” hakkında Sabâh’ta Hüseyin Câhid, Servet-i Fünûn’da Mehmed Rauf imzasıyla iki makale görüldü, bütün kârî’în-i osmâniyenin teslim edecekleri vecihle, bütün imzâlar, lisân-ı şî’r’e bütün bütün bigâne kaldıklarından, bu adamlar şî’rden bahsetmeye selâhiyatdâr olmadıklarından, tek tük eserleriyle iddiâ-yı şâiriyet eden Sîret, Fâik Âli Beylerin, “Rübâb-ı Şikeste” hakkındaki mütâlaât-ı edebiyeyi Mehmed Rauf ve Hüseyin Câhid Beylere yazdırdıklarına şaşarız!.....

Sayı: 48

Sayfa: 192

MEHMEDCELÂL

TEDKİKAT-I EDEBİYYE (10)

“Semâ-yı muhîtin şu solgun reng-i meftûrundan müte`ezzî olan hayâlim güneşli, güleç yüzlü semâlar tahattur etmek istediği zaman...” Reng-i meftûr nedir? Güleç yüzlü semâlar ne oluyor? Hayâlde tuhattur edici bir kuvvet var mıdır? Zihin mi tahattur eder, hayâl mi?

“...Bir Ayastefanos hayâtında...”

Lisân-ı Câhid'e olmuş bu karye pek me`nûs
Bütün Ayastefanos'dur bütün Ayastefanos

“...Başbaşa vererek birbirlerini dinleyen top ağaçlarda, sâhillerde uyuyan dalgalarda.” Nasıl?... “San`at-ı İsmâ”ı gördünüz mü? Bu teşhîs ve intâk sanatından daha mükemmel, daha güzel değil mi? Ağaçlar birbirlerini dinliyorlar, konuşuyorlar, fısıldaşıyorlar, dâ`imâ âheng-sâz olduğu işitilen dalgalar da mışıl mışıl uyuyor!...

Uyusun da büyüsün dalgalar...Ninni
İçsin biraz malagalar...Ninni

“Sanki zulmet, katre katre tekâsûf ederek bir vücut kesbediyor.” Bir büyük edîbimizin “Karanlığı el ile tutmak mümkün olurdu.” me`alindeki `ibâreden muktebes!...Hiç sıkılmak yok!...

Âsâr-ı garbiyeye arz-ı iftikâr edenler bâri bedâyi`-i şarkiyeden itkibâs-ı me`al etmeseler!... Ah bu `acz, bu `acz!... Zâten bu şarlatan muktebislerde ne fikr vardır ki...Ne okudular ki... Ama i`timâd buyurunuz: Tahkîr için değil, itidâl-i demle söylüyoruz: Bunlar hiçtir, hiç!...

Bunlar, edebiyât-ı osmâniyenin daha elifini bile bilmezler, Bunlardan Kuppe'yi, Hugo'yu, Musse'yi taklîdden ve bu taklîd ile bir kısım câhil çocukların tesemmümîden başka birşey

beklenemez!... Bunlar, hastadırlar, bunlar zavallı, bunlar bî-şâredirler. Bunlar “pür” ile “şebâb”tan, arada sırada “şügûf”den başka birşey sevmezler, dinlemezler, birbirini medh ede ede, yakında **Rübâb-ı Şikeste** bir telsiz kalacak!...Aman bir tel koparmayalım, Fikret Beyefendi birâderimiz de-biraz medd-i intizâr-ı dikkatle- teslim buyuruyorlar ki, eser-i bergüzideleri hakkındaki mütâlaâtın “Hüseyn Câhid” imzasına aid olanında bir tarz-ı istihzâ vardır. Câhid Bey, Fikret Bey’in şi`rlerini umûmiyetle-kâfiyesizliğe mahkûm etmiştir. Bu şi`rler içinde:

“Okur, vehb-i kırâ`at hatm ettiği vesâ`ilden”

Ve: “Kimin ne kadar âşinâsı varsa tutup” gibi vezinsiz sözlere, `arûz bilenler tesâdüf etse, Rübâb-ı Şikeste artık gayr-i kâbil-i ta`mîr bir hâle gelir. Fakat şimdi bunları geçelim, gelelim, **Hayat-ı Muhayyel**’e: (Câhid Beyciğimin ikinci eseri (!) bu nezîh ve sâf (!) bu müdevven ve mutarrâ bu müşemmes ve pür-emel (!) **Hayât-ı Muhayyel**’e!...

“...Ve bu def a sanki Bünör Frari’den öğrenmiş gibi...”

“....Bir hiddetin birden bire kuduran galeyânı gibi....”

İlm ile irfân ile perverdesin
Nerdesin sen Mösyö Pastör nerdesin.

“....Bir Alman kızı da vardır ki, o şûhî-i ma`sumânesiyle sizi uzun uzun düşündürürdü.”

Bu kız latîf ve şen olmaz ise, olursa melez

Sizi düşündürür ama bizi düşündürmez

“.... Küçük buldok köpeğinden başka...” Buldok köpekleri, o kadar mahâretli olurlar ki, Ayestefanos’ta kaplan avına çıkarlar, sonra, zavallılar bir bıldırcın bile bulamazlar!... Bunlar, sahrâ-yı edebînin mini mini serçeleridir!...

“...**Hayat-ı Muhayyel**”e â`id tenkidâtımıza nihâyet vermek istiyoruz. Bu kitâbta ettiğimiz teşrîhât mahiyet-i eser ve mü`essiri, enzâr-ı kâri`îne hakkıyla göstermiştir, sanırız. Bu türlü tenkidimizi beğenmeyenler varsa, bizi ma`zûr görsünler. Öyle esere böyle tenkîd lâzımdır. **Çiğ hâyal, tîrşeli emeller, mâvi hülyâlar**...Hâsılı bu gibi garâ`ib-i dekadaniyyeyi gülmeden

okumak kâbil ise, biz de daha ciddî bir tenkîd yazılabileceğini teslîm ederiz. Yalnız şunu ihtâra hâcet görürüz ki: Hezl tarzında yazılan her şeyi hezliyât sınıfına nakledivermek tecvîz olunamaz. Nikâb-ı hezle bürünmüş pek çok ciddiyât görülmüştür.

“Hayât-ı Muhayyel” e âid olan makâlatımızda emel-i yegâne olarak bu yeni edebiyat-ı cedîdenin milletimizle gayr-i kâbil-i te’lif âsâr-i garbiyyeyi veyâhûd garâ’ib-î âsârı ihtivâ ettiğini göstermek idi. Maksud hâsıl olduğundan şimdilik “Hayât-ı Muhayyel” vâdisini bırakıyoruz.

Sayı: 49

Sayfa: 2-3

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (11)

“Hayat-ı Muhayyel” ile Hüseyin Cahid Bey’in mâhiyetlerinin neden `ibâret olduğunu geçenki makâlelerimizde kolayca anladınız. Şimdi gelelim **Rübâb-ı Şikeste**’ye! Fakat bundan evvel Tefik Fikret Bey’in hayât-ı husûsiyetini öğrenelim. “**Servet-i Fünûn**”un dört yüz altmış beşinci nüshasında Mehmed Rauf Bey bunu bize öğretmeye çabılıyor. Rauf Bey, Tefik Fikret Bey’i en evvel **Servet-i Fünûn** idârehânesinde görmüş imiş. Üç yüz on iki yazında kapıdan girer girmez, Fikret ve Cenâb Beyleri bir anda tanımış.

Hâlid Ziyâ, Cenâb, Tefik Fikret Beyler konuşurlarken, Rauf Bey yalnız dinler, kendi kendine bu üç gence bakarak, “**İşte edebiyât-ı cedîdenin huzûrundayım.**” dermiş!..

Şu satırları aynen nakledelim:

“Hâlid Ziyâ, dâ`imâ olduğu gibi, burada da birden, son derece memnûn olarak, fevkalâde beğenerek, Fikret’e, François Coppée’nin Fransız nazmında yaptığı şeyleri, bizim şî`rimizde tabbîkte kendisinin muvaffak olduğunu, nazmımızın bu sâdeliğe, bu rikkate, bu `asabiyet ve çâlâkiye muhtâç bulunduğunu söylüyordu.”

Her milletin mahsûsât-ı şî`riyesi vardır. Bir millet, kendi eş`ârının tarz-ı tahrîrini başka bir milletin tarz-i tahrîr-i eş`ârına tabbîk edemez. Bundan sonra Mehmed Rauf Bey, Fikret Bey’in ahlâkından, doğru söylediğinden, elinin bir dost eli olduğundan bahseder, sonra der ki: “Dostlukta ilerledikçe bu hürmet ve muhabbetin çoğaldığı hiss olunur ve kendisini daha yakından görüp tevdi`âtını tabbî`at-ı beşeriyete karşı hassâs ve pür-galeyân demlerinde hâzır bulunup mütâla`ât ve i`tirâfâtını duydukça kendisindeki bu câzibenin, cidden bir şâ`ir olmasından, yalnız eserlerinde değil, hayâtta da şâ`ir olmasından mütevellid bulunduğu görülür.” Ne anladınız? Eserlerinde şâ`ir olan bir âdem, hayâtta neden şâ`ir olmasın? Mehmed Rauf, bir çok muharrirlerden bahsettiği sırada şöyle diyor: “Onlar eserlerinde ne kadar çok şâ`ir görünürlerse, hayatta o kadar şî`rsizdirler.” Ne demek? Eserlerinde şâ`ir görünenlerin

hayâtta şî'rsiz görünmesine bir türlü aklımız ermiyor!.. Bu ibâreler Tevfik Fikret Bey'in hayât-ı husûsiyetini bize bildirmekten başka, o hayâtı bir mübhemiyet içine atıyor.

Mehmed Rauf Bey'in fikrine gelince, Tevfik Fikret Bey için edebiyât, yüksek sesle düşünmekten hayâtı yazı ile yaşamaktan başka bir şey değil imiş?.. Yazı ile yaşamağa aklımız erse bile, şu yüksek sesle düşünmek meselesinden mütereddid kalırız!.. Bundan sonra Mehmed Rauf Bey 'ale'l-umûm şâ'irlerin temâyülât-ı rûhiyyeleri hakkında beyân-ı mütâla'a ettiği sırada bunlardan bazılarının hâ'in bir televvün gösterdiklerini anlatmak ister, şaşarız ki televvünün hâini, sâdıkı olur mu?

Rauf Bey'in kavlince, Fikret Bey'in yanında bulunursak, kendisinin ince, ketûm güzellikler karşısında mest olduğunu görecek imişiz! Bu a'lâ; Fikret Bey'in rikkat-i şâ'irânesini bu nüfûz-ı nazarını isbât eder. Fakat, Ra'uf Bey, Tevfik Fikret Bey'i tavsîf için şu kelimeleri de dudaklarından düşürüyor: "Şu bulutun renginden, şu dalganın üstünde pervâz eden ra'se-i siyâh-ı nesîmden, şu sandalın parlak sath-ı deryâyâ serdiği kadife gölgelerden bulutların müşemmes-i elvâh-ı sebziyetinde gezdirdiği gayr-i mahsûs tayerân-ı zilâlden, bu son derece sanatkâr gözlerle görülecek şeylerden meftûn, müştak bahseder." İ'tidâl-i demimizi muhâfaza edelim. Berâber düşünelim:

Ra'se-i siyâh-ı nesim!... Rüzgârın siyah titremesi!.. Ma'nâ var mı? Böyle bir lerziş görüldü mü, işitildi mi? Kadife gölgeler nedir?.. Bulutların müşemmes-i elvâh-ı sebzîni olur mu? Tevfik Fikret Bey'in hayât-ı husûsiyetini anlayalım derken, bakınız ne tuhafılıklara tesadüf ediyoruz! Mehmed Ra'uf Bey Fikret Bey'in tahayyülât-ı şâ'irâneye daldığı demleri tasvîrden sonra diyor ki:

"... O zaman Fikret, 'asabî ve medhûş, hissini anlatmak için ta'bîr, kelime, tebessüm, nazar, tavır bulamayarak, hırçın bir kadın olur, çocuk olur."

Bu sözlerle Fikret Bey'in kadın, yâhûd çocuk gibi hırçınlık gösterdiği mi anlatılmak isteniyor; yoksa kelime, tebessüm, nazar, tavır bulamadığı zaman husûle gelen te'sîr mi tavsîf ediliyor!.. Bir türlü anlayamadık!.. Allah cümlelerin semere-i fu'âdını bağışlasın. Mehmed Rauf Bey cümlemizin sevdiğimiz Halûk'tan bahsettiği sırada şu 'ibâreyi yazıyor:

“Halûk bu sa`âdetin bülbülü, kelebeğidir; o nur sesiyle: “Babacığım!” derken bu şâ`ir pederin gözlerindeki bî-pâyân şefkat bir görülse... Fakat ben bir ses tanırım ki, onu işitince hattâ, Halûk’u, yani bütün sa`âdet-i hayâtını unuttur ve bu inleyen beşeriyetin sadâsıdır.”

Nûr ses olur mu? İnleyen beşeriyetin sadâsı olur mu?

Sayı: 50

Sayfa: 6

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (12)

Evvelce yazılan makâleden de anlaşılır: Mehmed Rauf Bey ma'nidar olduğunda kendinin de şübhesi olan o tuhaf ifadelerle, Tevfik Fikret Bey'i ne kendisi anlamış, ne de kâri'lere anlatabilmiştir. Hele şiir bahsinde bir tek kelime bile yazmaya selâhiyeti olmayan Hüseyin Câhid Bey ise, **Rübâb-ı Şikeste** hakkında beyân-ı mütâla`a edeyim derken ma'hûd mavi hülyâlara, yeşil rü'yâlara garîb, gülünç, münasebetsiz te`villerle -bilmem kaçınıcı defa cevaz vermiştir.

Mehmed Rauf Bey, bazan rikkat-i hayâlini teslim ettiğimiz Tevfik Fikret Bey'in garîb bir nakîkasını bize ihtâr etmekle, bu şâire karşı göstermek istediği samimiyeti ihlâl etmiş oluyor. Fikret Bey için: "Yazdığı şeyleri vakit bulup te'essür ile yazamadığından, manzûmelerini yazacak birşey bulamadan bu hafta gazetede birşey bulunsun diye son dakîkada, uykusuzluk, telâş, baş ağrısı içinde karalayırverdiğinden dâima müteşekkîdir" diyor! Zavallı Rauf Bey dalgın!... Bu kelimeleri âdetâ ağzından kaçıırveriyor! Şâ'irin sırrını ifşâ ediyor!... Şi'r dâimâ bir inbisât-ı derûn ile yazılmalıdır. Fikret Bey'i icbâr eden kim? Rauf Bey'in yazdıklarını okuyan bir müdekkik, "Demek, **Rübâb-ı Şikeste** böyle karalama nev'inden olan âsâra cilvegâh olmuş!...Demek, bunlar hep başağrısıyla, uykusuzlukla, telâş ile son dakîkada yazılmış!..." su'alini îrâd ederse acabâ ne cevab verilir? **Rübâb-ı Şikeste**'de bir kısım güzel şi'rlere de tesâdüf ediyoruz? Zannetmeyiniz ki bunlar, öyle uykusuzlukla sayıklama nev'inden olsun!...Hem her hafta gazetede mutlak bir şi'r bulundurmak heves-i tıflâneye mi, yoksa sâhib-i imtiyazın arzûsuna mı hizmetdir?

Tuhâf!...Mehmed Rauf Bey, bu makalenin birinde, kelimeleri, vezinleri, âhenkleri his ve takdîr etdirerek şi'rlerinini hiffetle telâkkîden kurtarmak için, Fikret Bey'in bunları kendi okuması îcâb edeceğini, hâttâ şi'rlерinin intişârı bahsi olurken mîr-i mûmâileyhin, "ah ben okusam Rauf, ben okusam!..." dediğini de i'tiraf ediyor!...

Ne demek? Fikret Bey, şi'rleri âleme okuyacak olduktan sonra, **Rübâb-ı Şikeste**'nin neşrine ne lüzum vardı? Elbette her şâ'irin şi'r okurken bir duru edâsı vardır. Bunu da herkesin görmesi, herkesin işitmesi lazım değildir. Şi'r havâs için ise, Fikret Bey'in şi'ri okunurken, o şi'rin güzel olup olmadığı derhal anlaşılır, şi'ri avâma da ta'mim etmek câ'iz ise, Arabî, Fârisî kaldırır, şi'rin nezâheti pâyimâl edilir, Âşık Garîb koşmaları, Âşık Kerem destanları meydan alır.

Kabri nûr olsun, Kâzım Paşa merhûmun hemen rast geldiğine naklettiği bir fıkrası vardır, meşhûrdur: Merhûm yeni şi'r söylemeye başladığı zaman, yazdıklarını rast gelene okurmuş, kimseyi bulamayınca evdeki Ayvaz'ı çağırır, gazellerini ona dinletirmiş. Zavallı Ayvaz, müddet-i ömründe işitmediği kelimeleri dinleye dinleye verem, Kâzım Paşa da şâ'ir olmuş. Hatta merhûm "Şâ'ir oluncaya kadar bir Ayvaz'ı verem ettim!..." dermiş!...

Rauf Bey'in maksadı, bu fikraya telmîh ise son asrın yetiştirdiği muktadir bir dostuyla istihzâ ediyor sanırsınız! Yoksa Fikret Bey güzel şi'r okuduğunu âleme ifhâm için her gördüğüne "Dur! Şi'r okuyacağım!..." diye sone-hân-ı iftihar olamaz, onun şi'rleri yalnız **Rübâb-ı Şikeste** okur. Her şâ'ir de bunları kendi zevk-i selîmine göre telakki eder.

Tuhaflık mı ararsınız? Mehmed Rauf Bey yine bu makalesinin bir yerinde şu hükm-i kat'îyi veriyor; "şâ'irlik, herkeste az çok vardır." Hata etdik. Bu hüküm değildir, bu zann, belki vehimdir. Olabilir ya; Rauf Bey kendinde de bir hiss-i ulvi-i şâ'iriyet zan ve tevehhüm ederek, "şâ'irlik herkeste az çok vardır" hayâl-i hâmina kapılmıştır!... Yanlış yavrum, yanlış!... Ma'nâ-yı bülend-i şâ'iriyet ve bu ma'nânın ihâta edeceği ulviyet, herkesin, husûsiyle senin anlayacağın bir meziyet olaydı, bütün kâinat şi'r, bütün halk şâ'ir olurdu!..Bana îtimâd etmez isen Fikret Bey'e sor!... Hatta Câhid Bey'in şâ'ir olmak hevesiyle Fikret Bey'e ilticâ-etdiği, iki senede en küçük bir vezni öğrenemediği meşhurdur!

"Zannında hataya mı inandın?
Şâ'irliği sen kolay mı sandın?"

Rauf Bey'in Edebiyat-ı Cedîde'nin müheyyîc, ulvî eserlerini Fikret Bey kadar muvaffak olarak okuyan olmadığını zannederek, Fikret Bey'in tavırları, nâsiyesi, vücûd-ı müheyyeli bu âsârı okumak için mütehevvir ve dolgun bir sesle birleştiğini nakl eder, sonra Fikret Bey'in

büyük vücûduyla bülend durarak, kollarını sallayarak, perişan bıyıkları, dağınık saçlar, gölgeli nazarlarla, Ra`uf Bey'in kavlince, onu hissediyorum zannediyormuş!...

Ra`uf Bey makalesine şu sözlerle nihâyet veriyor: “Evet; ah sen okusan, ey mu`azzez şâ`ir, ey mu`azzez kardeş.... Ben de, kamaramda bu yağmurlu, rüzgârlı kânûn-ı sâni gecesinin bu ilerlemiş saatinde, yalnız, dalgın bütün samimiyet-i ruhûmla seni gözümün önünde tecessüm etmeye çalışırken, sen eser elinde, ruhun dudaklarında, gözlerin bulutlu, okurken görüyorum, işitiyorum da- ben de: “Ah sen okusan...” diyorum.”

Zavallı Edebiyât-ı Cedîde!... Senin sahâif-i latîfende böyle sayıklamalar, böyle saçmalar da görülecek miydi? İ`timâd ediniz bana, evvelki makalemde olduğu gibi tekrar edeyim: İ`tidâl-i demle söylüyorum, maksadım tahkir değildir, bu çoluk çocuk maskaralıklarını Tarih-i Edebiyât-ı Osmaniye daha bu günden unutmuştur, bu tarihin pâk ve nezîh sahâyifinde bu bî-mâ`nâ kelimeler yer tutmayacaktır!...

Fikret Bey Efendi birâderimizin **Rübâb-ı Şikeste**'si, ne Hüseyin Câhit, ne Ra`uf Bey tarafından anlaşılmiş yahud anlatılmış oldu. Bunların yazdıkları, Fikret Bey'in şâ`irliğini bir zalâm-ı mübhemiyete bırakmaktan ibaret kaldı. Müsâde buyurunuz da bu sahifelerde, **Rübâb-ı Şikeste**'yi kemâl-i dikkatle okuyalım, eser ile mü`essiri kendimiz anlamaya, kendimiz anlatmaya çalışalım.

Sayı: 51

Sayfa: 10-11

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (13)

Ba`zen vezinsizliğe, ekseriyâ kâfiyesizliğe kâ`il olan Tevfik Fikret Beyefendi birâderimizin “Rübâb-ı Şikeste”ye yazdıkları mukaddimeyi biraz muakkad bulduk.

“Size ey bilmediğim, görmediğim kâri`ler.
Size ithâf ile neşreliyorum bunları ben.
Size ithâf ile, zîrâ, ne için ketmedeyim,
O sizin görmediğim, bilmediğim, gözleriniz
Safha-i şî rime ibzâl-i nigâh eylerken
Belki bir noktada birden durarak velvelesiz,
Gösterişsiz iki üç katrecik îsâr eyler...
Ben bu ümmîd ile teşyî`-i hayât etmedeyim.”

Bu sekiz mısra`da ancak yedinci mısra` şâ`irin fikrini izâh edebilmektedir. “Gösterişsiz” kelimesi tenâfür ise muhtâc-ı izâh değildir. “Sühâ ve Pervîn” manzumesinde şöyle bir nesir var:

“Esmer ve nermîn câzibe-i hüsnîyle meyyâl-i huzûz bir vücûd... Parlak, mütebessim enzâr-ı tehekkümünü `âşıkının solgun çehresine serpecek:”

Hüsündeki câzibenin yumuşak ve esmer olduğundan mütereddîd bulunduğumuzu i`tirâf ettikten sonra enzâr-ı tehekkümün mütebessim olmasını ve serpilmesini herhâlde garîb görürüz.

“Dudaklarında nezâketli bir tebessüm resmetmeğe çalışarak.” ibâresinde de bu garâbet vardır. “Gözlerini kırparak, bütün kadınlığıyla” ibâresindeki “bütün kadınlığıyla” kelimelerinde de bu garâbet mevcûddur.

“Emellerinde soluk bir hazân tezehhür eder.” Hazân işte her sene görülüyor: Bâd-ı bî-karârın teneffüs-i bâridi altında düşen yapraklar soluk, çiçekler kurumuş, her şey ölgün, her şey solgun!..

Zâten hazân soluk!.. “Hazân” dedikten sonra oraya bir de “soluk” sıfatı getirmeğe -bilmem- lüzûm var mıdır?

“Semâ dalar o zamân bir perîli rü`yâya,
Serer zemîne ağaçlar sadepli bir sâye,
Leb-i tabî` ate bir bûse-i hafî sürünür.”

mısra`larında görüldüğü üzere semânın rü`yâya, husûsan perili rü`yâya dalması, ağaçların yere sadepli sâye sermesi, tabî`atin dudağına gizli bir bûsenin sürünmesi his ve hayâlimize karşı o kadar bîgâne kalıyor, o kadar bîgâne kalıyor ki, bu ta`bîrlerin bir Türk şâ`iri lisanından çıkmasına insânın inanmayacağı geliyor!.. “Balıkçılar” manzûmesinde şu mısra` vardır:

“Nasîbin işte bu!.. Hâlâ gözün kenârda...
yürü!..”

Her zaman tekrârı hoş olmuyorsa da Muallim Nâci edebiyâtının elfâza bahsettiği aheng-i selâseti tahattur ettikçe buradaki, “kenâr”ın elfâz-ı memdûdeden olduğunu ihtârdan kendimizi alamadık.

“Yüzünde giryeli, müzlim, boğuk şikâyetler...” mısra`ında da şikâyete girye, zulmet, boğukluk isnâd olunarak, bu mısra`ın âsâr-ı şarkîyeden hiç bir eser ile kâbil-i tevfiik olmadığı gösterilmiştir. “Nesrin” manzûmesinden:

“Ebediyyen kalacak böyle mülevves bedenim
Ebediyyen kalacak böyle mülevves rûhun.”

Burada iki mısra` hep bir ma`nâyı mutazammın değil midir? “Beden” ile “rûh”un ayrı ayrı şeyler olduğu ma`lûm. Fakat ifâde edilmek istenilen ma`nâ, Fikret Bey’in tab`-ı sillîsine daha güzel, daha vâzih tebliğ olunamaz mıydı? Yine bu manzûmeden:

“Bu soğuk terbiyenin karları altında uzak,
Pek uzak, hem bütün âsâr-ı şereften hâlî
Bir beyâbâna açılmakda idi; belki yarın
Bir güzel göz, iki dikkatli nazar, bir dalgın
Vaz`ı giryân-ı garîbâne, kızın bâkir u tâm”

Bu mısırâları hele bütün muakkad buluyoruz. Terbiyenin soğukluğu, ve bunun karları nedir?
Şu iki mısırâ`ı da unutmayalım:

“Şimdi artık yaşamaktan bile nefret duyuyor;
Bir yudum zehr olacak; bir acı vahşet duyuyor.”

Buradaki “nefret duyuyor”, “vahşet duyuyor”ların şîve-i lisânımıza ne kadar muhâlif olduğu muhtâç-ı izâh değildir. Her ikisi de bir ma`nâyı ifâde ettiği hâlde vezin müsâ`id olsa da, “duyuyor” makâmında, “hissediyor” dense zevk-i selmimize elbette daha mûnis, daha muvâfık gelir.

“Sezâ” manzûmesindeki mevzû` şundan ibârettir: Fikret Bey ne zaman bir bulut, yâhûd bir yelken görse Sezâ nâmındaki refikini tahattur ediyor: Bir gün onunla berâber deniz kenârında bulunuyor, Heybeli`nin ucunda yelkenleri açmış bir kotra görünüyor, Sezâ bir aralık müstağrak kalıyor, yüzünde bir mülâhazanın aksı görünüyor, Fikret Bey, Sezâ`ya “bugün yine dalgınlığın üstünde” diyor, Sezâ da:

“Hayır şu gördüğümüz kotracık bizim adanın
Biraz hizâsını geçsin, biraz bükülsün de...”

Cevâb-ı nâkısını veriyor!.. Yine sükûta, varıyor, kotra dönüyor, geçiyor, Sezâ`nın elinde bir çalı var, lisânından söz çıkmıyor, elindeki çalıyla önündeki kumları çiziyor, Fikret Bey, “O kotra geçdi, Sezâ!..” diyor, Sezâ, “Hangi kumlara?” diye soruyor!.. Fikret Bey, hayrân!.. Hattâ bu hayreti tasvîr için diyor ki: “Refikimin yüzüne böyle kalmışım nîkrân” bundan sonra hergün bu katra bahsini tazeleyerek gülüşmüşler!..

Bugün, zavallı Sezâ vefât etmiş, o kotra bahsi de bir efsâne olup kalmış!.. Manzûme bitti. İşte mevzû`bu!.. Şi`rin mevzû`unda takdire sezâ bir netice bulamıyoruz. Olsa olsa bir tabî`at var

ki, hayâtta bu tabî'ate hergün tesâdüf ederiz. Halbuki biz Fikret Bey'in şî'rinde kârî'in beklemediği, ma'mâfih birden bire takdîr edeceği netîcelere intizâr ederdik.

“Fuâd” imzâsıyla **Tercümân-ı Hakikat Gazetesi**'nin neşrettiği bir makâle, “Sezâ” manzûmesini bî-tarafâne tenkîd etmiştir. “Söz”ün “Lisân”dan çıkmayacağı “Sükûn”da “darebân” olmayacağı bu makâlede musarrahtır. Biz de burada:

“Bu bir sabâh çekerek yolda bir kenâra beni” mısırâ'ındaki sabâhın elfâz-ı memdûdeden olduğunu, “Pamuk bulutların üstünde eyliyordu huzûr” mısırâ'ın bir büyük edîbimizin teşbîh-i meşhûrundan muktebes bulunduğunu, “Kebûd-ı girye-nemûdunda bir yığın zerrât” mısırâ'ının “kebûd-ı girye-nemûd”undan bir şey anlaşılmadığını ihtâr ederiz. **“Hasta Çocuk”** manzumesindeki:

“Bakin nabzları bî-çârenin nasıl uyuyor?”

mısırâ'ındaki “nabz”ın bu sûretle okunamayacağını da -ber-mu'tâd- ihtardan sonra **“Ken`ân”**a gelemim: Bu manzûme, Fikret Beyefendi birâderimizin en güzel şî'rlерinden, `addolunabilir. Şâ'ir bu manzûmede onbeş sene evvele ircâ`-ı nazarla -bir çocuk tasvîr ediyor: Sıska, cılız, akrânına eğlence olmuş, hırpalanmış!.. Halkın nazarından kaçınır, utanır!.. Ken`ân büyüdüğü hâlde yine evvelki müstehziyâne nazarlara hedef olur, hele kızlar tarafından bütün bütün muhakkar görülür; ma'mâfih, bu zavallının kalbi bir cevher-i gayret ile müzeyyen!.. O kalb-i hamiyet-nisârî şâ'irin -şî'rine en güzel bir netice veren- şu mısırâ'lar bize gösterir:

“Harb oldu, bütün köydeki şübbân-ı hamiyet
Serhadde şitâb eyledi... Ken`ân da berâber
Birgün pusuda bir avuç erbâb-ı celâdet
Bir firka harâb eyledi... Ken`ân da berâber.
Ken`ân köyüne yâreli dönmüş geliyordu,
Pîşinde bir âvâze-i şân yükseliyordu.”

“**Hasan'ın Gazâsı**” hakîkaten samîmî bir his ile yazılmıştır. Hasan'ın muhârebeden `avdeti o kadar tabî'î, o kadar güzel tasvîr olunmuş, manzûme pek latîf ve rakîk bir sûrette neticelenmiştir. Şu beyitleri sezâ-vâr-ı takdir görerek muvaffakiyet-i şâ'iranesinden dolayı birâderimizi tebrik ederiz:

“Havâ birâz daha râkid, semâ biraz daha boş
Dumanlar ortada güçlkle eyliyor pervâz,
Hülâsa yaz, Hasan’ın pek ziyâde sevdiği yaz.
O şimdi yâresinin `aks-i tâbdârı gibi
Gurûba karşı geniş sînesinde berk-efşân
Madalyanın leme`âtıyla sanki dalgalanan
Nigâh-i şevk-ı tufûlânesiyle, müstağrak,
Köyün likâ-yı hamûşunda bir peyâm arıyor!
Bir âşinâyî-i dîrine bir selam arıyor.
Ve bir madalyalı gâzî mehâbetiyle vakûr
Ağır ağır yürüyor... Nâ-gehân tevakkufla
Fezâyâ fırlatıyor bir nigâh-ı pür-şu`le
Bu şânlı `avdeti gûyâ selâmlıyor öteden:
Değirmenin açılan kollarında bir şefkat,
Ağaçların anılan dallarında bir hürmet!...”

Kafiye yanlışlıkları nazar-ı müsâmaha ile görüldüğünden sonra işte hissî, tabîî pekâlâ bir şî`irdir.

Sayı: 52

Sayfa: 14-15

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (14)

“Teceddüt-i İzdivâc”ın bazı yerlerini nakîse-dâr bulmakla berâber “Kamîs-i Yûsuf”u hakîkaten güzel olmak üzere telakkî ettik. Bize:

“Zavallı, bağrına basdıkça tıfl-ı üryânı
Bakan gurûruna zanneylemez ki sâiledir!
Gözünde yavrusunun nazra-i perîşânı,
Lisân-ı hâli olup tercümân-ı vicdânı
Diyor ki: Vâlidelik en safâlî gâiledir?”

parçasıyla güzel bir netîce gösteren “Vâlide” manzûmesi “Şikeste-renk-i sefâlet” gibi tabîrleri ihtivâ etmese bir şi`r-i güzîne benzeyecek!.. “Verin Zavallılara” manzûmesindeki şu mısra vезinsizdir. “Derin, iniltili, çarpıntılarla sîne-i hâk” “Ramazan Sadakası” ünvanlı manzûmeden şu parçayı okuyalım:

“Soğuk, soğuk... Acı bir nevha-i teşekkîsi
Yolunda kalb-i hayâtın, gelir enîn-i riyâh!
Soğuk, soğuk... Denizin lerzedâr-ı girye sesi
Eder yüreklere târî bir ihtizâz-ı cenâh
Delik paçavralar altında bir küçük seyyâh...”

Tevfîk Fikret Beyefendi birâderimiz bu manzûmede, bir dilenci çocuğu tasvir ediyor. Fakat bir dilenci çocuğunun bir küçük seyyâh olup olmadığına mütereddiddir. Seyyâh başka, dilenci yine başkadır, değil mi? “Nevha-i Teşekkî”de bütün harâret-i hayâtın hissedildiği muhakkaktır. Bu hâlde “Acı” kelimesine ne lüzûm var? “Kalb-ı hayâtın” ne demek? Denizde lerze-dâr-ı girye bir ses var mıdır? Hele bu ses yüreklere bir kanat titremesi verir mi? Şu parçayı da unutmayalım:

“Soğuk, soğuk... Asabî darbelerle bir yağmur
Ufukda parçalanan bir sehâba hiddetle
Gelip likâ-yı zelîl-i hayâtı kamçılıyor
Soğuk, soğuk... Bu tahammül-gezâ Bürûdetle
Çocuk harâb olacak, âh ey sa’âdetle.”

Yağmurun darbelerinde “Asabiyet” tasavvuru, muhâlif-i hiss ve hayâl olsa gerek. “Kamçılıyor” ile “Yağmur”un takfiye edilmesindeki münâsebetsizlikten hele çoktan sarf-ı nazar ettik. Sehâbaya hiddet isnâdı da anlamadığım şeylerdendir. “Tefelsüf” mazûmesi şöyle başlar:

“Evet, nasıl veriyorsam bu nazma şimdi emek
Şu cümlelerde, şu nesc-i rakîk-i sanatte
Nasıl bu cehdimi kâbilse anlamak, görmek,
Nasîb-i ömrün olan nekbet u saadet de
Gelir vücûda bütün kedd-i ihtiyârımla”

Şu parçanın esâsen maksad olduğu muhtâc-ı îzâh değildir. Fikret Bey, birçok şiirlerinde tâkid-i nakîsasına cevâz vermiştir. Bunları ihtârdan sarf-ı nazar olunursa, burada nazar-ı dikkatimizi celbedecek mesele, “Manzûme”nin “Evet” diye başlamasıdır. Gûyâ şâ’ir yukarıdan beri birçok şeyler söylemiş, bir çok hikmetler sarfetmiş de bunlardaki isâbeti temîn ve isbât için şöyle kuvvetlice bir, “Evet!” demiş! Halbuki manzûmenin ilk mısra’sının ilk kelimesi bu!.. Fikret Beyefendi birâderimiz, “Şîveye muğâyerete” misâl olmak için böyle bir manzûme yazmış ise, o başka!

Bir meclis-i mûsıkîde bulunsak da, hânendelerden birinde tagannî etmesini recâ etsek, o da recâmızı kabûl ederek, “hi hil”lerinden “meded!”lerinden sonra “Eveet...” diye bir taksîme başlasa adamcağıza muhterizâne bir nazar ile bakarak şaşırılmaz mıyız? “Resim Yaparken” manzûmesinden:

“Fırçam? Kadîd bir ağacın hasta bir dalı
Destimde müşteki heyecânlarla titriyor
Gûya çiçek diye
Bir hâk-i sebze dökdüğü kanlarla titriyor.”

Burada “hasta dal”, “kurumuş bir dal” telakkî edelim, ağaç da öyle, lakin, “dal”ın fırça olması garîb değil mi? “Müştekî heyecânlar” ne demek? “Bir hâk-i sebze dökdüğü kanlarla titriyor” mısırâından hakîkaten bir manâ istihrâc olunamıyor.

Sayı: 53

Sayfa: 18-19

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (15)

“**Tefekkür**” manzumesinde Tevfik Fikret Beyefendi birâderimiz, bazen düşünmekten ihtirâz ettiğini, o zaman müfekkirelerinin `alîl ü ra`şe-nümâ bir nihâle benzediğini, o gün fasîh ve muakkad bütün neşîdelerinin, giryeden harâb olmuş bir levha-i te`essür olduğunu anlatmak istiyor. Düşünmekten ihtirazın ne demek olduğunu bir hayli düşündüm. Bu tefekkürümün neticesinde takayyüdden başka bir şey bulamadım. Bu manzumesinde:

“Bu gözyaşıyla silinmiş nukûş-ı hasretten
Bakıp çıkarmaya sa`y eylerim de bir ma`nâ
Şu gafletimden edip sonra kendim istihyâ
Derim: “Zavallı! Hayâl-i muhâle aldandın
Çıkar mı reng-i hakîkât `ukûs-ı hayretten?:”
Bu söz bakılsa bir enmûzec-i tefekkürdür...”

Bundan sonra şu mısra`larla manzûme netîce buluyor:

“Hayır, i`âneti yoktur tefekkürün bunda
Bütün şî`rlerimin rûhu bir tekeddürdür
Ki dembedem duyarım kalb-i nâle-meşhûnda”

Burada tefekkürün niçün i`âneti olmasın? Hiçbir zihin tasavvur olunabilir mi ki, bir saniye tefekkürden hâlî kalsın? Şu manzûmenin bir tefekkürün... hattâ uzun bir tefekkürün mahsûlü olduğunu Fikret Beyefendi inkâr ederlerse, edebiyat-ı hakîkiye tarafdârları delîl isterler. Gelelim “**Belki Hayır**” manzûmesine:

“Mütelevvin değil fakat me`yûs
Ben bugün `aşk-ı bî-mecâlîmle
Şu sönük iştibâh-ı bâlîmle

Ya`ni hissen değil hayâlimle
Sana arz-ı muhabbet eyliyorum
Bil ki cebr-i tabî`at eyliyorum
Bu kadarcık da bir sa`âdettir
İşte fırsat şu yapma sevdâdan
Müstefid ol şu berk ü bârımdan
Bulacaksın yarın bahârımdan
Bir bulut, belki... bir şükûfe, hayır!”

En evvel hazîn-i bî-mecâl bir `aşk tasvîr olunuyor. Sonra bu `aşk, “yapma sevda” oluyor! Garib bir tezat!... Doğrudan doğruya hisse ait olan muhabbet ise, hayâlen arz olunur!... Bu nasıl muhabbet! Sevdâ, yapma –daha doğru bir tâbîrle- yapmacık olmaz! Olursa, ona “heves” derler ki, `aşk ile hiç münâsebeti yoktur! Hayâtta zor ile sevmek, zor ile seilmek tecrübe edilmiş şeylerden değildir!... Tecrübesi de arzu olunamaz!... Hakîkî sevdâların –ekseriyâ- hayât-ı şebâb ile ibtidâ ettiğini, memât ile nihayet bulunduğunu birâder-i muhteremimiz bizden daha ra`nâ bilir. “**Aşiyân-ı Dil**” manzûmesinden:

“Ba`zen zilâl içinde sukût-ı şebâneden
Sâkit bir ıttirât-ı teneffüs –ki dembedem
İhsâs eder gönüllere bir ra`şe-i `adem-
Zâhirdi lânedden.”

Sâkit bir ıttirât-ı teneffüsün zilâl içinde lânedden zâhir olması neden lâzım gelsin? “Ra`şe-i `adem” den ise nasıl bir ma`nâ istihrâç olunabilir. “**Kendi Kendime**” mazumesinden:

“Bir buçuk, işte bir buçuk sâ`at
Bir küçük rûhsuz neşide için
Bu kadar sa`y, i`tinâ, zahmet
Topu bir kıt`a, bir kasîde için.”

Fikret Beyefendi gibi suhûlet-i beyan ile şî`r söylediği müsellemler bulunan bir kardeşimizin: “Bir buçuk saatte bir yığın ebyat” değil bir kısmının “**Aveng-i Şuhûr**”un bir kaç manzumesini yazacaklarına eminiz. Samimiyetle telakkî olunacağı samîmî latîfelerde câiz ise kıt`aları, kasîdeleri, Topatanlar’a münhasır zanneden bir edebiyât-ı cedîde şâ`irinin, o iki

kelime ile şurada küçük bir hande-i istihzâ göstermeye yeltenmesine teessüf ederiz!.. “Derd-i Nihân” manzûmesi Fikret Beyfendinin en güzel en rakîk en hissî eş`ârındandır.

Okunuyor, anlaşılıyor, seviliyor!.. Fikret Bey burada hazâna hitap eder. Kırık, nahîf dallardan dökülen müteverrim zavallı yaprakları gösterir. Zavallı `acz-i hayâtı bildirir; biraz sonra donan ırmaklar göz önüne gelir! Diyebilirim ki, bir ressam, bu şi`ri okuya okuya bir levha-i zî-hayât vücûda getirir! Aynen naklediyorum.

“Hazân, hazân... yine sen, ey remîde- fasl-ı hüzâl!
Şu kırdığın mütehassis, nahîf dallardan
Şu döktüğün müteverrim, zavallı yapraklar
-Zavallı acz-i hayat-
Bilir misin nasıl izhâr-ı derd eder, ağlar?..
Bugün nasılsa gam-âlûd sislerinle cibâl
Yarın da cism-i tabiat kefenlenip kardan
Ölür bütün şu menâzır, donar şu karşı ırmaklar
Donar, fakat heyhât,
İçin için yine hepsinde bir melâl ağlar!”

“Vagonda” manzûmesinden:

“Tenhâ, bulunduğum vagonun bir kenârına
Yığmıştı bâr-ı cismini hasta-i garâm
Solgun, çökük yanaklarının isfirârına
Â`id lebinde şübheli, dalgın bir ibtisâm
Tarz-ı telebbüsündeki reng-i garîb ile
Belliymiş şi`re san`ata meyl-i tabi`âti
Etrafa atmıyordu fakat bir nazar bile,
Sönmüş demek bütün heves-i şi`r ü san`ati.”

Tabirât-ı garîbe, edebiyat-ı cedide (!!!) nin mahsûsâtından ve bu edebiyâtın mürevvici olanların mahsûsâtındandır. “Şübheli dalgınlığın ibtisâm”ı da bu ta`birât-ı garîbedendir. Bu manzûmenin ikinci kıt`asını dikkatle okuyan biri “garip şey! şâirler yahut meyyâl-i şi`r ve

san`at olanlar, karnaval musahhireleri gibi rengârenk kıyafetlere mi girerler?” derse Fikret Beyefendi ne cevap verir?..

Burada muhterem kârîlerimin –bilmem kaçınıcı defa- itimâtlarını celb etmeye mecbûrum, bu mecbûriyet kârîlerimin benim de tanıdığım, benim de kârîrlerimi anladığım günden beri lüzûmsuz olsa gerek! Fakat –belki hâtırlara birşey gelir diye- yine demek isterim ki, maksat – hâşâ– kadr-i şâirâne-i edîbânesini tenzîl etmek değildir. Merâmım nezâhet-i edebiyeye, dekâyık-ı hissiyeye o kadar ehemmiyet verdiği bazı şi`rlerinde görülen muhterem birâderimizin, böyle gaflete düştüğüne dair olan teessüfümü hâlisâne beyan etmekten ibarettir. **“Küçük Aile”** manzumesindeki:

“Son gonca-i sevdâsını dökmüştü nihâlân
Son katre-i gevherle bezenmişti çemenler...
Ya`ni bu çocuk doğduğu gün pembe ve uryan
Kış en acı bir fakr ile gelmişti berâber
Olmuştu küçük ailenin kalbi mükedder.”

parçasını okuyanlar, “Hele bütün bütün acib!.. Çocuk cismen üryandır, cismen üryan doğar. Hiç bir nevzât, takyesiyle, peleriniyle, çoraplarıyla doğmamıştır!.. “Ma`lûmu ne lazım ilâm!..” diyecek olursa, muhtâc-ı tefekkür olan Fikret, acabâ ne cevâb bulur. Şâ`ir **“Berk-i Zerrîn”** manzûmesinde: **“Beyâz berfî sevâd-ı leyale mezcediniz”** der. “Kar”ın beyâz mı, siyâh mı, mâi mi, mor mu olduğunu sormayınız!.. İş uzar!.. **“Bu reng-i serd ile manzûr olurdu vech-i sîmâ”** mısra`ındaki “reng-i serd”i de –ber-mu`tâd– hoş görünüz. Bu manzûme “Pür-Helecân” olduğu zannedilen nesîmin serin serin eserken bütün yaprakları yere serdiğini gösterir. Bunu da mı hoş görelim?.. Sonra bir tabi`at-âşinâ meselâ, “Hazân zamanında yapraklar eşcârın cins ü tabi`atine göre muhtelif-fâsılalarla sukût ederler. Yoksa serin serin esen bir nesîm bir helecân ile öyle bütün yapraklar birden sukût edemezler. Hele hafif bir nesim ile değil oldukça şedît bir fırtınayla bile nuzûl edilecek kadar kesir ü medîd-i sukût uzak görülmüş şeylerden değildir” yolunda bir tenkid-i basit edecek olursa müdâfaaya kim kâdir olur?..

Sayı: 54

Sayfa: 22-23

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (16)

“**Kitâbe-i Gam**” mü`ellifinin “**Ömr-i Edebî**” ünvanıyla intişâr eden eserinin ikinci cildini okudum. “Ahmed Râsim” kelimeleri, hâtıra lâyh olur olmaz, “**Gözyaşları**” kelimeleri de hazîn bir hisle rikkatimizi okşar. **Ömr-i Edebî!**.. İşte bütün gözyaşları!.. Alexandre Dumas Fîls’in mektûbunda Râsim’in de gözyaşları mündemic gibi görünüyor, sonra -bilmem neden- lisânımdan bilâ-ihitiyâr:

“Geçende ârzû-yı kerbe geldi kalb-i nâşâde
Bunu Râsim`le açdık Andelîb-i girye-mu`tâde
Gelirken biz sana gözyaşları olmuşdu âmâde
Ada!.. Ey mesken-i dildâr sende sonbahâr ağlar
Celâl u Râsim ağlar Andelîb-i dil-figâr ağlar.”

mısrâ`ları düşüyor!..

“**Hevengâh**” hakîkaten bir şi`rdir. Bu eser-i latîf, “**Tekâmül ve Terakkî**” ünvanlı ciddî, mühim, üslûb-ı ifâdemiz için hakîkaten değerli bir çok sahîfeleri ihtivâ etmektedir. “**Tekâmül ve Terakkî**” de, Dekandanlar’ın mâzîsini hâlini, istikbâlini musavverdir.

Burada Râsim -ekseriyâ mu`tâdı olduğu vecihle- letâ`ife kapılmamıştır. “**Tekâmül ve Terakkî**”nin her satırında ciddiyet, samîmiyet hattâ -Dekandanlar için- bir merhamet bile nümâyândır. Bunu, isbât için o güzel bendin mukaddimesini şuraya `aynen naklediyorum: “Beni en ziyâde dâğidâr-i te`essûf eden bir madde var ise, o da, “**Efkâr-ı edebiyye**” denilen ve orta yerde sürünen mevzû`ât-ı şahsiyyenin henüz kâbil-i fehm ve idrâk olamadığı hattâ, beyân-ı `indiyyesinin ikide birde sened-i müdâfaa ve hüccet-i i`tirâz olmak üzere der-meyân edilmesidir.”

Ahmed Râsim bu eserde Dekadanlar'ın nerelerden iktibâs-ı me'âl ettiğini gösterdikten sonra mübâhaselerinde garaza kapıldıklarını, dâ'imâ `âdîlik gösterdiklerini bir lisân-ı i'tidâl ile mevzû`-ı bahs etmiş ve edebiyât-ı hakîkîye müntesîbini nezdinde hak kazanmıştır. Süleyman Nesîb Beyefendi'ye yazdığı cevâbı kemâl-ı dikkatle okumalarını muhterem kârîlerime tavsiye ederim. **Müş tâk-ı Hayât** muharririnin şu sözlerini okuyalım:

“Şimdi dahi i'tirâf ederim ki, bizdeki terakkiyât-ı edebiyeyi men`eden esbâb-ı kaviyenin en birincisi, gençlerin tettebbu`ât ve tedkîkât mevsimini makâle, kitâb tahrîriyle imrâr etmeleridir.” İşte, Dekadanlar için ciddî bir nasîhat ama, kim dinler? Lisândan bî-haber, imlâdan hele büsbütün mahrûm, edebiyât-ı garbiyeyi anlamaktan `âciz, çocukluğunun tahsîl-i zamânını “**Hayât-ı Muhayyel**” yâhûd “**Sevdâ-yı Garâm**” yazmak ile geçirirse, bunlar da edebiyât-ı cedîdeden ma`dûd olursa, yazık kârîlerimin gözlerine!..

Yemin ederim: Maksadım tahkîr değildir. Merâmım, o zavallılara ne kadar acıdığımı göstermektir!.. Süleyman Nesîb Beyefendi biraderimiz, Hâlid Ziyâ Beyefendi'nin “**Bir Yazın Tarihi**” ünvânlı eserini bürhân-ı san`at olmak üzere irâ'e ettiği sırada, Ahmed Râsim, bu eserde gösterilen ihtisâsâtın tasvîri, kimse için güç olmadığını gösterdikten sonra, muhâtabının bir çok hatâlarını, yine o muhâtabın sözleriyle isbât eder. İnsan böyle i'tidâl-i demle yazılan intikâdât-ı edebiyeyi okudukça “ Âh kânûn-ı menâzıra! Âh samîmiyet!” diyor!..

Râsim Bey, şeref ile garbın imtizâcından husûle gelecek edebiyât-ı müstakbelenin zuhûru için bir çok şerâ`iti üssül-hareket ittihâz ediyor. Ezcümle, intihâl denilen naksiyeyi zihinlerden çıkarıyor. İhtisâsâtımızın tam bir Türk ihtisâsâtı olması lâzım geleceğini bildiriyor. `Âdât ve ahlâk-ı milliyemize ittîlâ`hâsıl etmeliğimizi bildiriyor. Düşünmek denilen hâlet-i dimâğiyeye ehemmiyet vermeliğimizi için, `âdetâ yalvarıyor! Yeni Câmi`arz-ı hâlcileri gibi bir başkasının efkâr ve mülâhazâtını yazmak tehlikesine uğramamaklığımız için “bir yerde `ulûm ve fûnûn-ı terakkî edemeyince, edebiyâtın terakkî ettiği görülemediği bedîhiyât-i târihiyeden olduğunu ve bir de terakkî etti denilen edebiyatın Frenk, `Acem, `Arab, Latin, Yunan vesâ`ireden dökülüp gelen enkâzdan yapılma, derme çatma birşey bulunduğunu, tarafeyn teslim eylediği cihetle evvelâ kendimiz bir tarîk-i mesâ`î keşfederek o yolda çalışmalıyız.” diye haykırıyor! Daha neler yazıyor ama dinleyen kim?.. Bu muhterem muharrir:

“Ben ne yazdım sen ne fehmettin garîb-i insânedür

Vâhib`ül-idrâk müzdâd eylesin iz`ânı”

demesin de ne yapsın? Okuyun okuyun!.. “Tekâmül ve Terakkî” bütün müntesibîn-i edeb için okunacak, hattâ ezberlenecek bir eserdir. Orada Dekadanlar nâmına yazılan eserlerin nerelerden muktebes olduğu, muktebes olmayan eserlerin ise ne kadar münâsebetsiz, `âdî, mübtezel bulunduğu kavî isbâtlarla gösterilmiştir!.. Okuyun! Okuyun!.. Bir manzûmede:

“Bir akşam üstü gezmeye bî-iktidâr iken
Seyrân-ı raiyâneye meyyâl olup derûn
Çıktımdı şöyle kırlara bî-neş`e, pür-hâzîn
Tahdîd ederdi ufkumu a`sân-ı ser-nigûn
Kahz olan şikâf-ı kebûda âsumân
Manzûr iken olurdu hemân dîdeden nihân”

parçasıyla:

“Teblerze-i hazân ile evrâk-ı nâlekâr
Tek tük düşerdi yerlere sermest ü bî-mecâl
Mübhem uğultular ile eylerdi kühsâr
Çökmüştü tâze kırlara nîrengî-i hazâl”

kıt`ası beynindeki tezâdı, Hazret-i Rasim, ne güzel göstermiştir.

Sayı: 55

Sayfa: 27

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYE (17)

“Dicle Hâtıralarından” manzûmesinden:

“Beni kaç kerre, bindiğim kısrak
Yıkacakken yolumda ben koşdum”

Bakınız şu manzûmeler ne kadar i'tinâ ile yazılıyor!... Kısrak insanı, yıkar mı, düşürür mü?
Yâhud “düşürmek” mevki'inde “yıkamak”, Diyârbekir tâbirâtından mı olsa gerek?...

“Aradan geçti hayli müstehzî
Yılların tayf-ı zulmet-âmizi”

Burada “istihzâ” yılların tayf-ı zulmet-âmîzine isnâd olunuyor ama, sorarız ki yılların tayfı olur mu? Böyle şeyler de şi'r diye söylenir mi?

“Mütefekkir bakardı çeşm-i mesâ`...
Ezeliyetden âlem-i ebede”

beytinin ikinci mısra'ı: “Gitdi ebede gelip ezelden” mısra'ını andırmıyor mu? “Peyk-i arzın
leb-i habîrinden” mısra'ından ma'nâ istihrâc olunamıyor!, Fâik Âli Bey de emsâli gibi
manzûmelerinde alafrangalığı iltizam ederek tuhaf tuhaf eserler, vücûda getirmiştir, ez-cümle:

“Yaşadım böyle âh kaç kere
Bir Lamartin hayat-ı masûmu
O hayâtın hayâl-i mevhûmu
Şimdi medfûn zalâm-ı asâra”

beyitlerindeki “bir Lamartin hayat-ı masûmu” buna delâlet eder. Onun yerine “bir Fuzûlî hayât-ı ma`sûmu” denilmiş olaydı fena mı olurdu?

Tarz-ı efranciyâneye bu kadar kapılmak, manzûmelerde Fransız isimleri, Fransızca kelimeler îrâd olmak bürhan-ı irfân addolunuyorsa, bugün herkes ağzına geleni söyler ve bu sözlerin ekserîsî fransızca olur! “Aşk-ı Mahrûm” manzûmesinden: “Şu bî-safâ kürenin kuytu bir kenârında”, kürenin kuytu kenârı neresi olsa gerek? Göksu Deresi'nde, Taşdelen Ormanları'nda kuytu kenârlar, taş yerler olur ama, bilmem kürede kuytuluğa mahsus bir kenâr var mıdır? Sakın kürenin kuytu kenârı Afrika, yâhud Amerika olmasın? Sahir Bey Efendinin **Yazılarıma Karşı** ünvanlı makalesi-mevzu nokta-i nazarından-hakikaten güzel! Zâde-i tabî'atları olan yazılarına “yavrularım” diye hitâb ediyor, onları birer genç kıza benzetiyor! Kimisini çirkin, kimisini sevimli buluyor! Hakikât, her şâ'irin yazıları da böyle değil midir? Bununla beraber makâlenin ba`zı ibâreleri câlib-i nazar-ı dikkatdir.

Bu makâleden: “Siz, yavrularım, siz, benim yegâne teselli-i hayâtımsınız, sizin ağlayan ve gülen yüzünüzde ben, bütün mâzî-i ömrümün safahât-ı tahassürünü görürüm ve onları bir daha yaşarım.”

Şimdi buradaki “onları bir daha yaşarım” ne demek? “Onlarla berâber bir daha.ber-hayat olurum demek mi?”

Bir de şu ibâreyi okuyalım: “Yirmi yaşın bütün galeyân-ı sevdâ-i perestânesiyle coşkunlaşan bir genç adam tesâdüfî bir arzu ile yâhud bir merâk-ı rûh ile sizi okuyacak olursa ona emniyet bahşolunuz? Ona bütün kuvvet-i te'sir-hayzınızla sevgilisinden bahsediniz. Mesrûr bir âtî îrâ'e ederek o gencin gözlerini parlatınız, ve eğer genç adam sizden bir parçayı beğenip de onu sevgilisine yazacağı mektûba ilâve ederse, o zaman o parçaya tenbih ediniz ki, lisân-ı rûhunun bütün nutûkatiyle o genç kıza aşk versin, merhamet versin...”

“Aşk versin, merhamet versin” kelimelerinin hangi lisânın şivesine muvâfık olduğunu su`alden sarf-ı nazar edelim, fakat 20 yaşının bütün galeyân-ı sevda-i perestânesiyle coşan bir adamın Sâhir Bey'in yazılarından bir parçayı beğenip sevgilisine yazacağı mektuba- isim tasrîh etmeksizin-ilâve ederse bu sirkat olmaz mı? Mütehassis bir âşık yazacağı feryâd-ı nağmeleri öteden beriden kopye eder mi? Bu âdet Yeni Cami'deki arz-ı halcilerle muhabbetnâme yazdırmağa benzemez mi? “İbtisâm” manzûmesinden:

“O ibtisâm-ı emel handeden kanatlarla
Bir esîrî menekşenin meselâ
O mu`attar-ı samîm-i rûhunda
Sabâhın etmeli enfâs-ı bâkiriyle su`ûd
Kâh bir fecre kâh bulut
Her ibtisâma bir âgûş-ı i'tilâ mev`ûd”

En evvel “handeden” kanatları düşünelim: “Hande” ile “kanat” arasında bir münâsebet var mıdır? “Sabâhın enfâs-ı bâkiri” seher zamanı çıkan rüzgâr mı olsa gerek?

Sayı: 56

Sayfa: 30

MEHMEDCELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (18)

İnsan tekrar etmek istemiyor ama; şi'r dediğimiz şu nağme-i rakîk tabi'atın kâfiyesizlikle tecelli ettiğini, hüsn-i ezefsinin şöylece şâ'ibedâr olduğunu gördükçe müte'essir olmamak da elden gelmiyor!.. Mâdem ki şi'rden kâfiyeyi çıkarıyorsunuz, ekseriyâ da vezinsiz söylüyorsunuz; bâri veznini de bütün bütün terkediniz, nesir yazınız!.. Elinizden gelmek ihtimali olmayan san`atlarla ne uğraşup durursunuz? **“Onun Sesi”** manzûmesinden:

“Bir leyl-i mükevkebde, nücûmun mütemevvic
Deryâlara aksettiği bir yaz gecesinde
Bir ses duyarım bazı seherlerde gunûde
Elhâmı birer nağme-i sevdâ ile tehyîc”,

“mütemevvic” ile “tehyîc”i “sinde” ile “gunûde”yi takfiye edecek bir şâ'ir tasavvur olunur mu? Yine bu manzûmeden:

“Eyler ve uçar, sonra da evcinde semânın
Bir lerze-i mînâ ile titrer, bütün âfâk
Titrek, bu sesin lerziş-i bitâbına müştâk...
En sonra düşer çırpınarak ruhuma baygın”

Burada da “semânın” ile “baygın”ın ne tuhaf takfiye edildiğini görürsünüz, sesin lerziş-i bîtabı ile lerze-i mînânın ne demek olacağını ise hiç düşünmeyiniz, nâfile it`âb-ı zihin etmiş olursunuz. Yine bu manzûmeden:

“Bir ses ki bu her nağme-i şûhunda gülümser
Bî-tâbi-i hülyâsı hafâyâ-yı leyâlin
Bir ses ki selâmlar onu âvâre ve rengîn
Sahraların ufkunda uçan şi'r-i semen-per”

“Leyâlin” ile “rengîn”in takfiye edilmesindeki garâbeti geçelim de, şu kıt`ayı bir tercüme edelim: Bu bir sesmiş ki, onun şûh olan nağmesinde (!) gecelerin gizliliklerinin hülyasının yorgunluğu gülümsermiş!.. Sahrâların nihayetinde uçan yâsemîn kanadlı şî`r de, âvâre ve rengin olduğu halde o sesi selamlarmış!.. Ne derin, ne nükteli şî`rler değil mi?

“Gel ey berîd-i perestîde, bir surûdunla” mısra`ıyla başlayan “Berîd-i Ümîd” manzûmesinden:

“Bu ızdırâb-ı tereddütle mahvolurdum ben
Hayâlin olmasa hâkim hayât-ı hülyâma
Tahayyülünle sükûn bulduğum zaman, bilsen,
Ne müjdelerle gelirsin harîm-i rü`yâma:
Dudaklarında yeşil, tâze, nazlı bir yaprak,
Gelir sükûnla konarsın yavaşca pencereme;
Dudaklarımla o berg-i ümîdi ben kaparak
Samîm-i rûhuma saklar derim ki incinme!”

Berîd-i ümîdin, dudaklarında yeşil, taze, hele nazlı (!) bir yaprak ile pencereye konması, şâ`irin dudaklarıyla bu ümîd yaprağını kaparak rûhuna saklaması, “incinme” demesi tuhaf olmuyor mu? Esas fikrin rakîk olduğuna, mevzu`un güzel intihâb edilmesine, diyeceğimiz yok! Fakat o rakîk fikir, o güzel mevzu` böyle mi ifade edilmeliydi? “Hüsni Mahzûn” manzûmesinden:

“Şimdi hep gölge, her taraf hâmûş
Dönerim ben de şehre gölge gibi
Ben geçerken yolumda bir baykuş
Isırır bir dakîka rûh-ı şebi;
Sonra tekrar samt-i cûşâcûş”

İnsanın gölgeye teşbîhinde, baykuşun gecenin rûhunu ısırmasında, mevkûf-ı sükûndan samt-ı cûşâcûş olmasında epeyce hatırı sayılır bir garâbet var, değil mi?

“Sözlerim bir me`âl-i mazlûm olur;
Hep kavâfi sakat, vezin küskün;
Hastadır yazdığım şiirler o gün”

İtirafı -bürhân-ı acz olarak- meydanda durdukça, bu gibi garâbetlerin tevâlî edeceğine şüphe mi vardır.

Sayı: 57

Sayfa: 34-35

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYE (19)

Lâyık olmadığım hâlde teveccühât-ı mahsûsalarını mazhariyetle kesb-i şeref ettiğim kâriilerimden arasına -âsâr-ı nâçizâneme dâir- takdîri hâvî mektûplar alırım. Kesret-i meşâgil hasebiyle bu mektûplara birer teşekkür-nâme ile mukâbele edemediğim için hakîkaten üzülürüm. Sonra, bu meşâgilime vâkîf olan kâriilerimin beni mazûr görecelerini tefekkür ile müteselli olurum.

Eserlerimi, okumak tenezzülünde bulunmayan, bu tenezzüle katlansalar bile, bir fikr-i intikâd (!) ile katlanan bir kısım zevâtın da tekdîr-nâmeler alıyorum. Evvelkileri, aynen gazetelerimize derc etmek, sûret-i münâsibeden beyân-ı teşekkür eylemek elimdedir. Her zaman itirâf edegeldiğim aczimle, o iltifât-nâmeleri neşretmek bana güç geliyor. Kendimi, yine kendim kadar kimse bilemez!...

Öbürlerini gazetelerimizle neşrelemek, bu bâbtaki mütâla`a-i mahsûsalarının beyânını kâriilere bırakmak kezâ elimdedir. Fakat, bunlar da istimâl olunan elfâz-ı galîze, tabîrât-ı bî-edebâne pâk ve nezîh olan sahâif-i matbûâtı telvîs edeceğinden, o gibi mektûplar - muharririnin sû-i ahlâkını mezâr-ı nisyâna gömmek için- yırtılıp atılmaktan başka bir şeye yarımıyor!..

Bu hafta içinde [İzmirli Ahmet Cemîl] imzâsıyla bir şi`r geldi. Serlevhası "Mehmed Celâl"dir. Şahsen tanımadığım bu zât, beni takdîr ediyor, teşekkür ederim.

Yine bu hafta içinde "Edebiyât-ı Cedîde" ünvanlı bir manzûme aldım. Altında [İbnü'l Fâik A(yın) İsmet] imzâsı bulunan bu nazm da beni tezyîf ediyor. Ona da teşekkür ederim. Emsâline nisbetle, o kadar müzeyyifâne olmayan manzûmeyi -bî-tarafılığıma mebnî- işte buraya aynen nakleyliyorum:

“Edebiyât-ı Cedîde”

“Mehmed Celâl Bey’e”

Ey debdebeli rûh-ı gazel, rûh-ı Fuzûli!
Eşârını, ibkâr-ı hayâlatını şimdi
Teşhîr ediyor bir koca şehrâh-ı meâlî
Tebcîl ediyor işveli pür-reng-i teâlî
Ey Hazret-i Rûhî-i sühan-ver sühân-ârâ!
Bak şimdi!.. Nasıl? İşte öbür nekî-i ezhâr
Her şeyde: Gazellerle kasâiddeki sermâ
Mahvoldu, bugün şî`r ediyor bizlere îsâr
Bin câzibe-i aşkını bin hande-i âmâ
Ey Gâlib-i şeyda! Sana ibkâr-ı hayâlat
Bin lütf u mürüvvetle verir bûse-i ikbâl,
Bak, alını açık handelere, işveyel!... Heyhât,
Taktbîh ediyor bunları eşbâh-ı merâret...
Ey şaşalı kâide-i Hazret-i Nâcî!
Şimdi geziyor kolkola manâ vü letâfet,
İzhâr ediyor deşt-i maânîde sirâcı
Şöhretle tetevvüc eden ey subha-i eslâf!
İşte! Bakınız devr-i şebâbında tahayyül
Altunlu kanadlarla, saçaklar ile... İnsâf
İnsâf ile bâri deyin “bûy-ı tekemmül...”
Rûhlarla, çiçeklerle, perîlerle müzeyyen,
Ahfâdınızın açtığı bu sâhe-i cennet
Elbette bulur hande-i teşvîkini sizden
İşte edebiyât-ı atîka, o bürûdet:
Arz etti ziyâ-yı ruhunu arş-ı berîne
Reşk eyledi mehtâb o hürşîd-i cebîne
Dünyâyı fedâ eyler idim, bir gece olsam
Cânânım ile leb-be-leb ü sîne-be-sîne
Cây ettiğini duysalar ey mâh-ı zemîni
Aşkın ile kevkebler iner rûy-ı zemîne
Peykân-ı gamın sîne-i sad-çâke dokundu

Ey gamze dokunma bu kadar kalb-i hazîne
Gönlümde nihân eylediğim aşkını buldu
Keşfetti ser-i hançeri sînemde defîne
Bir genc-i sühan dense sezâ-tab-i “Celâl”e
Zîrâ ona ihsân-ı hûdâdır bu hazîne”

Pek saçma değil mi?.. Bu bedihî ve musarrah; dünyâyı fedâ eyleyecekmiş...-Ne sehâvet-

Cânânı ile bulsa eğer leyl-i müferreh...
Bir kâfiyeye, bir süse nâmûs-ı hayâlât
Kurbân oluyor, sizde bu mu fikr-i terakkî?
Manâdaki kuvvetten edip, böyle, tevakkî?

“Dîvânece sözler mi demektir edebiyât?
Âsâr-ı terakkî diyoruz biz buna heyhat”
İbnü'l - Fâik A(yın) İsmet

Anlaşılmayacak pek birşey yok! Burada benim **“Edebiyât-ı Cedîde”** manzûmesi tezyîf edilmek isteniyor. Güzel ama bunu yazan yavruya bir nazar-ı rikkat ve merhamet atfederek:

**“Atılma dur! Sühan-ı ehl-i hâli anlamadan
Cevâba etme tasaddî suâli anlamadan”**

tavsiyesini:

“Ben ne yazdım, sen ne fehmettin, garîb efsânedir
Vâhibül-idrâk müzdâd eylesin izânını!...”

iddiâsını bil-îrâd: **“Ey debdebeli rûh-ı gazel, rûh-i Fuzûlî!”** mısırândaki “rûh-ı gazel”in ne demek olduğunu sorarsam acabâ ne cevâp verir?... Bakalım Fuzûlî’yi okudu mu, anladı mı? Hadi okudu diyelim... Bundan ne çıkar?.. Asıl iş anlatmakta!.. Rûh-ı Fuzûlî, âğûş-ı mâder-i matbûatta henüz emeklemeye yeltenen bu mini mini için:

“Anladım amma muvaffak olmadım anlatmağa
Anlamak âlemde anlatmak kadar müşkil midir?”

diye nâle-fezâ-yı şikâyet olur sanırız!.. Ah yavrum, âh!.. Maksad bir eserin ünvanının “gazel” “kıt`a” “kasîde” olmasında değil, en büyük emel-i edebî, bir şi`ri tabîat, hassâsiyet, belâgat dâiresinde göstermekten ibârettir. “Tebcîl ediyor işveli bir reng-i teâlî” diyorsun. “Bir reng-i teâlî” ne demek? Yükselmenin de rengi olur mu? Sakın hâb-ı esfer arasında rüyâ-yı kebûda dalmayasın!.. “Ey Hazret-i Rûhî-i sühan-ver sühan-ârâ” nedir? İşte bu bir bilmece, eğer şu bilmeceyi halledebilirsen, hem ismini **Malûmât**’ın kabına derceder, hem de “**Hayât-ı Muhayyel (!!!)**”in bir nüshasını ihdâ eylerim. Sualler çok oluyor ama, sıkılma!.. Teklîfsizliğe binâen istifâde edesin diye soruyorum: Şeyh Gâlib’ten bahsediyorsun ha? Büyük cesâret!.. “**Hüsn ü Aşk**”ı okudun mu? Tasavvuftan anlar mısınız?

“Engüşt-i hatâ uzatma öyle
Beş beytine bir nazîre söyle”

dersem, ne cevâb verirsin? “Yüzü ak, alnı açık” tabîr-i meşhûrunu işitmeyen yoksa da: “Bak alnı açık handelere, işveye!.. Heyhât!” mısırındaki alnı açık gülmeğe alnı açık kırılmaya tesâdüf eden var mıdır? İşte burasını bilmiyoruz!.. Şu mısırınızı bir daha okur musunuz? “Altunlu kanadlarla, saçaklar ile insâf.” İnsâf ile siz bâri deyin, “büy-i tekemmül..” insâf beyahu!.. Devr-i esâtîrde miyiz, gelin odasında mıyız?.. Tekemmülün de kokusu olur mu?

Fuzûlî’yi lisâna almaktan teeddüb etmeyerek, Şeyh Galib’ten, Nâcî’den, Rûhî’den al-el-umyâ bahsetmek isteyerek, o kadar gürültü patırtı koparan şu ana kuzusunun maksadı, “**Terakkî**” risâlesinde neşrolunan bir gazelimi tenkîd imiş!.. Ha şunu anlayabileydim!.. O hâlde bu kadar bî-manâ, bu kadar âdî tafsîlâta ne lüzûm vârdı?.. “Gazelini beğenmedim.” der, geçer idik!.. Bu ne kadar hiddet, bu ne kadar harâret!.. Ben sana ne yaptım, iki gözüm?..

“Dünyâyı fedâ eyler idim bir gece olsam
Cânânım ile leb-be-leb ü sîne-be-sîne”

beytini medâr-ı itirâz bularak: Pek saçma değil mi?.. Bu bedîhî ve musarrah, dünyâyı feda eyleyecekmiş.. -Ne sehâvet!-

Cânânı ile bulsa eğer leyl-i müferreh...
Bir kâfiyeye, bir süse nâmûs-ı hayâlât
Kurbân oluyor, sizde bu mu fikr-i terâkkî
Manâdaki kuvvetten edip, böyle, tevakkî

“Dîvânece sözler mi demekdir edebiyat!
Âsâr-ı terakkî diyoruz biz buna heyhat!..”

diyorsun. Nâcî'yi pek de tekdîr etmemekliğı zımnem işrâb eylediğın hâlde, onun matla-ı bergüzîdesiyle, nazmına hâtıme vermekten beğenmiyorsun. Bunlar da mazûr görülsün, bunlar da helâl olsun ama, benim o hazîn beytime, o ârzû-yı âşıkâneme niçin ilişirsin? O beytin tasvîr ettiğı hiss-i âşıkâneye müdâhele etmek için bir selâsiyeti hâizsin? Üç yaşındasın?.. Sevdin mi?.. Bir eser-i hissîye münatıf olmadığını zannettiğım gözlerin, kadının hayâlini görerek, leyâl-ı yeldâ-yı iztırâb içinde mebzûl yaşlar döksün mü? Bütün bu suallere karşı “hayır!..”mı diyorsun?.. O hâlde ben de cevâp veriyorum:

Nene lâzım senin sühan çocuğım
Kuzu gezdır çimen çimen çocuğım
Bir kolay fenle iştiğâl eyle
Edebiyyat, o başka fen çocuğım.

Sayı: 58

Sayfa: 38-39

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBÎYE (20)

Bu sahifelerde tedkik edeceğimiz âsâr-ı cedîdenin güzeline güzel, çirkinine çirkin diyeceğimi evvelce va`detmiştim. İ'tikâdımca, "Rübâb-ı Şikeste" hakkındaki -tamdîr ve tenkîdi hâvî-mütâlaâtım bu va`di te`yîd eylemiştir.

"Servet-i Fünûn" nâdiren güzel bir şi`rin vâsita-ı intişârı olduğunu bi`l-iftihâr itirâf edebiliriz. Ez-cümle geçen hafta A(yın) Nâdir Beyefendi'nin mevzûen, hissen, üslûben güzel bir şi`rini neşretti. Memnûniyetle okuduk; okumayanlar da okusunlar. "Son Bûse" ünvânıyla intişâr eden bu şi`rde mevzû`fennîdir. Fakat o mevzû`-ı fennî bir hiss-i tabîî, bir üslûb-ı edîbâne ile tezyîn ederek en rakîk bir neşîde vücûda getirmiştir. İhtimâl ki, bu ünvân altında pek çok eserlere tesâdüf etmişsinizdir. Fakat mevzû` hep bir, hep `aşk, hep dem-i vâpesîn-i hayâtta bir `aşkın bir ma`şûktan aldığı bûse!..

Bu eserde teverrûmden de bahsolunuyor, yine ihtimâl ki bu hastalıktan bâhis olan şi`rleri, eserleri, hattâ büyük hikâyeleri "aman! yine mi verem?... " diye okuyup geçivermişsinizdir!.. Lakin bu şi`r öyle değil: Burada teverrûm eden bir anadır, kızını öpemiyor, anlıyor musunuz?.. Kızını öpemiyor!.. Kızının leb-i la`l-gûnu uzanmış, öpmek istiyor!.. Ana, "öpme!..." diyor!.. Kızı: "Bana dargın mısın anne? Ne suçum var söyle?" su`âlini îrâd ediyor!.. Ana, bu yavrunun ciciliğini, usluluğunu beğeniyor!.. Yavrucak kendini öpdürmek istiyor, şimdi bu parçayı okuyalım:

"-Pek sokulma yanıma yavrucuğum, şöyle otur!
- Sevmiyorsun beni sen anneciğim bak sen dur?
Başka anne alayım ben de görürsün...

diyerek

Şebnem-âlûde nigâhında. Zılâl-i kederi,
İncecik boynu bükülmüş. Gidiyor yavru melek;
Titreyen bûse-i sevdâ dil-i ma`sûmunda

Dolaşır ağlayarak çehre-i mağmûmunda.”

Âh!.. O çehre-i mağmûmda dolaşan bûseyi, müteverrim anasının yanaklarına bırakmadı. Öpemedi, nihayet öpemedi... Değil mi? Ana ölmek üzere!.. Şu iğbirâr-ı tıflâne ile ondan uzaklaşan kızının arkasından mahzûn mahzûn bakıyor!.. Kızını öpemiyor!.. Bakınız niçin:

“Nasıl öpsün kızını? Âh o su`âl-i mübhem
O boğuk ses, o derin nağme-i muzlim hergün
Ninenin parçalıyor göğsünü; bir zıll-i mezâr
Kaplıyor rûhunu... Sordukça etibbâ da bütün
“Çocuğu öpmeyiniz!” re`yini tekrâr ediyor,
Öksürük müzmin olur çünkü çocuklarda diyor!”

Ananın rûhu mecrûh!.. Birgün iyi olsa kızcağzını öpecek, koklayacak, küçük ellerini sıkacak!.. Ana bu tahayyül içinde:

“Âh öksüz çocuğum, annesini öpmekten bile mahrûm oluyor!..” Derken, kız:

“- Ben geleyim mi anne?” diyor.

- Gel kızım koynuma... Yok, dur kopuyor mu ciğerim? Sanki koynumda ecel!

- Oh, onu pek severim!

Seher vakti uyuyor, o, bir mezâra benziyor, ey muhterem kârîlerim!.. Şi`rin en büyük, en rakîk san`atı işte burada, işte bu netîcededir:

“Kızcağız erken uyanmış geliyor: -Oh artık öperim annemi, oh ya, öperim işte! Aman duymasın! Ya uyanır da darılırsa? O zaman kaçırım... Anneciğim bak ne güzel de yaptım! Gözü tâbân, yüzü gül-renk-i safâ, göğsü açık... uyu küçük... Annesine cân atmış, geldi... Kondurdu -döküp na`şına bir rûh-ı sürûd- o soğuk alnına bir bûse-i hâr u memdûd!”

Dikkat ediyor musunuz? Çocuğun söyleyişi ne kadar ma`sûmâne, ne kadar tabî`î!.. Şa`irin bu tip sözleri ta`kîb eden hayâlî ne kadar hissî, ne kadar sâflî.. İnsânın:

“Şâir diyorsunuz bana siz! Pek garîbtir
Yandıkça ben içimdeki sûz u güdâzdan
Şâ`ir odur ki sem`ine sesler gelir müdâm

Bir perde-dâr-ı mutrıbe-i cilve-sâzdân
Rikkatle zî-nasîb durur kalbi ra`şe-nâk
Asvât-ı duhterânda olan ihtizâzdan!”

diyeceği geliyor!

Lakin birden bire aldanmayalım, i`tidâl-i demle düşünelim, ba`zen bir kısım-ı nakîse-dâr mısra`lar gösteren Nâdir Beyefendi, asâlet-i kadîme-i edebiyesini nezâhet-i üslûbuyla mezcederek, rüfekâsına “işte güzel bir şi`r!... böyle güzel böyle ma`nidâr yazınız!”mı diyor; yoksa “elfâz-ı garîbeden hâlî, tabî`î şi`rler yazabileceğimi işte gösteriyorum, fakat yine meslek-i mahsûsumu muhâfaza ederim, Hüseyin Câhid, Ra`uf, A(yın) Nâci Beyleri elfâz-ı garîbem, hayâlât-ı `acîbemle sevindiririm!..” fikrinde mi bulunuyor?.. Birinci ihtimâl doğrudur, burada Nâdir Beyefendi, bir hakikat-i edebiye izhâr etmiş olur, Servet-i Fünûn müntesibînine güzel şi`rler yazdırabilir, ikinci ihtimâl gelince, ben zannetmem: Bir kere Hüseyin Câhid, Mehmed Ra`uf imzâsı -bırakınız şi`ri- hattâ nesrin bile külliyyen nâ-ehlîdirler!.. Bunlardan bahsetmeyelim, şi`rle iştigal etmek hevesinde bulunan diğer Servet-i Fünûn müntesibîn-i edebiyesine gelince: İşte, Son Bûsel.. Böyle eserleri okuya okuya böyle eserleri taklîd ede ede hem-râzı olan bedî`alar vücûda getirmeli, “Servet-i Fünûn”da “Servet-i Edebiyye” görülmeli!.. Ma`rifet “Son Bûse” gibi eserler vücûda getirmektedir.

“Yek beyza hezâr fahr u da`vâ” ta`rîfine niçin hedef olmalı?

Sayı: 59

Sayfa: 42-43

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYE (21)

Geçen haftaki **İrtika**'ya dâir...

“**Servet-i Fünûn**”un kısm-ı edebîsinde arasına manîdâr eserlere tesâdüf edeceğimizi ümîd ediyorum. Â(yın) Nâdir Beyefendi'nin “**Son Bûse**” ünvânlı şirinin edebiyât-ı hakîkiye tarafdârlarınca hiss-i takdîr ile telakkî olunacağını geçen haftaki **İrtika**'da izâh etmiştim. Şimdi de “**Kayıkçı**” ser-levhasıyla bir şi'r-i latîfi intişâr etti: Güzel! Bu manzûme, bir Kayıkçı'nın levhası demektir. Muktedir bir ressâm, bu manzûmeyi okuyarak bir levha vücûda getirebilir. Açık, mülevven bir kayık göz önüne geliyor. Çûha şalvarlı, ipekli gömleklî bir kayıkçıecessüm ediyor. İstiğnâ atfevliyor. Müşteri geliyor. Bakınız ne kadar tabî î:

- Kayıkçı! - Buyrun efendim - Yanaş! - Peki, nereye?
- Yanaş, işim acele! - Buyrunuz - Büyük dereye!

Kayık biraz açılır, sonra durur kayıkçı, saltayı atar, müşteri isticâl gösterir, kayıkçı kürekleri yağlar:

“Bakın nasıl uçarız şimdi, hop bismillah!” der.
Şu güzel neticeyi aynen nakledelim:
Yetiştî menzil-i maksûde şimdi, bî-hareket
Mecâlsiz duruyor; saltası omuzda, yüzü,
Vücûdu terler içinde, nühüfte bir mihnet
Meâl-i râzını îmâ eder donukça gözü:
Zavallı çok yorulup hayât sarfetmiş
Biraz çabuk düşeyim sâhil-i merâma diye;
Gözünde lem`a-i gayret ufûl edip pişmiş...
Kayıkta müşterinin attığı mecdiyye
Parıl parıl yanıyor şûh u mübtesem gûyâ

Güler o dîde-i za`fa bu çeşm-i istihzâ!

Hem okunuyor, hem söylüyor, hem anlaşılıyor, değil mi? “**Servet-i Fünûn**” müntesibîni böyle eserler yazarak, bî-manâ şeylerle iştiğâl etmekten tevakkî etseler ne olur?.. Bir şarkıdan:

Vermekte kamer âleme bir hüzn-i semen-fâm
Sevdâsını îsâr ediyor dûrdân ecrâm
Âğûş-ı gamînimde bu şeb eylesen ârâm
Rûhumdaki her lerziş-i sevdâsını sallar.

“Hüzn-i semen-fam”, “Sâat-i semen-fâm”a nazîre mi olsa gerek? “Ecrâm”ın da sevdâsı olur mu? “Rûhumdaki her lerziş-i sevdâsını sallar.” mısraının ihtivâ ettiği manâyı düşündükçe kendi kendime, bu eserin ünvânı “Şarkı” değil “bir ninni” olmalıydı, diyorum!.. “**Manolya**” manzûmesinden: “**Bilirim nazlı bir kadınsın sen.**” düşündüm, taşındım, “Manolya”nın kadına benzer bir cihetini bulamadım. Maksud kadını çiçeğe teşbîh etmek ise o başka!.. Fakat mazmûn pek de yeni değil!

“Melekler hayâtın kadınlaşması
Çiçekler nebâtın kadınlaşması”

gene teşbîhât-ı latîfe, bu hakâyık-ı edebiyeyi çoktan izhâr etmiştir. “Sende vardır nedâmet-i muğber” Nedâmetin sürûru, iğbirârı olur mu? Fâik Âli Bey’in “**Rehâvet-i His**” manzûmesini geçsek de olur, ber mutâd bî-manâ! İşte isbâtı:

Rîzân oluyor yâdıma sanki
Zulmetlerin enfâs-ı sükûnu
İnsanlığımın nerde demini
Emvâc-ı hurûşân-ı şuûnu

“Yûsuf İzzet” imzâlı şî`rlerin bir kısmını şâyan-ı takdîr buluyoruz. Ezcümle “**Temîn-i Muhabbet**” ünvânlı şî`r, nâzımın bir hiss-i rakîka sâhip olduğunu irâe ediyor. “Cevad Refî`î” Bey de “**Hayâl-i Cânân**” ünvanlı şî`ri emsâli meyânında bir mevki-i mümtâz ihrâz eder.

Sayı: 60

Sayfa: 47-48

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (22)

Müsveddeleri karıştırırken şöylece elime geçen bir “Muktebes” risâlesinden:

“Birgün erkence hâbgâhımdan
Çıkıp etrafa bir nazar ettim
Kalb-i nâlân elem penâhımdan
İhtiyârsız bir âh-ı serdi çektim.”

Hâbgâhımdan erkence çıkıp etrafa atf-ı nazar eden âh-ı serdini, gayr-i memdûh bir “ihtiyâr” ile çeken şâirin: “Kalb-i nâlân elem penâhımdan” mısraından birşey anladınız mı?

“Sevişin kuşcağızlarım sevişin
Dil bu timsâl-i aşka meshûrdur
Şu kadar ki rakîbden kaçışın
Ki bütün ehl-i aşk menfûrdur.” kıtası da epey söz götürür!..

“Sevişin kuşcağızlarım sevişin” mısraının: Muktebes olmasından “seviş” ile “kaçış”ın takfiye edilmesinden, “meshûr”un “menfûr”un med olanmamasından sarf-ı nazar. “Ki bütün ehl-i aşk menfûrdur” mısraının anlatmak istediği manâ cây-ı suâl olsa gerek! “Bu hayâl olsa gerekir, bu hayâl olsa gerek!” Hayât-ı beşerde, husûsan şebâbetin devr-i hayâlinde muhabbet kadar müessir, o kadar tatlı, bununla beraber, o kadar merâret-engîz, yine bununla berâber semâvî, ilâhî bir şey tasavvur edebilir misiniz?

Şu halde o hiss-i mukaddesin ehli nasıl menfûr olabilir?.. Hele şu iki kıtayı da okuyalım:

“Bu temâşâ ne şevk-engîzdir
Âşinâ-yı vedâd olanlarca
Belki de ders-i hüzn-âmîzdir

Vâdî-i aşkta tek kalanlara.”
“Söylenirken bu yolda hayretle
Mütesâdif nigâhları oldum
Çarpınıp ah bir şetâretle
Kaçtılar ben urulmuşâ döndüm.”

“Engîz” ile “âmîz”in med olunmasını bir tarafa bırakınız, “olan” ile “kalan”ın da takfiye edilmek ihtimâli olup olmadığını hele hiç sormayınız, yalnız: “Vâdî-i aşkta tek kalanlara” mısraında biraz vezn arayınız!.. Yok, değil mi? “Oldum” ile “döndüm”ün de takfiye edilemeyeceğini ihtâr ile beraber, mevzûn olmak şartıyla: “Mütesâdif nigâhları oldum” mısraından ne manâ istihrâc edilebileceğini bana anlatınız!.. **Bir gece**” manzûmesini kıta kıta tercüme edersek lahza lahza güleriz:

“Gece muzlimdi... Tren, aklı perişân
Bir muhârib gibi şeydâ gidiyordu.
Raks-ı âlât-ı hadîdiyesi giryân
Muttarid güfteler inşâd ediyordu.”

Tercüme: Gece karanlıktı, tren aklı perişan olan bir muhârib gibi gidiyordu. Demir âletlerin oynayışı, muttarid güfteler inşâd ediyordu.

“Uzanırdım ne zaman uyku gelirdi
Uyku bir kuştı zılâlimle.. uçardı,
Zîr-i bâlimdeki rûhum ezilirdi
Hep ezer rûhuma hep gölge saçardı.”

Tercüme: “Vakta ki uzanırdım” demek istiyordum. Uyku gelirdi. Uyku bir kuştı. Benim gölgemle uçardı. Kanadımın altındaki rûhum ezilirdi. Uyku denilen o kuş (merâm böyle olacak) hep rûhumu ezerdi, hep gölge saçardı.

“O zaman sanki muhîtimde hayâlât
Sâye raksân müterâfik darebânla
Tepinirdi ve temâsili de kat kat
Açılırdı kapanırdı halecânla”

Tercüme: O zaman, benim bulunduğum yerdeki hayâlât, oynayıcı gölgelerle, tepinirdi, çırpınırdı, oynayıcı gölgelerle, darebânlarla, halecânlarla hem açılırdı, hem kapanırdı. Tercüme pek fenâ mı kâri?.. Ne yapalım? Şu kıtayı da bu kadar tercüme edebildik!..

“Ser-i bâlinine baktıkça perişân
Bir kühen-sâleyi karşımda oturmuş
Görüyordum sarı bir şule-i perrân
Gezinirdim mütefekkir o hâmûş!..”

Tercüme: Yastığın başına baktıkça, perişân bir ihtiyârın karşımda oturmuş olduğunu görüyordum. Sarı, uçucu, bir şule gezinirdi. Ben mütefekkir, o susmuş!..

Şimdi burada:

“Dîvânece sözler mi demektir edebiyat
Âsâr-ı terakkî diyoruz biz buna heyhât!”

matla-ı meşhûrunu tekrar etmeyelim de ne yapalım?

Sayı: 62

Sayfa: 54

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYYE (24)

Geçen hafta Tedkikât-ı Edebiyye'nin te'hiri, kesret-i meşâgilemden neş'et etti. Kâri'lerime beyân-ı i'tizar ederim. Nâdir Beyefendi'nin “İki Dost” ünvanlı yazdığı manzûmeyi güzel bulduk. Hâkikaten elvâh-ı tabi'atten addolunmaya şâyândır. Bu eserde bir çocukla bir kuzu tasvîr olunuyor. Bu iki dostu tedkik ettiği esnâda, şu beyitlerde iki ruhun safvetini göstermiştir:

“Birinin fitrat-ı mesrûru küşâyış bulmuş
Bu çocuk; rûhuna âheng-i tabi'at dolmuş
Birinin hilkat-i ma`sûmu gezer mest-i bahâr.
Bu kuzu: süt kuzusu ağzını koklar ezhâr”

Manzûme ta'kîb edilince daha güzel parçalara tesâdüf olunur. “İkâz” ile “nâz” ın takfiyesini hoş görmemekle berâber, şu son parçayı da tabi'iyete misâl olarak irâd etmekten geçemeyeceğiz:

“Çocuğun rengi uçuk gözleri fersiz, baygın
Yaslanıp bir ağacın altına yorgun argın
Oradan söyleniyor ince, hafif bir sesle:
“Gel gel artık Karagöz, gel! Yine kaçdın mı! Hele!”
Gözlerinden dökülen lem`a-i hûb u bî-fer
Kuzunun şekl-i girîzânını telsîm eyler
Uykusu geldi, sokuldu! O da yorgun azıcık...
Bir zaman bekledi, baygın gözü nâzân-ı niyâz,
Sonra bir “mee!...” diyerek dostunu etti ikâz!...”

Dikkat ettiğiniz var mıdır? Ba`zı, insan güzel şî'rlerin ünvânına aldanır. Sonra ünvân altındaki şî'r okunurken aldandığını anlar. Ekseriyyâ muşaa`serlevhaların altında sönük, sâde,

serlevhaların altında sönük, ehemmiyetsiz eserlere tesâdüf olunduğu gibi; küçük, sâde, serlevhalarda hasen, rakîk, güzel eserler irâ'e eder. Kesret-i mütalaa, tecârüb-i edebiye hakîkatı daimâ isbât etmiştir.

Ez-cümle işte size bir serlevha: “Çamlıca’da Bir Sabah!” şimdi bu ser-levhanın irâ'e edeceği şî'rin ne kadar ulvî, ne kadar tabî'î olmasını tasavvur edersiniz?... Fevkâl-hayâl, değil mi?

“Sergüzeşt” müellifinin zirve-i istiğrâkı olan onun sirişk-i masûmânesini utbe-i ebediyete isâl eden, sevdalı rüzgarlarıyla genç rûhları taltîf eyleyen, her ağacın altında iki kalb-i nâlekâr için, âşiyâne-i zümrüdîn hazırlayan, bütün bedâyi-i tabî'yyeti câmi`bulunan bu Çamlıca'nın şu sabahı için bakınız ne söylenilmiştir.

“Âfitâb urmuş da pertev- bârdır kühsârlar
Müktesâ-yı câme-i zertârdır kühsârlar
Ferkadândan farkı yoktur zirve-i pür-tâbının
Hîre-bahş-ı dîde-i nekkârdır kühsârlar
Hâk-i pâki sîm u zer, gevher-nişân her sahrası
Mahzen-i gencîne-i bisyârdır kühsârlar
Her şükûfe, her şecer neşretmede bûy-ı behîşt
Câbecâ reşk-âver-i gülzârdır kühsârlar
Cân verip ecsâma cârî âb-ı tesnîm-i hayât
Menba`ı dârû-yı her-pey-mârdır kühsârlar

Maksadımız -hâşa- şu eserin kâ'ilini ta'ayyub değil; belki ba'zı eserlerin ünvânlarıyla muvafık olmadığını ityândır. A(yın) Nâdir Beyefendi'nin “Yeni Beyler” ünvân-ı umûmîsi altında yazmakta olduğu manzûmeleri bilhassa Dekadan ve Dekadan mukallidlerin enzâr-ı intibâhına irâ'e ederim.

Fâhir Bey'in “Mâzî-i Âmâlim” ünvân-ı mübhemiyle neşrettiği manzûmeyi o kadar mühbem, o kadar bî-meâl, o kadar garîb buldum ki, emsâli gibi bunu da bi't-tercûme şu sahîfeleri işgal etmek istedim. Bir de bakdım ki tercûme de kâbil değil! Bir kere okudum... On kere okudum... Nihâyet mütebessimâne, “Sübhanallah” dedim geçdim!...

Doğrusunu söylemek lazım gelirse, Sâhir Bey'in "Soluk Çiçek" ini pek tâze buldum. Mevzu`hâtıra gelmeyen birşey değilse de yeknesak, latîf tasvîr edilmiş. Öyle ki kâri' netîceye vâkıf olduğu zaman "Âh kadınlar!..." demekden kendini alamazlar. Hatırlar için kâfiyeleri hoş görerek şî'ri okuyalım:

"Kim bilir hangi sînenin en şûh
Ziyetiydin sen ey zavallı çiçek...
Şimdi yollarda pür gubâr u cürûh
İşte ölmektesin sürüklenerek"

Yollarda, tozlar içinde cerîhâdâr olmuş bir çiçeğe hitâb eden şâ'irin rikkati görülüyor, anlaşılıyor!..

"Gözlerin her nigâh-ı mün'atife,
Verdi bir inşirâh-ı itr âgîn
Sonra soldun, garîb ü âvâre,
O güzel sîneden sukût etdin,
Zanneder miydin? Oh.... Bi-çâre!
Ki bulunsun o sînelerde vefâ..."

Çiçeklerde göz tasavvuru vâkıa garibdir!... Fakat zarar yok! "terakki" denilen hassa-i celîle birdenbire dimâğı müşerref etmez ya! Mevzu`rakîk, değil mi? Biz ona bakalım! Çiçek her nigâh-ı münatîfa bir inşirâh-ı itr-ı âgîn.....veriyor!

Sonra soluyor, güzel bir sineden düşüyor!...

· Zavallı o sinede vefâ bulunduğunu zannediyor!...

Kâfiyeleri hatır için hoş görelim, "Oh!"un yerine "ah!.." denilebileceğini de îrâd ettikten sonra diyelim ki: dikkat olunsun, dekadanlar yavaş yavaş şiir söylemek isti`dâdını gösteriyorlar!...

Cenâb-ı Hak cümlesinin his ü irfânını müzdâd buyursun.

Sayı:63

Sayfa: 59

MEHMEDCELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYE (25)

Geçenlerde kütüphâneyi karıştırırken, elime, Muallim Nâcî Merhûm'un "Fürûzân"ı geçti. Kabri nûr olsun: Daha ilk sahîfesini açar açmaz Merhûmun tab-ı şûhânesi, tebessüm-i ma'nîdarı, iltifât-ı üstâdânesi gözümün önüne geldi. En evvel şu kit'ayı okudum

"Tahsîl-i kemâle hayli müddet
Mihnet çekerek hayli ammâ
Mahsûd-ı efâzıl oldu fazlım
Şâhid aranırsa işte a`dâ."

Şu kit'ayı şerhetmek lâzım gelse, merhûmun **Tercümân-ı Hakikat Gazetesi**'ne intisâbından sonra, hâtıra **Takdir-i Elhânlar, Demdeme'ler, Müdâfaa'lar** gelir, Merhûm için de samîmî, bî-tarâfâne bir terceme-i hâl yazılır!... Sonra, bu kit'a gözüme ilişti:

"Cihân'da var ise mes`ûd olan çalışkandır.
Olur karfîn-i sefâlet çalışmamakla kişi
Tarîk-i bâde perestî harâbezâre çıkar
Bırak şu meslek-i `irfâna uymayan revîşi"

Merhûmun iktidâr-ı edîbânesine hased edenlerin, onu bâde-perest olmak üzere göstermelerine karşı işte şâyân-ı intibah bir eser... Bir zaman -bilmem nasıl bir eser-i zuhûl ile- târihleri bâziçe kabîlinden zannetmişim. Bu zannımın hatâ olduğunu yavaş yavaş anladım: Hatâmı i'tirâf ederim. Âsâr-ı ahlâfin yerden göğe kadar müntedârî bulunması lâzım gelen eş`âr-ı eslâf içinde-ma`nâ-yı hakîkîsiyle-şî'r itlâkına sezâ-vâr olan güzîde târihler, buldum. Ezcümle Merhûmun Ziyâ Bey nâmında bir zâtın, oğlu Pertev için söylediği şu kıta-i târihiyeyi zîver-i hâfıza olacak âsârı ber-güzîdeden addederim.

"Maşrık-ı sülb-i ziyâdan pertevin mânend-i şems

İltimâ'ıyla füzûn oldu cihânın pertevi
Nokta-i târihim oldu gıpta-bahş-ı şeb-çerağ,
Lem'a verdi dehre mihr-âsâ ziyânın pertevi”

Her yolda tanzim-i şî're kâdir olan üstâd, hamâset-i İslâmiye ve Osmaniyeye dâ'ir bir çok bedâyi-i edebiye inşâd buyurmuştur. “Hâmiyet”, “İbnü'z-zebîr”, “Ertuğrul Gazi” bu nev'bedâyi`dendir ki, bunlara karşı mu`teriz bulunmaya yeltenenlere:

“Engüşt-i hatâ uzatma öyle
Beş beytine bir nazîre söylesin” derler!...

Biraz sonra “Gazeller” başlıyor! Fakat öyle, dekadanların sonneleri gibi değil... “Ve”lerle değil... “Oh”larla değil!... şî'r, ona nasıl bir ibtidâ lâzımsa, öyle başlıyor:

“İhtirâz-ı ta`neden kalmaktadır âhım nihân
Bir hakîkat kalmasın `âlemde Allahım nihân”

deniyor, sonra rikkat-fezâ, müte`ssir bir çehrenin te`ssürât-ı `âşikânesine ma`kes olan bir resim altına yazılmaya şâyân bulunan şu beyit söyleniyor:

“ `Arz eder sîmâ-yı resmim gönlümün maksûdûnu
Kalsa da zîr-i leb-i hâmemde dil-hâhım nihân”

“Gazel” kelimesinden sebebsiz bir hiss-i mübhem(!) ile nefret eden dekadanlara karşı beyân-ı i`tizâr ederim: İçlerinde, merhûmun:

“Der ile sâyende tezyîn eyledim balînini
Gözlerimden etti taktîr lâ-i lî gözlerin”

beytini tanzîr edecek bir edîb, bir şâ'ir var mıdır? Uzun kirpikleriyle ruhsâr-ı gülgûnuna hafif sâyeler bırakan bir perestîde-i rûh-ı hâbîdenin bâlînine gözyaşları döken şâ'iri tasavvur etmelidir, o güzel gözler için dökülen bu yaşların birer inciye teşbîh olunmasındaki asâlet-i hissî de anlamalıdır, sonra bu hiss-i `âşikâne-i asîlâneye hayrân olmalıdır!... Şî'rde tarz-ı

tasavvufu dahi iltizam eden Nâcî'nin yalnız şu mısra'ı-erbâbınca- istenildiği kadar şerh olunabilir:

“Vech-i bâkînin şu hayretgehde yüzbin rengi var.”

Şâirin hüsn-i ahlâkı, kendini bilenlerce, meşhûrdur. Hattâ:

“Vefâlı âdem isteyen
Vefâlı âdem olmalı”

beyti bugün durûb-ı emsâlden ‘addolunur, şu iki şi’ri de, hüsn-i ahlâk-ı Nâcî’ye bir delil olmak üzere yazabilirim:

“Hukûk-ı ülfete Nâcî ri`âyet eyleyeni
Nasıl fedâ edelim âdemiyyet öyle değil”
“Diyorlar ki: Derdin ne? Birdir cevâbım,
Ulüvv-i cenâbım, ulüvv-i cenâbım.”

“Fürûzân”dan bir beyit daha:

“Aksetti bin vâ hasretâ dağlarla çıktım âşinâ
Her dağdaki kalbî sadâ efgânımın efgânıdır!”

Bu levhayı anlamak lâzım! Bütün ihtisâsât-ı rakîka ashâbına i`timât ediniz: Bu beyit garâmiyâtın en güzel , en hissî, en rakîk bedâyiindendir. “Aşk” kelimesini lâyıkıyla telakkî eden her kalb, bu sadâ-yı derûnîyi, bu `aks-i figânı duyar, sonra, bir`âşığın yıllarca hasret-zede olduğu sevdiğine karşı:

“Şu geçen o dil-şiken olsun yine gönlün halecânı var
Deme bir nigah bile atmıyor a gönül onun da zamânı var.”

demesi bilâ-ihdiyâr olur!...

“Dediler `ârife bir gül kâfi”** mısra`ı bir hakikat-ı mahzâ olmak üzere kâbul edildiği takdirde **“Fürûzân”a dâ`ir şuraya kadar yazdığımız mütâla`ât, Nâcî'nin meslek-i edebîsine mu`teriz bulunan bir kısım tıflânın mûcib-i intibâhı olmalıdır, yoksa **“Âteş-pâre”**nin ihtiva ettiği bedâyi`-i edebiyeyi –Merhûmun zamânı i`tibârıyla şerh ve tefsire kalkışırsak, mu`teriz hasûd çehrelerin yalnız kızarmış olduğunu görürüz!...

Sayı: 64

Sayfa: 62-63

MEHMEDCELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYE (26)

“Âteş-pâre” ye dâ’ir... Bugün üstâd-ı merhûmun -zamânının terakkiyât-ı edebiyesine nazaran-kudret-i fevk`al-âde-i şâ`irânesini inkâr edenlere karşı işte parlak bir bürhân: **Âteş-pâre!** En evvel “Tevhîd”ini ele alalım, “sehl-i mümteni” ıtlâkına şâyân, mir`at-i îmân ıtlâkına çesbân olan bir eser-i güzideyi, dikkatle okuyalım, her beytinde hiss-i tasavvufun efkâr-ı rakîka-i hakîmâne ile tezeyyûn ettiğini görürüz.

“Allah ki mûcid-i cihândır
Bin türlü nikâbdan `ıyândır.”

matla`ını bi-hakkın şerhetmek için –diyebilirim ki- “**Âteş-pâre**” kadar bir kitap yazmak icâb eder. Vâsf-ı ulûhiyet için:

“Tarife gitmemektir evvelâ
Tarife gelir mi hiç Mevlâ
Allah nedir? Deyince gâfil
Allah deyip hamûş olur dil”

beyitlerinden daha şâ`irâne, daha hakîmâne, hususân daha vâzıh bir beyyineye nâdir tesâdüf olunur.

Bir istiğrâk-ı sırfâ içinde, kudret-i ilâhiyyeyi, hâkikaten bir mutasavvıf-ı islâm şâ`irine yakışacak sûrette sehl-i mümteni tarzında tasvîrden sonra, şî`r-i belîğine şu beyitlerle hüsn-i hâtime vermesi bu dâhînin muvaffakiyât-ı şâ`irânesinden `addolunsa sezâdır:

“ Âfv eyle hatâ ederse gâhî
Bir cezbeli şâ`irin İlâhî
`Aşkınla su`âl-i dil-nişîni

Raksan ediyor muvahhidîni
Senden bu nefes, dehen de senden
Şâ`ir de senin, sühân da senden.”

Bir çok eserlerimizde “Güvercin” der geçeriz, bir çok güvercin için `âşıkâne, şâ`irane zemînler hûlyâ ederiz, bir kaç süslü kelimelerden sonra, bu mahlûk-ı latîfi ferâmûş etmek onun için değerli bir eser bırakmamak mu` tâdımızdır. Binâ`en-`aleyh, üstâdın “**Kebûter**”ini okumalı, burada gösterdiği iktidâr-ı edîbâneyi görmeli:

Şâ`ir hazîn hazîn kebûteriyle meşgûl oluyor; onun pervâzını, süzülüşünü seyrediyor, refref-i per u bâlini istimâ`eyliyor. Sonra kebûtere karşı bir hitâb başlar, burada şâ`irin bütün bir rikkat-i hayâli bütün samîmiyet-i rûhiyesi, inler gibi, ağlar gibi görünür!...

Bu zaman, kebûterin gerden-i bülendi, refîâr-ı mevzûnu, tozlukları, tüyleri göz önüne gelir!... “Hû hû”larının meftûnu olur!... Sonra manzûmesine mü`ellim bir felsefe ile hâtîme verir!... Sorarım, bu nev` âsâr içinde:

“Gel dâneye, kaçma ey kebûter
Hayrânını sanma dâm-ı küster
Oldun yine baġteten perîde
Bundan ne çıkar a nûr-ı dîde
Dânem seni sayd için deġildir.
Gel gel ! Bu bir arzû-yı dildir.
Erbâb-ı nazar sevip öperler
Yerlerde sürünmesin o perler
“ Hû hûları âh-ı yek-derûnu
Âşık beġenir bu erganunu”

gibi bedâyi-`i hissiye -şu kadar eş`ârımız arasında- kaç kere tesâdüf olunmuştur?

Bunu anlamak isterim!... Bu şî`rin bir levha teşkîl etmesini- kendi i`timâd ve i`tikâdlarına göre- nevâirden addeden bazı edebiyât-ı cedîde müntesibîni “**Şâm-ı Garîbân**” da şu kıt`aları sevilen bir seyyâh görecekler:

“Bir dağ eteğinde şöyle durdum.
Çekmişti kenâra şemsi kühsâr
Sevdim o güzel yeri oturdum
Teşkîl ediyordu bir çemen-zâr
Düşmüştü şevâhik-i cibâlin
Ta nısf-ı fezâyâ dek zılâli
Hâlâ o cibâlin, ol zılâli
Pîş-i nazarımdadır hayâli
Eylerdi kühen zerândûd
Yer yer güvercin ziyâ-yı mevâc
Âheste-revişle zıll-i memdûd
Bir yandan onu ederdî târâc”

Nasıl? Bundan yirmi sene evvel her türlü sâ'ibe-i taklîdden `âri olmak üzere-bir üslûb-ı yegâne dâhilinde şöyle bir levha-i sahrâ-yı, böyle bir gurûb-i âteşini irâ'e eden bir şî'r okudunuz mu? Şimdi bize göstermek istedikleri bir çok şî'r bozuntularının , “Şâm-ı Garîbân” gibi `âli levhaların kırıntılarında `ibâret olmadığını kim isbât edebilir?

Her müntesib-i edebînin zihninde menkûş bulunan “Kuzu”, “Feryâd” gibi bedâyi`-i edebîyeyi burada kârîlerime tekrâr- alâ- tekrâr göstermek lâzım gelmez; bunlar vaktiyle en büyük edîblerimiz tarafından ma`raz-ı takdîrde şerh ve îzâh olunmuş.

“Dereden Tepeden” ünvânlı manzûmede sâkit bir şitâ tasvîr olunuyor. Bahâr gidiyor, yapraklar dökülüyor, nebâtâtta nişâne görülmüyor, kar, yavaş yavaş düşüyor, semâ, bir şükûfe-zâr oluyor, nazar-ı şâ'irde, bunların her dânesi bir çiçekten `ibâret kalıyor, bu çiçekler, birer mu`cizeyi hâvî bulunuyor, bülbül âşîyanına çekiliyor, bitiyor, boğuluyor!... Kâ'inât, şâ'irin karşısında hazîn hazîn gülümsüyor!... Şu beyitleri enzâr-ı takdire irâ'e ediyorum:

“Kar düşmede arza pâre pâre
Dönmekte felek şükûfe-zâre
Her parçası bir güzel çiçektir
Şâ'irde çiçek etek etektir.
Seyret bu şükûfe-i semâvî
Bir mu`cizeyi değil mi hâvî?

Bülbül! Ne çekildik âşîyâne
Tab`ında tükendi mi terâne?"

“**Sehâbe**” yi okuyunuz, sevdânın size îsâr ettiği gözyaşları arasından, bütün bedâyi`-i tabiatın içinde sevdiğini bir nişâne ararken bu şi`ri okuyunuz, ey genç kalpler!... Ey ıztırabât-ı `âşîkâne ile, devr-i şebâbta sefid-i ser olan gençler!... Bu manzûme, size bir `âşîk şâ`irin buluta hitâbını gösterir. O bulut ne güzel tasvîr olunmuştur? Oradaki renkler, ne latîf irâ`e edilmiştir! Kalb-i mütehasşir, bu uçup giden buluttan, sevip de görmediğini su`âl eder,

“Beni oraya götür!...” der!” Şu beyitleri okuyalım:

Ey ebr-i latîf-reng-i seyyâr
Pek şa`şa`alî temâşan var
Füşhat –gede-i şehper içinde
Deryâ-yı ziyâ-yı mihr içinde
Mâhî gibi hoş sebâhatin var
Dur! Dur! Ne de çok seyâhatin var
Gûyâ uyuyormuşum, uyandım
Nâ-gâh seni görünce sandım
Reng-i reh-i dilberân şu anda
Uçmuş da birikmiş âsmânda
Nerden geliyorsun? Âh böyle
Gördün mü o dilsitânî? Söyle.”

Bu sahîfeler müsâ`id olaydı, “**Tasvîr-i Cânân**” aynen naklederim. İhtisâsât-i rakîkanın Mu`allimde gösterdiği inbisât-ı şa`irâneyi bir daha görmüş olurdunuz, sonra, hâfizanızda menkûş olduğuna i`timâd ettiğim bu beyitleri tekrâr ederdiniz:

“Ey levha-i yâr-ı nevha-bahşâ
Bin kerre de eylesem temâşâ
Doymaz sana çeşm-i girye-mu`tâd
Baktıkça olur vedâdî müzdâd
Hayrân-ı nefâsetindir elvâh
Kurbân-ı letâfetindir ervâh

Nâzik gülüşün ne rûh-perver
Kirpik süzüşün ne rikkat-âver
Sen kaldın elimde yâr gitti
Bitmez sanılan ümid bitti.

Görüyorsunuz, okuyorsunuz, “**Âteş-pâre**” den birer nümûne gösteriyorum. Bu kadar sühûlet-i beyân, bu kadar rikkat-i his ile hangimiz yazabiliriz?.. Siz üstâd-ı muhteremin tadrîsat-i islamiye ve osmaniyeye bîgâne kaldığınız halde Musse’lerden, Koppe’ler den bahseden yeni beyler!... Şuraya kadar irâ’e ettiğim bedâyi’den bir parçasını olsun tanzîr etmek iktîdarında mısınız? İnsâf ya hu!...

Sayı : 65

Sayfa: 66

MEHMED CELÂL

TEDKİKÂT-I EDEBİYE (27)

“Şerâre” ye dâir... Âteşpare’den sonra Şerâre ile tenvîr-i uyûn edeceğiz.

En evvel kabında şu kıt’a görülür:

“Âgûş-ı nigâhımda görünmek hevesiyle
Ebkâr-ı nüket cilve eder pîşgehimde
Herhangisine baksam atar beytime kendin
Şâ`ir mi neyim? Câzibe vardır nigehimde.”

Bir şâ`irin-şiiir düşünürken-çehresine dikkat olunsun, gözlerinden uçan âsâr-ı tefekküre atf-ı nazar edilsin, bu nazarlardan uçan ebkâr-ı bedâyi`düşünülsün, bu kıt`anın ihtivâ ettiği ma`nâ-i rakîk o zaman hiss olunur, o zaman anlaşılır!... Hamâset, hamâset! Hakîkaten Osmanlıoğlu Osmanlı olan Mu`allim’in âlî sînesindeki kalb-i hamâset-perver -ekseriyâ- bu kelime ile helecâna gelirdi. Selimiye`sinde münderic:

“Berk-i hâtif sanma, olmuştur, selîm-i evvelin
Dest-i pür-zûrunda şemşîr-i celâdet- müncelî”

beyti bu edâyı isbât eder. Tekrâr edeyim: Kabri nûr olsun, merhûmun ara sıra letâife de meyli vardı.

“Hüsn-i tahrîr iddiâsında bulunur bir bey hakkında” yazdığı bu kıt`a, o meyle şâhiddir:

“Yazdığım şeyler bütün parlak düşer dermiş beyim
Bence parlaklık onun rîkiyle kırtâsındadır.
Parladırđım, şimdi tahrîrât-ı bî-mâ`nâsını
Olmasa müdhik o yanlışlar ki imlâsındadır.”

Üstâdın en büyük iktidârı îcâd ve ibda`a münhasırdı. O fikr-i münevver, gıpta-ı bahşâ-yı eslâf, takdîr-âver-i ahlâf olacak bedi`aların matla`ı oldu. Yûsuf'un nûr-ı rûhunu tahlil etti, ondan bir "pirâhen" tasavvur eyledi. Cânânının vücûdunu- ma`nen-bir âtitâb gibi gördü. Sonra fikr-i harikulâde-i îcâd, ona bu beyti inşâd etdirdi:

"Zannederler perde-i mehtâba girmiş âfitâb
Yûsuf'un nûr-ı rûhundan olsa pirâhen sana"

Gözyaşları!... şâirler için bu bir kısmet, bu bir gıdâ değil mi?.. En samîmî, en ciddî, en tali'siz şâ'irler, yalnız bu "gözyaşları" içindeki -halli gayr-ı kâbil olan- "aşk" mu`ammâsını görmüyorlar mı? Bir kısım eslâf, bir kısım üdebâ-yı ahlâf, şu zavallı "aşk" kelimesini bi-hakkın halledememişlerdir. Tetebu'ât-ı edebiyesi kâbil-i inkâr olmayan "Düşmen-i şî'r ü hayâl" addolunan bizim nâdî-i hulûk... Bu genç muharrir bile, o âlî kelimeyi çiğneyip geçmek istemişti!... Tecârib-i hayât, sen ile mütenâsib olur. Eminim ki, âsâr-ı şarkiyyeyi edebîyât-ı garbiyyeden ziyâde tetebbu etmiş, her halde işte bu zaman, bu devr-i şebâbında henüz ihtisâsâta samîmiye-i kalbiyyeyi bihakkın tecrübe etmemiş bulunan Nâdî, Nâcî'nin:

"Ey aşk bildiğin gibi-yak yık derûnumu
Bir kimsesiz belâ zedenin hânûmânıdır"

mısra`ını pek garip görmez, beytinin ihtiva ettiği manâ hakîkattir!. Şeyh Gâlib'in **Hüsn ü Aşk**'ını okuyanlar nâdirdir sanırım. Çünkü bu eser bütün bütün, garâmiyât ile mümtezic bulunan tasavvufa âiddir. Ez-cümle **Şeyh Gâlib**'in:

"Eyler nigehi... ederse bî-dâd
Îsâyı `arûs-ı merke dâmâd
Cibrîl-i nigâhın et temâşâ
'Azrâ-ili gör ki rûh-bahşâ"

Neşîdesinden çoklarımız birşey anlamadığımız halde Muallim'in:

"Hüsn ü Aşk etti kemâl üzere tecelli bizde
Görecek göz varsa bir bana bir yâre bakın"

Yolundaki fikr-i Nâciyânesini pekâla şerh edebiliriz. Elvâh-ı rakîka teşkil edecek olan bedayi-i mu`allimânenen biri de şu beyittir:

“Zülfüne verdikçe nesîm ihtizâz
Üstüne titrer dil-i nâz”

Teessüf olunur ki, Muallim’i istihfaf etmek cür’etinde bulunan bir kısım tıflân-ı sebükmağzân, yeşil tasavvurları, mâ’i hülyaları, tırşe rengindeki şi`rleri ortaya sürdükleri, bu maskaralıklarla reng-i âşina-i edeb olduklarını güya gösterdikleri halde şimdiye kadar:

“Ten-i gültreng-i gülşen erguvânı nîmten gülşen
Hezârân bârekallah gülşen-ender-gülşen oldun sen”

letâfetinde bir beyit bile söyleyememişlerdir.

Tahassür! Garâmiyatın bir çok ihtisâsâtından biri de tahassürdeki gözyaşlarıyla rûhu boğar!
Hasret! İşte yalnız bu kelime içinde acı, zî-meâl gözyaşları gizlenir!.. Pâmâl-i tahassür olan Şerâre nâzımı öyle ağlar, öyle inler gibi der ki:

“Çâre-sâzım! Gitme kim rûz-ı firâkın derdime
Kat’-ı ümmid ettiğim gündür husûl-ı çâreden!”

Recâizâde Mahmud Ekrem Bey Efendi’nin tahmîn ettikleri:

“Nedir o nevha şu vîrânenin civârında
Dokundu hâtırına hâl-i inkisârında”

matla`lı gazel-i rikkatperverini bi-hak tanzîr edecek bir merd-i mükemmel varsa, işte meydan!..

“Gönlümü zülf-i melâikbende kıl âvîhte
Âfitâb âvize olsun şehper-i Cibrîl’de”

beytindeki ulviyet-i hayâl merhûmu şâ'ir değil, belki nâzım(!) addeden bir kısım çoluk
çocuğun acabâ fikirlerini müşerref etmiş midir?

Sayı: 26

Sayfa: 104

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

Bazı müntesîbîn-i edeb, Nâbî'yi şî'rin kısm-ı hakîmine mensûb zannederler, ve bu babta-güyâ hakîmâne olmak üzere- tuhaf tuhaf beyitler de îrâd eylerler. Geçenlerde edîb Haluk Reşâd Beyefendi Hazretlerinin kütüphanelerinde bulduğum **Nâbî Dîvanı**'nı alarak eve getirdim. Şöyle bir tetkîk ettim. Müşârünileyh bazı ebyât kenarına işâret etmişler. Bunları dikkatle mütâlaa eyledim. Bunların içinde, hakîkaten hakîmâne ünvânına lââyık olacaklar da var. Fakat nâdir!... İşâretsiz bazı ebyât ise,

Gönülde dâ'iyeye-i mâ, emel bozuntusudur.

Yahûd: **“-Derya ta`affün eyler oldukça âr meyde”**

gibi `âdi şeyler! Gazeliyâtı baştan aşağı kadar süzdükten sonra bir çok ebyât-ı âşikânesine tesâdüf ettim ki, evvelkilerden daha metîn, daha hoş-âyende:

Ezcümle: **“Oldu dîvân-ı ezelde sernüviştım derd-i aşk
Terk-i sevdâ-yı muhabbet gayr-i kâbildir bana.”**

beytini Fuzûlî'yi bile takdîr-hân edecek bedâyi'den buldum.

Gözyaşları!... Şî'r ile berâber halkolunmuş zannetiğim, en rakîk, en hazîn âsâr-ı edebiye içinde izlerini bulduğum gözyaşları, **Nâbî**'de de nâdir değil imiş!.. Enînlerim, istirhâmlarla uyanan bir subh-ı visâlin hâtırasıyla:

**Ne girersin araya yâre niyâz ettikçe
Hani, ey girye-mürâ`ât-i edeb n'oldu sana, diye ağlamış.**

Şeb-î firâkın merâretini hisseden Nâbî, perestîde-i âmâliyle karşı karşıya gelen bir sevdâ-
zedenin tatlı tatlı ağlayışlarını, mebzûl mebzûl enînlerini:

Şeb-i firâkda feryâd-ı telhdâr yoksa
Olur mecâlis-i vuslatda âh u zâr lezîz,

diye tasvîr etmiş. Zamanına göre, içinde bulunduğu `asrın terakkiyâtına nisbetle fenâ bir eser-i
his değil!. Şiddetle hüsn-âşînâ olduğuna ise:

“Her kande kim telemmü ede pertev-i cemâl
Terk-i perestiş eyleyemem mezhebim budur”

beyti delîldir.

Öyle gözler vardır ki, mâ`i dururken hafif bir initâfiyla yeşil gibi görünür; öyle gözler vardır
ki, kirpiklerin uzunluğundan çokluğundan- bu gözlerdeki câzibeye karşı-insan bu gözlerdeki
renge seçemez! Fakat bakışlar?... Âh!... öyle bakışlar vardır ki, ma`sûmiyet-i istirhâm,
inhimâk, visâl, ârzû-yı memât, neşve-i hayât, niyâz-ı nev-meydâne gibi hayât-ı şâ`irânedeki
birer şi`r-i güzînin tulû`una bâ`is, o kadar! Siyâh gözlerin bî-tâb ve tûvân, ve bununla berâber
serzenişkârâne bakışları, zavallı Nâbî`ye bu ferdâ-yı ilhâmı eyler:

Bîmâr ise de her ne kadar çeşm-i siyâhı
Uşşâkı perîşân edecek kudreti vardır.

Nâbî`nin: Bir derde esîr ol ki etîbbâ-yı zamâne
Vâbeste-i tedbîr u devâdır demesinler

beytini okurken, **Hazret-i Fuzûli`nin:**

“Çâre-i bihbûdumı sordum muâlicden, dedi:
Derd, derd-i aşk ise mümkün değil dermân sana.”

beytini tahattur ettim.

[Mâba`di var]

Sayı: 27

Sayfa: 110

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

-26. Nüşamızdan mâb`ad-

Yine gözlerden, yine her nazarından bir türlü me`al anlaşılın gözlerden bahsettiği sırada diyor ki:

O şûhun anlamak evzâ`-ı çeşm-i pürkârın
Tamamen `ukde-güşâlık dakîkadanlıktır

Sevda sevda!.. İnsâna ne kadar serâ`ir-i hissiyeyi telkin eder!... Sevdin değil mi ey kârî?... Yahud şimdi, bu satırları okuduğun vakit seviyorsun!... Yarınki muvaad mülâkâtı düşünüyorsun, ki orada güneşin ilk ziyâlarıyla beraber senin için bir ufk-ı şi`r ve hûlyâ açılacak!... Bu zaman, semâ-yı mükevkebe `atf-ı enzâr ederek, her necmin tebessümünde onun handelerini keşfeyleyerek titreyen dudaklarından dökülecek serzenişleri şimdiden âmâde etmeli. Yarın orada, o muva`ad mülâkatta lertzân ve pür- halecân bulunursunuz... Sonra karşı karşıya, gelirsiniz... Sonra?... Âh sonra... Hiç bir şey söyleyemezsiniz... Bütün belâğatınız, bütün şi`riniz bir hüsn-i his-âşinânın karşısında solar, biter, ezilir!... O zamân Nâbi`nin:

“Gel ey esîr-i sühan eyle meşk-i hâmûşu
Zebân-ı memleket-i aşk bî-zebanlıktır.”

diye tasvîr ettiği hikmet-i hissiye tecellî eder!...

“Nâbîyâ kasd-i cefâ eylemedikçe bilmem
Ne zaman hâtır-ı dildâra hutûr eylemişiz.”

şi`rinden doğan hissiyât, kalbi de yüzü kadar latîf, güzel `adedilen garîb, zavallı bir âşığın
âh u zârını nâkil değil mi?

-Mâbâ`di var-

Sayı: 28

Sayfa: 113

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

-27. Nüşamızdan mâba`d-

“Aşka istiğnâ yakışmazken ‘acîb hâletdeyiz
Varmaya kûyuna ‘âr eyler dil-i âvâremiz.”

beyti de hicâb-ı ‘âşikâneyi musavvirdir.

“O âfetin revîş-i nâzikânesin biliriz.
Cefâya niyyet edince bahânesin biliriz.”

matla`ı da Nâbî'nin rikkat-i hayâl'ini isbât eden âsârındandır. Nevmîd!. ‘Aşkın ilk halecânlarıyla bî-tab ve tûvân olan vefâsız sevdiğine karşı gözyaşlarından başka tercümân-ı hissiyât bulunmayan:

“Âşıklığıma şâhid-i ‘âdil mi değildir
Evzâ`-i hazînimle garibâne nigâhım.”

beytini musavvir-i hâli addeden, o kadar ıztırâbları, o kadar enînleriyle berâber feryâd-ı garîbânesini sevdiğine îsâl eylemeyen bir nevmîd:

“Gönül çek dest-i ümmîdin dahî eyyâm-ı `ıyd olsa
Bizimle mâcerâyâ nâzdan ol âfet elvermez.”

demekte muztar kalmaz mı? Âyîneye dâ`ir bir çok ebyât okumuştur. Ezcümle muktedir bir şâ`irimizin, muhtazır bir `âşığın son istirhâmını, nefs-i vâpesînini irâ'e eden:

“Gösterirsen ölmeden göster bana ol sîneyi

Yoksa hasta son nefesde neylesin âyineyi”

beyti zîver-i hâfızamdır. Bu gibi ebyât-ı latîfe arasında Nâbî'nin, gönüle hafî bir rikkat ilkâ eden:

“Çıkar bir gün zuhûra inkisâr-ı hâtırım ammâ
Benümle ol büt-i âyîne-rûyum rû-be-rû çıkmaz”

gibi bedâyi'de ilâve olursa lâyıktır.

Kudemâ-yı şu`âramızın şi'rllerinde gösterdikleri mazmûn ve mevzû-ekseriyya- bir gibidir. Ezcümle eslâfî şikâyet-hân eden birşey var ise, o da gül ve bülbülün, şem ve pervânenin, **Kays** ve **Ferhâd**, **Leylâ** ve **Şirin**'in her divânda, bir hayâl içinde; fakat başka başka vezinlerde tekrâr edilmesidir. Bunların arasında îcâd denilecek bedâyide nâdir değildir. Ezcümle Nâbî'nin şu beyti, o misüllü bedâyidendir:

“Döküldü pâyine `uşşâk o goncenin Nâbî
Bahâr var mı ki dâmânına hazân düşmez”

Nedîmâne denilebilecek eş`arı içinde:

“Mâ`iliz bir güle Nâbî ki tebessüm etse
Handeden gonce-i handâmı peşîmân buluruz.”

gibi beyitler de vardır.

“Ol hod-pesendin âyineden gayre meyli yok
Yokdur bizim husûmete şâyân rakîbimiz.”

beyti de sâf bir hayâli göstermektedir.

(Mâbâ`di var)

Sayı: 29

Sayfa: 116

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

-Geçen Nüshâmızdan Mâba`d-

“Ümîd-i bûs-ı lebiyle o âfetin Nâbî
Kadehlerin dökülen âb-ı rûların biliriz.”

beyti dahi bir hayâl-i rakîki hâvidir. Fuzûlî: “Hüsn ne mikdâr olursa `aşk ol mikdâr olur.” demiş. Bu mısra`ı; hüsün ne mikdâr olursa cevri ol mikdâr olur, yolunda îrâd etmek de musîb. Tecârüb-i hissiyenin en hazînlerindendir ki, sâhib-i cemâl olduğu kadar hâ`iz-i vefâ olan nâdire-i hüsün enderdir, zâten `aşka lezzet-bahş olan şey bir perestîde-i dil tarafından serzenişler görmek, cefâlar hissetmek değil midir? Bu serzenişler, bu cefâlar olmasa hayât-ı `âşikâne ne sönük kalır!...

Sevdiğinizin küçük bir nazra-ı serzenişine karşı sabâhlara kadar gözyaşı dökdüğümüz geceler unutulur mu? İzzet-i nefsimizden dolayı ona göstermek istemediğimiz bu gözyaşlarını yine ona ihsâs için rûzgarların âğûşuna tevdi ederiz. Sevdiğimizde sitem-kârâne bir arzû, bizi ne mübhem sûrette müte`ssir eder!... Zavallı Nâbî! Sitemkârların en ehvenine tesâdüf etmiş olmalı ki:

“Gâlib gelir mülâyemet-i tab`ı ba`zının
Yoksa güzel mi var ki sitemkârlık istemez.” diyor!...

Hazret-i Fuzûlî'nin:

“Çâre-i bihbûdumu sordum mu`âlicden dedi:
Derd derd-i `aşk ise mümkün değil dermân sana,”

beytiyle âlâm ve ıztırâbindan şikâyet-hân olduğu `aşk, onun ihsâs ettiği şeyler zannettim ki- birer birer `an`anesiyle-ta`rîf edilmiş olsun, erbâb-ı fennin ta`rîf-i muhabbet için îrâd eyledikleri sözlerden sarf-ı nazar, muhabbete hissen daha yakın olan romancılar, şâ`irler, ressâmlâr, mûsikî-şinâsân, bir romanda, bir şî`irde, bir levhada, bir nağmede ahvâl-i muhabbeti arzû olunduğu gibi baştan aşağı şerh ve îzâh edememişlerdir... O kadar mübhem noktalar meskûten geçilmiştir ki... Nâbî bunu:

“Evsâf-ı muhabbet dehen-i hâmeye sığmaz,”

matla`ıyla i`tirâf eder. Yine bir gazelde der ki:

Umarsın bir nüvâziş açtığı bin zahm için ammâ
Bu insâniyyet ey dil gamze-i cânâneden gelmez

diye ne hazîn şikâyet-hân olmuştur.

[Mâbâ`di var]

Sayı: 30

Sayfa: 120-121

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

[29. Nüshamızdan mâba`d]

Öyle diyebilirim ki, herşeyden ziyâde âsâr-ı edebiyeye revnak veren garâmiyâttır. Hamâsiyâta, hikmete dâ`ir olan şi`rler ne kadar muşâ`şaa, ne kadar met`in olsa, garâmiyâta dâ`ir söylenen eş`âr kadar-hisse karşı tes`ir-i hâiz olamaz.

Fuzûli Dîvânı`nı açtığımız vakit, her sahîfede, bir türlü `aşkın tecellî ettiğini görürüz. Bir sahîfede;

“Cânımın cevheri ol la`l-i şeker yâre fedâ
Ömrümün hâsılı ol şîve-i refâre fedâ”

diye semâhat-ı `âşikâne gösterir, bir sahîfede:

“Dil verme gam-ı `aşka ki `aşk âfet-i cândır.
Aşk âfet-i cân olduğu meşhûr-ı cihândır.”

diye herkesi ta`zîr eder, sonra gâlibâ bir nasîhati nakz etmek için:

“Kim derse Fuzûlî ki güzellerde vefâ var
Aldanma ki şâ`ir sözü elbette yalandır.”

der, Fuzûlî tecessüm etmiş bir muhabbettir. Cesâret edebilseydim, ondaki muhabbeti tedkîk ederdim. Her beyti ayrı ayrı şerhe çalışırdım, gazellerindeki gözyaşlarını, enînleri birer birer gösterirdim. Bu büyük şâ`irin ihtisâsât-ı mukaddese-i derûnunu lâyıkıyla şerhedemem. Onun için sükût ederim. Gelelim Nâbî`ye: Kudemâ-yı şu`arâımızda garîb garîb ihtisâsâta tesâdüf ediyoruz. Hakkıyla düşünülse, insan sevdiğinin başka birini sevdiğini istememek lâzım gelir,

hem kıskanır, hem onu felâket-ı muhabbetten esirger, hakîkat böyle iken kudemâdan bir kısmının:

“Tutuşmuş âteş-i `aşka o meh-rû bir güzel sevmiş
Melâhet-i meclisinde şemiken pervânedür şimdi”

diye kendi hissettikleri ıztırâbât-ı `âşıkânelerini sevdiklerinde de görmek ârzûsuna düşmeleri, bilmem nasıl mübhem bir hissin îcâbâtındandır? Hattâ Nâbî de bu hisse kapılarak:

`Aşka düşdün bana derken gam u mihnet ne imiş.
Sen de gör çâşnî-i câm-ı muhabbet ne imiş”

demiştir.

(Mâbâ`di var.)

Sayı: 31

Sayfa: 124

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

[30. Nüshamızdan mâba`d]

“Bir zamân hüsn ile ol âfet-i meh-rû ne imiş
Nâz u şîve ne imiş kâmet-i dil-cû ne imiş.”

beyti, bir zamanlar en sengîn dilleri bile mübtelâ-yı garâm eden bir hüsnün müstakbelde ne yamân bir harâbiyete dūçâr olduğunu gösterir!

Bir sabâh-ı bahâr tasavvur olunsun ki, semâ-yı zî-sefâ-yı lâcirverdîsinden dökülen jâleler, arûs-ı rebîin pırlantalarını, bâlâ-yı âsumânda şa`şaa-nisâr olan sırma saçlı güneş âyîne-i nevârîni teşkîl etmiş olsun! Dağlarda, bayırlarda, açılan her kır çiçeğinin sîne-i mu`attarında, birer hande, birer tebessüm inkişâf etsin! Nesîm-i nüvâzişkâr hafif hafif eser, uzak pek uzak bir diyâr-ı esâtîrden perîlerin bûy-ı gîysûvânını getirir! O sabâh-ı bahâr bu kadar şen, bu kadar mesrûr!... Lakin düşününüz ki mahzûn! Derd-i muhabbet sizi de zebûn etmiş!... Ezmiş, bitirmiş!... Kalbiniz bir neyr-i hüsn u ân için hissettiğiniz muhabbeti her darbesiyle ifşâ ediyor!...

İşte bu gün, bu sabâh-ı bahâr içinde sevdiğinizden ayrılıyorsunuz!..Bir de, bir gece düşününüz; isterse zalâm-ı kederden nişân versin, isterse, bütün yağmurlarıyla, şimşekleriyle neş`enizi kaçırmış olsun!... Fakat siz mesrûr!... Çünkü, dem-i iftirâkta döküğünüz o kadar gözyaşları, bu şeb-i visâlde koruyacak!... bu ihtisâsâtı-Nâbî gibi- bir beyit ile tasvîr için:

“Rûz-i hicre ne kadar tîre demek câ`iz ise
Şâm-ı vasla o kadar dense sezâ şâm-ı şerîf”

dersiniz. Nâbî'nin enînleri içinde:

“Felek artırma geçdik illetin bîmâr-ı hicrânın
Elinden çünkü gelmez derd-i `aşka çâre-sâz olmak.”

gibi, fuzûliyetinin meşreb-i `âşıkânesine hoş gelecek şeyler de vardır. Beyt-i âtî bu kabîldendir:

“Bir kerre iltifâtın ile hurrem olmadık
Bîgâne denlü sohbetine mahrem olmadık.”

“Vakf”, “hâne” münâsebetsizliklerinden sarf-ı nazar olunursa Nâbî`nin:

“Gönül nâmında bir vîrâne olmuş hâne kalmışdı
Alup anı da uhrâ-yı cefâ-cû vakf-ı derd ettin”

beyti de hoştur. Bunu okurken, kâ`ilini bilmediğim:

“Gönül nâmında bir gam- hârımız kalmışdı `âlemde
O da vardı ser-i kûy-i dilârâda vatan tutdu.”

beytini tahattur ettim. Sohbet-i dildâra müştak, fakat bundan mahrûm olan bir zavallının düşünüp düşünüp de bulduğu çâre:

“Pâyine bâri bu takrîb ile düşmem yârin
Kalmadı âh meded-i tâb u tüvânım diyerek.”

beytinin tasvîr ettiği hâl oluyor. Tuhaf, ama yine muztaribâne, yine `âşıkâne!...

Mâbâ`di var

Sayı: 33

Sayfa: 132-133

MEHMED CELÂL

NÂBÎ'DE HAYÂT-I ÂŞİKÂNE

[31. Nüshamızdan mâba`d]

“Cem’in idrâke çalış ka’r-ı yem-i lâhûtun
Farkdan farkına geç dâire-i nâsûtun.”

matla`lı gazelinde şöyle bir beytine tesâdüf olunur:

“Âşıkın `aşk ile ahvâlini bilmezsen eğer
Piş-i âteşde olan hâlini gör barutun”

teşbîhinde münâsebetsizlik yok ise (barut ile âteş oyunu) darb-ı meselini ihtivâ ettiği için:

“Sözde darb-ı mesel îrâdına söz yok ammâ
Söz odur `âleme senden kala bir darb-ı mesel”

demiş olan Nâbî'nin meşrebine göre hoş bir beyit!... Dîvanlarımızı açarsak görürüz ki, şâ'irlerimiz beyân-ı za`f için derece-i iğrâka çıkararak pek çok ebyât-ı mudhike vücûda getirmişlerdir. Ezcümle belîğ:

“Ten-i bîmârımı gam öyle za`îf eyledi kim
Kendimi görmek için gözlüğe muhtâç oldum.”

demiştir!...

Hele: “Örümcek ağının üstünde kaldı cism-i nizâr”

Yâhûd: “Bir kılı bin yarar olsan biri örter bedenim”

gibi hezeyânların hadd ü hesâbı yok ya!... Bunlara nisbetle Nâbî'nin:

“Âşık ifnâ-yı vücûd eylemeden kasdı budur.

İstemez kimseye bâr olduğunu tabutun.”

beyti yine bir gınâ-yı kalb-i `âşıkâneyi ifhâm eder. Yine vefâsızlıktan şikâyet!.. O vefâsızlıktan, ki giriftâr-ı garâm olan bütün gönülleri halecânlara sevk etmiş, gözyaşları döktürmüştür!... Bununla beraber Nâbî:

“O şûha töhmet-i nâ- mihrîbânî gerçi vâridir.

Ser-efrâzân-ı hüsnün sen bana bir mihrîbânın bul”

diyerek sevdiğini ma`zûr gösterir! Şâir, bir gazelinde zamân-ı şebâba ircâ-ı nazar eder, uzun bir tahassürle sevdâlarını, bu sevdâlar için çıkan enînlerini yâda getirir. O zamân kendisini en bahtiyâr, en mes`ûd, en neş`edâr bulduğunu i`tirâf eyler, dudaklarından böyle bir âh-ı tahassür düşer:

Kanı o dem ki leb-i yâre leb- nihâde idüm

Sezâ-yı reşk olacak rütbeden ziyâde idüm.

Sayı: 59

Sayfa: 44

NÂSİH ULVÎ

TENKÎD

İnsan, füyûzât-ı nâmütenâhî içinde fikrini, bu fikrin menba`ını, rûhunu terbiye ve tehzîb eder. Bu usûl-ı tehzîb ve ta`bîr-i essahla, tenmiye-i rûh, muhtelif sûretle cilve-nümâdır, zuhûr eder. İşte güzellik hakkında efkâr-ı beşer muhtelifdir. İnsân, kendisine zevk-âver olan şeyleri incizâb-ı derûnla sever, menfûru olanları bir hiss-i nefretle reddeyler. Beşeri sahne-i târihte, tâ mebd-i hilkatine kadar takîb edelim. Bu yorgunluk, bize yine efkârın dâ`imâ mütebeddil olduğunu göstermekle berâber, bu hâlin de terbiye ve görenekten dâimâ hisse-çîn olduğunu irâ`e eder.

Güzellik bir duygudan başka bir şey olmadığı hâlde; görgü, iklim, edyân, milliyet gibi bir takım te`sîrât-ı maddiye ve ma`neviye (psikolojik) ile teessür-yâbtır. Daha doğrusu bu duygu (gout) muhît ile tebeddül eder.

Tabîî bu tebeddül-i efkâr, gene eşyâya değil; sûret-i maddeye râcî`dir. Bir de herkes aynı rütbe ve derecede fikrini terbiye etmemiş olup, hakîkat-i eşyâ hakkında nâkıs ma`lûmâtları bulunduğundan, bu kâbil efrâdın tabîî fikirleri, mülâhazaları hâ`iz-i ehemmiyet olamaz. Fakat mütehâlif, mütekâsir olan bu kadar efkârı da intihâb ve kabûl, pek müşkil bir mes`ele olduğundan işin içinden çıkılmaz. Fi`l-hakîka sûret-i zâhire de böyledir. Taharrî-i hakîkat, insanı bütün füyûzâta gark eder. Teâlîyâb olmak taharrî-i hakîkata vâbestedir. Şu hâlde, sûretâ mütebâyin olan duygu hakkında bir kânûn-ı muntazam vaz`ı, gayr-ı kâbil midir? Hayır!..

“Güzel şeyi sevmek bi`l-cümle mevcûdâtın telezzüz peydâ edecek yolda istifâde etmek, hâsılı her nev`güzelliğe, sa`âdet ve kemâle müncezib bulunmak, insânın doğuşu îcâbındandır. İşte güzellik fikri, -ki fûnûn-i nefîsenin mevzû`u demektir- insanın bu meyelânından neş`et eder.” Cidden münevvir-i efkâr olan zevât, müttehiden duygu hakkında bir kânûn-ı muntazam vaz`etmişler ki, buna “fenn-i bedâyi” [Estetik] nâmı verilmiştir. **Estetik rûhun mikyasıdır.** Bu fenn-i celîlin menba`ı, rûhtur, nefis-i nâtıkadır. Zevk-i selîm erbâbının `ilm-i rûh (psikoloji), tedkîk-i felsefe-i rûh kânûnlarına mürâ`atla vaz`ettikleri (fenn-i bedâyi) güzel ve çirkini ayırmakta bir tarîk-i ahsenîdir.

Şu hâlde, âsâr-ı edebiyemizi, ebediyyen eydî-i ihtirâmda dolaşacak âsâr-ı `âliyeyi tedkîk edip ciddiyet ve ulviyetlerini meydâna koyacak ancak estetik kânunlarına tab'an yapılan tenkîdattır. Füyûzât, tenkîdle istihsâl olunur. Tenkîd, pekâlâ iken ma`attessüf, ba`zen kadri tenzîl olunur. Bir edîbimiz, şimdi bizim yaptığımız tenkîde “mu`âheze” nâm-ı muhîkkini vermişti. Ne kadar doğru.

Tenkîd ise “Kritik” lafz-ı fransevîsinin mukâbilidir. Dünyâda, şahsiyâttan kurtulmuş hiç bir şey olmadıgı gibi, bizim tenkîdât-ı edebiyemiz de, dâ`ire-i şahsiyâtın tâ merkezinde müstakarr kalmıştır. Kavâ'id, imlâ, vezin ve kâfiye hatâsı yapacak zevâtın, hiç bir vakitte erbâb-ı dehâya peyrev olamayacağı, bedfihyât-ı umûrdan iken bunların o eser-i pîç-a-pîçleri hakkında ceffe`l-kalem olsun, muhikk bulunsun, yürüdülen mu`âhezât-ı perde-bîrûnâneye tenkîd lafzı verilip, bir hatâ-yı fâhiş ihtiyâr olunuyor. Ma`atteessüf erbâb-ı kalemimiz hep bu vâdî-i pes-tîde dolaşıp duruyorlar. Ba`zen tenkîde mukârin şeyler görülüyor. Fakat sâhib-i eser mukaddimesini pek bîtarâfâne yürütürken, gittikçe şahsiyât ve temeddüh ve husûsiyet vâdilerine dökülüyor. Nihâyet istifâdesi mefkûd kalıyor. Henüz evc-i kemâle vâsıl olamayan `ilmimiz içinde (fenn-i bedâyi`in) fikdânı cidden ehemdir. İşte bu noksâniyet, nezîh kalemlerimizi takdîr ettiremiyor. Birisi çıkar da müddet-i ömründe yirmi otuz bin sahîfelik yazı yazar ise acaba te`mîn-i şöhret edebilir mi? Fransa'da bir Montesque çıkmış (Esprit des Lois) “Rûhu`l-Kavânîn” nâmında bir kaç yüz sahîfelik bir kitâbıyla te`mîn-i şöhret ederek hayât-ı ebedîye nâ`il olmuş.

Hâtıra-i enâmda saklanmaya lâayık bir söz söyleyen, sahîfeler dolusu yazı yazan muharrirlerden ziyâde te`mîn-i şöhret ediyor. Eserinin kesret ve killetiyle bir edîbi, bir muharriri düşünmek olmaz; onun kudret-i ilmiyesini mâhiyet-i edebiyesini mütâla`a etmek lâzımdır.

Bizde sözün, makâlenin sâhibine, imzâsına bakılır, mündericâtı nazar-ı dikkate alınmaz. Henüz şöhret-i edebiyeleri şâyi olmamış ne kadar sâhib-i kalem vardır ki, erbâb-ı iktidâra peyrev olabilir. Bunlardan birisi şöhret-i ma`lûme ashâbına bir nakîse atfetse, biçâre kahkaha-i cehele içinde boğulur kalır!.. Fesübhanallah!.. Terakkîmize, terakkî-i edebî ve lisânımıza medâr-ı `azm olacak tenkîde sarılalım. Muâhezât, erbâb-ı edebe yakışmaz. Şahsiyât ise hiç münâsib almaz. İzmir'de münteşir, İzmir Gazetesi makâlât-ı ahlâkiye hakkında M(im) imzâsıyla verilen cevaplar ve buna edilen mukâbeleler, malûm hep şahsî.. [S(ad) perdesi altından çık!..] demek ile `âdetâ iş şahsiyâta çıkacak!.. Bu kadar yürütülen kalemlerle herkes

kendi hesâbına olarak- şunu demek istiyor: **Ben `âlimim, sen câhilsin. Biz de “mâhiyeti isbât eden âsâr-ı `ameldir.”** diyerek makâlemize hitâm verimiz.

Sayı: 93

Sayfa: 178-179

TEVFİK FİKRET

MUSÂHABE-İ EDEBİYYE

Bütûn-ı hâzıra, hakîkat-girîzdir; bütün o taharrîler, tedkîkler, tetebbu'lar bu hâl-i iştibâhın hod-firîb nişânelerinden başka bir şey değil. Beşeriyet, hayât-ı medîdesinin devre-i masûmiyetini o kadar acı tecrübelerle malûl geçirmiş ki; artık kendisine verilen hakîkatların en doğrularını bile tereddüdsüz kabûl etmemekte haklı görünüyor...

Edebiyâtta bahsedeceğimiz, değil mi? Benim dediğim şeye siz, şi'rlere, romanlar, makâleler, müsâhebeler... ilh. diyebilirsiniz. Eğer doğruya, doğruluğa muhtaç iseniz, bunların pek azında bu ihtiyâc-ı rûhunuzu hoşnûd edecek mezîyet-i samîmeye tesâdüf edeceğinizden emîn olun. Kaba Türkçe, özün söze uymasına merâk ediyorsanız, okuduklarınızın bilmem ki binde kaçıyla iktifâ etmelisiniz; tâ ki, yine şübhesiz aldanmış olmakla berâber, aldanmadığınıza hükmetmek, aldanmadığınıza aldanmak hakkına mâlik olabilesiniz... Daha muayyen bir dâ'ireye çekilelim: Tabî'atın elvâh-ı mehâsinini nazar-ı hayretinize arz ederken bütün âfâk-ı temâşâsı bulanık bir kadehin dâ'ire-i ittisâ'ından ayrılamayan insâniyetin, tekmil bâr-ı âlâmını dûş-ı rikkat ve ihtisâsına almış; bu vazîfe-i insâniye altında ezilmiş görünürken, ebnâ-yı cinsine karşı en küçük bir hisse-i mu'âvine taahhüd ve tahammül edemeyen; ağlar ve sizi birlikte ağlatmaya çalışırken; kendisi, ağlamadığınız için kalbsizliğinizi, rûhsuzluğunuzu, mürüvetsizliğinizi, insâfsızlığınızı yüzünüze haykırırken; içinden kıs kıs gülen, hiç ağlamayan, hattâ siz ağlarsanız, ağlamanıza kahkahalar eden şâ'irler mi istersiniz? İşte Hugo, ondokuzuncu 'asrın bu mühîm dehâ-yı şi'ri... "Sefiller" şâ'irinin tercüme-i hâlini yazan müdekkiklerden bir çoğuna îzâh lâzım gelirse, Hugo'nun insanlara karşı gösterdiği, rikkat, teessür, halecân ve galeyân yalnız kaleminde; insanlar için döktüğü yaşlar, yalnız kirpiklerindedir. O, hayât-ı husûsiyesinde pek az mütehassistir. Temîn-i şöhret için telvîn-i hüviyyet etmiş.

Lanson, Târih-i edebiyâtında, Hugo'nun mîzâc ve tabî'atine dâ'ir hemen 'aynı mütâla'âtı serdediyor. Müte'azzim bir hırs-ı iştihâr, müdhik bir i'tina-yı nefis ile yazılmış, yığılmış olan o

ehrâm-ı eş'ârın insâna muhabbetten ziyâde hayret verdiğiinde şübhe edilemez. Bu ehrâmın birkaç taşı sökülüp de karşısında kalınmak tehlikesi vardır...

Mamâfih eserle mü'essirin, kavl ile fi'lin, dudaklarla yüreğin bu 'adem-i teşârükü Hugo'yu büyük şâ'irlik mertebesinden tenzîl etmez. Bu mertebeyi ona veren yazılarıdır; yazılarında o her zaman muhâfaza-i menzilet edecek; bu ehrâm, o cesedi ile'l-ebed hayretlere, ihtirâmlara arz edecektir.

Ekseriyetle bu böyle oluyor; sahâyif-i muharrereden müteşekkil mücelledât ile sahâyif-i vekâyi'den ibâret kütüb-i hayât arasında pek geniş, pek derin açıklık var, en samîmî addolunanlar, bunu en mâhirâne üretenlerdir. **"Şi'rin güzeli yazılamayandır."** demek o kadar doğru değildir. **"Hakîkî hisler, söylenmeyenlerdir."** dersek daha doğru bir şey söylemiş oluruz. Şâ'irler, sanatkârlar, muharrirler cemiyet-i beşeriyenin müteaddid lisânlarıdır; bu muazzam kütle-i zî-hayât, hissiyâtını onlar vâsıtasıyla teblîğ eder. Halbuki zeyl ne kadar kemiksiz bir şeydir, düşününüz!

Maksadım, köhne bir nazariyeye ittibâ ile, **"şâ'irler yalancıdır."** demek değil; kavl ile fi'l, sûretle manâ arasında âdetâ mukadder ve zarûriyyül-vücûd bir o 'adem-i tevâfukun vücûdunu teslim etmektir. Şâirlerde şu fazlalık var ki, tevdî'ât-ı kalbiyeleri, başkalarının kendinden pek ziyâde coşkun ve mübâlağalıdır. Şi'rin kabâhati işte bu cûşiş-i müfritin tercümânı, o dalganın köpüğü olmaktır. Ve işte bunun için san'at ve edebiyâta **"Şahsiyet, gayr-i şahsiyet"** mes'elesi bir çokları tarafından ikincinin lehine olarak halledilmek isteniliyor. Şahsiyetsiz vücût, vücûdsuz rûh, rûhsuz şi'r olamayacağını düşünerek, bir terkîb-i riyâzî ile **"şahsiyetsiz şi'r olamaz"** neticesini istihsâl pek kolay olduğu için, daha derinlere gitmek istemeyenler mes'eleye- şi'r noktasından- halledilmiş nazarıyla bakabilirler. O hâlde şunu kabul etmeliyiz ki; hiç kimse ne kadar samîmî görünür ise görünsün, şahsiyetini size olduğu gibi tevdi etmez; onu süsleyecek, temizleyecek, parlatacak ve öyle süslenmiş, temizlenmiş, parlatılmış bir inci, bir gelin olarak nazar-ı takdîr ve kabûlünüze takdim edecektir. Fakat bazân bir çamura inci, bir korkuluğa gelin şekli verilebilir. Bir şâir-i mütefenninin dediği gibi: Kimyâ neye kâdir değil, âbı şerer eyler! Şi'rde gayr-ı şahsiyetin daha doğrusu şahsiyet-i gayr-i müteessirenin nümûnesi, Lö Kont Dölil(Le Connte de Lille)'dir. Onun şi'rleri, hep âsâr-ı mâziyeye yâhûd tabî'ate â'id şeylerdir. Kendinden kat'a bahsetmez. İntihâb ettiği mevzû'ların zâten buna tahammülü yoktur. Onun te'sir-i şahsiyeti yalnız bu intihâbdadır. Mizâcı, akşâmî samîmiyete müsâade etmiyor. Bir gurûr-ı 'ulvî-i san'atla yükselen nâsiyesi öyle hirâsân değildir. Eş'ârı

okunurken bu metânet bütün mehâbetiyle göz önüne gelir. Şâirin hayât-ı husûsiyesini tedkik edenler, sîmâ-yı hakîkîsinin sîmâ-yı şî'riyesiyle tevâfukunu söylüyorlar. İşte aldatmayan bir kalem...

Lö Kont Dölil (Le Connte de Lille) bir çok zaman süren tenekkî-i ma'îşet içinde, o büleñ nâsiye-i san'atini eğmemiş, maddiyattan 'ârî bir menfeât-ı ulviye tazammun etmeyen hiç bir işe el sürmemiştir. Mahremlerinden bazıları, zarûret hâline vâkîf olduklarından kendisi için bir şey yapmak istiyorlar, onu sıkıntısından kurtarmak çârelerini düşünüyorlardı. İçlerinden biri, Mösyö Fuk, mahdûd fakat hayr-endîş zekâsıyla muhibb-i muhteremin pek müstesnâ bulduğu fetânet ve kâbiliyetine mahsûldâr bir zemîn-i iştigâl aradığı sırada -şarkılarının velvele-i şetâretiyle bütün Pâris'i ayağa kaldıran- Tereza'nın Alkazar sahnesinde ilk nagamât-ı muvaffakiyetini işitmeye başlamıştı. Mösyö Fuk aradığını bulduğundan emîn ve mahzûz hemen Lö Kont Dölil'e (Le Connte de Lille) koşar, der ki:

- Azîzim insânın elinde hüner olunca da'imâ para kazanmak mümkündür.

Şa'ir dudaklarında ince bir tebessümle cevâb verir:

- Demek ki bende yok!

- Nasıl yok? Hepimiz iktidârına hayrânız; fakat...

- Fakat, henüz şöhret ve muvaffakiyet kazanamadım değil mi?

- Âh! Azîzim, şöhret esbâbına tevessül etme, bence gelmez ki. Neden Tereza için bir şarkı yapmıyorsun?

- Tereza!.. Meyhânelerde, kafe şantanlarda, hattâ Tüvilri'de (Tuillerie) tegannî etmiş bir kadın için şarkı yazmak... O, Lö Kont Dölil (Le Connte de Lille)... Sâf ve ulvî bir gâye-i hayâliyeye muvâfik olmayan her şeyi terk ve red ederek zarûret ve sefâlete rûhunun tekmil kuvvetiyle sarıldığı hâlde... Şâ'ir dudaklarında ve çenesinde, heyecânının nişâne-i mu'tâdı olan hafif bir ihtizâz ile sükût ediyordu. Mösyö Fuk tarafından sâfdilâne bir teklîfe aslâ intizâr etmemişti. Nihâyet tek gözlülüğünün altından keskîn bir lem'a-i istihzâ ile parlayan nazarını muhâtabının müteaccib sîmâsına dikerek dedi ki: Terezâ için şarkı yazmak? Bu, elimden gelmeyecek bir şey, hakîkaten yapamam! Bunun üzerine, Lö Konet Dölil(Le Connte de Lille) ile Tereza, bir rebâb-ı şî'r ile bir laterna arasındaki farka vâkîf olmayan Mösyö Fuk kemâl-i safvetle mırıldandı:

- Fakat, mâdem ki şâ'irsin, azîzim.

Sayı: 98

HÜSEYİN CÂHİD [YALÇIN]

MUSÂHABE-İ EDEBİYYE

Zevk-i edebînin esbâb ve suver-i tahavvülâtı her memleketin edebiyâtında, her zamanda birbiriyle aslâ barışmaz ihtilâflara meydân veren “zevk-i edebî” mes’elesini, bi’t-tabî` en ziyâde ehemmiyetle telakkî edilecek bir noktadır. Âsar-ı edebîyeyi tarz-ı telakkîleri i’tibârıyla tamâmen müsâvî iki kimse, hemen hemen bulunamayacağı gibi bu onların bize verdiği ihtisâsâtın bile senelere tabiyetiyle değişip gittiği düşünülecek olursa, bu kadar tahavvüle isti`dâdı olan şu zevk-i edebîyi bazı evsâf-ı tebâyi-i esâsiyesi i’tibârıyla ta`yîn ve tesbît hemen muhâl gibi `addolunmak zarûrîdir.

Ma`mâfih `asırların o nâmütenâhî, o dâ`imî cereyânı esnâsında zevk-i edebînin oldukça uzun uzun parçalar üzerinde bir müddet evsâf-ı `umûmîyesini muhafaza ederek diğerlerinden kâbil-i fark ve temyîz bir hüviyete mâlik olduğu görülüyor. O derecede ki, tek bir şahısta ay ile, ihtimâl ki sene ile tecdîd-i tahavvülü lâzım gelen zevk-i edebî `umûm bir kavme ta`alluk edince, ba`zen `asırlarla hesâb olunmak îcâb ediyor. Halbuki hayât-ı beşeriyet müvâcehesinde, `asırların da ehemmiyetçe dikkatlerden farkı olabilir mi? Herhalde bizim için muhakkak olan bir şey varsa, o da zevk-i edebînin hiç bir an sâbit kalmayıp dâ`imî bir tahavvülün bâzîçesi olmasıdır. Bunun için, mütehassıs zihinler bu mes`ele karşısında iki su`âle birer cevâb bulmak ârzûsuyla meşğûl oluyorlar. Zevk-i edebî niçin tahavvül ediyor? Ve nasıl tahavvül ediyor?

Bu sualleri hall ile uğraşan Avrupa `ulemâsı, bize îzâhât-ı âtiyeyi veriyorlar: Zevk-i edebînin tahavvülünü hâl-i içtimâ`înin tahavvülüne `atfetmek doğru bir hareket olamaz. Çünkü “hâl-i içtimâ`î değişince, efrâddaki hâl ve fikrî ve dimâğîyi de değiştiriyor.” tarzındaki îzâhât bizi memnûn edecek bir cevâb teşkil edemez. Hal-i içtimâ`î ile tahavvül-i edebîye, tahavvül-i içtimâ`î sebep gösterilince, o vakit yalnız su`âlin yeri değişmiş olur; zihin tahavvül-i içtimâ`înin sebebini arar. Binâenaleyh doğrudan doğruya bir cevâb-ı taharrîsi daha muvâfıktır. Bu cevâbı ise, beşeriyet ve kâ`inâtın sûret-i teşekkülünü i`tâ eder. Çünkü bu sûret-i teşekkül, gerek insânları, gerek insanların terkîb ettikleri hey`et-i içtimâ`iyeyi bi`zarûre tahavvül mecbûriyeti altında bulundurur. Hatta bütün efrâdı beyninde bir âhenk, bir tevâfuk-ı tâm

hüküm-fermâ olan bir hey`et-i içtimâ`iye tahayyül olursa bile bu hey`et, hâl-i muvâzenetini muhâfaza edemeyerek, tahavvüle ve tahavvülü ile zevk-i edebîyi değiştirmeye mecbûr olur. Bu hey`et-i mecmu`anın terkîb ettiği efrâd üzerinde, birbirlerinden farklı ve şiddetleri gayr-i müsâvî bir takım kuvvetler te`sir gösterdiği cihetle bir zaman mürûrundan sonra hâsıl olacak netîcelerin birbirlerinden farklı zuhûr etmesi tabîidir. Fikirce, hiss ve temâyülce, tamâmen müsâvî farz ettiğimiz bu efrâdın bazısı sâhillerde sâkin olacaktır. Bir kerre bu muhît-i maddîlerin tuhafı, o efrâd üzerinde muhtelif netîceler hâsıl ederek âheng-i ibtidâiyyi ihlâl edecektir. Bundan başka nüfus aynı hâlde kalmaz, artar, eksilir ihtilât eder. Hâsılı bin türlü sebep ve sûret ile âhenk-i ibtidâ`î tahavvül içinde zevk-i edebî sâbit kalabilir mi?

Böyle bir hey`et-i mecmû`a farz edilmeyip de, yalnız bir ferde bakılacak olsa da kendisine hoş görünen bir manzaraya, bir meşgaleye uzun bir müddet mazbût kalmak bundan mütelezziz olmak tabîat-ı beşeriyeye mugâyir olduğu için, o ferdin zevk-i husûsisî de tahavvüle uğradığı görülür.

Hiç değişmeksizin uzun bir müddet imtidâd eden şeylerden mahzûz olmamanın hükmü pek kolay îzâh edilir. Eğer merâkiz-i `asabiye bir tarafa bırakılarak münhasıran bir merkez-i `asabî isti`mâl edilince çabuk yorulur. Bu merkezin fa`âliyetinde evvelce zevk bulurken sonra bir elem hissetmeye başlarız. Elem hissetmekle berâber bu müddet zarfında hâl-i mu`attaliyette kalmış olan merâkiz-i sâ`ireye meşgûliyet bulmak arzûsuna kapılırız. İşte bunun içindir ki, tahavvül ve tenevvü`e o kadar müştakız. Bu tenevvü yorgunluğumuzu izâle eder, hassâsiyetimizin henüz muhâfaza-i tarâvet ettiği noktaların fa`âliyetini intâc ederek ihtiyâcımızı teskîn eyler.

Hayât-ı yevmiyemizde görülen bazı şeylerin sebebi, bu ihtiyâc-ı tahavvüldür. Mekteplerde, teneffüsler, tatiller, derslerin tenevvü`ü, modanın birdenbire değişmesi, seyâhat, oyun merâkî... bunlar hep tabî`at-i beşeriyenin ihtiyâc-ı tahavvülünü teskîne hizmet eder.

İhtimâl ki, bizi tahavvüle bu kadar muhtâc eden şey, gerek kendimizde, gerek etrâfımızda her şeyin her an değişmekte olmasıdır. Zâten mevcûdiyet-i mâddiye ve ma`neviyemiz dâ`imî bir tahavvülden başka bir şey midir? Mürekkebe olduğumuz `anâsır, müddet-i hayâtımızda defe`ât ile teceddüt eder. Yaşça ilerilemiş olan bir zâtın bedeninde çocukluğundaki `anâsır-ı `uzviyesinin pek azı kalmıştır. İçimizden bir kimse: “Dün ne hâlde isem bugün de o haldeyim, oyum” diyebilir mi, diyecek olursa haklı görülebilir mi?

Etrafımızda hiç bir şey sâbit, gayr-i müteharrik kalmaz. Gündüzler geceleri, bahârlar kışları ta'kîb eder. Ağaçlar, semâlar bize hemen her an başka manzaralarla nümâyân olur. Alfred de Musset etrâfımızdaki şeylerin bu dâ'imî tahavvülünü -nesren tercüme edilen- şu beyitlerle anlatıyor: “Evet, iki mahlûk-ı fânînin dünyada te'âtî ettikleri ilk bûse, ilk `ahdler, rüzgârlarla yaprakları dağılmış bir ağacın altında, tuz hâline gelmiş bir kayanın üzerinde vukû'a geldi. Onlar bu serî'üz`zevâl neş`elerine her an mütehavvil semâ-yı pür-sehâbı şâhid tuttular. Etrâflarında her şey: Kuşlar, yapraklar arasında: Çiçekler ellerinin içinde, haşerât ayaklarının altında mahkûm-ı memât oluyordu, unutulmuş hutût-ı vechîyelerinin hayâl-i lerzânına ma'kes olan menba`-ı sâf ve berrâk bile kuruyor, ölüyordu. Ve bütün bu enkâz üzerinde, nahîf ve `âciz ellerini birbirlerine rabt ederek bir an zevkin şimşekleriyle mühetayyir bir hâlde, âzâde-i memât kaldıklarını zannediyorlardı.”

Hayât ile memât, birbirlerini gayr-i kâbil-i tefrîk râbitalarla bağlı olan bu iki kuvvet nihâyetsiz bir harekete benzer: Herşey ölür; fakat doğmak için, her şey doğar fakat ölmek için.

Zevk-i edebînin tahavvülü, bütün kâ'inâta şâmil bir kânûn-ı `umûmî neticesi olduğu böyle anlaşıldıktan sonra aranacak cihet, bu tahavvülün, sûret ve keyfiyet vukû'udur. Bunu da bize “aks-i `amel” ve “te vessü” ve “inkişâf” esâslarıyla îzâh ediyorlar.” Çünkü şurasına dikkat olunmuştur ki, bir devir zarfındaki temâyülât, devr-i âtîde onun zıddı temâyülâta meydân veriyor. Farâzâ bir zamanda realizm mesleği, galebe edecek olursa, bunu mu`akkib olarak diğer bir zamân geliyor ki, onda idealizm endîşeleri, inzivâ ârzûlarına, hayât-ı sahrâ'îyye iştiyâklarına meydân açıyor.

“Kânûn-ı tevâlî” nâmı verilebilecek bu kânûn -Herbert Spensiz'in dediği gibi- `umûmîdir, bütün kâ'inâta şâmilidir. Bu büyük İngiliz feylesofu her hareketin, binâen`aleyh, her tahavvül ve tekâmülün az çok müşevveş bir nazma tebâ'îyyet ettiğini görmüş, isbât etmiştir. Emvâc-ı bahr-i muhîtin sâhile doğru medd ve cezirleri kâbil-i hesâbtır. Damarlarımızda cevelân eden kanların gidip gelmeleri darabân-ı nabz ile ölçülüyor. Nevbette, yemek, uyumak ihtiyâcı gibi mevkût-ı fâzılalarla geliyor.

Evcâ` ve ıztırâbâtın şiddeti de, fırtınanın şiddeti gibi, gâyet şedîd anlarla bi'n-nisbe sükûnet anları geçirir. Ziyâ, sedâ, mevcelerle intişâr eder, bu mevceler deniz dalgaları gibi şişer, kabarıyor... “Kânûn-ı tevâlî” bütün kâ'inâtta meşhûd olurken, tekâmül-i içtimâ'î ve bunun zımnında bulunan tekâmül-i edebî niçin bir istisnâ teşkîl etsin?

Ma`mâfih bir şey hakkında bir hükm-i kat`î verebilmek için, ihtimâl ile iktifâ edilemez, delîl ister. Tekâmül-i edebînin de kânûn-ı tevâlîye tâbi`iyetini isbât edecek delâ`il ise, hem ahvâl-i rûhiyeden, hem tarîhinden istihrâc ediliyor.

Bir hey`et-i içtimâ`iyenin temâyülâtı uzun müddet bir cihete ma`tûf olup da, sanâyi`-i nefise safahât-ı `âlemden yalnız birini diğerlerine tercihan irâ`e edecek olursa, dâimâ `aynı şeyi görmekten, dâimâ bir cihete doğru yürümekten, bir bıkkınlık husûle gelmesi tabiidir. Binâen`aleyh tabî`at-i beşeriyeye meyledilir, yeni şeyler ârzû olunur. Halbuki birdenbire bize en yeni görünecek şey, o âna kadar nazarımızdan en uzakta kalanı olduğuna şübhe mi var? Nazardan en ziyâde uzakta kalan ise, yaptığımız, gördüğümüzün tamâmıyla zıddıdır. İşte bundan dolayıdır ki, farazâ idealizm mesleği uzun müddet imtidâd ile ifrât derecelerine varacak olursa, bu müddet zarfında, en ziyâde ihmâl edilmiş olan realizm mesleği, hemen taklîd-i tabîati rehber edinerek, hakikat-i hâlde mevcûd olan şeyleri tedkîk ve müşâhadeyi tavsiye eyleyerek, hüküm-fermâ olmağa başlar. Bir müddet, bu tenâfir ve zıddiyet bütün şiddetiyle görüldükten sonra, iki esâs beyninde muvakkat bir i`tilâf vukû`a gelir, nesebî bir ân-ı sükûnet başlar.

Şâyân-ı dikkattir ki, birbirine zıt iki temâyülden birinin şiddet ve devâmı, diğerinin şiddet ve devâmına müsâvî gibidir. Eğer hayâtın münhasıran bir tarz-ı telakkî-i husûsîsi, bir müddet te`sîrini icrâ etmişse, buna tamâmıyla zıt, mübâyin olan hikmet-i bedâyi` mesleğinin de `aynı müddet hüküm-fermâ olması muhtemeldir. Bu da aks-i `amelin, `amele müsâvî olması hâl-i `umûmîsinin bir safha-i husûsîsinden `ibârettir. Târîhe `atf-ı nazar edilecek olursa, bu kânûn-ı tevâlînin mevcûdiyetini isbât edecek bir çok delâ`ile tesâdüf ederiz. `Asırların birbirine tezâd ve tebâyün, teşkîl-i kesb-i irtibât ve teselsül ettiklerini isbât pek kolaydır. Onaltıncı `asr-ı mîlâdî avrupa için büyük bir devre-i fa`âliyetdir. Ne cihete bakılsa bir yenilik, bir gayret, bir fa`âliyet görülür; keşfiyât-ı bahriyenin te`sîriyle ahvâl-ı iktisâdiye değişir; ticâret `âlemi bahr-i sefid havzasından bahr-i muhîte geçer, Hindistân'da Amerika'da, Avrupa için büyük birer mahrec-i ticâret, birer menba`-ı servet peydâ olur. Rönesans nâmı verilen tahavvülât-ı fikriye yalnız kadîm Yunan ve Latin âsâr, efkâr ve mesâlikinin ihyâsından `ibâret değil; `ulûm ve fûnûnda, edebiyâta, felsefede bir fa`âliyet-i müsmirenin nokta-i `azîmetidir. Reformanın zuhûru Katolik kilisesini ayırarak avrupayı iki muhtelif kısma tefrîk eyler; uzun muhârebelere meydân açar. Hâsılı bu müşevveş, bu müteşebbis `asrın şiddetli darbelerindeki son ihtizâzlar sonraki `asır nisfina kadar imtidâd edip gider.

Halbuki onaltıncı `asrı ta`kîb eden `asırda bir intizâm, fikr-i muhâfazakârâne nazara çarpar. Fikir ve hey`et-i içtimâ`iye, idârenin, kilisenin, encümen-i dânişlerin, `an`anât-ı târîhiyenin türlü türlü kâ`idelerin te`sîrleri altında bulunur. İki `asrın birbirleriyle şu sûretle mukâyesesi biraz mübhem olabileceği için daha vâzih bir misâl gösterelim:

Ondokuzuncu `asırda Fransa`da romantizm meslek-i edebîsi kuvve-i muhayyilenin son derece-i ifrâtını irâ`e eder. Musset ile mukallitleri ihtirâs-ı beşerîyi büyük bir mevkî`-i ibcâle çıkarmışlardı. “Sevmekten iyi, ıztırâb çekmekten doğru bir şey yoktur. İnsânın bu `âlem-i fenâda “daha” nâmını verdiği şey ihtiyâc-ı muhabbetten başka bir şey değildir.” sözlerini kemâl-i şevk ve tehâlûkle tekrâr ederlerdi.

Halbuki bunlardan sonra rağbet-i kârî`îni celbeden Parnasyen meslek-i edebîsi, bî-his kalmak, eserlerini gayr-i şahsî bulundurmamak arzûsundadır. Daha bunun gibi bir çok misâller, tekâsül-i edebînin cereyân-ı tabî`iyesini birbirine mu`âriz olan bir takım silsile-i harekâtta `ibâret olduğunu isbât eder.

Fakat bir tevâlî-i muntazamanın birbirlerine zıt hâlât-ı rûhiye ve fikriyeyi müte`âkiben meydan-ı rağbete çıkardığı realizmi, idealizmin bedbînliği, nîkbînliği ta`kîb ettiği doğru ise, edebiyâtın da ilk nokta-i `azîmeti olan hâle tekrâr `avdetinde sanki hiç tahavvüle uğramamış gibi bir mevkî`de bulunması, dâ`imâ kendi izlerinin üzerinde geçerek, bir dâ`irede devretmesi lâzım geleceği zannolunur. Bu ise, fikr-i terakkîyi ortadan kaldırır. Çünkü edebiyat realizmden idealizme, idealizmden realizme geçmekten `ibaret olacak olursa tekâmül nerede kalır? Halbuki “kânûn-ı tevâlî” iyi anlaşılacak olursa edebiyât böyle iki kutup beyninde münhasır bulunur, dâ`imâ birinden diğere geçerek gibi yanlış bir fikir peydâ edilmesi mahzûru vardır.

Tecrübe bize vekâyi`in böyle sâde ve ümîd kırarak bir sûrette cereyân etmediğini gösteriyor. Aralarında uzun bir realizm devresi, iki idealizm devresi, birbirleriyle mukâyesede edilince bu iki devre beyninde müşâbehet görülür; fakat birbirlerinin `aynı olduklarına hükümlenemez. Birinde ta`kîb edilen gâye-i hayâl diğerekinin aynı değildir. Gâye-i hayâlî aradaki realizm devri esnâsında müzlim ve mensî bir hayât ile pâydar kalırken, bu zaman-ı kûsûfta büyük bir tahavvüle uğramıştır. Demek oluyor ki, edebiyât evvelki hâlinde farklıdır. Bunun da sebebi hey`et-i içtimâ`iyenin şerâ`it-i dâhiliye ve hâriciyesinin değişmesidir. `Ulûm ve sanâyi bazı

keşfiyât ve ihtirâ`atta bulunur, bazı ahvâl ve vekâyi`in zuhûru, efkâr-ı eşyâyı ta`dîl eder, bazı âsâr yazılır ki, bunlar kendilerinden sonra yazılacaklar üzerinde icrâ-yı te`sîr eyler.

İşte bu muhtelif sebeplerin netîcesi olarak, edebiyâtın tahavvül etmesindedir ki, tekâmül-i edebî bir dâ`ire üzerinde lâyenkat`i dönmekten `ibâret değildir, tekâmül-i edebî için bir hat çizilecek olsa, bunu bir helezon sûretinde irâ`e etmek iktizâ eyler, helezonun her devresi geçilirken insan kendisini `aynı noktalardan bir def a daha geçiyor zanneder. Halbuki dâ`imâ, daha ileride ve daha yukarıda bulunur. Tahavvülât-ı debiye `aks-i `amel ve tevessü` ve inkişâf sûretiyle vukû` bulur, denilmesinin sebebi budur.

Tevessü` ve inkişâf, tezâyüd ve tenevvü` demektir, taklîd ve îcâd demektir. Bir edebiyâta hüküm-fermâ olan temâyülât, azalmaya başlayınca, bu temâyülât ile birlikte mevcûd oldukları hâlde ikinci üçüncü derecede, zulmette, ihmâl ve nisyân altında kalanlar diğerlerine tefevvük etmeye hazırlanırlar. Muharrirler eslâflarına mu`âriz olmakla berâber onların izlerini ta`kîb ederler, eslâflarının mu`ârizları oldukları kadar vârisleridirler de.

Zâten başka türlü olmak kâbil midir? Bir batn kendisini ta`kîb eden batna hâzır bir lisân, uzun bir bahriye ile anlaşmış bir takım kâliblar, usûller terk etmez mi? Yeni yetişenler, bu metrûkâtın bir kısmını reddetseler bile, kendilerinden evvel mevcûd olan şeylerin hiç birine ehemmiyet vermeyerek, dünyâ kendilerinin rûy-ı arzda zuhûrlarıyla ibtidâ edilmiş gibi bütün medeniyete yeniden başlayabilir mi? Bütün mâzîyi unutmak isteseler bile, dimağlarında eslâflarının hûlyâlarından, kâbiliyetlerinden, hâtıralarından mutlakâ bir eser bir bakîye bulunur. `An`anât-ı kadîme ne kadar şiddetle kesredilecek olsa bugünü düne bend eden zincir kırılmaz.

Bu hey`et-i mecmû`ayı terkîb eden `uzuvlar arasındaki âheng ne kadar tam olursa olsun yine muhtelif muhtelif kısımlar vardır. Denilebilir ki, her devirde temâyülât hep birden mevcûddur. Fakat bu temâyülâtın yalnız biri galebe ederek, diğerleri mensî, münferid durur. Yeni yetişen üdebâ hâzır buldukları temâyülâta karşı i`tirâz ederlerken bu temâyülât-ı hâzırânın ferâmûş ettirmiş olduğu ba`zı temâyülâtı meydâna çıkarmaya sa`y etmiş olurlar.

Fransa`da realizm meslek-i edebîsi yek nazarda romantizm mesleği ile tamâmıyla bir tezâd teşkîl eder. Romantizmi ta`kîb eden realizmde âsâr-ı mensûre, âsâr-ı manzûmeye tefevvük eder; muhayyelâta mukâbil hakîkat-ı eşyâ ve hayat-ı sahîh ve kat`î bir tedkîk ve müşâhede

altına alınır. Halbuki Emil Zola ve tilmizlerinin eserlerini siyâhlara garkeden o bedbînlik, lisân-ı edebîyi lisân-ı tekellüm hudûduna kadar tevsî` için gösterdiklerî mesâ`î, üslûb-ı ifâdeleri bunun romantizme müşâbehetini söylüyor. Hattâ Zola bile bunu teslîme mecbûr kalıyor.

Bir edebiyâtın `aks-i `amel ve tevessü` ve inkişâf sûretleriyle tahavvül ettiğini isbât için başka misâllere hâcet kalmaz zannederiz. Fakat bir devir kendisinden evvelki devrin irâ`e ve ihzâr eylediği `anâsır arasında ne gibi kâ`ideler, ne gibi sebeblere tabiyyet ederek bir intihâbta bulunur; ba`zısını beğeniyor, kabûl ediyor, ba`zısını reddediyor. Kânûn-ı tevâlî bu su`âllere de birer cevâb ihzâr edebilir.

Bir hey`et-i içtimâ`iyede `aynı zamanda mevcûd olan temâyülatın kâffesi aynı kuvvette değildir; onun için zamân-ı imtidâdları birbirine müsâvî olamaz. Bazıları vardır ki, `asırlarca sürer, bazıları daha az pâydâr kalır, bazıları ise beş on seneyi tecâvüz edemedikleri gibi, bir iki mevsim içinde mahsûr olanları bile bulunur. Halbuki en çok süren temâyülât bile, en az imtidâd eden temâyülât gibi aynı kânûna göre te`âküb ve tevâlî eder. Bunun netîcesi olarak biri tekâmülünü itmâm etmiş olur. Bir kısmı devre-i tekâmüllerinin henüz sülüsüne vâsıl olmamış iken, diğeri nokta-i evci bulmuş, bir diğeri de inhitâta düşmüş olabilir. Bu sebeble hâsıl olan teşevvüş içinde hepsinde hükümfermâ olan kânûn-ı yegâne-i tevâlînin sâdeliği nazardan dûr kalır.

Zevk-i edebînin tahavvülâtı için gösterilen şu sebep ve kanâat, gâyet `umûmîdir. Bunlar tahavvülât-ı edebînin niçin dâ`imî olduğunu, ne gibi bir tarîk ta`kîb ettiğini gösterirlerse de, bilfarz ondokuzuncu `asırda trajedilere niçin râğbet edilmeyip de romanların çoğaldığı, ehemmiyet kesbettiği gibi ikinci derece kalan husûsî hâller bu kânûn ve sebep ile îzâh edilemez.

Bir milletin hayât-ı edebîyesinde bu kadar muhtelif zevklerin sebep-i zuhûru, sebep-i zevâlî tamâmıyla îzâh edildikçe, güzellik fikrinin uğradığı tahavvülât-ı günâgün ve edebiyât tarafından fa`âliyet-i sâ`ire-i içtimâ`iye üzerinde peydâ edilen te`sîrât birbirine kat`iyyen rabtolunmadıkça hiç bir kimse: -Hazer ediniz, edebiyâtın bu nev`i, bu zamânda tevessü `edemez; çünkü tevessü`nün şerâ`iti şunlardır, demeye hak kazanamaz. Çünkü şerâ`it henüz kâmilin ve kat`iyyen meydâna çıkarılamamıştır. Şu mütâla`ât-ı `umûmîyeyi edebiyâtımıza

tatbîk cihetini ise kâri`lere bırakırız, çünkü zâten vâzih olan bu ciheti bütün bütün îzâha kıyâm etmekte ne fâ`ide var?

Sayı: 47

Sayfa: 189-190

FUAD NAZMÎ

MÛLÂHAZÂT-I EDEBÎYE

Dört yaşına giren yeni edebiyât-ı cedîdenin bâis olduğu mücâdelâtı herkes bilir. Biz böyle garazkârâne, hodbînâne mücâdelâtta bulunmayacağız. Yalnız teceddüt-perverânın da, bu teceddütü kabul etmeyenlerin de iyi, fenâ, güzel, çirkin âsârı bulunduğunu isbât etmeğe çalışacağız. Evveleminde teceddüt-perverânın şâyân-ı muâheze eserlerini tedkik için, Servet-i Fünûn'un son sene kolleksiyonlarını karıştırdığımız zaman keyfe me`'t-tefak bir manzûmesini ele alıyoruz. İşte! “Gayyâ-yı Vücûd” manzûmesini okuyalım:

“Bazı kırlarda gezerken görür haşyetle
Bir çukur yerde birikmiş mütekeddir bir su
Engerekler, solucanlarla, sülüklerle dolu”

Bu parçanın nezâhet-i edebiye ile kâbil-i tevfik olamayacağına hükmedivermeyiniz. Yalnız düşününüz, şâir doğru mu söylüyor? Siz hiç öyle şey gördünüz mü?

Biraz fenn-i hayvânât görenler, bu üç mahlûku indî bir tasarrufla kırdaki birikmiş pis bir suyun içine atıvermezler. Evet! Bunu söylemek için ya engereki, ya suyu bilmemek lâzımdır. Nâzımın kudret-i bülemlend-i edibânesi ve ezher-i ceheb-i vukûf-ı küllîsi bizi bu bâbta istiğrâba düşüyor. Acaba bedâyi-i pür-sitân-ı zaman, hakîkaten fenne kulak asmazlar mı? Ne ise biz okumaya devam edelim:

“Kaynaşan mahşer-i müntin acı bir haşyetle
Titretir kalbi fakat kurtulamaz gözleriniz
Nazar etmekten o mirât-ı sem- âlûde yine
Sizi bir câzibe almış gibidir pençesine”

Bize îzâh edebilir misiniz? Niçin gözlerimiz pek az zevk-âmiz ve iştihâ-engiz olan bu manzaradan kurtulamıyor? Zannederim ki, dūçâr olacağımız acı bir haşyet, bizi oradan

teb`ide, atf-ı nazardan bile men`e kâfidir Bu tasdik edilmediği hâlde insanı pençesine aldığı tasavvur edilen kuvve-i câzibenin nasıl bir câzibe olduğu tayîn ve isbât edilmelidir. Zîrâ böyle bir câzibenin vücûdiyetine, insan -mümkün değil- mutmaîn olamıyor. Bu noktanın meçhûl kalması tecvîz edilemez. Çünkü sonra bunun üzerine bir felsefe –yâhûd bu gibi ufak, sâde şeylere bu tabîri kullanmaktan içtinâb lâzımsa- bir fikir binâ ediliyor, bina güzel, temel çürük. Evet, beşer bilâ-tevakkuf, ümîdle, haşyetle müntehâ-yı hayâtına doğru gidiyor. Herkes bilir ve pek doğrudur. Lakîn, bu hakîkate vuzûh vermek için, ityânına lüzûm görülen misâl, neden bu fikre mebnî, aleyh olabilecek kuvvetten mahrûm! Kıyas, doğru olmalı. Ben hâlâ gözlerimin o mahşer-i müntine nazar etmekten kurtulamamasına inanamıyorum. Başka, bir manzûmeye geçelim:

“Buruşuk hatları şişkin yüzünün
Açılır şübheli bir safvetle...”

Bu ne demek? (Şübheli safvet) tabîrinden şâirin maksadı nedir? Dekadanların (mazûr görülsün; başka bir kelime bulamadım) medâr-ı temeyyüzleri olan bu gibi tabîrat-ı garîbeden bazıları, bütün bütün muğlak ve hattâ ihtirâ`âtı olanların bile anlayamayacakları bir tarzda zuhûr ediyor. Taassubu bir tarafa bırakırsak, vech-i istimâli, karînedeki münfehem olan tabîrâtın istimâlinde, icâdında bir mahzûr görülemeyeceğine hükmedebiliriz. Meselâ alelîtlak (nûr-ı siyâh) tabîri gülünç ve gayr-i câiz olursa da, güzel siyâh gözlerinden akseden şuaâta, nûr-ı siyâh demek tecvîz edilebilir. Zîrâ siyah göz karînesi vardır. Herkes bu tabîrlerden bu sûretle bir şey anlar.

Bazı tabîrât vardır ki; hiç bir karînesi olmamak hasebiyle kimsenin anlayamayacağı, dekadanların da ayrı ayrı manâlara hamledileceği yolda ihtirâ ve istimâl olunmuştur. Ezcümle (Şübheli safvet) (Vefâsız gecenin koynunda) (Rûh-ı tabîrât gibi mahmûr) Biz anlayamıyoruz, karîne de görmüyoruz, gülüp geçiyoruz. Fakat şundan emîniz ki, ayrı ayrı hangi dekandana sorulsa, hepsi de muhtelif manâlar verir. Bunlar da zeki, bu gibi tabîrâtı ihtirâ`a muktedir adamlardır. Niçin anlamıyorlar? İşte soruyoruz. (Şübheli Safvet) ne demektir? Gece niçin vefâsızmış? (Gecenin koynu) neresidir? (Rûh-ı tabiat) nedir? Mahmurluğu nasıl olur?

Sayı: 49

Sayfa: 3

FUAD NAZMI

MÛLÂHAZÂT-I EDEBÎYE

Dekadanlar'ın ta'birât-ı garîbesi, cesûr müdâfa'aların teşârük-ı efkâr nazariyelerine rağmen muammâ hâlimden çıkamadı. Evet! Teşârük-i efkâr nazariyesi pek güzel! Lakin ta'birât-ı garîbenin cümlesi bu nazariye ile îzâh olanamadıktan başka misâl olarak gösterilen ta'birler de tatbîk edilemiyor. Müdrikât-ı beşeriyenin, zincir halkaları gibi birbirine merbût olduğu ve kıyâs-ı ma'al-fârik olarak semânın verdiği şetâretle mâvilik arasında bir münâsebet bulunduğu beyân ediliyor. Vâkı'â mâvilik ile semâ arasında bir irtibât mevcûddur. Fakat bizce mâvi ile şetâret ve hûlyâ arasında bir irtibât mevcut olamaz. Bu cümleye, kimse mâvî semânın verdiği şetâretin hulyâsı gibi bir ma'nâ veremez. Hem semâ, herkes için mu'ayyen bir şey'in 'alâmeti olmalıdır ki, bu ma'nîdâr olsun. Semâ, bazısına göre şetâret-bahşâ, bazısına göre de ye's-efzâ olur; kimine îrâs-ı hüzn eder, kimini şâd ve mesrûr eyler. O halde hiç bir hâle delâlet etmeyen böyle bir takım kelimeleri indî bir ma'nâda kullanmak da muvâfik olamaz. Mâvi, lisânımıza şetâreti, sa'âdeti îmâ edemez. İsti'mâl olduğu hâlde şetârete delâlet ettiği kadar, âlâma da delâlet edebilir. Zihnimize mâviye dâir hiç bir fikr, mukarrer değildir. Mâvî, semânın şetâretini îmâ edebileceği gibi, denizin açık, vâsi', asabî dalgalı (!) bir 'ummânın haşyetini de ilkâ edebilir. Fransızca'da ise bazı renkler, bazı çiçekler vardır ki, bir fikre, bir maksada 'alâmet olurlar. (Mivstotis) yâd-ı muhabbete, (defne) muzafferiyete, (gül) letâfete senbol olmuştur. Kezâ, dekadanların muktedâ-bîhi olan bazı müelliflerin âsârında (mâvi bir nevâziş) (siyâh bir sarılık) gibi ta'birât da eksik değildir. Nitekim **Rübâb-ı Şikeste** nâzımı bir yerde: "**Yüzünde berg-i hazânın bir isfirâr-ı siyâhı**" diyorlar ki (isfirâr-ı mü'ellimi) (isfirâr-ı mâtemi) ma'nâsına oluyorlar. Fikrimiz şu ki, bu gibi ta'birâtı tercüme edermiş gibi lisânımıza nakl etmek nâbecâdır. Bu ihtirâât, Fransa'nın bir meslek-i edebî erbâbını takliden ve nâ-behengâm olarak vücûda geldiği için, lisânımızın ihtiyâcât-ı hâzırasına ve tekâmül-i tedrîcisîne muvâfik düşmedi, düşmüyor. Tekâmül, zincir halkaları gibi müteselsilen olur. Arada bir geçit, bir hatt-ı vasıl olmalı. Eski edebiyât-ı cedîde ile yeni edebiyât-ı cedîde arasında bir hatt-ı vasıl yok! Bu îcâdât birdenbire zuhûr ediyor. Hatt-ı istivâde yetişen bir nebât, Londra'da da yetişebilir. Ancak mahdûd yerlerinde, şerâit-i mahsûsa ile ve ma'dûd bir takım zevâtın himmetiyle payidâr olur. Herhâlde 'umûm İngiltere arâzîsi böyle bir mahsûl

yetiştirmek isti`dâdını hâ`iz değildir. Edebiyât, bir zümre-i kalîleye mahsûs değildir, umûmundur. Umûmun isti`dâdının müsâ`id olduğu derecede olmalıdır, isti`dâd-ı `âmme için bir kemmiyet, bir miyâs-ı takdîr etmek mümkün olmasa bile, bu edebiyâtın bizim edebiyâtımız olmadığını teslîm etmek lâzımdır. Paris'te `asırlarca mesâ`înin büyüttüğü nihâlin tohumunu biz iki günde yetiştirip onların iktitâf ettiği semereyi, iktitâf etmek istersek sa`yimiz heder olur. Edebiyât da güdük kalır. Herkes bilir ki, Fransız edebiyâtındaki mesâlikin her biri birbirinin neticesi gibidir, tekâmülün, terâkkiyât-ı tabî`iyesini tâ`kîb ederek vücûda gelmiştir. Fransız edebiyâtının yüz senede kesbettiği tahavvülâtı, biz on senede husûle getiremeyiz. Acele edersek kendimizi aldatırız. Edebiyâtımıza Zola, Hugo'dan evvel girmemelidir. Yoksa Dekadanların getirdiği beyân, muhîtimizle ecnebî olmaktan kurtulamaz.

Yazı okunmak için yazılır. Okumak da anlamak için olur. Anlaşılmayacak söz yazılmaz. Fransızlar, bazı mümtâz müelliflerinin bu gibi ta`bîrâtını anlayamayacak bir hâle gelmişlerdi. Bizde bu ta`bîrâtı yalnız Dekadanlar –muhtelif olarak- te`vîl ediyorlar ki, bu ihtilâf onların da birbirinin âsârını tamâmen anlayamadığını isbât ediyor. Bazı ta`bîrâtı ise, yazandan başkasına sormayın; maksadımız kimseye ta`riz değildir, bu sözlerin menba`ı, hulûs-ı kalbdır. Hakîkatin meftûnuyuz. Dekadanlar şundan emîn olmalıdır ki, sâbit olmuş bir hakîkate karşı kimse gözünü kapayamaz.

Sayı: 32

Sayfa: 129-130

E(LİF) Ş(İN)

İMZASIZ MAKÂLÂT, NÂM-I MÜSTE'ÂR İSTİMÂLİ

Ulûm-ı hukûkîyenin en mühim müşkillerinden biri de frenkler tarafından **Droit public** tesmiye olunan kısımdır. “Droit public” aynen tercümesi olan “Hukûk-ı umûmiye” ta’biri bizim usûl-ı muhâkemât-ı cezâ’iyede esâs ve mâhiyeti devr u dirâz ta’rif edilen bir ıstılâh-ı ‘adlî olmasına mebnî, iltibâs mahzûrunu def’için, “Droit public”e mukabil, “Hukuk-ı umûmiye” makâmıyla, “Hukûk-ı siyâsiye” istimal olunmaktadır. Eğer bu ‘ilm ile iştigâl etmiş iseniz, bilirsiniz ki, devletimizin matbû’ât-ı mevkûte hakkındaki mü’âmelât-ı kânûniyesi, 2 Şabân sene 1281 ve 19 Kanun-i Evvel sene 1290 tarihli nizâmnâmesinde beyân edilmiştir. Bu nizâmnâme mücibince, cerâ’id-i Osmâniyeye dercolunan makâlâtın mutlaka muharrirlerinin imzâ-yı hakîkîleriyle mümzî olacağına dâir bir mecbûriyet yoktur. Şu hâlde bir gazetede görülen bend, imzasız ise muharrir ile müştereken, yine müdür-i mesûle ‘âiddir ki, bu da tabî’idir. Demek oluyor ki, hükûmet-i seniyye gazetelerdeki makâlâtın imzasız veya nâm-ı müsteâr ile mümzî olmayacağına dâir bir memnû’iyet-i kânûniye vaz’etmemiştir. İşte kânûnun bu müsâ’ade-i zımnîyesine mebnîdir ki, gazetelerimizde imzâsız veya nâm-ı müste’âr altında bir çok makâlât ve mütâlaâta tesâdüf olunuyor. Bu cümleden olmak üzere icmâl-i siyâsileri gösterebiliriz. Bilinemez hangi esbâb-ı mücibe-i mühimmeye, yâhut nasıl bir ‘âdet-i kadîmeye binâen, bizde hemen hiç bir gazete, makâlât-ı siyâsiyesine imzâ vaz’etmez. Bu cihetle kari’în-i ‘osmâniye, muharrirîn-i siyâsiyemizi tanımak şerefinden mahrûmdur. Mübâhasât-ı edebiye ve lisâniyemize müte’allick makâlâta ise, umûmen vaz’-ı imzâ edildiği görülüyor. Bu mübâhasâtın fevâ’id ve menâfi’-i millîyesi, târih-i edebiyemizde bit’tabi’ gösterileceğinden bu yolda sarf-ı mesâ’î eden ashâb-ı kemâlâtı tanımak, herhalde elzemdir. Çok şükür ki, muharrirîn-i edebiyemiz, vaz’-ı imzâ husûsunda muharrirîn-i siyâsiyemiz gibi muhteriz davranmıyorlar. Halbukî ulûm-ı siyâsiyenin netâyic-i tatbikiye ve ameliyesi demek olan icmâl-i siyâsilere vaz’-ı imzâ etmek de, sâhibleri için bir tenezzül olmasa gerekir. Nâm-ı müste’âr isti’ mâline gelince, öteden beri muharrirlerimiz tarafından îcâb-ı hâle göre bu usûle mürâca’ât olunmaktadır.

Bazı hükûmâtta, gazetede basılan bendlerden her biri, kendi muharriri tarafından imzâ edilmek şart ittihaz edilmiştir. Fransa'nın 29 Temmuz sene 1881 tarihli matbûât nizâm-nâmesinde böyle bir kayd ve şart mezkûr olmadığından, Fransız gazetelerinde imzasız makâlât ile nâm-ı müste`ârlara ekseriyetle tesâdüf olunur; meselâ Tan cerîde-i siyâsiyesinin birinci sahîffesindeki makâlât-ı `âlimâne, dâ`imâ imzâsızdır. Bazı gazetelerde ise, şuûn-ı dâhiliyeden ufak bir fikranın bile imzâ altında neşredildiğini görürüz; Figaro gazetesi buna misâl olabilir.

Nâm-ı müste`ârı en çok Fransız muharrirleri kullanırlar. Müteveffâ Sarsa, Tan gazetesine yazdığı muhtasar mülâhazât-ı mütenevvi`aya “Sganarelle” imzâsını koyar idi; bunun gibi Anri Fokye, Emanuel Aren, Volferi... vesâire hep müste`âr isimlerle neşr-i makâlât ederler

Dreyfus meselesinde nâm-ı müste`âr isti`mâli bazı fecî vekâyi`-i mü`essifeye bâ`is olduğu gibi, tuhaf hâllere de sebep olmuştur: Mesela Tan gazetesi tarafından Ren Divan Harbi hakkındaki ihtisâsâtını yazmak üzere me`mûren bu şehre gönderilen edîb-i meşhûr Jül Klarti (Jules Claretie) gönderdiği muharrerâta “Linguet” imzâ-yı müste`ârını vaz`ederek Dreyfus'un lehinde beyân-ı efkâr ediyordu. Linguet imzâsı altında saklanan zâtın kendisi, akademi azâlığında intihâb ettirmekte himmeti mesbûk olan meslekdâşı Jul Kılarti olduğundan bîhaber bulunan ve Dreyfus'un şiddetle `aleyhinde idâre-i kelâm eden münekkidi i meşhûr Jül Lömetr (Jules Le Maitre), “Ekodöpari” (Écho de Paris) gazetesinde Linguet'in mütâlaât-ı hakîkatperverânesine karşı muhakkirâne i`tirâzâtta bulundu. Fakat bir kaç gün sonra Linguet'in Jül Klarti (Jules Claretie) olduğunu anlayınca bîçâre Lömetr, gâyet mudhik ve müşkil bir mevkiye kalıvermiştir.

Lantern Gazetesi'nde de, yine Dreyfus mesele-i içtimâiyesine `âid olarak nâm-ı müste`ârla derc edilen bir makalede, “Polmiye” âilesinin nâmûsuna taarruz edilmiş idi; bu makalenin kırâatıyla kuvvâ-yı `akliyesini gâib etmek derecelerine gelen Madam Polmiye, o vakit bu gazetenin ser-muharriri ve şimdi ticâret nâzırı bulunan sosyalist fırkası eâzım-ı rüesâsından Mösyö Milleran'ı öldürmek için idârehâneye gitmiş ve Mösyö Milleran zannıyla, işte bir suretle alâkadâr olmayan umûr-ı tahrîriye kâtibini kurşunla tehlikeli sûrette cerhetmiştir.

İşte Fransa Meclis-i Mebûsânı âzâsından Mösyö “Emilser”, nâm-ı müste`âr isti`mâlinden mütevellid bu ve emsâli fecâyii, sebep göstererek, bademâ Fransa gazetelerine bilâ-imzâ veya nâm-ı müste`âr ile makâle yazarların on altı franka kadar cezâ-yı nakdî ile mahkûmiyetlerine

dâ'ir tanzim ettiği lâiyhayı iktisâb-ı kânûniyet için parlamento kalemine takdim etmiş idi. Herşeyde olduğu gibi Emilser'in projesi de bir kısım gazeteler tarafından tasvîb, diğerleri tarafından takbîh edildi. Bu münâsebetle neşrolunan makâlâtın içinde en güzeli Mösyö Emil Fake tarafından sâhib-i lâiyhaya ithâf edilerek yazılan benddir.

(Mâba'di var)

Sayı: 33

Sayfa: 133

E(LİF) Ş(İN)

İMZASIZ MAKÂLÂT, NÂM-I MÜSTE'ÂR İSTİMÂLİ

[32. nüshamızdan mâbaad]

Fake, gazetelere imzasız veya nâm-ı müsteâr ile yazı yazılmasına dâir bir memnûiyet-i kânûniye ihdâsı, muhik ve musîb olup olmadığını muhâkeme ederek Mösyö Emil Sarr'e hitâbeden diyor ki:

“Muharrirlerin ekseriyet üzere makâlelerini imzâsız veya nâm-ı müste'ârla neşrettirmeleri kendilerini mesuliyetten kurtarmak için bir nev'-i vâsıtaadır. Bâhusus bunun neticesi olarak, makâle-i mûnderice ile hiç bir alâkası olmayan gazete direktörü kâtibinin dûçâr-ı tahkîr olan şahıs tarafından tecâvûze uğraması, fecâyi-i müdhişedendir.” “Binaenaleyh gazetelerle neşr-i âsâr eden muharrirlerin, mesûliyet-i şahsiyelerini nazar-ı dikkatlerinden dûr tutmayarak, dâimâ yazdıkları bendlere imzâ-yı zâtiyelerini vaz'a mecbûr olmaları hakkındaki fikrinizi tasvîb ederim Hem bundan başka, mesleğinde kıdem peydâ etmiş bir gazeteci sıfatıyla söylerim ki, bir gazetenin ehemmiyeti, itibârı, haysiyeti onu vücûda getiren muharrirlerinin hüviyet-i siyâsiye ve edebiyeleriyle tayîn eder, muharrirlerin tenevvü'ü, kesreti, gazetenin sürümü ve şöhreti için fevkalâde kıymetdârdır. Eğer gazeteyi idâre eden muharrirler, makâlelerini isimsiz veyâ nâm-ı müsteârla neşrederlerse, şahsiyetleri gâibolur, nâbedîd olur, gazeteleri de gayr-i şahsî bir hâl iktisâb eder ki, bu hikmet-i bedâyi nokta-i nazarından cerîdenin zarâfet-i şekliyesi için de muzırdır. Görüyorsunuz ki fikrinizi esâsen kabul etmekteyim.”

“Fakat bu kâide-i esâsiyeye bir şekl-i kânûniyet vererek her nev' istisnâyı men' etmek, birazını muztarib ediyor. Azîzim!...”

“Meb`ûs olmadan evvel eyyâm-ı hayâtiyenizi müteaddid gazete idârehânelerinde geçirmiş olduğunuz için pek iyi bilirsiniz ki, bir gazetenin hayatı, rûhu ekseriyetle heyet-i tahrîriye hâricinde bir takım eşhâs tarafından nefhedilir. Bu gibi kimseler gazete idârehânesine bir fikir, bir mülâhaza, bir mütâlâa irsâl ederler ki, umûmiyet üzere pek kıymetdârdır. Sonra bu fikir,

muharrirîn-i dâime tarafından makâle hâline ifrâğ edilir. Sizin de o sûretle yüzlerce makâleler yazdığınıza emînîm. Şimdi bu makâleye kimin imzâsını vaz` edeceğiz? Esâsen fikri, mevzû`u gönderen zâtın imzâsını mı, yoksa onu tertib ederek bir makâle şekline koyan muharririn ismini mi?.. Bana kalırsa muharririn imzâsını koymak haklı bir şey olmaz. Asıl sâhib-i mütâlaanın ismini koymak ise ekseriyâ gayr-ı mümkündür. Zîrâ o zât şâyân-ı hürmet ve takdir, bazı esbâb-ı meşrûaya mebnî vaz`-ı imzâ etmek istemeyebilir. Bu istinkâfın cesâretsizlikle, cebânetle hiç bir münâsebeti de yoktur ve olamaz: Hâl ve mevki`i; revâbit-ı siyasiye ve husûsiyesi, îcab-ı hâl, ismini saklamasına bâ`is olmuştur. Şu hâlde bir gazete direktörünün bu gibi bir teşebbüste bulunması, onların muâvenet-i fikriyelerinden mahrûmiyetini temennî etmesi demektir. Bu hâlin gazetecilik mesleği için ne kadar vahîm olduğunu anlarsınız. Bundan başka bir çok esbâb daha vardır ki, mütâlaa-i nâcizâneme takviyet verir, meselâ siz benden iyi bilirsiniz ki, nâm-ı müsteâr bazı ahvâlde kâriînin merâk ve tecessüsünü tahrîk için bir vâsita-i kaviyyedir. Mübtedî bir muharrir için ise, nâm-ı müste`âr âdetâ elzemdir. Âh, o biçârenin kendisince henüz meçhûl olan `âlem-i tahrîre -pürheycân ve ıztırab sendeleyerek titreyerek girmesini bir kere tasavvur ediniz, işte nâm-ı müsteâr bu hâl-i bî-tâbide ona destgîr olur. Eğer ilk yazdığı makâlâta biraz iktidâr ve meziyet ibrâz eder ise, ekseriyet kâriînin tarafından nâmını saklayan ser-efrezân-ı matbûâttan biri gibi telakki olunmasına bâis olur ve bu hâl-i tecârüb ibtidâiye-i tahririyesinin etrâfına bir gubâr-ı iştihâr saçar. Sonra nâm-ı hakîki ile neşr-i âsâra ibtidâr ettiği zaman bundan pek ziyade müstefid olur.”

Sayı: 34

Sayfa: 137-138

E(LİF) Ş(İN)

İMZASIZ MAKÂLÂT, NÂM-I MÜSTE'ÂR İSTİMÂLİ

[Geçen nüshamızdan mâbad]

“Şu satırları size yazan da `âlem-i tahrîre nâm-ı müsteâr ile öyle titreyerek girmiştir. Bilmem inanır mısınız, o sırada yazdığım makâlât üzerine beni nâmını muvakkaten gizleyen meşâhîrden biri olmak üzere kabul ettiler idi...”

“Aksi hâlde nâm-ı müsteâr istimâlinin fâide ve zevki inkâr edilemez, yani muharrirîn-i marûfenin, nâm-ı müsteâr ile bir takım makâlât yazmaları da, kendileri için mûcib-i saâdet ve selâmet olur. Malumdur ki, ekser muharrirîn, evvelce her nasılsa iktisâb ettikleri bir şöhret ile matbûât `âleminde hâiz-i nüfûzdur. Kâriîn, makâleden evvel zîrindeki imzaya bakar. Eğer bu imzâyla muârefesi var ise, imzâ sâhibi kendince meşâhîr-i muhârririnden olmak üzere kabûl edilmiş ise, makâle ne kadar fenâ olursa olsun hem okur; hem de takdîr eder!... Ne çâre, bu bir şey ki, hergün vâkı`a bu sûretle mazhar-ı takdîr olmuş bir muharririn, nâm-ı müsteâr istimâl etmesi makâlelerinin mükemmel, muntazam olması için sa`y ve gayrette bulunmasını mûcibdir. Zîrâ nâm-ı müsteâr istimâl etmesiyle kendini bir mübtedî hal ve mevkiine vaz` etmiş olur ve artık şöhretgîr-i âfâk olan nâm-ı hakîkîsinden istifâde edemez. Hülâsa, öyle bir muharrir makâlesine, bir nâm-ı müsteâr vaz`etmekle kendisini, imzâları her nev` iktidâr-ı ilmiyenin bir timsâli addedilen bahtiyârân zümresinden muvakkatten çıkarmış bulunur.

“Bir de bu sûret, onu ziyâde çalışmaya mecbûr etmekle berâber, bir nevi imtihân makâmına da geçer, sanat-ı tahrîrde terakkî veya tedennî ettiğini bir muharrir nâm-ı müsteâr istimâliyle anlayabilir. Çünkü nâm-ı müsteârla mümzi olan makâlesinin ehemmiyeti, artık imzâsından değil, makâlede mevzû-ı bahs olan maddenin fevâid-i milliyesinden, sûret-i tebliğinden, neş`et edecektir. Eğer nâm-ı müsteârla yazdığı makâlât takdîr edilmiyor, muhikk-i itirâzâta hedef oluyorsa, demek ki kendisi için artık istirahat borusu çalınmıştır. Hemen tekâ`üdünü istidâ etmeli, beyhûde yere kâğıtları karalamayarak, mevkiini yenilere terk eylemelidir. İşte görüyorsunuz ki, muharrirlerin kendi kendilerini kontrol için nâm-ı müsteâra da mürâcaât etmeleri pek fâidelidir.”

“Volter bu usûlü tatbîk eylerdi. Akademiye meçhûl ve genç bir şâir imzâsıyla şiirler göndererek yetmiş yaşında olduğu halde, heveskârlara, mübtedîlere mahsûs o tatlı ıztrâbları çekmek arzû ederdi. Bu hareketiyle koca Volter, kendisinin nasıl bir mevkiide bulunduğunu öğrenmek istiyor. Son kuvvetlerini vezn ve mukayese ediyordu. Ne güzel, ne `âkilâne hâreket. Dumas de bunu tecrübe etmeyi düşündü. Yazdığı bir piyesi nâm-ı müsteârla bütün tiyatrolara gönderecek, her kim kendisinin olduğunu keşfeder ise mükâfâten piyesi, o tiyatroya verecek idi. Der idi ki: “Hem meçhûl, hem de meşhûr olmak pek lâtif bir şey olacak!” İşte bu zevk de, ancak nâm-ı müsteârla hâsıl olabilir... Siz bu fevâidi, perûje gözle yok etmek istiyorsunuz. Bu, hiç bir vakit sevmekten hâli kalmadığımız meslek için bir haksızlıktır. Gazeteciliği sevmekten hiç hâlî kalınabilir mi? Muharrirlik, nihâyetsiz letâfetlere, güzelliklere, câzibelere mâliktir. Bu cihetle kadınlar, matbûâta ne kadar hâhişkâr olsalar, kiskansalar haklıdırlar.

“Hülâsa: İmzâsız veya nâm-ı müsteârla münteşir makâlâtın mahzûrlarını, faidelerini, mükemmelen düşündüm. Mehâlik-i melhûzayı def için bir kânûn yapmak musib olmadığına kâni oldum. Bu bâbta bir tedbîr olmak üzere gazetecilik mesleği için de, avukatlık gibi bir baro, daha doğrusu âdetâ bir esnâf heyeti teşkil edilmesini musîb görüyorum. Burada kendi tarafımızdan müretteb, kavânîn-i hikem- fermâ olmalıdır. Tertîb edeceğimiz nizâmnamede, meselâ mûcib-i mesûliyet olacak makâlelerin, muharrirlerinin imzâsıyla neşri kâide-i mutlaka olarak kabûl edilmelidir. İntihâb edilecek bir kaç imzâdan mürekkeb meclisimize muharrirler üzerinde mûcâzât-ı intibâhiye icrâsı hakkı bahşedilerek hilâf-ı usûl ve kâide harekette bulunan rüfekâ-yı meslek bir müddet ifâ-yı vazîfeden men` olunmalıdır.

“Fakat bu usûlü bir kânûn-ı hükümet hâline ircâ ile herhâl ve kârda nâm-ı müsteâr istimâlini men` etmek bir hareket-i müfritânedir. Matbûâtın en birinci câzibesini, letâfetini gazetecilerden, kârilerden nez` ediyorsunuz, nankörsünüz. Sizi kemâl-i şefkatle seven, terakkînize hizmet eden ve şimdi size uzaktan muhabbet ve meyûsiyetle nîkrân olan maşûkanızın süsünü, ziyetini alıyorsunuz. Ricâ ederim, yalvarırım size azîz mebûsum, onun letâfet ve zerâfetini gasbetmeyiniz!”

Sayı: 22

Sayfa: 90

MEHMED SÂRİM

EVİRÂK VE MEKÂTİB

[Hâziranın sekizinci günü çıkan (Servet) gazetesinin yaprağında yazıları görülen Müftizâde Âli ihsan Efendi Kardeşimize.]

Türkçe'ye Dâir

Arasına yazı yazıp kendine fakîrce armağan etmekte bulunduğumuz (Servet) gazetesinin Mayıs 15, sene 1315 târîhli nüshasında (Gazete Okuyanlara) başlangıçlı sözlerimi görmüş dikkatle okumuşsunuz! Sonra da hem beğenmişsiniz, hem de bazı yerlerine ilişmişsiniz! Şu kadar ki, beğenip beğenmediğiniz için size bir şey diyemem: Bir şeyi beğenip beğenmemek insanın elindedir. Ona kimse karışamaz ve karışmak için de bir madde yoktur. Lâkin iliştiğiniz yerleri cevâbsız da bırakamam, çünkü Tanrıma çok şükürler olsun, bu gibi şeylere cevâb vermeğe kudretim var, kudretsiz değilim! Ama siz diyeceksiniz ki (mâdem ki kudretli bir adamsınız, bu âna kadar sözlerimi niçin cevâbsız bıraktınız?) Ben de derim ki (işlerim çok, yardımcım yok, bir kaç kere cevâb yazmağa yeltendim, elim değmedi. Bütün yeltenişlerim fâ'idesiz kaldı. Ne yapayım, o vakit cevâb vermek nâsib değilmiş, şimdi kısmet oluyor.) Herkes bilir ve siz de pekâla bilirsiniz ki, bir kavmin dili hakkında yazılan yazılar, o kavmin anlayacağı yolda yazılmazsa, zerre kadar fâ'idesi görülmesi abesdir, belki de 'ayıbdır!. 'Akıllı çok adamlar fâ'ideli, gerekli şeylerle uğraşmalı ki, 'aklı az olan insân oğulları fâ'idelensinler; yoksa öyle kuru kuru uğraşılardan hiç bir fâ'ide çıkamaz. Meselâ: Şimdi Arabça, Acemce, Fransızca bilmeyen Türk kardeşlerimize İstanbul Türkçesiyle yazılmış kitâbları okutmaya çalışmak pek de âkıllıca bir hareket sayılamaz, zîrâ o zavallılar sevimli İstanbul'umuzun o tatlı Türkçesi'ne yabancıdırlar. Bilseler a'lâ, güzel; fakat bilmiyorlar ki! Derde bakınız ki; bu şîrîn, bu sevimli İstâbul Türkçesini Türk kardeşlerimizin buldukları yerlere kadar yaymak ve onları bizim gibi, yazı yazmağa, konuşmağa alıştırmak da güç! Hattâ diyebilirim ki mümkün bile olmaz.

-Mâba'dî var-

Sayı: 23

Sayfa: 94

MEHMED SÂRİM

**EVRÂK VE MEKÂTİB
TÜRKÇE'YE DÂİR**

-Geçen Nüşamızdan Mâba'd-

O hâlde yazıcılarımızla, ama kudretli, görgülü, yazıcılarımızla baş başa, el ele verip ne yapmalıyız, bilir misiniz? İstanbul Türkçe'si, yine İstanbul'umuzda kıyâmete kadar kalmak üzere dînimize, ahlâkımıza, zirâ'atimize, san'atımıza dâ'ir, küçük küçük kitâblar yazmalıyız, sonra bu kitâbları ma'ârif nezâret-i celîlesi, onların köylerindeki, şehirlerindeki mekteblere de düzgün, açık, kuvvetli söz söyler, yazı yazar çalışkan, usanmak nedir bilmez hocalar seçilip ta'yîn edilmeli. Fakat Türk yavrularına mahsus olarak yazılacak Türkçe kitaplar, İstânbül Türkçesinden açık yazılmalı. Tâ ki Türk kardaşlarımızın yavrucukları, onları anlaya anlaya, seve seve okusunlar da fâ'idelensinler ve ileride bizi rahmetle ansınlar.

Şaka söylemiyorum. Eğer böyle yapmazsak, Türk kardeşlerimiz bizi mahşere kadar ayıblarlar, kınarlar. Ben öyle sanırım ki, bizim gayretli, insanlıklı yazıcılarımız bilgiçlerimiz, mâ'ârif nezâret-i celîlesi tarafından azıcık gayretlendirilse, heveslendirilse İstanbul Türkçesi ile çok açık, çok anlayışlı yolda kitaplar yazabilirler. Ve yazacaklarına da hiç şüphem yoktur. Meydâna çıkarılacak Türkçe ile yazılacak ufacık ufacık kitaplar için yukarıdan aşağı yazdığım sözler, kesinkes kararlaştırıldıktan sonra taşrada, ulu şehirlerde çıkmakta bulunan gazeteler-ama oralarda bulunan İstanbullularımızı mahrûm etmemek şartıyla- o memleketler halkının konuştuğu dil ile değil, yeniden yazılacak kitaplar için beğenilecek Türkçe ile hergün fâ'ideli fâ'ideli şeyler yazmalıdırlar. Ta ki Türk kardeşlerimiz için beğenilip meydana konulan yeni Türkçe, yavaş yavaş yol alsın ilerlesin!

Hâsıl-ı kelâm: Türk kardeşlerimizin fâ'idelenmelerine çalışmak-Türk adı üzerimizde kaldıkça- boynumuza borçtur. Baksanıza! O biçâreler, bizim için gece gündüz çalışıp çabalyorlar. Bizim için çalıştıkları şundan bellidir ki, bize türlü türlü yenilecek içilecek

gönderip duruyorlar. Biz de onlar için, zihinlerimizi, gözlerimizi, parmaklarımızı yorarsak kıyamet mi kopar?

İnsanlar himmet ederlerse, yüce yüce dağları, kayaları, kökünden bile koparırlar. İş himmette! Şimdi gelelim asıl bahse: Bendeniz, gördüğünüz makâlemde “bizde pek çok kitap var, bunlar İstânbül Türkçesiyle yazılmaz da başka bir Türkçe ile yazılırsa, pek tatsız, pek tuzsuz olur...” demişdim. Siz de, bu sözlerime ilişir gibi görünerek “başka Türkçe dediğimiz kelimeler ise, şimdiye kadar kullandığımız ecnebî kelimelerden dolayı, Türk edilmiş olan kelimelerden başka bir şey değildir. Hem de varsın tatsız tuzsuz olsun, tabîi şimdi alışmadığımız için öyle geliyor. Matlûb, umûmun istifâdesidir. Hem de öyle İstânbül lisânıyla konuştuğumuz gibi sâde yazılmış bir kitâba mâlik miyiz?” diyorsunuz. Cevâb vereyim: Türkçe yerine kullanmağa mecbûr olduğumuz ecnebi kelimelerin asıl Türkçeleri şimdi seve seve yazdığımız, okuduğumuz güzel Türkçemize pek yabancı geldiği; yâhud ecnêbi kelimelerinden pek çoğunun Türkçeleri bulunmadığı için, ister istemez kullanıyoruz. Zannederim ki, bunda hatâ etmiyoruz. İsbet ediyoruz. Meselâ bu gün “dâire, araba”, kelimelerinin Türkçe karşılıklarını bulmak kâbil değildir. İsterseniz bir kere arayınız, tarayınız bulabilerseniz size elmâs gibi parlak bir âferîn var. Şimdi siz bu yıldızlı va'di işidir işitmez, ihtimâl ki, hemen “Lehçe-i Osmânî”yi açıp “dâ'ire”ye kocatam, “araba”ya da ganru denildiğini görünce Servet’imizde i’lân edersiniz! Öyle ama, o bizim ışıklı âferîni alamazsınız. Çünkü, bize Türkçe diye göstereceğiniz mosturalar, İstânbulumuzun o tatlı, o nâzik edâlı dilini kabalaştırmaktan başka bir şey’e yaramaz. Her halde uzun günlerden beri türlü türlü kılıklara gire gire en biçimli bir hâle gelen Türkçemizde kullandığımız ecnebî kelimelerin, Türkçe karşılıkları dilimize çirkinlik, biçimsizlik, kabalık, soğukluk verdikçe, o gibi Türçe kelimeleri dile almayı ecnebî kelimelerden dilimize yaraşan kelimeleri almakdan vaz geçmeyiz, zîrâ muhtâcız! Bu böyle; bir de evvelce de söylemişdim, yine tekrâr ediyorum. Bizde pek çok kitâb var; bunları İstânbül Türkçesiyle yazmazsak pek yavan, pek kaba olur. Bil-farz edebiyâta dâ’ir bir kitâb yazsak da üslûb-ı müzeyyene, uslûb-ı ‘âlîye, Arabca, Acemce kelimeler karıştırmayarak, sâde Türkçe birer misâl yazmağa kalkışsak hem pek tatsız olur, hem de pek gülünç. Demek ki sırf Türkçe bir edebîyat kitabı yazmak kâbil değildir-Olmaz haniya- olsa bile İstânbül Türkçesinden zevk alanlar, bu gibi kitapları ellerine almak şöyle dursun, yan gözle bile bakmazlar. Kezâ, tefsîre, ilm-i hadîse fikha dâ’ir olan kitaplar da İstânbül Türkçesiyle yazılmayıp da Çağatayca, Uygurca, Özbekçe yazılırsa-yazılamaz ya ne ise- hiç bir İstânbullu fâ’idelenemez, burası da böyle. Gelelim, İstânbül lisânıyla konuştuğumuz gibi sâde yazılmış bir kitâba mâlik miyiz? tarzındaki su’alinizin cevâbına: Evet ‘azîzim: İstânbül dili üzre sâde

yazılmış bizde bir değil, bir çok kitâb vardır. Gâliba siz farkına varmamışsınız. Merhûm sevgili Nâcî'mizin “**Yazmış Bulundum.**” Ve Konya Mektûbçusu Nâzım Beyefendi Hazretlerinin “Muhataba” isimli eseri, bir şöhretli yazıcımızın “Zavallı Çocuk”u, “İntibâh” ve daha isimlerini hatırlayamadığımız bir çok eserler hep İstanbul Türkçesiyle ve güzel şeylerdir. Şimdilik Allaha ısmarladık. İleride îcâb ederse yine inşaallah konuşuruz.

Sayı: 34

Sayfa: 138

ÖMER 'AZİZ

MUKÂBELE

Kim ne derse desin insan, 'akl denilen şehrah-ı selâmetden bir kere inhirâf etti mi, ne söylediğini, ne yaptığını bilemiyor. Bir hiss-i âteş-nişîn, müfekkiresini ihâta ediyor. İşte bu his, onu, onun kalbini, bir hırs-ı mübhemin kânûn-ı ıztırâbında berbâd ediyor. Fikr, bu masdar-ı me'âlî, bir kâbûs-ı mübremin havsala-i tazyîkinde kalmış gibi müz iç bir sıkletin zîrinde eziliyor. Rûh, bu vedî'a-i ilâhî, bir azâb-ı ma'nevî, bir sadme-i meçhûle arasında titriyor. Vicdân, âh, bu rehber-i mu'allâ-yı hidâyet, bu sünûhât-zâr-ı hakikat, akl ile vâhimenin şu tesâdüm-ı ateş-rîzi arasında harâb oluyor. Nazarlar, artık cihân-ı hakikatı görmekten mahrûm kalıyor. Sonra, yine meş'ûm bir hayâl, bir sür'at- firîbâne ile geçiyor. Güyâ bir dest-i mevhûm, kalemi gösteriyor. O, biçâre bir ümîd-i mütehâlikâne, bir dest-i istimdâdkârâne ile sarılıyor. Nihâyet, haber-i tabi'atle, bir nakş-ı dil-pezîr (!) vücuda geliyor. Fakat bu bâzîçe-i tıflâne bî-ma'nâ ve neticesiz düşüyor.

İşte "Malumat" ın 305 numaralı nüshasına, Emîn Fikri imzâsıyla, derc ettirilen varaka böyle bir hissini mahsûlüdür. Her hâlde, kârî'în-i kirâmın müşikâfânelerine tekrâr 'arz etmek üzere bazı yerlerini nakl ediyorum:

"İşim olduğu vakit dâ'imâ caddeye çıkar, halkın o girdâb-ı mahşer-nümûn (!) arasında sabâhı akşâma vardırma için ne yaptığını bir hiss-i ibret-kârâne ile temâşâ ederim."

"...En ziyâde hayretimi celb eden şey Egin Kömürcü ve hammâl esnâfına mahsûs kahvehânelerde intihâb buyurulan (!) "Eğîn Türküler"inin söylenmesi idi. Görseniz babacanlar ne kadar da yanık söylüyorlar! Her ne ise içeri girdim. Bir köşeye çekildim. Epeyce sonra ağalar da tagannîlerine hitâm verdiler. Zaten tab'ımdaki serbesliği bilirsiniz. Derhal içlerine girdim. Bu türküyü Terakkî'den mi aldınız dedim. Hayır, Terâkkî bizden almış diye ayaklandılar. Meğerse gazeteye Ömer Azîz imzasıyla böyle bir şey'in derc olduğunu biliyorlarmış... Hâsılı netice-i muhâverede anladım ki, bu türkü Eğîn'in millî

türküsi imiş. Hasılı kimin olduğunu iş ‘âr ile hall-i müşkile himmet buyurmanızı ricâ ederim...”

Zavallı Emîn Fikri Efendi bilmiyorlar ki, aklın, bu mevhibe-i ‘ulyâ-yı azîmin, gösterdiği hadd-ı istikametten ayrılmasalar... Vehmin attığı habta-i hakd ve hasedden tahlîs-i pâ-yı gaflete çalışsalar daha ziyâde mesâî-i edebiyelerini temîn etmiş olurlardı. Bilmiyorlar ki, nâm-ı ‘âcizânemi lekedâr etmek fikriyle yazdıkları bu varaka, bil’aks bir nûr-ı hakikat ve ma’sûmiyetin lemeânına bâdi olmuş ve kendilerinin mâhiyet-i fitriyelerini meydana koymuştur. Şimdi her sâhib-i vicdânın muhâkeme-i hakikat – perverâne’sine havâle ederim; Şu varaka zerre hâ’iz-i ehemmiyet midir? O türküler velev mahsûl-i karîham olsun- madem ki “Egin Türküleri” nâmı tahtında yazılıyor. Egin’in milli türküsi olduğunu iş’âr etmez mi?

Mâdem ki o türkülerini ıslâh eden, gazeteye gönderen bendenizim. Vaz-ı imzâda selâhiyetdâr değil miyim? Madem ki her eser, zîrindeki imzâya ‘âiddir. Sükûtî Bey’in, türkülerin zîrine “Ömer Azîz Bey Birâderimizindir.” yazması şâyân-ı i’tirâz-ı istifsâr mıdır? İşte bu varakanın bîhûdeliği bu vecihle tezâhür ettiğinden sonra, sebep-i ihtiyârını ve fakat bundan evvel “rekâbeti” hakkındaki mütâla’a-i ‘âcizânemi ‘arz edeyim:

“Musavver Fenn u Edeb” 7 Numaralı nüshasındaki makâlelerden birinde, şarkın havârik ve bedâyii ‘, ‘arabın ibdâât ve ihtiraâtı... hâsılı bütün şu sahne-i fesâhet-serâ-yı medeniyette görülen âsâr-ı terâkkînin, rekâbetle husûl bulduğu zikr ediliyor. Ne musîb mütâla’a; fakat şurası şâyân-ı tezkârdır ki, bu bir rekâbet-i müterakkiyâne netîce midir. Yoksa rekâbet-i aslînin intâc ettiği mesâvî lâ-yuhsâdır.

Rekâbet, eğer başkasının derece-i rifat ve itilâsına vüsûl maksadıyla ihtiyâr edilirse netîce-i mezkûreye nâ’iliyyet muhakkak ‘aks-i muzırdır. İşte varakanın ihtiyâr-ı tahrîrine yegâne sebep, şu ikinci rekâbetin zihne ilkâ ettiği ihtirâsât-ı ârâmşeknânedan ibârettir. Fakat Emîn Fikrî Efendi, emîn olmalıdırlar ki, bu varaka, bence, hiç bir te’sir hâsıl etmemiştir. Çünkü ben, “Egin Türküleri” nin derciyle iftihâr etmiyorum ki, bundan dolayı te’essüf edeyim. Yalnız te’essüf ettiğim bir cihet var ise o da, infi’âlât-ı nefsâniyeye kapılıp da bir takım vicdân-firbânın temdîh ve temzîhine nâ’il olacağım diye, fikrin selâmetini, kalbin sâfiyetini ihlâle, nasıl cesâret edildiğidir. Bulduğumuz şu meslek-i mu’âlla-yı edebîde bizden beklenen şey, sadâkat ve istikâmet, hüsn-i hizmetden başka ne olabilir. Binâen’aleyh birbirimizin

tedennîsine değil, terakkîsine hizmet etmeliyiz, ki muntazır olan hüsn-i netîcede sâhe-ârâ-yı
incilâ olsun, bâ'is-i refâh ve sa'adettir. İktisâb-ı ma'âlf temdîd-i mesâ'î ile husûl bulur.

Sayı: 36

Sayfa: 143-144

ÖMER ÂZİZ

MUKÂBELE

Üsbûî Malumat'a "Tuhaf Bir İntihâl" serlevhası ve "Gâlib Fevkî" imzâsıyla derc ettirilen varakayı kâri'în-i kirâm elbette okumuşlardır. Ve cüz'î bir muhâkeme netîcesinde, esas maksadı tefehhüm buyurmuşlardır. İşte bir rekâbet, bir rekâbet ki, her türlü mesâvîyi ihtiva ediyor. Her nev ' hakîkate karşı 'arz-ı istinkâf ediyor.

Varakada hiç bir delîl îrâd edilmeyerek, yalnız netîceler zikr ediliyor ve tedkik ve münâkaşa ciheti herkesin arzûsuna havâle olunuyor. Hiç şüphe yok ki, sâhib-i varaka herkesi kendi hissiyle mütehasis zannediyor. Bununla beraber -esâs maddeyi- her iki eseri de dikkatle nazardan geçirdim.

"Sevdâyı Garâm" henüz nâ-tamâm...Binâenaleyh o zât-ı hakîkat simâtın (!) iddi'â ettiği (intihâl) doğru mudur, değil midir? Anlaşılamıyor. Ma'mâfih, eğer Gâlib Fevki Efendinin fikr ve nazarıyla okunacak olursa-ba'zı yerlerinde olmak üzere-pek cüz'î bir müşâbehet hissediliyor ki, bu da ekser zamanlarda görülmektedir. Husûsiyle Sevdâ-yı Garâm bundan iki sene evvel gazete ile neşr edilmiş, sonra gazete ile beraber mismâr-ı nisyâna ta'lîk edilmiştir. Şimdi bunu sermâye-i makâl ederek ta'rîzâtta bulunmak, bilmem neye haml edilebilir. Eğer Gâlib Fevki (!) benim bildiğim zat ise "Rıza Hicrî" Efendi'yi pekâlâ tanır . O hâlde kendisine şifâhen ihtâr etmeyip de, böyle bir tavr-ı mütesâniyâne 'arz etmek neden neş'et ediyor? Bu hareket erbâb-ı ciddiyet nezdinde pek de iyi 'addedilmez sanırım. Maksad te'âlî ise sa'y, gayret, teveffuk ise, sıdk ve istikâmet lâzımdır. İktibâs yolunda sarf edilecek olan isti'dâd-ı fitriyye ve kâbiliyyet-i fikriyenin bu vecihle pâmâl edilmesi ta'zîb-i vicdândan başka birşey değildir.

Bendeniz Rıza Hicrî Efendinin bu varaka hakkındaki mütâla'alarını istifsar eylediğim zaman şöyle dediler:

“Hayâlâtın neticesi hiç, ciddiyetin neticesi her şeydir. İstidrâkât-ı nefsiye, delâlet-i ‘akliye, sevk-i vicdân bana her şeyi isbât etmiştir. Mâzîde geçdiğim mütekâsilâne zamanları şimdi kat’iyyen yâd etmek istemem. Binâenaleyh, o zamandaki âsârım hakkında söylenen ve söylenecek olan her söz bence ‘indiyâttan ‘ibârettir. Zâten kendini bilenler hâkikâti idrâk eylemiştir.”

**“Müstağnî-i irşâd olur erbâb-ı hakikat
Sükkân-ı harem neyleyecek kible-nümâyı?”**

Doğrusu şu hakîmâne ifâde karşısında hem mütehayyir kaldım. Hem de arkadaşımı kemâl-i samîmiyetle takdîr ettim. Bu usûl belki Gâlib Fevkî (!) Efendi için bir ‘ibret olur ümîdindeyim!

Sayı: 39

Sayfa: 157-158

ÖMER AZİZ

MUKÂBELE

Emîn Fikrî Efendi'ye karşı yazdığım bir “Mukâbele” üzerine gönderdikleri husûsi bir varakada şöyle diyorlar: “Zâten senin dört beş tane tercümeden başka ne eserin var? Benim ise defterler dolusu şi'rlerimi herkes okuyor. Sen de karîhandan bir şey yazsana”

Bendeniz bu tefâhürü okuduğum vakit, te'essüften kendimi men'edemedim. Bunu ta'kîb eden bir istiğrâk, medîd-i kalbimde bir çok hâtıralar uyandırdı: **Resimli Gazete'nin** eski nüshalarında türçüme ve te'lîfe dâ'ir uzun bir mütâla'a serd edilmiş, tercümenin rüchâniyeti isbât edilmişti. Madem ki, **Fikrî Efendi'nin** kütüphânesinde bütün gazete koleksiyonları mevcut imiş. Acaba bu makâleyi neden okumamışlar? Yoksa nazar-ı hakikat-bîn-i üstâdânelerinde, bunun bir ehemmiyeti olmadı mı?...Her neyse biz, şimdilik kendi mütâla'amızı 'arz edelim:

Ma'lûmdur ki, bir lisandan tercüme demek, o lisânın bütün serâ'ir ve bedâyi'ni, zamâir ve kitâbetini, hâsılı bütün fevâ'id ve kavâ'idini tahsîle sa'y etmek demektir.

Tercüme demek, lisân-ı diğerin ma'ârif ve fûnûnunu, füyuzât ve kemâlâtını kendi lisânına nakl etmek, kendi lisânı, kendi vatanı hakkında şâyeste-i şükrân, bir çok hidemâta sa'yi bulunmak demektir.

Evet, tercüme, bir lisânın şîve ve âhengine kesb-i vukûf etmek, lisân-ı mâderzâdında iktisâb-ı rûsûh ve iktidâr eylemek, bir kavmin âdât ve nezâket-i millîyesini vatandaşlarına anlatmak, onlara bir çok esrâr-ı meçhûle keşfederek müstefid kılmak demektir. Fakat şi'r ile iştiğal ne demektir? Tasvîr-i hissiyât mı?... Hangi hissiyât tasvîr edilecek? Hem şimdiye kadar tasvîr edilen hissiyâttan ne fâ'ide husûle geldi? Tasvîr-i tabîat mı? Bu şimdiye kadar belki milyon def'a tasvîr edilmiştir. Evet, bendeniz tercümeden başka bir şey yapmıyorum ve yapmak da istemiyorum...Dünyâda herkes, bir istifâde için çalışmıyor mu? İşte ben, o, istifâdeyi tercümede buluyorum. Başka şey'in ne lüzûmu var? Meselâ: Zamanımızda herkes için tahsîli

elzem olan Fransızca'da terakkî ediyorum. Henüz lisânımıza nakl edilemeyen bir çok bedâyi ' buluyor, onları tercüme ile müstefid oluyorum.

Evet, tercümeden başka bir şey yapmıyorum; fakat bir şi'r-i bedî'i, bir fikr-i 'âlîyi nakle vasıta oluyorum ya... Kendi tecrübesiz fikirlerimizi, nev-peydâ hislerimizi tasvîre yeltenmeden ise, böyle ulvî şeyleri tercümeğe çalışmak daha iyi değil midir? Ey Emîn Fikrî Efendi! Şuna lütfen bir cevâp veriniz! Siz Ekrem Bey'in:

“Bu yerlerdir esîr-i aşk-ı cânân olduğum yerler” mısraıyla başlayan gazelini,

“Bu yerlerdir esîr-i tîg-i müjgân olduğum yerler.” Halid Bey'in: **“Sahne-i deşt-i vegâda haydar-âsâ askerim”** manzûmesini, **“Deşt-i sahrâ-yı vegâda haydarâne cenk edip”** ve Celâl Bey'in **“Na't”**indeki bir mısra'ı hemen bir kelime tebdîl etmek şartıyla;

“Bana şakkü'l-kamer bir rehnümâdır Yâ Resulallah” şekline koyarak teşâ'ür etmeyi ve Karagöz'ün, **“Aydın öndördü gibi sîneme cânân bu gece”** mısraını hâtıra getiren,

“Gitti heyhât ki ol âfet-i devrân bu gece
İnfikâk etti demek derdime dermân bu gece”

manzûme-i bî-ma`nâsıyla tefahhur eylemeği, tercümeden daha iyi mi buluyorsunuz?....

Ey üstâd! İşte mahâret-i hârikulâdenizi (!) geçen haftaki **“İrtika”** alkışlıyordu. Erbâb-ı hakikat zâten ikimizi de mütâlâ'alarımızdan öğrenmiş olmakla fazla söylemeğe hâcet göremem. Müdâfa'anızın cevâbını inşaallah sonra okursunuz. Bu, yalnız evvelki varakanıza cevâben yazıldı.

Sayı: 56

Sayfa: 30-31

ÖMER AZİZ

MUKABELE

Bundan iki üç evvel yazdığım bir **Mukâbele**'ye "**Müdâfaa**" nâmıyla verilen cevâb-ı manzûr, dîde-i hayretimiz oldu. Mevzû'u sırf `indiyâta münhasır olan bu varaka hakkında beyân-ı mütâla`adan evvel, sâhibine münâzaranın ne demek olduğunu anlatmak lâzım geliyor: Bizim bildiğimize kalırsa, münâzara, bir mes`elenin künh ve hakîkatini tasrîh ve tefsîr yolunda vukû` bulan tehâlûf-i efkârın tevhîdi için -şahsiyâta girişmemek ve ciddiyet ve `itidâl, muhâfaza olunmak şartıyla- tarafeynin yekdiğere karşı bir takım adla ve berâhîn îrâd etmesidir ki, hey`et-i `umûmîyesiyle fenn-i mantıka istinâd eder. Şimdi Fikri Efendi'nin bu Müdâfa`asını, münâzara nokta-i nazarından münâkaşa edecek olursak, şurût-ı lâzımeden tamamıyla `ârî olduğunu göreceğiz, bakınız Fikri Bey!

Müdâfaanızın baş tarafında bendenizi ta`rîf ederken: "Bu zât **Malûmât**'ta münderiç bir tahmîsimin ba`de-t-tab` muttali`olduğum nevâkıs-ı takfîyesi için dermeyân ettiğim bir mütâaladan istifâde fırsatını fevtetmeksizin, **Muzaffer Mihri** nâm-ı müste`ârıyla `aleyhimde..." buyuruyorsunuz. Öyle anlıyorum ki, birinci **Mukâbele** sizi pek ağzâb etmiş. Hem o derece ki, dâire-i hakîkatten ayrılarak beşeriyetin en ziyâde nefret ve istikrâh ettiği bir vâdî-i müdhişe doğru pûyân olmaya başlamışsınız. Siz, Muzaffer Mihrî varakası, mecmû`aya dercedilmezden evvel nevâkısınıza muttali`olmuştunuz, öyle mi?.. Âh niçin böyle temelsiz, mülâhazasız iddi`âlarla kendinizi mahcûb ediyorsunuz? Bilmiyor musunuz ki, `âlem-i matbû`ât, bir mir`ât-ı hakîkât-nümâdır? Gönderdiğiniz husûsî bir varakada:

"Mecmû`a-i edebiye ile neşrolunan varakanın sâhibi zât-ı `âliniz miydi? Buna karşı kalbimde derin bir karha-i ıztırâb ve nedâmetin açıldığını hiç bir vakitte saklayamam. Bu ufak kusûrumu gelip şifâhen ihtâr etmek elinizde iken, işi âlem-i matbû`âta dökmenize teessûf ederim" diyen siz değil miydiniz? O karha-i nedâmet ne çabuk iltiyâm-pezir oldu. O itirâflar, o teessüfler ne tiz unutuldu?.. Eğer nevâkısınıza bendenizden evvel vâkîf olmuş olaydınız, böyle mi yazmanız lâzım gelirdi?

Münâzarada (?) hakîkatten ayrılmamak şart olduğunu bildiğiniz (!) hâlde ri'âyet etmemenizin sebebi `acabâ nedir?.. Şurada, müsâ'adenizle samîmâne birkaç söz söyleyeceğim: Sahâif-i matbû'âta `arzedilen âsâr, bi't-tabi` birçok zevâtın ma'taf-ı enzârı olur; eser, kavâ'id-i mahsûsa dâhilinde yazılmış ise, daha doğrusu tefekkürât-ı ciddiye ve hissiyât-ı samîmenin mahsûl-i ilhâmâtı ise, erbâbı tarafından takdîr edilir. İşte bu takdîr, tahrîrdeki gâye-i âmâlden ibârettir ki, sâhibi için bir şeref-i sermedî `addedilmeğe sezâdır. Kazıyye ber-akis olursa, tabîî netice de ma'kûs çıkar ki, bu da onun için bir şâ'ibe-i ebedî sayılabilir. Bu seyyieden sâlim olabilmek için, evvelâ pişegâh-ı hayâlde efrâd-ı hikmet-i cûyân, edebden müteşekkil mecma-ı edeb tecessüm etmeli. Sonra, kendini -söylenecek, yazılacak şeylerin mâhiyeti, hâzirûnun malûmu olduğu derpîş-i mülâhaza edilerek- onların ortasında farzetmeli. O vakit yazılan şeyler belki enzâr-ı kâriîn önünde hâiz-i ehemmiyet olabilir. Yoksa böyle `indiyât ve keyfiyâta inhisâr eden mütâlaât, meziyet denilen kıymetten mahrûm kalır. Geçelim: Birkaç satır aşağıda nâm-ı `âcizânemi yazacağınız yerde, **“Arapkirli Ömer Azîz Hüdâyî”** buyurulmuş. Bendeniz dâimâ, imzâsıyla **“Arapkirli Ömer Azîz”** imzâsıyla yazı yazarken, sizin şu tebdîlinize ma'nâ veremedim. Yoksa şâirin dediği gibi Egin'in bir adı da Arapkir midir?... Ma'mâfih, maksudunuz her ne olursa olsun, tekniyeniz kânun-ı münâzaraya muvâfık değildir. Ya'ni şahsiyâta ta'allük eder. Hem üç ismi birden yazmayı kendinizce bir hüner, bendenizce de bir hicâb mı `addediyorsunuz? Eğer bir adamın üç ismi olması sizin için garâibden ma'dûd ise, gazetelerdeki esâmîyi biraz tedkîk ediniz, bu garâbet çok çabuk mündefi olur. Evet, o vakit “Hüdâyî”nin bir mahlastan `ibâret olduğunu anlar da bir daha “Ömer Azîz” yerine ya “Ömer Azîz” yâhûd “Ömer Hüdâyî” yazarsanız. Vâkıa sizin bu mu'âmelenize karşı bendeniz de size **Mehmed Emin Fikri** gibi bir şeyle mukâbele edebilirdim. Fakat ne fâide ki, sizin pâmâl-i nisyân ve isyân ettiğiniz kânûn-ı münâzara ve hüküm ve vicdân, şehrâh-ı hâmemde tamâmıyla hükümrândır. Ne yapayım, onlara `adem-i itâat elimden gelmiyor. Bir kaç yerde “çocuk” lafz-ı tasgîriyle talkîb buyurmuşsunuz. Bunlar da şahsiyâtın bir nev'i olduğu için mukâbelede ma'zûrum. Bir de **Sükûtfî Bey**'i üstâd-ı muhterem olmak üzere gösteriyorsunuz. Bu da tab'-ı ciddiyet-i nâpezîrinize nişân olabilir. Herkes, hatta yalnız âsârımızı mütâlaa buyuranlar bile, bilirler ki **Sükûtfî Bey** hiç bir vakit üstâd olamaz. Refik başka, üstâd başkadır. **Sükûtfî Bey** üstâd-ı muhteremim değil, refik-i muhteremim, dâder-i `azizimdir. Bakınız hiç bir sözünüz ciddiyet denilen hakîkate mükârin midir?.. Müdâfaa böyle olmaz. Ciddiyet... Ciddiyet...

-Ma'bâdi var-

Sayı: 57

Sayfa: 35-36

ÖMER AZİZ

MUKABELE

[Geçen nüshamızdan mâb`ad]

Daha aşağıda diyorsunuz ki: “Filhakîka kendini pek büyük tanıyan çocuğun her türlü tecâvüzâtına karşı âsârını kavâ`id-i edebiye dâhilinde tenkîd etmek ve bu vecihle haddini bildirmek lâzım gelirdi. Fakat ma`atteessüf beş altı mütercem eserden başka bir şey`ini bulamadım ki, maksadım o cihetten hayyiz-ârâ-yı husûl olsun” Temelsizliğin, gelişi güzel söz söylemenin bu derecesini, yalnız sizde görüyorum. Âsâr-ı müterceme, hatâyâ-yı edebiyeden `ârî midir ki, maksadınız husûl-pezîr olamıyor?.. Lâkin iş öyle değil.. Siz esâsı söylemekten hicâb, hakîkati beyân ve i`tirâftan içtinâb ediyorsunuz, rub` derecesine tenzîl ettiğiniz o beş altı eseri, vâkı`â tenkid (!) edecektiniz; fakat Fransızca bilmemeniz buna mâni` oldu. Bizim tercümele ile zâtınızın eş`ârı hakkındaki mütâlaamı üçüncü **Mukâbele**'de beyân etmiş olduğumdan şimdilik burayı da geçelim: “Bunun için milli olduğu nezd-i âcizânemde tahakkuk eden Eğin türkülerinin hakîkatini ....” diyorsunuz da, bu keyfiyet-i tahakkukun hamâllar, babacanlar vâsıtasıyla hâsıl olduğunu neden zikretmiyorsunuz?

“Halkın o girdbâd-ı mahşer-nümûn arasında, sabahı akşama vardırmaq için neler yaptığını bir hiss-i ibretkârâne ile temâşâ ederim” `ibâresinin ma`nîdâr olduğunu iddi`â için `arz ettiğiniz delîle karşı bir hande-i zarûfî ile mukâbele eder ve ma`nâ istihrâcını kavâ`id-i âşinâyân-ı zamâna terk eylerim.

Hâme-i garâ`ib-nüvîsinizden çıkan, “Babacanlar ne kadar da yanık söylüyorlar.” cümlesini takdîren yazdığım “ne rengîn, ne şâirâne ifâde” sözlerine karşı “Eğer `Azîz Efendi şu cevâbı hemşehrilerini babacanlar diye tavsîf ettiğim için îrâd buyurursa ma`zûrdur. Yok eğer hakîkaten bu ifâdeyi beğenmiyorsa, kendine sorarım ki, bir vak`a-i müdhike, başka ne sûretle tasvîr olunur?” diyorsunuz. Şurada vâhiyâne ciddiyet ile mukâbele etmekten ise esâsı anlatmak ve daha münâsib olacak:

“Muzaffer Mihrî” varakası üzerine evvelce hakkımda beslediğiniz hiss-i igbirâra bir de garaz münzim oldu. Siz de benim âsârımı tenkîd etmek istediniz. Yukarıda söylediğim vecihle, Fransızca bilmediğinizden bu husûs fâ`ide-bahş olunamazdı. Nihâyet hayâlhâne-i şâ`irânenizde bir kahve inşâ, ve hamallardan mürekkeb babacan olaylarıyla imlâ ederek içlerine duhûl ve bir parça ma`lûmât iktibâs eyledikten sonra o müdhik varakanın tahrîrine ictisâr ettiniz. Ötedenberi hamallar, kömürcüler, babacanlar deyip durduğunuz adamlar, hep bu mevhûm kimselerden `ibâret değil midir? Âh, siz böyle birdenbire muhît-i hicâba dalmazdınız. Fakat fikrinizde dolaşan mübhem hisler, husûsiyle **Sükûfî Bey**’in tebessümât-ı sâfiyânesine tarâftarlık ma`nâsı vermeniz, sizi böyle ümîdlerinizin hâricine attı. Şimdi size bir şey söyleyeyim mi?.. Nakl ettiğiniz vak`a sahîh olsa bile, varakanızı o tarzda yazmanız îcâb ederdi. Çünkü sözün ehemmiyeti ciddiyetle kâ`imdir. Fevka`l-`âde mühim bir söz mizân tarîkiyle ifâde edildi mi, emin olunuz ki, nazar-ı takdîr önünde hiç bir ehemmiyeti hâ`iz olamaz. Müdafaanızın hemen bir buçuk sütünlük yeri, bu gibi mâlâyaniyât ile memlû olduğundan bunlar hakkında fazla söylemeğe hâcet kalmamış demektir.

Aşağı taraflarda, şöyle bir mütâlaanıza tesâdüf ediliyor: “Rekâbet bile kuvvetçe ya müsâvîsini veyâhûd kendisine iktidârca müreccah olan bir adam `aleyhinde icrâ olunuyor. Hele hased için şart-ı azâm, hasmın tefevvük ve `adem-i tefevvüküdür. O hâlde **Ömer Efendi**’ye sorarım: Bana karşı ne sûretle ibrâz-ı âsâr-ı rüchân etmişlerdir ki, kendisine hasûdâne bir nazarla bakayım?” Bilmem bunu da hafif bir tebessümle mi geçeyim, yoksa sizin gibi zımnem bir temeddühte mi bulunayım? Hayır, bunların ikisini de yapmıyorum. Yalnız şunu söylemeden de geçemeyeceğim: Mâdem ki âsâr ve eş`ârınızın (?) hepsi zâde-i intihâl, mahsûl-i iktibâs, semere-i garamdır, cildler dolusu eserleriniz olsa, iki satır tercüme ile dâ`imâ `arz-i rüchân etmekden geri durmam.

Tuhaf şey! Âsârımın (ekserisinde) kaleminizin bir mu`âvenet-i hafiyesi mevcûd imiş! Bunun için sizinle müsâbakaya girişemezmişim?... `Acabâ bu i`âne-i kalemiyenin neden gizli olduğuna bir sebep yok mudur? Hem âsâr-ı müterceme kavâ`id-i edebiye (!) hatâlarından `ârî olduğu ve sizin de Fransızca bilmediğiniz bedîhî bulunduğu hâlde, ne gibi bir tashîh icrâ ettiğinize `akıl erdiremiyorum.

Bir yerde de: “Böyle keder-âmîz sözlerle ve vicdânsızlığın kimde olduğunu isbâtta muztar kaldım.” sözleri görülüyor. Buna diyecek yok. Zâten isbât etmeseniz de herkes, buralarını çoktan anladı. “**Mukâbele**”min nihâyetine yazdığım bir kaç hakîmâne sözlerin, bir hakîkati

şâmil olduğunu i`tirâf ile berâber, kabûlden imtinâ ediyorsunuz; tab`ınız böyle şeylere meyyâl olduğu için, sizi bu hususta ma`zûr görüyorum. Fakat, o reddettiğiniz sözlerden, hakikatlerden bir kaç tane de sizin yazmanıza taaccüb ettim. Münâzara, sarf-ı mücâbededen ibarettir zannediyorsunuz. Öyle olsaydı her itiraznâmeyle, her “Müdâfa`a”ya münâzara nâmı verilirdi!.. Böyle müdafaa olmaz.. Hakikat.. Hakikat.. Yine nihâyete doğru: “Anlayamam ki Muzaffer Mihri nâm-ı müsteârıyla zâten malum olan bir hatayı âlem-i matbû`âta ilân etmekte ne fâ`ide mütasavver idi?” buyuruluyor. Şimdi ben size sorayım: Hatânın en büyüğü malum olanını işlemek değil midir?.. Çocuklara mahsûs gazetede ki manzûme soğuk imiş?.. Evet, o manzûme size â`id olduğu için biraz soğuktur. Fakat, sizinkiler gibi mahsûl-i intihal değildir. İşte bu meziyet ona kâfi..

Sâika-i te`essüfle sözü pek uzatmış olduğumuzdan sizin beyân ettiğiniz ca`lî teessüflerin biz, en ciddi, en hakîkîlerini arz ile artık **Mukâbele**’lerimize hitam veriyoruz. Şurada sözü bitirmeden evvel “**Rıfki**” ve “**Nizami**” Beylere de bir kaç şey söylemek istiyorum.

Evvelâ Rıfki Bey, “**Hakîkî Müdafaa**”ında “**Gâlib Fevki**” isminin kendine â`id olduğunu yazarak, mütâla`âtını da hep şahsiyâta hasrediyor. Bendeniz artık bu gibi vâhiyâta mukabele etmeyeceğimden, yalnız diyebilirim ki: “**Gâlib Fevki**” nâmı mutlaka Emîn Fikri Efendi’ye â`iddir. Hatta bunun, emsâline gâlib ve fâ`ik geldiğinden dolayı ihtiyâr edildiği, kendi lisân-ı tefâhürlerinden sâdır olmuştu. Demek ki Rıfki Bey hem Fikri Efendi’ye yardım etmek, hem de mümaileyh tahmil edilen bâr-ı sıkl-ı hicâbın bir kısmını kendileri yüklenmek istiyorlar. Fakat bu husûs kendileri için iyi sayılamaz. Mûtehakkimâne, mahviyetpesendâne bir lisân ile yazılan bu “**Hakîkî Müdâfa`a**”nın asıl tuhaf yerleri var ki, buraları pek de sükût ile geçilemeyecek: Rıfki Bey, o hiddet ve gazap tûfânları arasında, romanlar hakkında bir takım eski fikirleri tazeledikten sonra, Fransız muharrirlerinden bahsediyor ve hattâ nihâyete doğru Fransız şâiri şöyle demiştir, gibi bir tavr-ı vâkıfâneyi (!) okudukları vakit kendisinin fevkalade Fransızca bildiğine ve bir çok tetebbü`ât ve tedkîkâta bulunduğu kânî olabilirler. Fakat onunla dâ`imî sûrette görüşenler, tabîî gülmekten başka birşey yapamazlar. Evet, kat`î sûrette söylerim ki; her kelimesinde bendenize acz ve iftikâr hamleden Rıfki Bey, Fransızca’dan tamamıyla bî-herbirdirler. Bunu inkâr da edemezler. Beyân ettikleri ifâdât ise, **Gece Kraliçesi** falan gibi romanlardan iktibâs edilmiş bir fikirdir. Hakk-ı kemterânemdeki şiddet-i gazûbâneleri mâhiyet-i tabî`iyeleri için fazla beyânâta hâcet bırakmaz sanırım.

Nizâmi Bey'e gelince: Bir vakit çocuklara mahsûs gazeteye bir manzûme yazarak, baş tarafına da "Ömer Azîz Hüdâyî Bey'e" demişlerdir. Eğer bunu âsâr-ı sâ'irleri gibi yazarak nâm-ı âcizaname ithâf buyurmuşlar ise, bi`z-zarûre teşekkür ederim. Yok, Fikri Efendi'nin intikâmını almak için seng-endâz-ı ta`rîz olmak istemişlerse biz o manzûmenin me`âlini Fransızca'da çoktan okuduk. Böyle müntehili`l-me`al şeylerle ta`rîz ve taarruz olamayacağı bedfihîdir.

Hakîkatin tezâhüründen, rüfekâ-yı kirâmın ibrâmından ve husûsiyle ba`zı makâle -nüvîsân-ı edebî "Artık durmasını arzu ettiğimiz..." gibi mu`âmelât-ı teşvîk-küsterânesinden dolayı **Mukabele**'miz burada kat`iyyen hitâm buluyor. Sükût-i âtfimizi büyük bir fırsat addecek olan mu`terizân şimdi istedikleri kadar yazı yazabilirler. Yalnız şahsiyâta girmeyip de bizi mecbûr-ı mukâbele etmemelerini recâ eylerim.

Sayı: 38

Sayfa: 153-154

İBNÜ'R-RÂŞİD EMİN FİKRİ

“MUKÂBELE”YE MÜDÂFA’A

(34) Numaralı “İRTİKÂ” risâle-i edebiyesinde “Ömer Azîz” imzâsıyla münderic “Mukâbele” serlevhalı varakanın mâhiyeti hakkında bir kaç söz söyleyeceğim: O varakadaki sözler, hürşîd-i hakîkatin envâr-ı şa`şaa-bârına `arz eyleyecek ve bâ-husûs ziyâ-yı hakkâniyetin te`sîrinden âzâde kalan yerleri, kâlem-i tedkîk ile şerh olunacak olursa, ne kadar riyâkâr bir kalemin mahsûlu olduğu meydâna çıkacaktır.

Varakasında kendisini bir ma`sumiyet-i mücesseme gibi göstererek bana irâ`e-i râh-ı hakîkat etmek isteyen bu zât, vaktiyle kendisine bir hasb-i hâl-i husûsi esnâsında “Malûmât”da münderic bir “tahmîs”imin ba`de`-t-tab` muttali` olduğum nevâkıs-ı takviyyesi için der-miyân ettiğim bir mütâla`dan istifâde fırsatını fevtetmeksizin, “Mazhar Mihri” nâm-ı müste`ârıyla `aleyhimde “Mecmû`a-i Edebiye” ye bir varaka derc ettiren zât-ı muhteremdir. İşte kendisinin ef`âli, akvâliyle nâ-mütenâsib olduğunu, şu iki sözle isbât ettiğinden sonra, diğer cihetler hakkındaki mütâlaâtımı serd etmek isterim.

Şa`ir-i mu`ciz-beyân Arapgirli Ömer Azîz Hüdâyî Efendi, eğer bana isnâd etmek istediği mesâvîden, kendisi büyük bir hisseye mâlik olmamış olsaydı, o zaman hakkında böyle bir tecâvüze mi kıyâm ederdi?

Görülüyor ya! Benden öğrendiği bir kaç şeyle beni techîle yeltenen, kendisini fezâ`il-i beşeriyyenin en `ulvîlerine müzeyyen gösteren bu zavallı çocuk, nasıl bir hissin zebûn-ı kahrı ve tazyîki imiş!. Şu hâle karşı, kendisinin benimsemek istediği ve üstâd-ı muhteremi “İlyâs Sükûti” Bey’in sâhîb-i hakîkisini -tesâdüfün ilcâ-yı nâgeh- zuhûru ile gördüğüm bir vak`a-i müdhikeyi naklen- mûmâileyh Sükûti Bey’den sormaklığım yoktur, câlib-i hiddet ve tehevür bir şey midir ki, Ömer Azîz Hüdâyî Efendi tarafından fezâyih-i beşeriyyenin en kabîhlerini icrâ eylemişim gibi bin türlü seyyi`âtle dûçâr-ı mu`aheze oluyorum?

Fîl-hakîka kendini pek büyük tanıyan bu çocuğun, her türlü tecâvüzâtına karşı âsârını kavâ'id-i edebiyeye dâhilinde tenkîd eylemek ve bu vecihle haddini bildirmek lâzım gelirdi:

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

fakat ma`at-teessüf -ötekinin berikinin mu`âvenet ve müzâheretiyle me`âlen tercüme edebildiği- iki “Prodom”dan dört “Musse”den, cem`ân yekûn beş altı mütercem eserden başka bir şeyini bulamadım ki, maksadım o cihetten hîz-ârâ-yı husûl olsun!

Bunun için millî olduğu nezd-i `âcizânemde tahakkuk eden “Eğin Türküleri”nin hakîkatini, meydân-ı sübûta çıkardığımdan dolayı, Azîz Efendi'nin isnâdât-ı gayr-ı muhakkalarından hiç birine hedef olamayacağım bedîhîdir. Fakat kendisinin yapmış olduğu birinci hareket, bir riyâkârlık olduğundan o zât-ı fezâ`il-simâta bir az da kendi harekât-ı nâ-lâyıkasını derpîş-i mülâhaza etmesini tavsiye ederim.

Ömer Azîz Hüdâyî Efendi Mukâbele'sinin baş tarafında karaladığı bir takım mütecâvizâne sözlerden sonra -Üstâd-ı muhteremi Sükûtî Bey'e- yazmış olduğum varaka-i istifhâmiyenin “yazdığınız şeylerin ma`nâsını yine sizden sormalı, girdbâd-ı mahşer-nümûnu vücûde getiren halk, o girdbâd içinde bulunan yine halk... Ne tezâd! Yoksa, (o girdbâd-ı mahşer-nümûn arasına giren halkın sabâhı) demek mi istiyorsunuz?” sözlerini hiç muhâkeme etmeden meydân-ı münâkaşaya fırlatıvermiştir.

Tezâdın ne demek olduğunu kendisine öğretmek vazîfesini -henüz kıra`atine vakit bulamadığı- kitâb-ı edebiyeye terk ile burada dört satırlık bir şey'in fehm-i ma`nâsından izhâr-ı `aciz eyleyen bu münekkide sorarım, ki insânın kendi teşkîl eylediği bir girdbâd arasında sabâhı akşama erdiremeyeceğine dâ`ir olan müdde`alarını hangi kâ`ide-i edebiyeye istinâden ortaya sürmüşlerdir?

Bunun mümkün olduğuna, “reh-güzâr-ı mevc-i eşkimden sakınsın kâ`inât” mısra-ı meşhûru bir delîl olabilir. Çünkü mevc-i eşki husûle getiren nâzım, kâ`inât denilen hey`et-i `umûmîyyenin bir cüz`ünden `ibârettir.

Varaka-i `âcizinin bir yerindeki “babacanlar ne kadar da yanık söylüyorlar.” ibâresine “ne rengîn, ne şâ`irâne ifâde!” sözleriyle cevâb verilmiş. Eğer Azîz Efendî, şu cevâbı, hem-şehrilerini “babacanlar” diye tavsif ettiğim için îrâd buyuruyorsa ma`zûrdur. Yok eğer hakîkaten bu ifâdeyi beğenmiyorsa kendine sorarım, ki bir vak`a-i mudhike başka ne sûretle tasvir olunur? Zann-ı `âcizâneme göre böyle şeylerde sâdelik ne kadar muhâfaza edilirse, güzellik de o kadar tezâyüd eder.

Bunu velî eden “hele babacanlar içinde bulunursanız!” cümlesi mahzâ herkesi güldürmek için zorla yazılmış bir şey olduğundan, bu bîhûde i`tirâzâtan kat`-ı nazarda “Aşk olsun şu hammallara! Onlar, gazeteyi sizden evvel okumuş?” `ibaresine karşı diyebilirim ki, kahvenin münhasıran hamallarla mâlî olduğunu kendisine kim te`mîn eylemiş! Sâniyen öyle bir `asr-ı terakkîde bulunuyoruz ki, hamalların da gazete okumaları istib`âd olunamaz, bâ-husûs mezkûr “Türküler” “çocuklara mahsûs gazete”ye Terakkî`den beş altı hafta sonra derc olunmuştu. O halde bu kadar zaman zarfında bir hamal, kendi milli türkülerini `âlem-i matbû`âtta dolaşdığını bir arkadaştan da mı işitemez?!

Doğrusu ya! Böyle, hamallara bile sermâye-i istihzâ olacak safsata-perdâzâne i`tirâzlarla imlâ-yı sahâyif olunması, şâyân-ı te`ssüf hallerdendir. Binâen`aleyh şu i`tirâzât-ı vâhîyeye karşı uzun uzadıya uğraşmak mecbûriyetinde kaldığıma da bir kat daha te`essüf ederek diğer cihetlere geçerim.

Azîz Efendi rekâbetin terakkîye pek büyük bir dahli olduğunu tasdîkten sonra “fakat şurası şâyân-ı tezkârdır ki, bu bir rekâbet-i müterakkiyâne neticesidir. Yoksa rekâbet-i aslînin intâc ettiği mesâvî, lâ-yuhsâdır. Rekâbet, eğer başkasının derece-i rif at ve i`tilâsına vusûl maksadıyla ihtiyâr edilirse, netîce-i mezkûreye nâ`iliyyet yegâne sebep şu ikinci rekâbetin zihnine ilkâ ettiği ihtirâsat-ı ârâm-şikenâne henüz idrak ma`nâsından `aciz olduğu sözlerle beni, `âdetâ bir hiss-i hasûdânenin zebûnu gösteriyor. Rekâbet bile, kuvvetçe ya müsâvîsi veyahud kendisine iktidârca müreccih olan bir şahıs `aleyhinde icrâ olunuyor. Hele hased için şart-ı a`zâm, hasmın tefevvuk ve adem-i tefevvüküdür. O halde `Ömer `Azîz Efendi`ye sorarım: Bana karşı ne sûretle ibrâz-ı âsâr-ı rüchân etmişlerdir ki, kendisine hasûdâne bir nazarla bakayım.

Şu sözümlerim, temeddühe hâmi olunmasın. Maksadım, beyân-ı iktidâr değil, daha dört gün evvel âsârını nazar-ı tashîhden geçirdiğim şu bîçâre çocuğun kalbini dâire-i tazyîkine olan ve “**Muzaffer Mihrî**” mes`elesiyile büsbütün meydân-ı bedâhete çıkan bir vehm-i hasûdâneyi bana isnâd edişine karşı, kendi iktidâr ve mâhiyetini yine kendine göstermektir.

İnsanın mir`ât-ı iktidârı meydândaki âsârı olduğu halde Azîz Hüdâyî Efendi, o eserlerle de bana karşı bir müsâbakaya girişemez! Zîra ekserisinde tashîh ve ihtâr sûretiyle kalemimin bir i`âne-i hafiyesi meşhûddur. Ah! bunların... bu hakikatlerin hep kalbimin derin bir köşesinde kalmasını son derece de arzû ederdim.

Fakat, ilk hatve-i tecâvüzünde beni `âdetâ vicdânsızlık, hased-perverlik gibi bin türlü ağrâz-ı nefsâniyyenin mağbûn-ı seyyiatı gösteren bu zâta karşı böyle keder-âmîz sözlerle vicdânsızlığın kimde olduğunu isbâta muztar kaldım.

Eğer mesnedin, mâhiyyet-i hakîkiyesini meydâna koymamış olsaydım, o isnâdâtta bir şem`a-ı sâdk görecek olan kâri`lere sükûtuyla hak kazandırmış olurum. Binâen`aleyh şu sözlerin, pek büyük bir teessüf-i kalbî ile kalemimden döküldüğünün unutulmamasını istirhâm eylerim.

Güyâ beni kıymetten düşürmek emel-i bî-sûduyla yazılan varaka-ı ma`hûdenin nihâyetindeki “bulduğumuz şu meslek-i muallâ-yı edebîde bizden beklenen şey, sadâkat ve istikâmet etmeliyiz, ki muntazır olan hüsn-i netîce de sâhe-ârâ-yı incilâ olsun. Biz dâ`imâ çalışmalıyız. Say ve gayret, bâ`is-i refâh ve sa`âdetdir. İktisâb-ı me`âlî, temdîd-i mesâî ile husûl bulur.” sözleri, bir hakîkati, fakat kendi hakkında şâyân-ı tatbîk olan bir hakîkati şâmildir. Çünkü anlayamam, ki “Muzaffer Mihrî” nâm-ı müste`arıyla zâten ma`lûm olan bir hatâyı `âlem-i matbû`âta i`lân etmekte ne fâ`ide mutasavver idi? Kezâlik bilemem, ki “çocuklara mahsûs gazete”ye derc ettirdiği

**“Sana defaâtle dedim bundan emîn ol,
Hasedi terk ederek serbezemîn ol.”**

gibi imâleli, soğuk beyitlerle sanki icrâ-yı ta`arruz (!) eylemekden ne anlaşılır idi?

İnsan, başkasını fazîletsizlikle ithâm ederek istihzâ edeceği zaman tefekkür etmelidir ki, sonra “Ete`merûn... ilh.” nazm-ı celîlinin muhatablarından biri de kendi olmasın. Ma`mafih: Kendi mahcûbiyetinden başka hiç bir şeyle neticelenmeyen şu hâl-i esef-i iştîmâle tekrâr bir çok te`essüflerle nihâyet veririm:

Sayı: 53

Sayfa: 19-20

SÂHİR

YAZILARIMA KARŞI

-Mehmed Rauf Bey'e-

Siz, yavrularım, siz benim yegâne tesellî-i hayâtımsınız, sizin ağlayan ve gülen yüzünüzde ben bütün mâzî-i ömrümün safahât-ı tahassüsünü görürüm ve onları bir daha yaşarım. Siz bazen bir tâ'ir-i bahârînin zemzeme-i neş'e-dârı kadar rakîk ve müheyyic; bazen ümîd-i necâtı kırılmış bir marîz-i mühtezirin enîn-i vâpesîni kadar hazîn ve müessirsiniz. Ben sizi yazarken ne kadar üzüldüm! Zaman olurdu ki, sizin en özendiğim bir kısmınızda kalemim mu`annidâne dururdu. Ben bir sadâ-yı pest-niyâz ile yalvarırken: -Olmaz, derdi, artık yoruldu.

Siz, yavrularım, siz benim evvelîn-i şebâbımın ibkâr-ı hayâlisiniz. Kiminiz kırmızı ve dolgun çehre-i pür-hayâtınızla, kiminiz sarı ve solgun sîmâ-yı mütevveriminizle, kiminiz yalnız bana inkişâf eden sergüzeşt-i mektûbunuzla, halâvetiniz veya merâretinizle; fakat hep canlılığınızla birer hayatsınız, birer genç kızsınız.

Ooh, itirâf ederim, kiminiz çirkinsiniz, sevimsizsiniz, siz zavallı sevimsiz çirkinler! Bütün güzelliklerini, ziynetlerini rûhumda bırakarak çıplak çıkanlar değil misiniz?.. Kiminiz mahzûn, sevdâvî; kiminiz şen ve hande-perversiniz... Ömürleriniz de muhtelifdir. Kiminiz beş sene, on sene yaşayacaksınız, kiminiz ilelebed... Fakat öyleleriniz de vardır ki, daha doğarken ölmüştür.

Lâkin çocuklarım, acabâ sizi kimler okuyor? Kırâ`athâne köşesinde birini beklerken hücum eden uykuyu dağıtmak için sizi müstehziyâne okuyanlara sakın, sevgili nevzâdlarım, sakın hiç bir şey söylemeyiniz, onlar yalnız maddî adamlardır. Onlar, insanlığı yalnız âşikâr-ı hâriciyelerinde tecellî eden bedbahtlardır. Artık onbeş yaşına geldiği için yatağında yalnız uyuyamayan genç kızlar, bir ihtiyâc-ı rûh ile sizi okumaya başlarsa, o zaman güzelleşiniz; çocuklarım, güzelleşiniz. En şûh ma`nâlarınızla onun tâze fikrine sokulunuz. Ve şâyet lakırdı sırası düşerse, ona, beni ihsâs ediniz. Yirmi yaşın bütün galeyân-ı sevdâ-perestânesiyle

coşkunlaşan bir genç adam, tesâdüfî bir arzû ile yâhûd bir merâk-ı rûh ile sizi okuyacak olursa ona ümidbahş olunuz. Ona bütün kuvvet-i teessür-hayyizinizle sevgilisinden bahsediniz. Mes`ûd bir âtî irâ`e ederek onun gözlerini parlatınız; ve eğer o genç adam sizden bir parçayı beğenip de onu sevgilisine yazacağı mektûba ilâve ederse, o zaman o parçaya tenbîh ediniz ki, lisân-ı rûhunun bütün nutûkiyetiyle o genç kıza `aşk versin, merhamet versin... Bîkeslere müşfik bir tesliyetkâr, güzellere mutî olunuz.

Ooh! Sevgililerim, eğer sizin en açık bir sahîfenizi mütelezzizâne okurken vâlidesinin ayak sesini duyan bir genç kız, sizi hemen koynuna sokacak olursa, orada hemen en gizli bir köşeye saklanın, o sineyi `âşıkâne bir der-âğûş gibi ısıtınız, okşayınız ve du`â ediniz ki, vâlidesi uzun müddet otursun, o hafâ-gâh-ı telezzüzde uzun müddet kalmak isteyiniz.

Ooh, sevgililerim, siz ne kadar mes`ûdsunuz, benim görmediğim dilfirîb çehreleri görüyorsunuz; benim işitmediğim âhenkdâr sesleri işitiyorsunuz. Kim bilir? Şayet bir zamân o beni aldatan güzele de tesâdüf edecek olursanız, acı bir nefretle saklanınız; benim `aşk-ı pâkizemi reddeden, beni dikenli bir âğûş-ı mahrûmiyete atan o hûsn-i câmidden kaçınız, uzaklaşınız, onun aldatıcı güzelliğine kapılmayınız, zehirlidir.

Yavrularım, işte sizin sene-i hayâtınızın da son sahîfesini kapıyorum. Yarın üç yaşına gireceksiniz. Siz benim benliğimin çiçeklerisiniz, hislerisiniz. Siz benim benliğimin genç kızlarısiniz, rûh-ı şebâbım ebediyyen size âşıktır. Ey ebkâr-ı hayâl...

Sayı: 48

Sayfa: 193-194

MUHARRİR

BİR GARİBE DAHA

Muktebes Cerîdesi`nin** imlâmızı zîruzeber etmekten ibâret olan birinci marifeti -yine kendi lisânıyla- **İrtika`mızın nesh-i sâbıkasından birisinde gösterildiği kâriîn-i kirâmımızca malûmdur. Bu meseleye dâir âhiren Bursa'dan "Necîb" imzalı bir mektûb-ı garîbe`l-meâl aldık ki, en rûhlu noktaları için muâriz cevapta bir kaç söz yazarak sâhib-i varakayı irşâd etmeyi, vecâib-i terakkiyât-ı `âlem bâbında, garbı şarka karıştırdıktan sonra asıl maksada **Muktebes`i** müdâfaaya nakl-i kelâm ederek diyor ki:

"Muharrir Bey, Dekadan mikropluğunu biraz bırakır da hakîkata takarrub buyurursanız, size sorarım: İmlânın şu eskiden beri kullanılan usûlü mü kolay öğrenilir; yoksa (**Muktebes**)in kullandığı yeni, mantikî usûlü mü? Türkçe ibâreyi ne kadar zamanda öğrendiniz? Bir ecnebî lisânı bilerseniz; bir de onun ibâresini ne kadar zamanda öğrendiniz? Muhikkâne bir mülâhaza edin."

Sâhib-i varakanın talebine, keyfine göre ondan sonra biraz etraflıca, derince düşünmeli; memleketimiz hâricindeki dîn kardeşlerimizi teemmül buyurmalı; en sonra da şu suâlîne cevâb vermeli imişiz: "Bu imlâya (**Muktebes imlâsına**) hangi makûl sebebe mebnî itirâz buyuruluyor?"

Sâhib-i varakanın asıl marifeti, şu sâha-i matbûatta hüküm süren kaht-ı âsâra bizim meydân vermekte olduğumuzu, iddiâda tezâhür eyliyor. Bu vâdiye gelince, biz kime hitâb ettiğimizi anlar gibi olduk. Çünkü meydân-ı matbûatın herkes için açık olduğu, bu meydânda herkesin serbest bulunduğu, Bursa gibi iki adamlık bir yerde değil; dünyânın öbür ucunda dahî âşikâr bir keyfiyet iken, böyle bir garîb iddiâyâ düşmek izânsız çocuklardan başka kimsenin elinden gelmez. Bâhusûs ki, "**Malumat**" idârehânesinin, vâdî-i neşriyât-ı osmâniyede sebmeden hidemâtını görmemek, görmemeğe çalışmak ne büyük gaflet; ne büyük küfrân-ı nimettir. Zaman ilerledikçe "**Cihân, cihân-ı terakkîdir.**" hakîkati, mütezâyid bir sür`atle icrâ-yı ahkâm eylemektedir. Herkes mensûb olduğ millete, içinde yaşadığı memlekete hizmeti ise bir

mecbûriyet-i vicdâniye olarak telakkî etmektedir. Bununla berâber bu hidemât, ne laklakiyât ile ne de bütün mesâi-i şahsiyenin o yola hasrıyla husûl bulamaz. Bu hâllerden birincisi, hiç kâle alınmaya bile değmeyip, ikincisi; yani menâfi-i memleket ve millete hizmet edeceğim diye büsbütün menâfi-i şahsiyeden tecerrüd, ümîd olunanla taban tabana zıt netâyic husûle getirir. Bugün hakikat-i içtimâiyenin teâvün, muâvenet-i mütekâbile olduğu Bursa'da husûsiyle sâhib-i varaka gibi eşhâsca meçhûl olsa bile, en müterakkî milel ve memâlikte, bir misâl-i zî-hayât sûretinde görünmektedir. İnsân memleketine, ebnâ-yı vatana meselâ matbûât 'âleminde hizmet edebilmek için matbaa ve idârede daha ziyâde hidemâtı, onların bekâsını müstelzim olmak üzere bir sûret-i meşrûada intifâ etmek muvâfık-ı hikmet değil midir?

'Âlem-i matbûâtta mübâhasât-ı bî-manâ cereyân ediyor. Bir boşluk hüküm sürüyormuş. Bunu biz, sâhib-i varakadan evvel ilân ile enzâr-ı intibâhı celbetmeye sa'y etmişizdir. Mâdem ki **Necîb Efendi**, matbûâtımızdaki boşluğu hissetmiştir ve mâdem ki bu boşluğu hissedecek kadar vukûfa mâliktir. Niçin âsâr-ı ciddiye ile telâfi-i mâ-fât etmeye gayret etmiyor? Bir de sâhib-i varaka, âsâr-ı vâhîyeyi ta'dâd ederken âsâr-ı ciddiyeyi de o miyâneye karıştırmış, mâ-hâsıl, matbûâtımıza baştan tırnağa kadar hezliyâtır hükmi kat'isini verip işin içinden çıkmıştır.

Kendisine Napolion ahvâlinde bahseden Frederik'ten dersler, bahisler söyleyen askerler Napolionluk, Frederiklik satıyorlarmış!

Zehî insâf!!.. Bu nasıl iddiâ-yı garîbdir? Fetebârekâllah! O ne dikkat-i nazardır ki, bugün ele alınabilecek kütüphâne-i askerîmizi tezyîn eyleyebilecek itikâdında bulunduğumuz âsârı bile hiç addedecek kadar şâibedâr, noksan bulmaktadır. Mektûbun yazılmasına sebep-i aslî olan Muktebes'i müdâfaasına; yani Muktebes imlâsının makbûliyetine nakl-i kelâm eyleyecek olursak, daha büyük bir garâbete marûz kalacağız. Sâhib-i varaka, **Muktebes** imlâsını medh u senâ ediyor, mantikî buluyor. Buna taarruzumuzun muhikk olmadığını, ona ittibâda selâmet-i külliye bulunduğunu iddiâ ve ilân ediyor da, sonra o imlâyâ kendisi ittibâ eylemiyor. İktidâ etmediği imâma bizim iktidâ etmemizi arzû ediyor. Hayrette kalsınlar irfânına!

Necîb Efendi'nin iddiâ ettiği gibi, biz **Muktebes**'i tenkîd ile hiç bir menfeât-i şahsiyeye hizmet etmiş olmadık. Bunu söylemek bile bize tuhaf, tenezzül görünüyor. Biz gerek maddî, gerek manevî menâfiimizi te'mîn için **Muktebes**'i tenkîde muhtâç değiliz. Rûh-ı millet demek olan **Maârif**'in intişârını ve onun mütemmimâtından olan cerâid-i ciddiyenin İzmîr

gibi merâkiz-i medeniyetimizin ileri gelenlerinden olan bir şehirde tekessürünü, kim arzû etmez? Fakat cerâid-i ciddiyeinin!... Yani çocuk oyuncaklarının değil!...

İmlâmızı dûçâr-ı tezelsül eden çocukları müdâfa`aya koyulanlara nasıl merâm anlatacağımızı bilememekteyiz. Ay oğul! Hiçliğinden dolayı âvâze-i şikâyet koparmakta olduğunuz `âlem-i matbûâtı, şuûnât-ı kalemiyeyi dikkatle takîp etse idiniz hâl-i hâzırda imlâmız için muhâfazakâr olmaktan başka çâre-i necât, emniyet-i istikbâl olmadığını, **Ahmet Mithatlar, Ebüzziyâlar**, gibi vâkıf-ı küll geçinen ashâb-ı irfânın ilân ettiklerini işitir de, görür de mutmain olur ve öyle mel`abe-i etfâle kapılmazdınız. Mâhiyet-i lisânı bilmiş olsa idiniz, öyle bir iddiâ-yı vâhîyeye düşmeyeceğiniz tabîidir. Bir lisânın, husûsiyle bizimki gibi hâl-i müşevveşiyette bulunan bir lisânın ıslâhı için ne gibi vukûf ve malûmatı hâiz olmak muktezîdir bilir misiniz? Onları size birer birer ta`dâd edecek olsak, muhterem **Muktebes** muharrirlerinin daha yirmi seneden aşağı olmamak, ciddî, sebât-perverâne olmak şartıyla tetebbûât-ı lâzımede bulunmaları iktizâ edeceğini, siz de bizim gibi teslîm edeceğinize şübhe yoktur. Lisân ve imlâmızı ıslâh için behemehâl bir heyet-i fâzılanın vücûduna ihtiyaç vardır. O çocuklar -hiç malûmât ve vukûfa mâlik olmaksızın- kendi fikrine tâbiyyet edişleri, meseleyi âşikâr etmekten başka bir şeye yaramaz. Anlaşıldı mı? Hem siz, mübâhasâtın boşluğunu idrâk ile berâber neden bu vâdîye dökülmüş, neden `âlemi düşmekle ithâm ettiğiniz kuyuya düşmüşsünüz? Vaz geçiniz, vaz geçiniz! Boşluktan, kofluktan vaz geçiniz, müntesibîn-i matbûâtı, hâdimîn-i milleti teşnîe koyulmak gibi âdîliklere bürüneceğinize elinizden gelirse, iki ciddî sâtırla ebnâ-yı nev`inizin hüsn-i hâline gayret ediniz. Çünkü hükm-i insâniyet bu, hükm-i vicdân budur.

Sayı: 17

Sayfa: 67-68-69

MÜSTECABÎZÂDE İSMET

YAZILMIŞ BULUNDU

Matbûât-ı mevkûte sahâifinden cerâid-i yevmiye sütûnlarına sirâyet eden ta'rîzâtın Dekadanlara karşı Topatanlar beynini gittikçe açmakta olduğu erbâb-ı mütâla'ânın ma'lûmudur. Evvelce olduklarını inkâra mecâl yoktur. Bir taraftan mücerred latife-perdâzlık etmiş olmak üzere, olayı ifrâta vardırarak, diğer taraftan sâika-i hiddetle buna mukâbil pek gülünç haller ihtiyâr olunmaktadır. Meselâ Dekâdân ünvân-ı muhteşemiyle ittihâm ve yalnız havassa değil kahve-nişînân-ı memlekete bile i'lâm edilenlerden birisi, bi'l-farz bu hafta kaleme sarılıyor, rüfekâ-yı meslekînden birini ele alarak hakkında öyle medâyîh-i nâşinîde serdediyor ki, kudemâdan vasıfta iğrâk –perestlikle ittihâm olunanlardan, meselâ Enverî, Vassâf ve Nef'î gibi sinneyn-i hayâtını medîha-gûlukla telef edenlerden birisi, o medâyîhi görmüş olsa medîha-perdâzlığın bu derecesi, elinden gelmeyeceğini itirâf eder zannolunur. Ertesi hafta Memdûh, meydâna atılıyor mâh-ı hannı daha iğrâk-perestâne vasfa koyularak kendisini mümkün olsa fezâ-yı nâmütenâhînin fevkına is'âd etmek istiyor, siz edebiyat-ı Osmâniyeyi tecdîd ve ihyâ buyurdunuz, siz olmasanız, bizim için fezâ-yı fasîhü'l-inhâ-yı terakkîde bir hatve ilerlemek imkânı yok idi. Bugünkü edebiyât-ı osmâniye sizin vücûdunuzla kâimdir. Sizin âsâr-ı edebiyenize nisbetle geçmişler, hattâ gelecekler hiçtir. Hîçâhîçtir zemîninde şeyler yazıyor. İnsân refîkini medhederse de bu derecede değil. Hem bu medih başkalarına düşer. Çünkü böyle münâvebeten medîha-perdâzlık devâm ve gazete sahâifi muntazam bir silsile-i medâyîh şeklinde intişâr ettikçe, o sözlere kimse inanmaz. Tarafgîrlîğe hamleder. Hem böyle bilâ-inkitâ yek-diğere karşı sıbyân-firîbâne meddâhlıkta ne mecbûriyet, ne ihtiyâç vârdır. Bu sözlerim-inkâr olunsa bile-ne derecede mukârin-i hâkikat olduğunu erbâb-ı mütâla'a bilir. Zâten isbâtı da pek kolaydır. Bunun daha garibi var. Dekadanlardan ta'bîr-i âhîrle-yeni üdebâ veyâ şuârâ-yı cedîdeden birisi etek etek bedâyî saçmaya başlarsa Dekâdânlarla karşı Topatanlar'ın kalplerinde (husûmet!) peydâ oluyormuş! Acâba bu kalpler hangi seyyielerde darabân ve sâika-i hasetle ref-i âvâze-i advân ediyor? Bilmek ister idik. Biz kendi kalbimize mürâca'at ediyoruz. El-minnetülillah emâre-i advân değil, efrâd-ı millet içinde erbâb-ı isti'dâtın tekessürünü gördükçe, gâyet âlî bir hiss-i mefharet ve şükrân buluyoruz. Binâenaleyh hakk-ı âcizânemizdeki isnâdât-ı bedbînâneyi sâhiplerine reddederiz.

İsnâdât-ı vâkıanın esbâb-ı hakîkîsini zihnimizde taharrî ettiğimiz zaman hâtırımıza Dekadan olmamaktan başka bir kusurumuz gelmiyor, mevsûken itibâr olduğuna nazaran Dekadan Kumpanyasına dâhil olmayanların umûmî bir fikirde olduğu zannolunuyor. Meselâ birisi çıkıp da Dekadanlığa, Dekadanlar'a dâir tezyîf vâdisinde beş on satır neşriyâta bulundu mu, bunun Dekadanlar'a karşı Topatanlar tarafından 'bilmüzâkere yazılmış ve yine öylece neşrine karar verilmiş olduğu fikrinde bulunuluyormuş. Çünkü kendileri dâ'imâ öyle yapıyormuş. Meselâ makâle-i mefrûzaya karşı müdâfaa-i meslek yolunda bir makâle yazılmak için yeni edebiyât-ı cedîde ser-âmedânından birisinin hânesinde bir meclis-i mahsûs akd olunur, ne kadar pîrvân varsa umûmen toplanıp bir hayli müzâkere cereyânından sonra, meslek kararı zabt ve sonra mükerreren tashîh ve kırâet olunarak, müttefikan neşrine karar verilmiş. Bunu bize hikâye eden arasına bu meclise fırsatyâb-ı duhûl olanlardan birisidir. Pekalâ. Bu fenâ bir hareket değilse de, hâric-i meslek olanları da böyle yaparlar zannetmek büyük haksızlık, büyük hatâdır. Dekadanlık aleyhinde neşrolunan makâlelerin 'umûmunu gazetelerde Dekadanlar'dan sonra gördüğümü arz edecek olursam bir hakikat beyân etmiş olurum.

Zîrinde imzâ-yı kemterânem bulunmadıkça ne İkdâm'ın, ne Servet ve Mâlumât'ın neşriyâtından mesûl olamam. Edebiyat hakkında herkesin bir fikr-i mahsûsu vardır. Meydâna atılıp da lisân ve edebiyâta âit bir çok mütâlaât-ı sakîme serdeden birinin neşriyâtını görünce-mücerred aradaki meslek ihtilâfından dolayı-beni sâhib-i makâle ile hemfikir addetmek revâ mıdır?

İnsâfın o yerde nâmı yok mu? [Siz fenâ yazıyorsunuz. Biz iyi yazıyoruz] İddiâ-yı samîmîsini artık dinlemekten usandık. Hakikaten siz fevkalâde güzel yazıyorsunuz. Fakat ricâ ederim. Bizi bırakınız. Efrâd-ı ümmet içinde efkâr-ı münevvere ashâbından tanımak istediğim siz üdebâ-yı kirâm hazerâtı hiç olmazsa herkesin serbestî-i fikrîsine taarruz edercesine -hiç bir zamanda erbâb-ı fazl ve kemâle yakışmayacak harekâttan tevakkî buyurunuz. Yazılan şeyler sizin için yazılmıyor. Siz bizim yazılarımızı beğenmiyorsanız, okumayabilirsiniz, size icbâr eden mi var?

Fakat tezyîf ve tahkîre selâhiyetiniz yoktur. Zor ile eser beğendirilmez. Siz kendinizce başka yolda zerkyâb ediniz, ona bakınız, "Huzmâ safâ da'mâ keder" (Hayât-ı matbûât) serlevhası altında adem-i tezyîf ve terzîl etmek de münekkitliğinden mi madûd olacak... Bir eseri tenkîd böyle mi olur? Maksat terzîlden ibâret olduktan sonra

[Kilk-i mânîz zebânî vü beyânî dâred] zemzeme-i mütecellidânesiyle ortaya atılmak bizim için pek âdî bâziçelerdendir. Fakat ne lâklâkiyât ve mâlâyaniyât ile uğraşacak zamanımız, ne öyle müşâcerât-ı bî-fâideye tenezzül edecek vicdânımız vardır.

Ben Mehmed Celâl'in avukatı değilim. Aramızda epeyce kadîm bir muhâdenet varsa da, bu muhâdenet hiç bir zamân setr-i bâtıl, tertîb-i safsata yolunda idâre-i kelâm için bana bir hak veremez. Yazılan makâlenin ihtimâl ki, bir çok noktaları haklıdır. Fakat öyle mi yazılmalıydı? O makâle, hikâye-i Celâl'i tenkîd için değil, Celâl'i terzîl için yazıldığına her fıkrasıyla hattâ her kelimesiyle şehâdet ediyor, bunu inkâra mecâl var mıdır? Herkesin kalbinde "hiss-i advân" keşf buyuranlar, bu haksızlığı niye ihtar etmiyorlar? Celâl'in ekser âsârı yeknesak olduğunu biz de biliriz. Fakat matbû'ât-ı Osmâniye âlemi nâm-ı bâ-ihtişâmını verdiğimiz şu muzîk istidât-fersâ içinde bunca zamândan beri neşriyatta bulunan bu adamın hiç bir güzel eseri yok mudur?

Âlem-i matbûâtta her muharirin kendine mahsûs kârîni vardır. Bir muharrir hakkında, o yolda terzîlâtta bulunmak, onları mütâlaadan men etmek demektir. Gülden, sünbülde, adadan vesâireden bir reçete tertîbiyle işte Celâl'in mâhiyet-i edebiyesi bundan ibâretten demek ve bunu nezâhet-i kalemiyeye muğâyir olarak muhakkirâne bir lisân ile yazmak doğrusu garazkârlıktan başka bir şeye hamlolunamaz. Böyle sözlerin havâssa karşı te'sîr ve ehemmiyeti olamazsa da, herkesin idrâk ve irfânı bir olmadığından başkalarına suitesiri görülür. Bâlâda arz olduğu vecih ile onlar mütâlaadan men edilmiş olur. Celâl'in hayât-ı edebiyesine şeyn îrâs eder mi, etmez mi bilemem. Çünkü Celâl değil, Celâl'in yüzbin fevkinde bulunan erbâb-ı edeb ve kemâl bile böyle haksız muâhezât ve tecâvüzâta hedef olmuşlardır. Muâsırlarından birisi Lamartin hakkında yazdığı fikra-i intikâdiyede telhîs edilen mütâlaât-ı âtiyeyi dermeyân etmiştir:

"Dâimâ aynı savtı, hem usandırıcı bir savtı tekrâr, daimâ aynı rengi, mâi rengi istimâl eder, gözün, semânın, denizin meyyit yahut lâşenin mâviliğinden, mâvilerden, dâimâ mâvilerden bahs eder. Bir seng-i mezâr intihâb ile evirir çevirir, ölçer, etrâfında neşv ü nemâ bulan en küçük nebâtâtı tevessüm ve televvün ederek ona sâye-bahş olan serv ağaçlarının yapraklarını birer birer tarîf ve tavsîf eder. Sonra taşı, elbiseyi feryâd ve enîn ile göz yaşlarıyla aşındırır... Lamartin muciz bir nâzımdır. Ne efkâr-ı amîkaya, ne mantıka, ne berâhîn ve edille-i kuvveye mâliktir. Serâser ma'nâsız olan âsâr-ı manzûmesini bazıları belîğ olmak üzere telâkkî ederler."

Celâl hakkında yazılan o makâle-i intikâdiyenin sâhibi de hudûd-ı insâfî tecâvüz etmekte hemen bu münekkitle-berâberdir denilse, pek de mübâlağa edilmiş olmaz zannederim. Biraz insaf...

Sayı: 37

Sayfa: 149

MAHMÛD BEDÎ

MÛDÂFAA - 1

(**Tarîk**)ın bu günkü kısm-ı edebisinde (**Yalnız Seninle**) ünvânlı (**Mecmû'a-i Edeb**) deki şi'r-i âcizâneme karşı ufak bir tariz manzûrum oldu. (**Tarîk**) cerîdesi kısm-ı edebî muharrir-i muktediri olan **Hüseyin Kâzım Efendi** bu makalesinde, **Mecmû'a-i Edebî**'nin, eserleri bila-tashîh derc ettiğinden (**Mahmûd Bedî**'i) bendenizin bu haftaki eserimdeki garâbet-i ma'neviyye (?)nin derhâl nazara çarpdığını beyan buyuruyor. Mâşaallah pek keskin nazarları varmış! Tebrîk ederiz!... Biraz da ihtiyâr-ı zahmet ederek, şu garâbet-i ma'neviyenin neden ibâret olduğunu da lutfedeydiler, teşekkürlerimiz tezâ'üf eylerdi. (Garâbet-i ma'neviyye) nin (ma'nâca garabet) demek olduğu ma'lûmdur. Bendenizin bu haftaki şi'rimde 'acabâ nasıl ma'nâca bir garâbet varmış?!...

Hüseyin Kâzım Efendi müstestesnâ olarak, bu haftaki eserimi okuyanlar anlamışlardır ki, onun mevzû'u, ma'nâsı: (Sevgilim! Gel! Seninle bulutlara yükselelim! Olur de güzelim! Kendimize bir behişt-i safâ tedârik edelim.) der. Burada garâbet neredel!...

Kâzım Efendi'nin bir hareketini bi'l-cümle müntesibîn-i edeb ile berâber ben de afvederim. Kendi ma'zûrdur. Ne yapsın? Mürettib yazı istiyor!... Bir kerre tefekkür buyurunuz! Ertesi günkü gazeteyi çıkarmak için zavallı muharrirler ne kadar fedâkarlık ediyorlar?

Kemâl-i husûsiyetimden, **Kâzım Efendi**'ye 'â'id, garazdan kat '-ı nazar bir kaç söz söylemek isterim:

Kâzım Efendi esâsen zerre kadar şi'rden anlamazlar. Kendileri musarra'-ı mevzûnu, nâ-mevzûn okurlar. Bunu bendeniz gibi kendisini tanıyan sâ'îr arkadaşları da bilâ-ihiraz söylemekte tereddüt etmez. Kendilerinin bu cihetleriyle berâber, yine arasıra böyle haddinden büyük işlere atılması, sermâyesinin fıkânındandır. 'Arz ettim ya! Yarın gazete çıkacak! **Kâzım Efendi** gazetecilik mesleğini pek severler!

Kendileri bundan sekiz sene evvel dersa'âdet mekteb-i i'dâdî-i mülkîsine kayd olunduğu hâlde, bu sene üçüncü sınıftan ruhsatnâme ahzıyla kemâl-ı şiddetle müctebâ olan bu sevgili mesleğine kavuşmuşdur. Fakat gözlerini bürümüş olan bir hırs ve garaz, kendisini mürettiblik, müvezzi'lik gibi öyle ufak tefek işlere koyulmağa mecbûr görmediğinden, hemen **Tarîk** kısm-ı edebîsi muharrirliğini deruhde etmiş. Sonra da böyle saçma i'tirazlarla herkesi kendisine güldürmüştür. Kâzım Efendi'nin (**İsak Ferara**)- Efendi'ye karşı olan bir sûtûnluk temellukunu garîb görmeyiniz! Çünkü bu çalışkan efendi daha bir sene evvel (**Hasköylü İsak Efendi**) diye hitâb olduğu bir mu'terizine karşı şimdi taleb-i 'avf maksadıyla böyle temellüklere **Mekteb**'de bulunduğu müddetçe İsak Efendi'nin şiddetli müdâfa'aları altında ezilmiş, zebûn olmuşdur.

Kâzım Efendi'ye hâlisâne tavsiye ederiz; (**Tarîk**)in muktedir, edîb muharrirleri var. Kısm-ı edebî'yi onlara terk etsin. Kendisi haftalık 'gazetelerinden telgraf çalmakla, havâdis tahrîfiyle, dört sene evvelki tercümân gazetelerinden makâleler aşırarak meşgûl olsun, lugat (!) yazsın.

Bu söylediklerimi re'yü'l-âyn müşâhede etmişimdir. Hatta perşembe günü idârehânedeydim. Koca Kâzım'ın (**Asr**)dan havâdis aşırıldığını gördüğüm vakit kendine acıdım, hattâ bu te'essürüm netîcesinde cuma günü (**Lugat**) makâlesini-iki üç kişi de görmüştür ki-mükemmelen tashîh ettim.

Bana karşı küfrân-ni'met demek olan bu hâlde, Kâzım Efendi'yi ma'zur görürüm. Çünkü bu çalışkan muharrir, mesleğine olan kemâl-i muhabbetinden-bir parasız sabahdan akşama kadar çalıştığı halde yarına –velev saçma olsun böyle bir kısm-ı edebî yetiştirmezse kendisini iki tolundaki **Tarîk** masasından aşağı parçalarcasına yuvarlarlar. Bâki, Kâzım Efendi'nin bu dört satırlık i'tirazına kahkahalarla cevâp verir ve (**Yalnız Seninle**) deki garâbet-i ma'neviye(!)nin neden 'ibâret olduğunu kendisine sorarım.

Sayı: 39

Sayfa: 157

A(YIN) HAKKI

MÜDÂFAAYA CEVÂP

-Mahmûd Bedî' Bey'e-

İrtikâ'nın otuzyedinci numaralı nüshasında münderic müdâfaanızı okudum: Son derece müte'ssif oldum. Müsâ'adenizle hiddet ve garaza mahkûmiyetin bir misâl-i garîbi olan müdâfa'a-i âliyeniz hakkında bir kaç söz söylemek isterim. Ma'lûm-ı 'âlinizdir ki, nekâyisi der-meyân olunan bir eseri müdâfa'a etmek, isnâd olunan nekâyisden 'ârî olduğunu isbâta çalışmak demektir. Fi'l-hakîka lafzen veya ma'nen dûcâr-ı ta'rîz olan bir eserin, edebiyat ve mantık dâiresinde –mevzû'-ı bahs olunan kavâ'id-i edebiyeden mâ'adâ esas tanımamak şartıyla –mevcûdiyeti iddi'â olunan kusurlardan 'ârî olduğunu isbâta çalışmak veyâhud muvaffak olmak edeben bir müdâfa'a teşkil eder. Yoksa müdâfayı husûle getiren cümlelerin onda dokuzu hakâret ve hezl olan müdâfa'a serlevhası tahtında neşrolunan şeyler müdâfa'a-i edebî nâmını değil, ancak cevâb-ı hezlî ünvânını ihrâz edebilirler. Müdâfa'a-i 'âliyelerini dahî bu ikinci kısımdan 'addetsem 'acâbâ hak kazanabilir miyim? Elbette kazanırım! Meydanda olan bir hakîkate de ikinci bir müdâfa'a yazacak değilsiniz ya?

Tarîk cerîdesi kısm-ı edebî muharriri Hüseyin Kâzım Bey Mecmû'a-i Edebiyyede münderic şi'rinizde garâbet-i ma'neviye (!) bulunduğunu nezâketen ifhâm (!) etmişti. Zât-ı 'âliniz buna mukâbil şi'rinizdeki garâbetin 'adem-i mevcûdiyetini isbât etmeli, şi'rin ma'nâsını tamamıyla ta'yîn edebilecek kavâ'id-i esâsiyeden mâ'adâ hiç bir şeye karışmamalı idi. Zât-ı 'âlilerinizi ise, iddi'a olunan ma'nâsızlığın nâ-hak olduğunu isbât husûsunda henüz iki satır yazı yazmadan evvel "Mâşâ'allah!...Pek keskin nazarları varmış! Tebrîk ederiz!.." gibi açıktan açığa istihzâyı mücib sözlerle iddi'â edilen ma'nâsızlığın 'adem-i sıhhatini (!) isbâta değil, mu'terizinizi tezyîf ve tahkîre başladınız. Biraz sonra "Kâzım Efendi'ye hâlisâne tavsiye ederiz; (Tarîk)in muktedir, edîb muharrirleri var. Kısm-ı edebîyi onlara terk etsin: Kendisi haftalık gazetelerden telgraf çalmakla, havâdis aşırarak...meşgul olsun!.." gibi müstehziyâne sözlerle nasîhat vermeğe kalkıştınız. Biz de buna mukâbil deriz ki: Mahmut Bedî Bey'e hayrhâhâne tavsiye ederiz.

“Yazdığı şi’rlerin henüz ma’nâlarını anlamaksızın neşr ettirmesin! Düşünsün, dikkat etsin, iyice tashih ettikten veyahut ettirdikten sonra gazetelere versin de, bilâhere vukû bulacak ta’rizlere müdâfa’a yazmak için vakit zâyi’etmesin!” En nihâyet bir kahkaha kopararak müdâfa’aya nihâyet verdiğinizize te’essüf?...Müdâfa’anız hakkında bu kadar söz kifâyet eder değil mi? Bir kaç kelimeyi de şi’rinize tahsîs edelim: Bendenize kalırsa o şi’ri bir defacık daha nazar-ı tedkîkden geçerseniz fenâ olmaz. Hüseyin Kâzım Bey eserinizdeki garâbet-i ma’neviyeyi pek güzel takdir etmiş. Ve hem de haklıdır. İnanmazsanız kemâl-i dikkatle tedkik ediniz. Güzelce okuyunuz. O garâbeti siz de anlayacaksınız. Emîn olunuz ki insâf ile düşünüp tedkîk ettiğiniz halde, şi’rinizdeki noksânı bizden daha iyi anlayıp `akabinde Hüseyin Kâzım Bey’e tarziye vereceksiniz!...

Sayı: 21

Sayfa: 85-86

İSMÂİL ŞİLYANİ

MAKÂLE-İ MAHSUSA - 1

(Fazîlet-i Lisân-ı Edebî)

Asrımızın muhterem Türk muharrirlerinin Türkçe'nin ba'zı noksânâtını ıslâh zımnında gazeteler vâsıtasıyla neşreyledikleri makâlâtı, nazar-ı dikkatle gözden geçirmek şerefini hâiz bulunuyorum. Mübâhesât-ı mezkûreye girişlerden bir kısmı Arabî ve Fârîsinin Türkçe'ye eşedd-i lüzûmunu gösterip, diğerleri ise lisânımızı ve edebiyâtımızı taklîd devrinden kurtarmağa çalışmamızı ve lûgat ahz ve teşkîlinde hadd-ı ma'kûlü, derece-i lüzûmu tecâvüz etmemekliğimizi işâretle, Hazret-i Şehriyârîde sâye-i terakkiyât-vâye-i 'ulûm ve ma'ârifin günden güne iktisâb eylediği kemâlâta bir zamîme-i fâhire olmak üzere şu noksanımızın da be-avne rabbü'l-'azze karîben ikmâl edileceği ümîdinde bulunuyorlar.

Rûy-ı zemînde dîn kardeşlerimizin pek çoğu Türkçe'yi kullanıp 'ulemâdan başka hiç biri, bir başka lisân bilmedikleri ve zuhûr-ı islâmdan beri 'ulemâ ve fuzelâdan bin kâfile geçip Türk kavminin mensup olduğu lisânı, başka bilmedikleri lisânlara tebdîl kasdıyla onu bozup almaya faysal verip vermedikleri meydanda duruyor.

Bu esbâba mebnî, Kafkasya muhâcirlerinden ben gibi bizâ'asız bir nevheves cebr-i nefis edemeyip (millet uğrunda ibrâz olunan hıdemât-ı muktedireye endâze olmaz) mâsadakına ittibâ 'etmek üzere, hakkında zîrdeki bir kaç kelime-i âcizânemi 'arz etmeğe cesâret ettim:

Nebî müctebâ, Peygamber-i zîşânımız (S.A.M) Efendimiz Hazretlerinin her bir sözünde nice nice hikem-i celfile mûnderic olduğu ehlinin ma'lûmudur. Ehâdis-i şerîfe-i nebevîyelerinden biri (Kelime'n-nâs...ilh.) hadîsidir. Ya'ni, adamlara onların akl ve fehimleri miktarınca söz söyleyiniz, değil ki, kendi akl ve ma'rifetiniz miktârınca; bu hadîsde emr sûretiyle mukarrir ve muharrirlere gâyetle menfe'atli büyük bir düstûr tavsiye buyurulduğundan gerektir ki; mukarrir ve muharrirler menfe'ât-ı umûmiye nokta-i nazarıyla dâimâ bu hâdîse muvâfık güftâr ve refârdâ bulunup, bu gibi büyük bir yoldan inhirâf etmeyip, dâimâ matlabın rûhuna

ve sözün hülâsasını fehm ettirmek fikrinde olalar. Çünkü insanların 'akl ve ma'rifetde ve fehm ve ferâsetde birbirinden olan tefâvütü bedîhi olmakla beraber, insânlar ma'denlerdir, altın ve gümüş madenleri gibi me'alinde olan hadîs-i şerîf ile şu tefâvüte işâret buyurulmuştur. Çünkü ma'denî olan şeyler kıymet ve itibârca birbirinden mütefâvit iseler de, insânlar ondan bin mertebe ziyâde yekdiğerinden farklıdır. Herte (iğneleyici) hikmete mebnî ise, âlemde hemîşe böyle görünmüşdür ki, zekî ve fehîm olanlar yüzde bir nispetindedirler. Yanî yüzde doksan dokuzun fehm ve ferâseti derece-i i kemâlde olmayıp mertebe mertebe dündür.

Şunu da unutmamalıdır ki, insânlar arasındaki bu tefâvütten ma'âdâ yeryüzünde olan dîn kardaşlarımızın lehçe ve şîve-i lisânı bir kaç kısma ayrılıyor. Bir kısmı, lisân-ı mâderzâdından başka Arapça, Fârisice ve Türkçe'yi mükemmel sûrette tahsîl ettiklerinden her şeyin künhüne vâkıftırlar. Ve onların fehmi mertebesinde mezkûr lisânlarda o kadar kitâblar yazılmıştır ki, hadd ve hisabtan hâricdir. Elbette ki, bu gibi âlimler, arzû ettikleri metâlîbi, onların hakkında yazılmış olan, kitâblardan istihrâc ederler. Ve başka kısımları ise, kendilerinin o lisânından başka gayrı bir lisân bilmediklerinden, gâyetde mühimdir ki, onlar için yazılan kitâb ve risâleler onların lisân-ı mâderzâdlarına muvâfık ola. Ya'ni mümkün olduğu kadar, o makûle eserlerde muğlak ibareler ve me'nûs olmayan kelimeler isti'mâlinden ihtirâz oluna... Demek istiyorum ki, içinde yaşadığımız 'asrda kullanılan Türk lisânı, Arabî ve Fârisî ve Türkîden mürekkebe bir lisân olup lisân-ı Osmânî nâmını almış. Ve lugâtının beyânı için dâhi müte'addid lugât kitâbları neşr olunmuş olduğuna binâen lisânımızda isti'mâl olunan Arabî ve Fârisî kelimeler, bizimle onlar arasında müşterek demektir. Lâkin böyle mahsûr ve mahdûd bir iştirâkden lâzım gelmez ki, herkes, Arabî ve Fârisî'de olan mahâreti derecesinde, onların lugatlerini eserlerinde idhâl ile 'umûm halkın istifâdesini işkâl ederler. Ve bir de ba'zı kitâblarda tefsir ve şerhsiz yazılmış olan âyet ve hadîsler, bâ'zı mütâla'a edenlerin ziyâdesiyle melâl ve kelâlini mûcib olur. Muharrirler, onları mütâla'a edenleri dahî, kendisi gibi addederse bu mühimdir. Çünkü âyet ve hadîsin ma'nâsını istihrâca muktedir olan adamlar pek azdır. Doğrusu dikkat olursa, Arabî ve Fârisî kelimeleri o yerde kullanmak lâzımdır ki, Türk lugâtinde onun mukâbili olmaya ve yâhud muhâfaza-i fesâhet ve belâgat için mecbûriyyet hâsıl ola. Hülâsa, dâimâ lâzımdır ki, tahrîrât, meyân-ı nâsda müteârif olan takrîrâne muvâfık ola... Ve bunun için denilmiştir ki, nasıl söylüyor isen, öyle yaz. Ve hilâf-ı hikmetdir ki, lisân tahrîrî başka ola, lisân takrîrî başka, ve ba'zı muharrirlerin yazılarında zabt ve rabt olması ta'kîd bulunması, mezkûr kâ'ideye ri'âyet olunmamasındandır.

Sayı: 22

Sayfa: 89

İSMÂİL ŞİLYANİ

MAKÂLE-İ MAHSUSA - 2

(Fazîlet-i Lisân-ı Edebî)

-Geçen Nüshamızdan Mâba'd-

Bu vakte kadar, zamânımızda yazılan ba'zı pür-ibâre kitâblar gibi yazmağa alışmadığımdan, münşiyâne yazmaktan 'aczi mi zâten i'tirâf ve kusûrum için 'itizâr dahî ederim. Vatan-ı aslî mi olan Kafkasya'da bulunduğum müddetçe, takâzâ-yı vakte göre, Rus lisânıyla ve onların kânûn ve kavâ'idi ile baş kitâblarda bulunup 'ömrümün en mühim kısmı onların usûl-ı tahrîri içinde zâyî 'olarak, bizim için asıl elzem olan lisân-ı osmânîyi hakkıyla tahsilde kâsır kaldığımdan dolayı cidden te'essüf ederim.

Âyet ve hadîsin tercümele ri bahsine gelince, eli kalem tutanların çoğu onların tefsîr ve teşrihine muktedir olmayıp mütâla'a vaktinde feh m etmediği bir âyet ve hadîse tesâdüf ettikde, gâyetde müte'essif ve sûhte-dimâğ olduğumdan kelâl ve melâle dûçâr olur ve mütâlaasından lezzet ve halâvet bulmadığından kâh nefsin i hizmet ve kâh musannife melâmet eder. Ve eğer musannifler, mütâlaa edenleri kıyâs-ı nef s ederler ise 'âcize göre bu kıyas bâtıldır. Ve buna delîl olarak, bir hikâyem vardır ki, onun zikri makâma münâsib görülmüşdür.

Ma'lûmdur ki, bu hâlde Rusyâ'nın bir nice büyük şehirlerinde (Vustoçni Fakultit) vardır. Ya'ni elsine-i şarkiyeye ta'lîm olan mektebler. Ve onlardan yetişen talebe Arabî ve Fârisî ve Türki lisânları üzere yazıp okumakda ve mertebe-i kemâlde olmasalar bile, kendilerine lâzım olan derecede kesb-i ma'lûmât etmektedirler. Ve ekseriyâ sefir ve şebenderle ri onlardan yaparlar. Hemen mektebden ikmâl-i tahsîl edenlerden birisi ki, benimle hem-civân idi. Bir akşam fakirhaneye gelip İstanbul'da tab'olunan (Mir'ât-ı Kâ'inât) kitâbını dahî berâberce getirmiş idi. Onun birinci cildinin 423. sahîfesinde bir yere nişân koyup benden su'âl etti. O da bu matlab hakkında idi ki; Peygamber-i zîşânımız (S.A.M) Efendimiz Hazretle ri, mi'râcdan mürâca'atinde 'arz-ı dergâh etmişdir: "Yâ Rab her seferden gelen kimsenin kendi kavmine bir türlü armağanı olur, ümmetime benim armağanım nedir" dedikte Hak Te'âlâ

Hz.leri buyurdu ki: “Ben onlar içinim, ne kadar ki ma’îşet ederler; ve ben onlar içinim ve ben onlar içinim” Mezkûr şahsın takrîrinden ma’lûm olurdu ki, gûyâ Efendimiz Hz.leri ümmeti için mahsûs bir nice şeyler hediye getirmişmiş. Bendenizin dahî Arabîcede mahâretim olmadığından o adama karşı ‘âciz ve şermende oldum. Sonra onun arzûsuyla bir hocaya zahmet verip tercüme ettirdim. İşte, musannif-i merhûm, mezkûr hadîsin tercümesini yazmış olsaydı, elbette böyle bir güçlük çekilmez idi. Bunun için Türkçe kitâb muharrirleri begâyet mühimdir ki, yukarıda yazılan esbâb ve metâlibe göre hareket edeler ve **Hazret-i Mollâ-yı Rûmî’nin**: “**Der-meyân-ı kûd-kânem ey sanem, lâzım-âmed kûd-kânedem zenem.**” Ya’ni çocuklar arasında olduğundan, lâzımdır ki çocuklar gibi söyleyeyim, beytini nazardan dūr tutmayalar. Takrîr bahsine gelince, elsine-i şarkiyyeyi ârif olan Rus muharrirlerinden **Lazrof-nâm** kimseye Türkçe yazdığı bir kitâbda ibârât-ı galîze ve mehâric-i hurûfa ri’âyet ile mükâleme edenler hakkında bir hocanın avâma söylediği sözleri dercedip, zeylinde hocayı ta’n ve teşnî etmiştir. Şöyle ki: Türklerden bir kaç kimse yolda gideriken bunlardan biri hoca imiş. Bunlar istirâhat için bir yere konarak hoca atını yolun kenârında bir ağaca bağlayıp, kendisi namâza meşgul olur. Bu esnâda at açılıp gider, hoca atı tutup yoranı bulamaz. Bunun üzerine Türk arkadaşına hitâben söyler ki: “Şecer ona cerk-i taht-ı zulmünde istirâhat için nüzûl ettikde, Fars mü’ennesin kurb-i feminden lecâm-ı munkati olmuş. Onu buldun mu?” Türk, hocaya bakarak bir şey anlamaz. Hoca kelimeleri bir iki def’a tekrâr eder. Bîçâre Türk yine hiç birşey fehm etmez. Hocanın ağzına bakar durur. Hocaya hitâben: “Efendim Hazretleri, kulunuz ilm ve fenden bî-haber olduğundan kelâmınızı anlayamıyorum.” der. Hoca ise gâyet hiddetlenerek: “Frenkçe hayvân! Ben senin ile Türkçe konuşuyorum. Frenkçe konuşmuyorum. Ne için benim sözlerimi anlamıyorsun?” der. Zamanımızda Arap ve Fârisî lisânlarını ve onların sarf u nahv kâ’idelerini lâyıki ile bilmek ve bunları tahsîl etmeğe sa’y ve gayret göstermek elhamdülillah memâlik-i devlet-i ‘ilmiyyede ber-kemâl ise de etrâf ve eknâfta olan milletdaşlarımız için zeyilde yazılan esbâba göre yok hükmündedir. Çünkü onlardan çoğu âhir hükûmetlerin taht-ı idâresinde olup bu hükûmât ise onların terbiyelerine takayyüd etmekde ve medâris ve mekâtib-i islâmiyyelerine revâc vermek değil, belki fikr-i tahrîb ile bakmakta olduğundan âhâlinin çoğu ahvâl-i ‘âlemden bî-hâber ve ma’ârif-i ‘âlemden dahî bütûn bütûn bî-behredirler. Çünkü onların salâbet-i dîniyye ve gayret-i islâmiyyelerine bir diyecek yoksa da içlerinde maârifçe okumak ve yazmağa muktedir adamlar, gâyetde azdır ve ittihâd-ı milliyet husûsunda her ne kadar der-i âliyyede tab ‘ ve neşr olunan kitab ve resâ’ili ve gazete ve sâ’ir ihbâr-nâmeleri okumağa şevk-mendler iseler de, burada olan yazıların ekseri münşiyâne Arab ve Fârisî lugatları ile pek karışık yazılmış

olduğundan onlardan layıkınca istifâdeden mahrûm kalırlar. Bu ise milletdaşlığa ve âdâb-ı mürüvvete münâfidir.

-Mâba'dî var-

Sayı: 23

Sayfa: 91-92

İSMÂİL ŞİLYANÎ

MAKÂLE-İ MAHSUSA - 3

(Fazîlet-i Lisân-ı Edebî)

-Geçen Nüşhamızdan Mâba'd-

Pes, her milletin terakkîsi, efrâdın cem'iyet ve gayretine mevkûf olduğundan, kalem ile milletine hizmet edenlere çok münâsibtir ki, bir matlabı yazdıklarında öyle sâde lugat üzere yazmalıdır ki, az okumuş adamlar dahî fehm edeler ve belki hiç okumak yazmak bilmeyenler de dinlediklerinde, onu anlayabileler. Muharririn asıl kemâli dahi bundan ma'lûm oluyor. Evveldir sühanına feyzi 'âm olup müdâm arayış-i mecâlis-i ehl-i kabûl ola... Ve ondan sevdiğim ola, mühbem 'ibârâtı heryerde istimâ' edenler melûl ola.

Başka lisânlardan lugat ve kelime almadık bir lisân olmadığı, cümlenin ma'lûmudur. Ama o derecede ki, biz Arap ve Fars lisânlarından alıp ve almakdayız. Kadîm eyyâmdan, lisânımıza dâhil olan lugat ve kelimeler, şimdiki hâlde öyle takarrur etmiştir ki, onları Türk lisanından ihrâç edip reddetmek nâ-mümkündür. Meselâ, cân, kitâb, sabr, fikir, isbât ve bunlar gibi pek çokları el-hâlete hâzihi mevcûd ve müsta'mel olup, lisânımızda bulunan parlak Türk lugat ve kelimelerimizi ne için reddetmek? Ve onların tâzeden Arap ve Fârisi lugat ve kelimelerini ne için sokmak? Meselâ, ne için göz, baş, od, su, yerine çeşm, 'ayn, re's, ser, âteş, nâr, âb, mâ ve bunlar gibi pek çoğunu saymak olur.

Buna cevâben bendenize derler ki, 'ibâret ile sevmek ve yazmak ve kendi hüner-i ma'rifet ve kemâlini izhâr etmek için, Türkçe nâ-ma'zûrdur. Bunun cevâbını 'âcizleri, kulağım ile işittiğimi 'arz edelim: Bendeniz Kafkasya'da bulunduğum hengâmda bir gün Şemâhî şehrine gitmiş ve orada cum'a günü hulûl ettikde câmi'-i şerife vardım. Namazdan sonra lemsalahatin 'acele câmi'den çıkıp gittim. Ama o hâlde câmi'de namazdan sonra bir hoca pek belâgat ile va'z etmekte idi. Bir kadardan sonra o va'zı dinleyenlerden az okumuş bir ihtiyâr hacıya tesâdüf etdim. Ve ondan sordum ki, vâ'iz efendi bir va'z söyledi ki, ta on, on beş sene okuyup kâmil hoca olmaz ise, onun söylediği sözlerden hiç bir şey lâyıkınca anlayıp başa

düşünmezsin. Yine sordum ki, pes hiç fikir ve matlabı da anlayamadın mı? İhtiyar dedi: “Evet! Mazmûnunu bildim, cehennem ve onda olan meşakkat ve eziyetten söyledi ama elfâzı pür-‘ibâre ve çetin olduğundan söylediklerini kâmilince bilemedim.” Şimdi insâf buyurulsun: Şu izzetli okumuş ‘ârifler, kimden ötürü yazarlar? Elbette ‘ulemâ ve kendileri gibi çok okumuş ‘âriflere kendilerini göstermekten başka yerde kalan az okumuş ve hiç okuyup yazmak bilmiyor ‘avâm kardeşlerimiz, bu türlü edebiyattan ne istifâde eder, ne lezzet alabiliyorlar.

Avrupalılar dahî kendi lisanlarında âsân yazmakla kendi kavmlerine tefhîm-i metâlîb edip dünyâca mertebe-i i’lâya terâkkî ettiler. Ve her nev tasnîfât ve te’lifât ve nizâmâtlarından bir fıkra, bir kaç bin adam olan meclisde okundukta hem çok okumuş ve hem az okumuş olan ve hattâ hiç okumak ve yazmak bilmeyen hem-milletleri dahî dinledikçe o okunan metâlîbi anlayıp ve kemâlince fehm edip istedikleri kadar müstefid olurlar. Hele iş bu ‘asr-ı maa’rif-hisâr-ı pâdişâhîdelehü’l-hamdü ma’ârif-i islâmiyye başka âb ve tâb bulup rûz-be-rûz terakkî ettiğinden dinî ve dünyevî ne kadar kitâblar Türkçe’ye tercüme olunmuş ve ne kadar girân-bahâ eserler zuhûr etmiştir. Ve dünyânın her tarafında dahî bu nispette me’ser-i islâmiyye tevessü’e başlayıp münferiden ve müçtemi’ân çok kimselerin ihtidâsı işidilmektedir.

Sayı: 49

Sayfa: 192-193

EBÜZ-ZİYA TEVFİK

MUKTATAFÂT

İmparatoriçe Öjeni

Sâbık Fransa imparatoriçesi Öjeni şimdiye kadar 3617 çocuğa ta'mîd vâlideliği eylemiş ve bunların kâffesi müşârü'l-ileyhânın ismiyle tevsîm kılımıştır.

Li Hung Çan'ın Zevcesi

Bir kaç sene evvel Avrupa'ya seyahat etmiş olan Çin diplomatı vezîr-i meşhûr Li Hung Çan, dünyanın en zengin adamlarından `adediliyor, yalnız zevcesinin hidemâtına mahsûs olmak, 2000 nefer hademesi ve mûmaileyhânın elbisesine mahsus odada girân-bahâ ekmeşe-i muhtelifeden 3600 kat libâs mevcûd imiş.

Amerika'ın Serveti

Hükûmet-i müçtemi`anın serveti nüfûs-i mevcûdesine mütesâviyen taksîm edilmek lâzım gelse, bir şahsa 215 İngiliz lirası isâbet ediyormuş.

İmtidât-ı Nezâret

1814 senesinden 1900 senesine kadar, Rusya'da hariciye nezâretini dört zât vefâtlarına kadar ihrâz etmiştir ki, bunlar da: Neslerod, Gorçakof, Girs, Lobanof'tur. Bu müddet zarfında Fransa'da 70 hariciye nazırı yek-diğere selef ve halef olmuştur.

Goethe

Alman şâ'ir-i meşhûru Goethe'nin (Şarlot Fon Aştayen)e yazdığı mektûbları, şâ'irin perestişkârânı Şarlot'un vârislerinden 70 bin marka (3500) İngiliz Lirasına mübâya'a

(Vaymar) da (Goethe-Şiller) müzesine ihdâ etmişlerdir. Haşmetlü Kayser İkinci Wilhelm dahi, 700 Mark i`ta ile mu`âvenette bulunmuştur.

Schiller

Alman şâ`ir-i meşhuru Schiller manzûm ve mensûr yazdığı âsârın cümlesinde 1427 kelime isti`mâl eylemiştir.

Mülâhaza

İnsanın ma`îşet ve müsâhabet-i `âdiyesi için 1000 kelime bâliğan kifâyet eder denilmiştir. Ulûm ve fûnûn terakkî ettikçe, bâ-husûs yeni yeni şeyler ihtirâ`ve îcâd olundukça bi`t-tâbi`bir takım isimler de hâdis oluyor.

Meselâ bu gün elsine-i ecnebiyeden biriyle mütekellim olmayanlar bile, kendi lehçe-i lisânlarına bir hayli kelimât-ı ecnebiye kay ve zammetmişlerdir. Bundan otuz kırk sene evvel **banka, protesto, protestan, baston, potin, palto, pardesü, redingot, jaket, kostüm, telgraf, tuvalet, Fotoğrafi**, gibi kelimeler efrâd-ı müslime-i osmaniye miyânında zebân-ı zed değil iken, bugün bu kelimeler, hattâ ba`zı bilâd-ı osmâniye âhâlisi `indinde bile elfâz-ı müte`ârife sırasına geçmiş, ve hele şu yakın zamanlarda **telefon, fonograf, elektrik, reji, mikrop, baneknot, banker, borsa, piyasa, çek, kambiyal** gibi sına`î ve ticârî bir çok kelimât, ile ünsiyet hâsıl olmuştur. Şu halde giderek ister istemez, herkesin lehçe-i lisânında vüs`at hâsıl olarak mükâlemât ve muharrerât öyle evvelki gibi bir dâ`ire-i mandûdeye inhisâr etmeyecek. Bugün bir kemerin hamalı bile (Antrepo)nun, (Vinç)in, (Fransit)in, (Bordro)nun ne olduğunu, o kelimelere âşînâ olmayan kerli ferli bir efendiye ta`rîf edebilir. Şu hâlde herkesin kendi muhîti dâhilinde bir takım kelimât-ı ecnebiye isti`âre ve isti`mal ve giderek kendi lehçe-i lugatine mâl etmeliği zarûrîdir.

Sâniyen neşriyât ile me`lûf ve meşgûl olan zevât, bu günkü günde öyle bin, binbeşyüz kelime içinde sıkışıp kalmaz. Husûsiyle Türkçemiz gibi henüz nisâb-ı tekemmüle vâsıl olmamış lisânlarda bu muzâyaka, ecnebi bir lisândan nakl ve tercüme hengâmında zâhir olur. Öyle lafızlar vardır ki, manâ ve medlûlü ma`lûm olduğu hâlde onu edâ edecek bir kelimenin hükmü ba`zen üç dört kelimeyi hâvî bir cümle ile îfâ olunur.

Lisân-ı `arabın vus`at ve kemâli âlemin müsellemidir. İnsân ve hâyvânın a`zâsından herbirine üçer beşer isim verilmiş olan bu lisânda, bu gün her istenilen kelime-i ecnebiyeye mukâbil bir kelime bulunamaz. Bu fikdân ise, o lisânın noksânına değil, bu zamânın kemâline delâlet eder. Esâmî ve ıstılâhât, hâdisât ve ihtîrâ`ât ve zarûrât üzerine vaz`olunur. Vaz`ına imkân bulunamayınca; `ayniyle kabûl ettirememiş, nitekim **Ali Kemâl Beyefendi** (Kongre)yi (Mü`temir) lafzıyla edâ etmek istediği hâlde kendisini taklîd eden görülmemiştir.

(Ülmaton) (Diplomat) (Forsmajor) (Topoğrafi) (Abluka) (Demokrasi) (Aristokrasi) (Korsan) (Gaz) (Ton yahut Tonilata) (Kronometre) ve emsâli kelimâtı ma`ârif-i edebiye ve siyâsiye ile mecbûriyet görmüş ve **(Polis) (Candarma)** gibi ta`bîrât ise mukâbillerini bulmak mümkün olduğu hâlde, lisân-ı havass ve `avâmda yerleşip kalmıştır. Ne hâcet o deryâ-yı bî-girân hükmünde olan `arab lisânı bile (Coğrafya) ve (Maceste) gibi kelimeleri `aynen ahz ve mâl etmiştir. Şu ifâdeden maksad, mutlakâ lisânımızın noksan veyâ nakl-i mâ`nâda (...) hacentenî ve ecnebî lisânlarının kemâl ve vüs`atini göstermek değildir. Belki zaman ile tevessü`şânından olan lehçe ve lisânın telâhük-i efkâr ve tedâvül-i elfâz ve âsâra tâbî `olarak bugün bize göre kâfi olan kâmûsumuzun kelimâtı, yarın o kifâyeti kâmil olamayacağı ve (Schiller) 1427 kelime ile imlâ hâ`îz olduğu ser-mâye-i `irfânı bu zamâna mahsûs elfâz ile bir kat daha tevsî` ederek terkeceği külliyyât, âsârında o zamanki 1427 kelimeye bedel, 2954 kelime isti`mâl etmiş olduğunun zâhir yenî icâdlar, yeni yeni keşfler üzerine bir takım yeni isimler ihdâs ve tevsîm olunmasından dolayı zarûriyâttan bulunduğunu söylemektir.

Sayı: 4

Sayfa: 15

BOLULU H(E) TALAT

Tercüme Hakkında Tarihe Müstenid Bir Mütâlaa

Bugün Avrupa'da vaktiyle arablardan tercüme olunmuş ba'zı kitablar vardır ki, aslı üzere nakl ve tercüme edilememiştir. Zîrâ onlar kendi yaşadıkları hayat dâhilindeki efkâr ve âdâta göre yazıp o yolda tertîb ve tercüme etmişlerdir. Ba'zılarımız ise o`ilmin, o fennin ehli olmadığıımız hâlde yalnız lisâna olan vukûf ve âşinâlığımız sâyesinde, bir sûretini alıp Türkçe'ye `aynıyla nakl ve tercüme ediyoruz. O kitâbtan bir semere iktitâf, bir sermâye istîhsâl edemediği gibi, lisân-ı ecnebî üzere olan aslı da zâten dîyânete makrûn ve müstenid olmaması hasebiyle, ahlâk-ı umûmiye üzerinde te`sîrini icrâdan hâlî kalmıyor.

Bu sözlerimizden "Avrupa lisânından hiç bir eser tercüme olunmasın, oraya hiç ihtiyacımız yoktur." neticesini çıkaranlar, fikrimizi lâyıkiyle anlayamayanlardır. Avrupa lisânından da tercüme olunmalı. Fakat, erbâbı tercüme etmeli, bugün hiç haber okumamış bir kimse Fransızca'dan bir haber kitâbı tercüme etse, bu iki tercüme arasında dağlar kadar fark görülür. Binâ`en`aleyh, her `ilme, her bir fenne dâ`ir bir eseri, o`ilmin, o fennin ehli nakl ve tercüme eylemeli; yâhûd lîsân-ı `arabînin dekâyıkına âşinâ olmakla berâber, yine o `ilmin erbâbı "Arabçadan da tedkîk etmelidir. Bu cihetler ahlâk-ı umûmiyeye de temâs ettiğinden bil-hassa cây-ı nazardır.

İşte şu serdedilen usûl ve şerâ`it tahtında bâğ-ı vatana dikilen bir nahl-i ümid-i sa`âdetten, ancak yarım asr sonra matlûb olan semerât-ı nâfi`a iktitaf edilebilir ki, bu da kendi bağçemizden yetiştiği için, diğerlerine her cihetçe hâ`iz-i rüçhân ve tefevvükdür. Bu sûretle gayret olunursa, `ulûm ve fûnûnun biz de de matlûb derecede terakkîsiyle berâber, kemâlât-ı insâniyemizde tekemmül eder.

Sayı: 61

Sayfa: 51-52

AHMED BAHİRİ

VEZÂ'İF-i MATBÛ'ÂT

Bir mülk içinde cerâ'id ve resâ'ilin tekessürü, o mülkün en mühim fevâ'idini te'mîn edecek esbâb ve vesâ'itin başlıcalarından ma'dûd olup, tezâyüd-i intişârına ise nazar-ı memnûniyetle bakmamak elden gelmez. Fakat onu neşredekcek zevâtın, kudret-i ilmiye ve edebiyeye mâlik olmalarından sarf-ı nazar, sâhib-i hamiyet ve liyâkat olmaları şarttır.

Söze şu sûretle bid'a etmekten maksadımız, gazetelerin ne gibi vezâ'if ile mükellef olduklarını dilimiz döndüğü kadar bildirmeye bir çığır bulmak içindi. Binâenaleyh diyeceğiz ki: Gazetelerin ne gibi vezâif ile mükellef olduklarını şöyle birkaç cümle ile hülâsa etmek lâzım gelirse denilebilir ki: Gazeteler evvelbe evvel, içinde yaşadıkları memleketlerin her türlü terakkîyâtına hizmet, tarîk-i hak ve hakikatten asla ayrılmamak üzere tasvîr-i efkâr eylemekle berâber, gerek yevmî ve gerek üsbûî bir gazetenin kâriilerine ne gibi hizmet etmesi ve ne gibi ma'lumât vermesi lâzım gelirse, onları kemâl-i nâmus ve emniyetle muntazaman ve muttariden îfâ ve icrâdan ibarettir.

Vâkı'a, gazetelerin mecbûr olduğu vezâ'ifi ta'yin ve beyân sadedinde verdiğimiz ma'lûmatın bu kadarı, derece-i kifâyede görülemezse de "hizmet", "hak ve hakîkât", "hamiyet ve liyâkat" kelimelerinin ihtivâ eylediği ma'ânî ve mezâmînin teşrîhi, bir iki gazete doldurmaya mütevakıf olup, ona ise kalemimizin 'aczi mâni' olduğundan, yukarıdaki tarif ile iktifâ ederek, biraz da muharrirler, tâb'ilere tevcih-i nazar edelim: Ma'lûmdur ki, bizde yazıcılar iki kısım olup, bir kısmı gece ve gündüz 'âlem-i matbû'âtta çalışanlar, ya'ni -ta'bir-i câ'iz ise- şu'ûn muharrirleri, ikincisi ise ya henüz mektepte, 'âlem-i tahsilde veyâhud mektebi ikmâl veya terkettikten sonra şi'r ve edebiyat ile iştigâl ederek her hafta gazetelere eser ihdâsı lutfunda bulunan nevhevesân-ı edebdir ki-Tetkîk-i Matbû'ât muharrir-i muhtereminin dediği gibi, bunlar çok şükür hadd-i kifâyeye bâliğ olduğu hâlde-elân tümen tümen yetişmektedirler. Ma'mâfih-şimdi herşey çok yanlış anlaşılıyor- bu sözlere de bir ma'nâ-yı diğer verilmesin. Bu ifâdemizden zannolunmasın ki, gençlerimizin yazmaması fikrindeyiz. Bilakis!

Yazsınlar! Fakat bî-pâyân denizlerden, müzehheb nehirlerden artık gınâ geldiğinden, matbû'ât, makâle-i ciddiye veya fenniye yazmaktan sarf-ı nazardır. Telgraf hülâsasıyla bir icmâl tertîb edecek muharrirlere ârz-ı iftikâr ediyor. Daha **Tedkîk-i Matbû'ât** muharrir-i muhteremi tarafından nevhevesânın şi'r ve edebiyât ile iştigâli yüzünden ileride kendileri için şâyân-ı te'essüf neticeler husûle geleceği zemîninde yazılan makâle, ba'zı mekteb idâre-i behiyyelerince nazar-ı dikkate alınacak talebeye ihtârât-ı lâzımede bulunduğunu ma'al-memnûniye istibşâr etmiştik. Yalnız son derece te'essüf edilecek bir cihet varsa, o da, bazı nevhevesânın henüz idâdînin birinci ve ikinci senelerinde buldukları ve fenn ve edeb nâmına pek az bir şey'e mâlik oldukları hâlde, şi'ir, roman yazmakla da iktifâ etmeyerek, bir gazetenin umûr-ı tahrîriyesini deruhde etmek gibi, nezd-i erbâb-ı insâfta hiç bir vakit şâyân-ı tecvîz ve müsâmaha olamayacak ahvâle teşebbüsleridir. Acaba, bu çocuklar bu yüzden mütevellid zarar ve ziyânı ne ile telâfi edecekler? Hiç değil mi? Çünkü bunların imtihânlarda ma'rûz olacakları müşkilât, her türlü zann ve tahmînin fevkinde olduğundan ne kadar te'essüf edilse azdır. Fakat bu bâbta nevhevesânın zerrece kabâhatleri yoktur. Bil'akis onları teşvik edenlerdedir. Bu mesele bilhassa heyûlâ-yı istikbâl olan evlâd-ı memlekete ta'alluk ettiğinden, ezher-i cihet, şâyân-ı dikkat, mesâ'ilden olduğu cihetle, şu cereyân-ı sakîmin bir minhâc-ı kemâle çevrilmesi esbâbının istikmâli zârûriyet-ı umûrdandır. Bu ise bir taraftan merci' âidince ahvâl-i esef-i iştimâlin müsebbibleri, mes'ûl ve muâteb tutulmak, diğer taraftan mektep idârelerince talebeye ihtârât-ı lâzımede bulunmak emr-i mühimmi husûsunda, bî-dirîğ lûtf ve inâyet buyuran nezâret-i ma'ârif ve mekteb-i idâre-i behiyyelerince pek güç bir şey olmadığından, her hâlde bir an evvel bir tedbîr-i âcil ittihâz buyurulacağında ümîdimizin kavî olduğunu arz-ı iktifa eyleriz.

Sayı: 73

Sayfa: 99-100

YÛNUS NÂDİ

İNGİLTERE GAZETELERİ

Bugün görmekte olduğunuz cerâ'id-i mahalliyeyi, İngiliz gazeteleriyle mukâyese etmek isterseniz, hâtıra, bir zamanlar en büyük, "cihân" tanınmış olan kürre-i arzın ecrâm-ı sâ'ire ile olan mukâyese-i hakîkiyesi ve binâenaleyh onlara, onların en büyüklerine karşı nazar-ı dikkat ve ibrete çarpan gülünç güçlüğü gelmelidir.

Bugün Fransız, Alman gazetelerinin İngiliz gazeteleri nezdinde kâle alınmayacak bir sağr-ı hacme mâlik oldukları nazar-ı itibâra alınırca, o zaman sâ'ir gazeteleri ağza almak değil, fikre bile uğratmamak lüzûmu teslim olunur.

Nazar-ı hikmette müessir medeniyetin en büyüklerinden olan, hiç olmazsa gördükleri hidemât-ı mühimme sâyesinde, o mevki-i ber güzîdeyi ihrâz ettikleri teslîm-gerde-i erbâb-ı ma'rifet olan gazetelerin bugün memâlik-i mütemeddinede efkâr-ı umûmiyeyi terbiye ve tehzîb husûsunda, âsâr-ı muvaffakiyeti şâyân-ı takdir derecededir. Bundan da müstebân oluyor ki, beşeriyette en ziyâde, ma'neviyat aramak lâzımdır. En ziyâde ma'neviyat vardır. Beşer, hasîsa-i asliyesi sâ'ikasıyla, daha ziyâde ma'neviyata meyyâl, daha ziyâde usûl ve eşkâl-ı ma'neviye ile sevk ve idâre olunabilmeye müstaidir. Sa'âdet-i beşeriye, terbiye-i fikriye ve ma'neviye de mündemiçtir. Hattâ bir takım efkâr-ı husûsiye, mütebâdir-i zihn olmasa (Ernest Levis) ile beraber maddiyattan ve `ale'lhusûs ebnâ-yı beşer arasında bunca paradan feryâd edivereceğim. (Ernest Levis) bu Fransız müverrih `âlimi, âhiren erbâb-ı şebâba hitâben yazarak "Tan" gazetesinde neşrettirmiş olduğu bir açık mektupta şu sözleri de söylemiştir:

-“Ebnâ-yı beşer arasında istihsâl-i sulh ve müsâlemet için bankerlere, tâcirler için itimâd etmeyiniz. Ticaret değil midir ki, her zaman muhâberâta meydan vermiştir? Kurûn-ı vustâda, şimâl akvâmının bahr-i Baltık'ta balıklar için kavgaya kıyam ettikleri hâtırlarda değil mi?”
“Bankerlerin yekûnlarını büyütme, tâcirlerin muharric bulmak zamân-ı hâzırın büyük meselesi- ârzûları cihân-ı âteşe vermek isti'dâdında değil midir?”

Kısa kesmek için diyelim ki, esâs-ı ma`ârif terbiye-i ma`neviyedir. Meydân-ı matbû`at ise ma`ârifin zübde-i kemâlâtı hükmündedir. Bu meydânda, cihânı bir meclis-i musâhebet hâline koyan gazeteler de, zübdetü`zübde olarak beyne`l beşer ihrâz ettikleri terakkiyât nisbetinde fevâ`id-i `azîme temînine medâr olmuşlardır.

Bu muvaffakiyât, gazetede yazı yazan adamın behredâr-ı kemâlât olduğundan ve bu nasîb-i kemâliyle sa`adet-i beşeriye ve milliyeye, muhikk ve ma`kûl sûrette `arz-ı hidemât etmesinden mütevellid bir netîce-i hayriyyedir. Bu cihet bu kadar anlaşıldıktan sonra İngiliz gazetelerine nakl-i kelâm ederek onlara dâ`ir de bir kaç söz söyleyebiliriz.

İtidâl-i demle hareket etmek, gazeteciliğin şerâ`it-i asliyesinden biri olup, `âlemde buna ri`âyet eden akvâm içinde bu şart-ı aslî İngiliz gazetelerinden epeyce zamandan beri bir ehemmiyet-i `azîme ile telakkî olunagelen “makâle-i esâsiye”lerinde görülürdü. “Makâle-i esâsiye”, menâfi-i umûmiye ve mahallîyeye müte`allik bir makâle-i mahsûsa olarak mes`elenin sûr-ı muhtelifede icrâ edilmiş ta`mîk ve tahlîl-i ciddîsi ve berâhîn-i ciddiyeye müstenid bir hâkime-i metîne ile temeyyüz ederdi. “Makâle-i esâsiye”ler büyük gazetelerde ikiye, üçe kadar çıkabilir ve İngilizler tarafından “Leaders” yani müdür-i efkâr nâmıyla yâd ve tebcîl olunur idi. Hakîkatte ise bunlar, müdür-i efkâr olmaktan evvel o efkârın tercümân-ı sadâkat-beyânı idi.

“Makâle-i esâsiye”lerin mebd-i zuhûru `asr-ı hâzır ibtidâlarıdır. O zaman bu makâlelere “Leades article”; yani “satırlar arası açık makâle” nâmı verilirdi. Bu ise kâri`inin nazar-ı dikkatini celb etmek için makâlenin satırları arasını açık bırakmaktan tevellüd etmişti. Zâten satırın arasını böyle açık bırakmak için isti`mâl olunan kurşunlara İngiliz lisân-ı tabâ`atinde “Leaders” denilerek yukarıki tabîr bu kelimededen iştikâk etmek sûretiyle tahassül etmiştir. Bi`l-âhire “makâle-i esâsiye”lerin tabî`at ve mâhiyetlerinin şekil ve sûret-i tertîblerine olan rüchânı teslîm edilmekle “Leaded” yerine “Leaders” denildi ki sâ`ik, müdür, delil ma`nâlarında müsta`mel bir kelimedir. Bir İngiliz muharririn fikrine göre, bir gazetenin “makâle-i esâsiye”sini deruhde eden muharrir, iki kâ`ideye ittibâ`a mecbûrdur: Birincisi gazetenin meslek-i esâsiyesinden ayrılmaya çalışmak, ikincisi efkâr-ı kâri`ini düçâr-ı müşkilât etmek.

Bundan başka muharrir her zaman, her mes'eleye dâ'ir hâzırlıksız, ekseriyâ fikir ve hâfızasının kendisine i'tâ ettiği sermâye ile yazı yazabilecek derecede sâhib-i iktidâr olmak lâzımdır.

Bu cihet nazar-ı i'tibâra alınır, hattâ bir "makâle-i esâsiye" muharririnin bütün akvâli, ef'âlîne mutâbık gelip gelmeyeceğini hiç araştırmamalıdır. Çünkü vakit olur ki, icâbat-i hâl ve zamâna ve yâhûd sermuharririn arzûsu kendisini fikir ve mesleğine muvâfık görmediği yerlerde, söz söyletmeğe mecbûr eder. Bu yerlerde bizim "makâle-i esâsiye" muharririnin bir yazı makinesinden farkı yoktur. İşte bu kabîlden olarak birgün Londra Gazetesi müdürlerinden biri, muharriri çağırarak zirâ'at üzerine bir makâle yazmasını söyler. Muharrir bu mes'elenin mütehasısından olmadığı cevâbını vererek yazmaktan istinkâf eder. Bunun üzerine müdür der ki:

- Bakalım, yanında ne kitâpların var?

Muharrir cevap verir:

- Bir Kitâb-ı mukaddes, bir Shakespeare, bir Kâmûs.

- O hâlde başka hangi menba'a ihtiyacın olacak? Haydi bakalım, yaz şu makâleyi..

Muharrir makâleyi yazar, bu başka birisinin yazacağı makâleden pek de aşağı düşmez, sâhibinin bâ'is-i iştihârı olur! Bu sûretle hareket etmek hemen İngilizlere mahsûs gibi bir şeydir. İngiliz meşâhîr-i mûharrirîninden (Henry Reve) 15 sene zarfında Times gazetesine 2482 "makâle-i esâsiye" vermiş ve bunlar mukâbilinde 13000 İngiliz lirası almıştır. Bu muharririn bir gazeteci hakkındaki fikri şudur: "Gazeteci vukû'âtın hâl-i hakîkîsini keşfetmek, bunları olduğu gibi nakleylemek, bunlar üzerinde 'adâlet, insâniyet ve hukûkun kavâ'id-i sâbite ve şedîdesini tatbîk eylemek, mümkün olabildiği kadar vicdân-i milel ve akvâmı tenvîre çalışmak... lâzımdır."

İşte bunlar vicdândan nebe'ân etmiş beyânât-ı asîlânedir ki, en ziyâde İngiltere'de mazhar-ı mütebâ'is olmuş ve hükûmet-i İngilizîye mazarratına olduğu yerlerde bile, ba'zı gazetecilerin kemâl-i i'tidâl-i demle teslîm-i hakîkat ettikleri görülmüştür.

Tetimme olarak şunu da 'ilâve edelim ki, yavaş yavaş o meşhûr "makâle-i esâsiye"ler, İngiliz gazetelerinden çekilmeye başlıyor. Bunun esbâbı ise, şu son zamanlarda gazetelerin telgrafnâmelere çok ehemmiyet vermeleri, ajansların teblîgâtı, mekâtîb-i husûsiye, vesâ'ire

gibi “makâle-i esâsiye” mahallerini baştan başa işgâl eden mevâddın kesretidir. Hattâ âhiren bu mes`ele üzerine bir makâle yazan bir İngiliz muharriri, makâlât-ı esâsiyenin İngiltere’deki zevâline bakarak, Fransızların hâline gıpta ediyor. Ma`lûmdur ki, Fransızlar î`tâ-yı havâdis ve ma`lûmâttan ziyâde beyân-ı efkâra meyyâl bulduklarından, gazetelerinde ekseriyetle makâlât-ı siyâsiye ve saireye tesadüf olunurdu; şuûnât-ı muhtelifeye o kadar rast gelinmez.

MEHMED ENİSİ

GENÇ KIZLARIN TAHSİL VE TERBİYELERİ (1)

Çocuklar, âile gülistânının nâzik, sevimli; hâl için meserret-bahşâ, istikbâl için kıymettâr goncelerdir. Hele o mini mini hânım kızlar, o taze ümîdler ne kadar latîftir. Bunlar, cânlı şetâret, rûhlu sa`âdet gibi evin içinde koşarlar, gezerler. Bu goncalar açılacaklar, güzel kokularını serpecekler, peder ve mâderi şenlendirecekler, birer bahâr-ı âile de bunlar husûle getirecekler, hâsılı hayâtta beklenen maksad-ı sa`adet her ne ise, bunlar da onlar, olacaklar, fakat düşünelim: Peder ve mâderin bunları yalnız sevip okşaması, öpüp koklaması kâfi midir? Hayır! Hayır!.. Feyz-i ibtidâ-i hayât içinde ilk letâfetlerini göstermeye başlayan bu gonceler için dokunaklı rüzgârlar vardır. Bunların yaprakları solmadan açılabilmesi için mahfûz bulunmaları icâb eder. Bunları hıfzedecek vâsita nedir?.. Güzel libâslar, iplikli kumaşlar, sırmalı ve incili entârîler, kadife hırkalar mı?.. Pırlantalı gerdânlıklar, cevherli bilezikler?.. Asla!.. Bu gibi vesâit, ancak vücûdun zînet-i hâriciyesini teşkîl eyleyebilir. Ma`neviyât-ı insâniyeyi hıfz için aranan hakîkî vâsita, terbiye ve tahsîldir. O nâzik gonceler dâ'imâ bir hevâ-yı terbiyet ve irfân içinde bulunmalıdırlar. Daha küçükten ilim ve ma`rifet, edeb ve fazîlet derslerinin füyûzâtıyla büyümelidirler ki, istikbâlde peder ve mâderleri için birer şükûfe-i iftihâr yetiştirebilsinler; mensûb buldukları kavme birer güldeste-i mes`adet takdîm edebilsinler. Fakat, teessûf olunur ki, hânım kızların tahsîl ve terbiyeleri, o kadar mühim `adedilmeyerek yalnız erkeklerin kesb-i ma`lûmât etmesine dikkat ve ehemmiyet gösterilmiş. Sanki kadınlar ayrı bir cins imiş gibi, onlar efkâr-ı zâtiyeleri içinde mu`âvenetsiz bir sûrette bırakılmış, cem`iyyet-i insâniyenin yarısını kadınlar teşkîl ettiği, kadınlarla kavâ'id-i meşrû'a dâiresinde kesb-i râbıta edildiği, dâ'imâ kadınlara muhtâç olan erkeklerin sa`adet veyâhut felâketini kadınlar husûle getirdiğini, âileleri kadınlar te`sîs ve yine kadınlar tahrîb ettiği ve çocukların terbiye-i ibtidâ'iyeleri kadınların yed-i emânetlerine bırakıldığı düşünülmemiş. Kavmi mes`ûd edecek fezâ'il ve irfâna, ma`lûmât-ı matlûbeye mâlik vâlideler, lüzûmu kadar yetiştirilememiş. Bunun için şimdi mahsûl-i hayâtlarının tahsîl ve terbiyelerine ziyâdesiyle sarf-ı dikkat ve ihtimâm eden mâderler, pederler, çocuklarını ecnebî mürebbîyelerin ellerine vermekte muztar kalmışlardı. Himâyet-i samîmiyet-i mâderden uzak, başka bir takım mürebbîyelerin elinde kalan çocuklarda ne gibi terbiye ümîd olunur!

Çocukları mürebbiyelere vermemelidir, demek istemiyorum. Etfâli mürebbiye eline bırakmak musîb olmamakla berâber, şimdiki hâlde bir ihtiyaçtır. Fezâ`il ve ma`lûmât-ı mukteziyeyi hâ`iz vâlideler, tekessür edinceye kadar mürebbiyelerden istifâde etmek îcâbât-ı maslahattandır; fakat `ale`d devâm bu tarîka tevessül, muvafık-ı nefsu`l-emr olamaz. Çocuklara ba`zı evsâf ve fezâ`il-i mevrûse intikal etmesini ve bunun için de vâris olacıklara vâlidelerin ahlâk-ı hamîde ile muttasıf olmasını be-hulûsu`l-kalb arzû etmelidir. Yoksa genç hanım kızlar, kendi arzûlarının, zevklerinin cereyânına bırakılıverir ise mahz-ı hatâ olan esassız fikirleri içinde, terk ediliverir ise hem bunlar zuhûrât-ı istikbâl karşısında harâb olurlar, hem de kavm ziyân eder. Binâ`en`aleyh hânım kızlara fazîlet, metânet ve gayret dersleri vermek ve nîsânın tahsil ve terbiyesinde ileriye gitmek iyi değildir, fikrini kafalardan çıkarmak iktizâ eyler, bu fikr `âdetâ belâhet ve cehâlet düşkünlerine yaraşır.

“Madam Dölemarkiz” mecrâ-yı mütâla`âtını değiştirerek kendi nûr-ı dîdesine, kızına, tevcîh-i hitâb ile bakınız ne diyor:

“Kızım! Şâyân-ı takdîr ve i`tibâr olmak, yalnız âdâb-ı hâriciyeye ri`âyet kâfi değildir. Bu hususta “hissiyât”ın ehemmiyeti vardır. Tabi`ati teşkil ve tertîb eden `akla yol gösteren, arzûyu idâre eyleyen ve tekmil fazîletlerimizin hakikat ve bekâsına dâ`ir cevâblar veren “hissiyât”dır. Ay, bu hissiyâtın esâsı nedir?.. “Diyânet”tir!.. Bir kere bunu kalblerimize hakettik mi, tekmiîl fazîletler, bu menba`dan akmağa başlar. “Diyânet” sâyesinde tekmiîl icrâsına borçlu olduğumuz vezâ`if, kesb-i intizâm-ı tâm eder. Gençleri iyi bir yola sevk etmek için, vazîfelerini icrâya zorlamak kâfi olamaz. Onlara vazifelerini sevdirmelidir. Bu bâbda da irâ`e-i hüsn-i sülûk etmek ve vazîfe-şinâslığın zevkini lâyıkiyla delîller göstererek anlatmak iktizâ eyler!..”

“Madam Lamarkiz” ne kadar güzel söylüyor. Selâmet-i nisvân için bundan sonraki makâlelerde daha ne kadar dürr-i hikmet ve edeb serpecek. Var ol ma`rifetli vâlide!..

Şimdi hânım kızlarımız için şu birinci makâleden üç mühim istifâde noktası istintâc kılınabilir:

1- Hânım kızlar (kadınlar) dahî erkekler gibi tahsil ve terbiyeye muhtâcdır

2- İyi insanların hakîkî raġbetine nâ`il olmak için hâricî nümâyişlerden sarf-ı nazar ederek esas-ı diyânet olan hissiyâtı tenvir etmeli ve dînimize ri`âyetle makbûl-ı `âlem olan fazîletleri kazanmalıdır.

3- İnsan vazîfesini başka birisinin ihtiyârıyla îfâ etmeyip, ciddî bir sûrette severek îfâsına çalışmalıdır. Çünkü severek îfâ-yı vazîfeye sa'y etmek bir büyük zevk tehiyye eder. Sevmeyerek îfâ-yı vazîfe olunur ise, bu insânı yorar ve hiç kimsenin mûcib-i memnûniyet ve takdîri olamaz!..

Sayı: 8

Sayfa: 31

MEHMED ENÎSÎ

GENÇ KIZLARIN TAHSÎL VE TERBİYELERİ (2)

Kızım! Fazîleti hiç bir vakit nefsimize düşman addetmemelidir, o bizim en samîmiyetkâr bir muhibbemiz, en cemile`l-etvâr bir hâmiyemizdir ki, teşebbüsâtımızı buna tatbik etmekle bir çok menâfi`e mazhar oluruz. Kızım! Fazîlet, sa`âdetin, menba`ı, şeref ve müsâlemetin masdarıdır.

Nûr-ı dîdem! Büyürsünüz. İnsanların arasına karışacak, cem`iyetlerin içine gireceksiniz. Buraya ahlâk ve efkâr-ı husûsiyeyi iktisâb ederek geliniz. Sizi bir çok ahvâl ve vekâyi` bekliyor ki, bunlara karşı nefsinizi takvîye lâzımdır. Bunun için dininizi kendinize refik, rehber-i salâh addediniz, bunu fikrinizde mülâhazât-ı sâ`ibe ile muvâfık-ı ahlâk yazılmış eserler mütâla`asıyla hıfzediniz. Bizi sevdirecek, ümîdvâr edecek, bir latîf-i istikbâl ile mübeşşir kılacak, zamanlarımızı mihver-i intizâm üzerinde bulunduracak, vezâ`if-i insâniyemizi te`mîn eyleyecek, bizden bize cevâb verecek ve diğerlerine karşı himâyetkârımız olacak hissiyâta mâlikiyetten daha lüzûmlu, daha mes`ûdâne bir şey yoktur.

Az çok her hayâtın ye`s ve felâketi vardır. Sizin içinde tâli` bazı mesâ`ibi saklıyor. Hissiyât-ı diyânetkârâne hayâtınızı tehdîd ve ihâfe edecek merâretlere, kederlere karşı vâsıta-i halâsınız olacaktır. Kudemâdan biri, birinin ma`neviyât-ı cemîlesini tasvir eder iken “O libâs-i fazîletle mütelebbis idi.” demiştir. Kızım! Siz de libâs-ı diyânetle mestûr bulununuz. O size dem-i şebâbın `aczlerinize karşı büyük bir destgîr ve sinniniz ilerilemiş bulunduğu bir zamanda da emîn bir ilticâgâh olacaktır.

Fikr ve rûhlarını yalnız ahvâl ve ahlâk-ı `asriye ile tağziye etmiş olan kadınlar, terakkî-i sinn ile bir büyük boşluk içine yuvarlanırlar. Artık herkes, onları terk eder. Çünkü letâ`if-i mahsûsa-i civâniyeden tecerrüd ettikten sonra, rağabât-ı mâziyeyi idâme edebilecek bir sermâyeleri kalmamıştır. Şimdi ne yapmalı?.. Neye mürâca`at etmeli?.. Mâzî, bahş-ı ekdâr eder. Hâl, îrâs-ı ıztırâbât eyler. İstikbâl ise, havf ve tereddütlerle karışıkdır. İşte kızım! Böyle

müellim-i eyyâmda, diyânet imdâdımıza yetişir. Her türlü ahvâl-i muzteribânemizi sükûn ve âsâyîşe tebdîl ile bizi tesellî eder.

Bir genç kız, bir genç kadın, cem`iyetlere ilk girdiği zamanda bir fikr-i refî`-i sa`âdet taşır. Zanneder ki sa`âdet onu bekliyor. Bunu iktisâba uğraşır: İşte hep üzüntülerin, endişelerin menba`ı bu fikr ve zandır. Bu fikrin arkasından koşar, bir mes`ûdiyât-i mükemmele ümîd eder: İşte tekmîl kararsızlıklar, sebâtsizlikler, hafiflikler bundan tehaddüs eyler.

Ezvâk-ı `âlem had`akârdır, dessâsıdır. Veremeyeceği şeyleri bile va`deder. Biz taharrî ederiz. Taharrîyâtımızda fûtûr ve endişelere düşeriz. Mâlik olmayınca üzülürüz. Mâlik olunca, zann ve hayâlimiz derecesinde mahzûziyet duymayız. Kayb edince ümîdsizlikler içinde kalırız. Ârzûlarınızı ta`yîn ve tatmîn etmek istiyor musunuz? Şunu biliniz ki, kendinizden hâricde metîn ve devâmlı bir sa`âdet bulamayacaksınız. Şân ve şöhretler, zenginlikler uzun müddet bekâ bulamaz. Şöhret ve sâmâna mâlikiyet de yeni yeni arzûlar zevâle erişdirir. Bir zevk ve safâ tasavvur ediniz ki, daha bundan hissiyâb-ı neşve olmadınız. Bu sizin için bir emel, bir lüzûm, bir ihtiyâç sûretinde görünür. Onu bir kere tadınız. Arzû ettiğiniz lezzeti, zâ`ika-i tasavvur ve hayâlinizi nüvâziş eden çâşnîyi bulamayacaksınız. İyi biliniz ki o lüzûmsuz şey, size lüzûmlu gibi görünmüştür. Bu hâlde merâret başlayacaktır. Kendinizi istediğiniz şeylerin ortasında buldukça ülfet ve i`tiyâd hâsıl olarak, vusûlden evvel gösterdiğiniz germî-i zevk ve arzû sönecektir, bunları gâ`ib edince de lüzûm hissedecek, bir boşluk içinde kalacaksınız. Şu muhâkemâtın zübde-i müfâdı olarak denilebilir ki, insânın ezvâk-ı `âleme olan tehâlûk-i mazhariyeti ile bi`l-ahere harâret duyması ve bu yolda bir emel, bir arzu girdâbı içinde yuvarlanması şu netîce-i kat`iyeyi verir: Bir hâlden diğere bir hâle inkılâb, kederli eyyâmdan mes`ûd eyyâma mürûrdaki fâsıla!..

Kızım! Tecrübe mahsûlü olan bu sözlerime dikkat ediniz. Daha sinniniz müsâ'id iken şu hakâ`iki derk ve tefehüm eyleyiniz ki, sa`âdet-i hakîkiye denilen mühimme-i hayâtiye ancak sükûn-ı rûh ve hak ve hakikat ile vezâ`if-i insâniyemizin hüsn-i îfâsındadır. Neş`edâr olmak istediğimiz ezvâkın amâk-ı rûhumuzdan tulû`ettiğini hissetmedikçe mes`ud olacağımıza inanmamalıyız.

Sayı: 34

Sayfa: 136-137

AHMET HİKMET

AH ŞU ERKEKLER, AH!...

Erkekler!.. Sınır illetinin en birinci sebepleri!.. Biz kadınlar, ne zavallıyız. Doğduk doğal erkeklerin, o kibirli, inadcı, hodbîn, hırçın, mütelevvin mahlukların hüçûmundan, cefâsından ne çileler çektik ve neler çekiyoruz. Bu derece `âciz, za`if, mazlûm olan kadınlar bu yamyamlara yalnız lezîz, hazmı kolay bir gıdâ olmak tesellîsiyle yaşarlar. Evet, biz tabî`atın gözü bağlı kurbanlarıyız!

Cihânda her şey, her bir şey erkekler içindir. Kavânîn, imtiyâzât, şân, şeref, serbestî, kuvvet, bütün hukûk-ı insâniye onlara âiddir. Hatta biz kadınları, ekseriyâ perîşân eden, âlâm-ı tabî`iyeden bile onlar kânûn-ı hilkat hükmünce müstesnâdırlar.

Esâsen nazarlarında `âdî bir makine itibârında, bir oyuncak menzilesinde bulunmak hürmetsizliğine karşı şekvâya hazırlanırken, onlar daha evvel davranarak, biz zavallılardan biz bî-çârelerden, türlü vesilelerle şikayet ederler: `Âlim isek sahte vekâr derler, `âkil isek fettân derler! Biraz safderûn olduk mu, ismimiz miskin tavuktur! Sükûtî isek, lâkırdı bilmiyor derler. Çok söylesek çaçaron oluruz, söz ebesi oluruz. Mütevassıt olduk mu `âdîlikten kurtulamayız! Mültefit miyiz, yılışkanız! Ağır durduk mu, put gibi derler! Zengin miyiz, kurumlu... Fakîr miyiz, görgüsüz.. Taşralı miyiz, kenâr dilberi..

Bunlara, insan, nasıl tahammül etsin, cân nasıl dayansın? Fakat daha bitmedi ki, kazârâ mükedder bir tabî`ate mâlik olduk mu, ağlamış yüzlü, kasvetli.. Keyifli miyiz, hafif-meşreb... idâreli isek, tabîatsız; cömerd; `âlîcenâb olduk mu kendini bilmez müsrif hükmünü giyeriz.

Elhâsıl ne olursak olalım, erkekler için dâimâ hîçiz!.. Âh bu erkekler.. Bu erkekler!.. Halbuki onları tesliye eden, eğlendiren, onların her emeline iştirâk eden biziz, yalnız biziz. Bu nimete mukâbil bir şükrân mı istersiniz. Bir cemîle mi beklersiniz? Hangisine isterseniz sorunuz, yüzünüze lâkayd bir istihzâ ile: "Kadınlar, gençlerin eğlencesi, ihtiyârların hizmetçisidir!" cevabını fırlatır: Ve bıyıklarını bükerek başını çeviriverir. İşte şükrân-ı nimet!.. Âh! Daha

çocuk iken birâderlerimizin haksız çimdiklerine, tokatlarına ağlaya ağlaya katlanarak büyürüz. Sonra izdivâç ederiz, zevçlerimiz bizi terk ederek ötede beride eğlencelerde geçtikleri kadar, bizim ömrümüz evlerimizde masraf dolabıyla, dikiş çekmecesini arasında geçerken `avdetlerinde yine kendilerini güleryüze karşılamak mecbûriyetinde bulunuruz. Nihayet vefâtımızla da onlara evvelâ bizden kurtulmak, sâniyen tekrâr evlenmek gibi iki tesellî bırakırız. İşte bu endişelerle hayâtımız bitmez tükenmez iç sıkıntıları, asabî buhrânlar, baş ağrıları içinde söner... Onlar, farazâ, bir kadınla birlikte bulunacak olsalar, mahzâ bir müddet gönüllerini eğlendirmek ve sonra onu tahkîr etmek, terzîl etmek içindir. Kadından bahsetseler maksadları mutlaka bir girdâba düşürmektir. Fakat görmeli, âh bu zâlimlerin bizimle birlikte buldukları zamanlar, o titizliklerine, o kaba tavırlarına, o kayıdsızlıklarına, o mürâ'îliklerine, muvakkaten nâdim olmuş gibi mûnis, acındırarak vaziyetler aldıklarını görmeli!.. Hemen o dakîka mazlûm, mütevâzi`, nüvâzişkâr, `âlicenâb, fedâkâr oluverirler, yaltaklanırlar, ayaklarımızın altında sürünürler, en zor metâlibâtımızı alkışlarla is`âf için tehâlûk gösterirler, en küçük ârzûmuz için cânlarını fedâ etmeye hâzır olduklarını te`min ederler, bizi okşarlar... Nüvâzişler, bûseler içinde şaşırırlar. O zaman bir çiçek, bir şi`r, bir melek oluruz. Tecrübesiz gönlümüzü teshîr için şeytanca yalanlarla, hîlelerle müsellağ olarak bize hücum ederler. Lâkin bu hîlekârların ahlâkını nasıl anlamalı? Bu pûlad gönülleri nasıl yumuşatmalı? Of! Erkeklerin kalpleri, rûhları, hattâ elleri bile katıdır.

Bu bîçâreliklerimizin çâresi de yok! Hep tecübelerimizle biliriz ki, onları reddetsek bizi ta`kîb edecekler. Onları tasdî` etsek, râhat bırakmayacaklar...

Yalvarsak bizi `âdîlikle, bayağılıkla ithâm ederek kaçacaklar. Bizden nefretle kaçacaklardır!.. Ne yapmalı, yâ Rabb'im ne yapmalı?!..

Sayı: 28

Sayfa: 113

HÜSEYİN CAHİT [YALÇIN]

SARHOŞ

Hayât-ı Hakîkiye Sahneleri

Göksu'nun arka çayırında pis bir masanın etrafına dizilmişlerdi. Bunlar su kampanyasının inşâatında çalışan dört amele idi. Histen, rûhtan mahrûm bir mahluk gibi hergün hayat-şiken bir tabla tahmîl ettikleri sa`yelerini, bir fâsıla-i istirâhatle ihlâl eden pazar gününden istifâde ederek gürültü, patırtı içinde içiyorlardı. Akşam idi. Bütün etrâfındaki tepeler, bu solgun çayırlara yeşil bir zulmet yığmağa başlamışdı. Uzakta bir yoldan, dağ kenârından bir kaç öküz birer leke gibi akıyor; şurada bir kaç tavuk, öteden çömlekçi kulübesinden yükselmek isteyen bir duman, muhterizâne sürünüyor; derinlerde sesler; arada bu yeşillikler içinde insâna, hayvâna benzer bir leke geçiyor. Bütün bu sükûn ve huzûr ortasında onlar, o mâvi gömlekli sefil ameleler içiyorlar, çirkin, galîz bir sesle türkü söylüyorlardı.

Gittikçe değıştiler. Kalın kadehler masaya şiddetle çarpıyor, na`râlar başlıyordu. Ve o şarkı, murdâr, girye bir sesle rûh-ı hayvânînin bütün gîzet-i mahrûmânesini haykıran bir şarkı, te`essüründen bir sût-re-i mâtem altında ağlar gibi duran tabiatın güzellikleri içinde dâ`imâ inliyordu.

Şimdi bütün bütün serhoş olmuşlardı. Çehreleri, farkolunabildiği derecede bir renk alıyor; ağızları nefret verici bir çarpıklıkla açılıyor, bütün hüviyyet-i mayûbeleri yalnız bir şeye, rakıya, esir oluyordu. Âh, ne çirkindiler! İnsâniyetin şu manzarası, kalbi, ne haşyet, ne istikrâh ile sıkıyordu. Fakat bunlardan bu kadar iğrenmekde hak var mıydı? Daha ne türlü âmâl-i sefihe esirleri vardı ki, temiz esvâblar içinde oldukları için mi daha az iğrenç, daha az murdâr görüleceklerdi?

Sayı: 22

Sayfa: 6

HARPUTLU HAYRİ

MANALI BAKIŞLAR

Söyle ömrüm ne kadar gün gördün
Sanki gördüklerini dün gördün.
Erba'ın oldu geçen sâl-i hayât
Noldu mahsûl-i hayâtın, heyhât!

Nerde hengâm-ı şebâbın şevki
Kaldı mı bizde hayatın zevki
Gönlümün geçti ne varsa emeli
Bu fütûr ile daha neylemeli.

Etmiyor def'-i küdüret ney ü mey
Vermiyor kalbe ferah hiç bir şey
Bana hâl-i cihân boş geliyor
İnzivâ meşrebime hoş geliyor

İktizâ etmese ger sa'y u âmel
Beni gezdirmez idi başka emel
Gönlümü hayli zamanlar sıktım
Haber-i nefis ile yerden çıktım

Gittiğim yolda yine dalgın idim
Sanki her gördüğüme dargın idim
Bir bakışta sağa soldu benzim
Diyemezdim sorana bendenizim

Öyle bir gözleri âhû gidiyor
Göreni kendine hayrân ediyor.
Giyinip baştan ayağa sâde
Zîb-i sûriden idi âzâde

Yaşı onbeşle yigirmi arası
O güzellikte birine varası
Sıkılırdım bakayım sık yüzüne
Vardı üftâdeleri bir düzine

Her tehâlûften olurken âgâh
Etmedi bir tarafa atf-ı nigâh
Mütebessimdi leb-i rengîni
Bozmuyor idi; fakat temkîni

Göz ucuyla bana eylerdi nazar
Biliyor idi ki benden ne hazer
O refâkatle biraz yol gittik
Göz ile hiss-i te'âtî ettik

Lehçe-i ehl-i zekâdır gözler
Anlatır anlayana çok sözler
Her merâmı diyemez her dem söz
Sözle söylenmeyi söyler göz

Ne kadar etse tebeddül sîmâ
Yine göz hâlini eyler îmâ
Bir fatîn olsa da pîr-i fânî
Gözlerinden bilinir irfânı

O henüz gonce-i gülzâr-ı cemâl
Biz de zâhir eser-i sinn-i cemâl
Ona yok hâl-i münâsib bence
Yaraşır öyle güzel bir gence

Mihr ü meh gibi mülâkî olalar
Bahtiyârîde kemâli bulalar
Gezdire yavrusunu dûşunda
Ninniler söyleye ağışunda.

Sayı: 6

Sayfa: 21

FAİK ÂLİ

EZÂN

Nedir bu nağme ki dinler huşû-i kalp ile ümmet
Nedir bu ses ki eder sermedî büyüklüğü i'lân?
Evet nedir ki cemâ'ât-ı pür-hamiyyet-i islam
Olur, duyunca cebîn-sûde-i ibâdet ü hürmet?

Bu ses telâtüm-i aheng-i uhrevîdir, önünde
Olur şütüm-ı gazez, na'ra-i husûmet, o meş'ûm
Sadâ-yı hırs-ı beşer bir sükûn-ı hürmete mahkûm
Verir hayât-ı ebediyette muhtazır bir ümîde.

Bir ihtizâz-ı tesellî bulur bu seste enînler
Bu ses hitâb-ı me'âlî, bu ses hitâb-ı uhuvvet
Ki kâ'inâtı kılar sâye-i felâhına da'vet...
Bilâd-ı rûm u garb dinler, Afrika Cava dinler.

Evet teveccüh ederken bu ses cenûb u şimâle
Hayır, bu duyduğumuz şey ne ses, ne nağme, ne elhân
Bu bir şelâle-i kudsîyedir ki hâk-i fenâdan
Çıkar, fakat dökülür gâye-î semâ-yı kemâle

Sayı: 5

Sayfa: 17

İBRAHİM CEHDÎ [SÜLEYMAN NAZÎF]

ESKİ ARKADAŞIM

Uzak. Uzak...Pek uzak bir yerinde dünyânın
Mukadderât-ı hayâta olurdu sîne-küşâ.
Nasîbi kahr ve şimdi o ömr-i giryânın
Mukadderâtı onunla ederdî istihzâ.

O bir zekâ idi, turfanda, muhteriz, sâkin
-Bu hâke sanki atılmıştı başka bir yerden-
Garîb rûhu idi âdemiyyetin, lâkin
Olurdu cehl ü tehekküm o rûha kahkaha-zen

“Sefiller” idi cihanda enîs-i müntehabı
-“Sefiller” ki bu asrın kitâb-ı a’zâmıdır-
Verirdi rûhuna her satrı bir hitâb gibi
Bir inbisât-ı hazîn, bir tesellî-i fâtır,

O iltimâ-’ı dehâya edip de rabt-ı hayât
Okur, sever, düşünürdü muhîtime rağmen,
Vücûdunu ısıtırken bütün bu mevcûdât,
Olurdu rûhuna bi-tâb ümîdi tâb-efken!...

Uzak...Uzak...Pek uzak bir yerinde dünyânın
O gitti... Hem de “gamınla” müebbedden gitti.
Bu günkü hâline karşı o ömr-i giryânın
Gönülde dâğ-ı te’essür kanar durur ebedî.

Boğuldu kahkaha-i [nâz] içinde pür-hayret
Sezâ-yı hürmet ü tebcîl iken o maksad-ı sâf,
Sükûn-ı kabre demâdem eder gibi savlet,
Döver mezârını hâlâ safir-i istihfâf.

[Fakat, fakat güzelim] bil ki hep bu kahkahalar
Birer enîn-i nedâmet, birer neşîde-i gam,
Olup da söyleyecek mâcerâyı sertâser
Teşeddüd eyleyecek her dakîka bir matem.

Sefilleri okuyordum geçende ben tenhâ
Pür-ihizâz dururken kuvvâ-yı hissiyem
Çıkıp sutûru içinde kadîd bir sîmâ
Önümde durdu, dolaştı, gülümsedi bir dem...

Kader bu yahşî kitâba eder gibi tezyîl
Sahîfeler bana derdi: -Zavallı İsmâ'îl

26 Temmuz 1314

Sayı: 8

Sayfa: 21

ANDELÎB

KİTÂBE-İ SENG-İ MEZAR [*]

On beş yaşında yavruma kıydın, yazık, ilâhî!
Kıldın cihânı çeşmime zindân-ı ibtilâ
Fıtnatçığım türâbe düşüp soldu nâ-gehân
Etsin, ilâhi! Arşa kadar rûhu i'tilâ...

*Faik Efendi nâmında bir zâtın on beş yaşında vefât eden kerîmesine pederi lisânından...

Sayı: 56

Sayfa: 14

MEHMED CELÂL

EDEBİYAT-I CEDÎDE

Sen nerdesin ey debdebeli, şanlı Fuzûlî
Kaldır başını, aç gözünü bak neler oldu
Şi'rin-ne tuhaf!...-kalmadı bir zevki, usûlü
Halkın kimi Verlen kimi Âşık Ömer oldu.

Sen nerdesin, ey Hazret-i Rûhî-i sühân-ver
Âsâr-ı garîbâne-i rûhun unutuldu.
Vardır sebebi: Hep Dekadan oldu edîbân
Jan-Jak Ruso'nun tarzı bize münkeşif oldu.

Sen nerdesin Allah için, ey Hazret-i Bâkî
Mersiyyeni, şîrîn gazeliyyâtını attık
Viktor Hügo'nun zevkine olduk da mülâkî
Sonra oraya bir Dekadan parçası (!) kattık.

Sen nerdesin ey Gâlib-i mahzûn u mükedder
Beş beytin için ister iken bir de nazîre,
Gûş etti bunu arz-ı cemâl eyledi Jilber
Bir şâibe kondurmak için mihr-i münîre.

Sen nerdesin ey şa'saa-i Hazret-i Nâcî
Âfâk-ı ezelden bize bahseylediğin nûr
İzhâr ediyor râh-ı fazîlette sirâcı
Heyhât!... O ışık, ebr-i cehâlet ile (meftûr!...)

Siz gittiniz ey şanlı hünerverleri dehrin,
Bizler hezeyânlar, Dekadanlardan usandık.
Göçtü edebiyât-ı zekâ- perveri dehrin
“Zirâ kî ziyân ortada, bilmem ne kazandık?”

Başlar edebiyât-ı cedîde... mütehayyir
Hattâ gözü baygın ve yüzü hayli müşemmes
Bir hasta kızın vechine benzer... müteessir
Mor nağmeli, al cilveli, hem tirşeli bir ses.

Kumral başının üstüne çıkmış ve kulaklar
Mâî saçının lerzişine müncezib olmuş.
Al bûseyi görmüş ne tuhaf tirşe dudaklar
Bak findıkî kirpikleri görmüş de tutulmuş.

Sâ ‘at-ı semen-fâmı çalar havf-ı siyâhın
Bir lerze-i ebyâzla olur rûha mukârin
Bir ka’ka’anın, gamgamanın lerzişi, âhın
Var mı burada fâ’idesi âh ne mümkün...

Başlar edebiyât-ı cedîde... müteverrim!
Elbet ona bir çâre bulurlar Dekadanlar.
En sonra görürler de acırlar... mütebessim,
Bir hiss-i samîmî ile derler Topatanlar:

Mâî emelin mor sesi gelsin mi vücûda
“Dîvânece sözler mi demektir edebiyât.”
Fikr-i hezeyân müncezib oldukça su ‘ûda
“Âsâr-ı terakkî diyoruz biz buna, heyhat!”

SONUÇ

İrtika dergisinin yayım hayatını içerisine alan 19. asırdan 20. asra geçiş yılları, edebiyatımız açısından da kesin olarak batıya yönelişin gerçekleştiği yıllardır. Bu dönemde dergicilik önem kazanmış ve ellinin üzerindeki edebi, fenni dergi batıya açılmada önemli rol oynamıştır.

İrtika dergisi 1898-1904 yılları arasında yayımlanan dergiler içerisinde Servet-i Fünûn, Malûmat, Mekteb... gibi büyük dergilerin arasında sesini fazlaca duyuramamıştır.

Dergide Cenap Şehabettin'den Tevfik Fikret'e, İsmail Safa'dan Mehmed Rauf'a, Şeyh Vasfi'den Hüseyin Cahid'e, Mehmed Celâl'den Fâik Esat'a, Fâik Âli'ye kadar dönemin önemli yazar ve şairlerine rastlarız. Özellikle Mehmed Celâl'in eski edebiyatı, Ahmet Rasim'in de dilde sadeleşmeyi savunan yazıları dikkat çekicidir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki; İrtika dergisi, geniş şair ve yazar kadrosuyla, hem eski edebiyat hem de yeni edebiyat ürünlerine yer vermiş; ancak genelde eski edebiyat savunucularının bir yayın organı olmaktan öteye gidememiştir.

ÖZGEÇMİŞ

20.08.1974'te Çanakkale'nin Biga ilçesine bağlı Pekmezli Köyü'nde doğdu. İlkokulu, Pekmezli Köyü ilkokulunda tamamladı. Ortaokul ve Liseyi İstanbul Vefa Lisesi'nde bitirdi. 1995'te Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Halen özel bir okulda öğretmenlik görevini sürdürmektedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ